

ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
İKİNCİ ANKARA
İNSAN VE TOPLUM
BİLİMLERİ KONGRESİ

11 MART 2023

BİLDİRİ KİTABI

ISBN: 978-605-71213-2-5

**İkinci Ankara İnsan ve Toplum Bilimleri Kongresi
2nd Ankara Humanities and Social Sciences Congress**

**Ankara Bilim Üniversitesi
Ankara Science University**

11 Mart 2023 / March 11, 2023

ISBN: 978-605-71213-2-5

İkinci Ankara İnsan ve Toplum Bilimleri Kongresi
2nd Ankara Humanities and Social Sciences Congress

11 Mart 2023 / March 11, 2023

Bildiri kitabında yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

Kongre Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Cem Harun Meydan
Doç.Dr. Tuğba Görgülü
Doç.Dr. Şebnem Düzgün
Dr. Ayşe Saki Demirel
Dr. Ekin Kösegil
Dr. Sema Yurduşen
Dr. Aziz Balcı
Dr. Başar Baysal
Dr. Görkem Erdoğan
Dr. Handan Akkaş
Arş.Gör. Yağmur Akcan
Arş.Gör. Melike Çakır
Arş.Gör. Mustafa Çağrı Aykaç
Arş.Gör. Yelda Yenal

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Aslı Özlem Tarakcıoğlu, Ankara Hacı Bayram Veli University, Türkiye
Prof. Dr. Gülsen Erden - Beykoz University, Türkiye
Prof. Dr. Hatice Demirbaş - Ankara Hacı Bayram Veli University, Türkiye
Prof. Dr. Örsan Ö. Akbulut - Hacettepe University, Türkiye
Prof. Dr. Sedat Cem Karadeli - Ufuk University, Türkiye
Prof. Dr. Şennur Tutarel-Kışlak - Ankara University, Türkiye
Prof. Dr. Tank Tuncay - Hacettepe University, Türkiye
Prof.Dr. Emre Şenol Durak - Abant İzzet Baysal University, Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Ioannis Karras, Ionian University, Greece
Dr. Duygu Akdevelioğlu - Rochester Institute of Technology, USA
Dr. Mathew H. Charles - Universidad Del Rosario, Colombia
Dr. Nurhidayu Rosli - UCSI University, Malaysia
Dr. Özge Kantaş - ST. John Fisher College, USA
Dr. Saifudheen Kunju - University of Madras, India
Dr. Sean M. Mitchell - Texas Teck University, USA

ISBN: 978-605-71213-2-5

Adres: Çamlıca Mah. Anadolu Bulvarı No: 16A/1 Yenimahalle/Ankara

Telefon: +90 (312) 397 01 50 / 444 22 28

E-Posta: itbkongre@ankarabilim.edu.tr

Web: Ankara Bilim Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Kongresi Web Sayfası

İÇİNDEKİLER

Sunuş	1
Kamu Yönetiminde Veri Odaklı Yaklaşım ve Verilerin Yeniden Kullanım Stratejisi: Findata Örneği, Samed Kurban	2
Bir Siyasal Yaşam Felsefesi Olarak Eklektik Fenomenoloji, Muhammet Barkım Canlıoğlu	13
Çevik Yönetim Paradigmasının Yaygınlaştırılmasına Retorik Stratejilerle Katkı Sağlamak: Söylem Analizi Yöntemiyle Bir Araştırma, Cemalettin Öcal Fidanboy, Mahsa Fidanboy	21
Alevilerin Kamusal Özne Olma Arayışları: 1960'lar Örneği, Onur Alp Yılmaz	22
The Relationship between Theory and Politics: The Politics of Theorizing Human Security and Studies of Human Security in Turkey, Neslihan Dikmen Alsancak	27
Neoliberal Zamanlarda Popülizmi Düşünmek, Özlem Bülbül	28
El Feneri: TRT Çocuk Kanalında Çeviri Yoluyla Engelsiz Erişme Yeni Bir Soluk, Ayşe Saki Demirel	29
An Ecofeminist Reading of the Turkish Translation of Wuthering Heights, Aysenur Iplikci Ozden	31
A Philosophical Poet's Take on the Life: 'abd Al-Qādir Bīdil's Ghazal With Radīf "Bāyad Zīstan", Güneş Muhip Özyurt	32
A Multidisciplinary Melting Pot for Translation of Children's Literature and Psychoanalysis: The Case of <i>A Monster Calls</i> and Its Movie Adaptation, Arzu Büşra Kumbaroğlu, Melike Çakır	33
Image of Child Interpreters in the Media, Büşra Özer Erdoğan	34
Siber Güvenlik Farkındalığının Sosyal Medyada Satın Alma Niyetleri Üzerine Etkisinin Kuşak Farklılığı Ve Kültürel Değerler Açısından İncelenmesi: Kayseri Ortaöğretim Kurumları Örneği, Mustafa Zeytin, Handan Akkaş	35
Şehir Pazarlamasında Üniversite Ve Üniversite Öğrencilerinin Etkisi: Atatürk Üniversitesi Örneği, Rafet Beyaz	36
Algılanan Örgütsel Sinerjinin Çalışan İyi Oluş Haline Etkisinde İç- Dış Kontrol Odaklılık Ve Problem Çözme Becerisinin Düzenleyici Etkisi, Selen Keklik, Handan Akkaş	38
Duyun-i Umumiye Mevzuatı'da Bulunan Belge Yönetimi Konulu Maddelerin Değerlendirilmesi: Rehber-i Muamelat, Elif Yılmaz Şentürk	39

Kripto Borsalara Yönelik Müşteri Şikâyetlerinin Analizi, Kübra Örsel, Evrim Erdoğan Yazar	40
Validating Perceived Relational Climate Scale in a Turkish Sample, Selin Eser Erdil, Deniz Öztürk	55
Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Türkiye Ekonomisine Etkileri. Türkiye Depremlere Hazır Mı? Denetim Kurumlarının Organizasyon Yönünden Değerlendirilmesi, Gürkan Ateş	56
The Socio-Economic Impact of Free Trade Zone: A Case of Ogun-Guangdong Free Trade Zone, Uzoma Prince Nwokorie	58
İyi Yönetimin Sağlanması İçin Yeni Bir Araç: Arabuluculuk, Cengiz Sarı	59
İş Teftişi Hakkında Yönetmelik'in Yürürlüğe Girmesi İle İş Teftişinde Ortaya Çıkan Değişiklikler Ve Yenilikler, Ahmet Burak Beldüz	70
Modern Batı Siyasal Düşüncesinin Romanlar Üzerinden Kurgulanması: Alternatif Siyasi Düşünceler Okuması, Aykut Karahan	71
Doğu Akdeniz'de Oluşan Yeni Güç Dengeleri Bağlamında Kıbrıs, Buğra Sızan	82
Batıcılık ile Göreli Özerklik Arasında: Ara Rejim Hükümetleri Döneminde Türk Dış Politikası (1971-1974), Nuri Salık	84
Efforts to Establish a Modern Medical School in the Ottoman Empire, Ceren Uçan	85
Relationship between Speaking Performances and Learning Styles of ELT Students, Derya Uysal	86
Conceptual Analysis of Social/Interpersonal Intelligence, Emel Gürel, Azra K. Nazlı	94
A Conceptual Approach on Verbal-Linguistic Intelligence, Neslihan Özmelek Taş	105
Üniversite Öğrencilerinin Ökseleyici Çocukluk Yaşantıları Ve Bağlanma Stillerinin Borderline Kişilik Özellikleriyle İlişkisi, Batuhan Mikail Pusmaz	112
Intrapersonal Intelligence: A Conceptual Framework, Emel Gürel, Büşra Çetin	114
Kötünün Rengi Beyaz Değil: 2000 Sonrası Afrika Sinemasında Dönüşen Avrupalı Özne, Muzaffer Musab Yılmaz	120
İbn Rüşd'e Göre Nedensellik Ve Mucize Problemi, Orhan Özdemir	121
Orhan Veli Kanık Şiirlerinde Poetik Sadakat, Mehmet Can Köksal	122
Teşhir İle Temsil Arasında Medyada Ölüm Ve Yas, Mezher Yüksel	130

A Decolonizing Attempt to Translate Creole Discourse, Selen Tekalp	131
Mahmut Sadık: A Long Forgotten Journalist, Translator and Writer, Ahu Selin Erkul Yağcı	132
Medyadaki Çocuk İstismarı Haberlerinin Sosyolojik Fotoğrafını Çekmek: Birgün Gazetesi Örneği, Yonca Altındal, Beyzanur Köseoğlu	133
Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu Ve Biyopsikososyal Risk Faktörleri: Split Filmi Temelinde Bir Analiz, Beyza Albayrak, Ahmet Altunpak, Zeynep Ulusu, Tuğba Görgülü	136

KONGRE PROGRAMI		
YÜZ YÜZE OTURUMLAR / IN-PERSON SESSIONS		
<p>1. OTURUM (YÜZ YÜZE) PANEL BAŞLIĞI: SOSYAL BİLİMLER TOPLANTI YERİ: S309 NOLU DERSLİK OTURUM BAŞKANI: HANDAN AKKAŞ, DR., ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ</p> <p>KAMU YÖNETİMİNDE VERİ ODAKLI YAKLAŞIM VE VERİLERİN YENİDEN KULLANIM STRATEJİSİ: FİNDATA ÖRNEĞİ SAMİM KURBAN, KÜTAHYA DUMULPINAR ÜNİVERSİTESİ</p> <p>BİR SİYASAL YAŞAM FELSEFESİ OLARAK EKLEKTİK FENOMENOLOJİ MUHAMMET BARKİM CANLIOĞLU, GAZİ ÜNİVERSİTESİ</p> <p>ÇEVİK YÖNETİM PARADİGMASININ YAYGINLAŞTIRILMASINA RETORİK STRATEJİLERLE KATKI SAĞLAMAK: SÖYLEM ANALİZİ YÖNTEMLERİ BİR ARAŞTIRMA CEMALETTİN ÖCAL FİDANBOY, OSTİM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ</p>	<p>2. OTURUM (YÜZ YÜZE) PANEL BAŞLIĞI: SİYASET BİLİMİ, KAMU YÖNETİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER 1 TOPLANTI YERİ: S310 NOLU DERSLİK OTURUM BAŞKANI: AZİZ BALCI, DR., ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ</p> <p>ALEVİLERİN KAMUSAL ÖZNE OLMA ARAYIŞLARI: 1960'LAR ÖRNEĞİ ONUR ALP YILMAZ, BAĞIMSIZ ARAŞTIRMACI</p> <p>THE RELATIONSHIP BETWEEN THEORY AND POLITICS: THE POLITICS OF THEORIZING HUMAN SECURITY AND STUDIES OF HUMAN SECURITY IN TURKEY NESLİHAN DİKMEN ALSANCAK, BİLKENT UNIVERSITY</p> <p>NEOLIBERAL ZAMANLARDA POPÜLİZMİ DÜŞÜNMEK ÖZLEM BÜLBÜL, KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ</p>	<p>3. OTURUM (YÜZ YÜZE) PANEL BAŞLIĞI: ÇEVİRİ VE DİL ÇALIŞMALARI 1 TOPLANTI YERİ: S311 NOLU DERSLİK OTURUM BAŞKANI: AYŞE SAKI DEMİREL, DR., ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ</p> <p>EL FENERİ: TRT ÇOCUK KANALINDA ÇEVİRİ YOLUYLA ENGELSİZ ERİŞME YENİ BİR SÖZLÜK AYŞE SAKI DEMİREL, ANKARA SCIENCE UNIVERSITY</p> <p>AN ECOFEMINIST READING OF THE TURKISH TRANSLATION OF WUTHERING HEIGHTS AYŞENUR İPLİKCI ÖZDEN, SAMSUN UNIVERSITY</p> <p>A PHILOSOPHICAL POET'S TAKE ON THE LIFE: ABD AL-QADİR BİDİL'S GHAZAL WITH RADİF "BÂYAD ZİSTAN" GÜNEŞ MUHİP ÖZYURT, ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ</p> <p>IMAGE OF CHILD INTERPRETERS IN THE MEDIA BÜŞRA ÖZER ERDOĞAN, ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ</p>
ÇEVİRİMİÇİ OTURUMLAR / ONLINE SESSIONS		
<p>1. OTURUM (ÇEVİRİMİÇİ) PANEL BAŞLIĞI: İŞLETME 1 TOPLANTI LİNKİ: https://tinyurl.com/1sletme1ITBF OTURUM BAŞKANI: HANDAN AKKAŞ, DR., ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ</p> <p>THE EFFECT OF FAMILY-WORK CONFLICT ON EMPLOYEE WELL-BEING: SEAFARERS SAMPLE RAMAZAN ÖZKAN YILDIZ, İSKENDERUN TEKNİK ÜNİVERSİTESİ HANDAN AKKAŞ, ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ</p> <p>SİBER GÜVENLİK FARKINDALIĞININ SOSYAL MEDYADA SATIN ALMA NİYETLERİ ÜZERİNE ETKİSİNİN KUŞAK FARKLILIĞI VE KÜLTÜREL DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ: KAYSERİ ORTAÖĞRETİM KURUMLARI ÖRNEĞİ MUSTAFA ZEYİN, ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ HANDAN AKKAŞ, ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ</p> <p>ŞEHİR PAZARLAMASINDA ÜNİVERSİTE VE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ETKİSİ: ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ RAFET BEYAZ, ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ</p> <p>ALGILANAN ÖRGÜTSEL SİNERJİNİN ÇALIŞAN İYİ OLUŞ HALİNE ETKİSİNDE İÇ- DIŞ KONTROL ODAKLILIK VE PROBLEM ÇÖZME BECERİSİNİN DÜZENLEYİCİ ETKİSİ SELEN KEKİLİK, ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ HANDAN AKKAŞ, ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ</p>	<p>2. OTURUM (ÇEVİRİMİÇİ) PANEL BAŞLIĞI: İŞLETME 2 TOPLANTI LİNKİ: https://tinyurl.com/1sletme2ITBF OTURUM BAŞKANI: GÖRKEM ERDOĞAN, DR., ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ</p> <p>DUYUN-I UMUMİYE MEVZUAT'I'DA BULUNAN BELGE YÖNETİMİ KONUSU MADDELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ: REHBER-İ MUAMELAT ELİF-YILMAZ ŞENTÜRK, MARMARA ÜNİVERSİTESİ</p> <p>KRİPTO BORSALARA YÖNELİK MÜŞTERİ ŞİKAYETLERİNİN ANALİZİ KÜBRA ÖRSEL, ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ EVRİM ERDOĞAN YAZAR, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ</p> <p>VALIDATING PERCEIVED RELATIONAL CLIMATE SCALE IN A TURKISH SAMPLE SELİN ESER ERDİL, ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ DENİZ ÖZTÜRK, İZMİR BAKIRÇAY ÜNİVERSİTESİ</p> <p>KAHRAMANMARAŞ MERKEZLİ DEPREMLERİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE ETKİLERİ. TÜRKİYE DEPREMLERE HAZIR MI? DENETİM KURUMLARININ ORGANİZASYON YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ GÜRKAN ATEŞ, GİRNE AMERİKAN ÜNİVERSİTESİ</p> <p>THE SOCIO-ECONOMIC IMPACT OF FREE TRADE ZONE: A CASE OF OGUN-GUANGDONG FREE TRADE ZONE UZOMA PRINCE NWOKORIE, ISCTE-UNIVERSITY INSTITUTE OF LISBON</p>	<p>3. OTURUM (ÇEVİRİMİÇİ) PANEL BAŞLIĞI: SİYASET BİLİMİ, KAMU YÖNETİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER 2 TOPLANTI LİNKİ: https://tinyurl.com/1yckctjyf OTURUM BAŞKANI: BAŞAR BAYSAL, DR., ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ</p> <p>İYİ YÖNETİMİN YENİ ARACI ARABULUCULUK CENGİZ SARI, SAKARYA BAM</p> <p>İŞ TEFTİŞİNDE ORTAYA ÇIKAN DEĞİŞİKLİKLER VE YENİLİKLER AHMET BURAK BELDÜZ, DÜZCE ÜNİVERSİTESİ</p>
<p>4. OTURUM (ÇEVİRİMİÇİ) PANEL BAŞLIĞI: SİYASET BİLİMİ, KAMU YÖNETİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER 3 TOPLANTI LİNKİ: https://tinyurl.com/bdhyzskj OTURUM BAŞKANI: AZİZ BALCI, DR., ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ</p> <p>MODERN BATI SİYASAL DÜŞÜNCESİNİN ROMANLAR ÜZERİNDEN KURGULANMASI: ALTERNATİF SİYASİ DÜŞÜNCELER OKUMASI AYKUT KARAHAN, BAĞIMSIZ ARAŞTIRMACI</p> <p>DOĞU AKDENİZ'DE OLUŞAN YENİ GÜÇ DENGELERİ BAĞLAMINDA KIBRIS BUĞRA SIZAN, ANKARA ÜNİVERSİTESİ</p> <p>BATICILIK İLE GÖRELİ ÖZERKLİK ARASINDA: ARA REJİM HÜKÜMETLERİ DÖNEMİNDE TÜRK DIŞ POLİTİKASI (1971-1974) NURİ SALIK, ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ</p> <p>EFFORTS TO ESTABLISH A MODERN MEDICAL SCHOOL IN THE OTTOMAN EMPIRE CEREN UÇAN, DOKUZ EYLÜL UNIVERSITY</p>		
ÇEVİRİMİÇİ OTURUMLAR / ONLINE SESSIONS		
<p>5. OTURUM (ÇEVİRİMİÇİ) PANEL BAŞLIĞI: PSİKOLOJİ TOPLANTI LİNKİ: https://tinyurl.com/p4xx8z3 OTURUM BAŞKANI: SEMA YURDUŞEN, DR., ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ</p> <p>RELATIONSHIP BETWEEN SPEAKING PERFORMANCES AND LEARNING STYLES OF ELT STUDENTS DERYA UYSAL, ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ</p> <p>CONCEPTUAL ANALYSIS OF SOCIAL/INTERPERSONAL INTELLIGENCE EMET GÜREL, EGE ÜNİVERSİTESİ AZRA K. NAZLI, EGE ÜNİVERSİTESİ</p> <p>A CONCEPTUAL APPROACH ON VERBAL-LINGUISTIC INTELLIGENCE NESLİHAN ÖZMELEK TAŞ, EGE UNIVERSITY</p> <p>ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÖRSELEYİCİ ÇOCUKLUK YAŞANTILARI VE BAĞLANMA STİLLERİNİN BORDERLINE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİYLE İLİŞKİSİ BATUHAN MİKAIL PUSMAZ</p> <p>INTRAPERSONAL INTELLIGENCE: A CONCEPTUAL FRAMEWORK EMET GÜREL, EGE ÜNİVERSİTESİ BÜŞRA ÇETİN, EGE ÜNİVERSİTESİ</p>	<p>6. OTURUM (ÇEVİRİMİÇİ) PANEL BAŞLIĞI: SOSYOLOJİ TOPLANTI LİNKİ: https://tinyurl.com/SosyolojiTBF OTURUM BAŞKANI: EKİN KÖSEĞİL, DR., ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ</p> <p>KÖTÜNÜN RENGİ BEYAZ DEĞİL: 2000 SONRASI AFRIKA SİNEMASINDA DÖNÜŞEN AVRUPALI ÖZNE MUZAFFER MUSAB YILMAZ, SAKARYA ÜNİVERSİTESİ</p> <p>İBN RÜŞD'E GÖRE NEDENSELLİK VE MUCİZE PROBLEMİ ORHAN ÖZDEMİR, İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ</p> <p>ORHAN VELİ KANIK ŞİİRLERİNDE POETİK SADAKAT MEHMET CAN KÖKSAL, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ</p> <p>TEŞHİR İLE TEMSİL ARASINDA MEDYADA ÖLÜM VE YAS MEZHER YÜKSEL, KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ</p>	<p>7. OTURUM (ÇEVİRİMİÇİ) PANEL BAŞLIĞI: ÇEVİRİ VE DİL ÇALIŞMALARI 2 TOPLANTI LİNKİ: https://tinyurl.com/2c6f8ux8 OTURUM BAŞKANI: ŞEBNEM DÜZGÜN, DOÇ.DR., ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ</p> <p>A DECOLONIZING ATTEMPT TO TRANSLATE CREOLE DISCOURSE SELEN TEKALP, DİCLE UNIVERSITY</p> <p>MAHMUT SADIK: A LONG FORGOTTEN JOURNALIST, TRANSLATOR AND WRITER AHU S. ERKUL YAĞCI, EGE ÜNİVERSİTESİ</p> <p>MULTIDISCIPLINARY MELTING POT FOR TRANSLATION OF CHILDREN'S LITERATURE AND PSYCHOANALYSIS: THE CASE OF A MONSTER CALLS AND ITS MOVIE ADAPTATION ARZU BÜŞRA KUMBAROĞLU, ANKARA SCIENCE UNIVERSITY MELİKE ÇAKIR, ANKARA SCIENCE UNIVERSITY</p>
<p>8. OTURUM (ÇEVİRİMİÇİ) PANEL BAŞLIĞI: PSİKOLOJİ VE SOSYOLOJİ TOPLANTI LİNKİ: https://tinyurl.com/56zc28xk OTURUM BAŞKANI: TUĞBA GÖRGÜLÜ, DOÇ.DR., ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ</p> <p>MEDYADAKİ ÇOCUK İSTİSMARI HABERLERİNİN SOSYOLOJİK FOTOĞRAFINI ÇEKMEK: BİRGÜN GAZETESİ ÖRNEĞİ YONCA ALTINDAL, BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ BEYZANUR KÖSEÖĞLU, BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ</p> <p>DİSSOSİYATİF KİMLİK BOZUKLUĞU VE BİYOPSİKOSOSAL RİSK FAKTÖRLERİ: SPLİT FİLMİ TEMELİNDE BİR ANALİZ BEYZA ALBAYRAK, ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ AHMET ALTUNPAK, ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ ZEYNEP ULLUSU, ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ TUĞBA GÖRGÜLÜ, ANKARA BİLİM ÜNİVERSİTESİ</p> <p>A BLACK BOX PEARSON CORRELATION STUDY ON THE EFFECTS OF SOCIAL MEDIA ON YOUNG ADULTS BASIL B DUWA, OPERATIONAL RESEARCH CENTER IN HEALTHCARE EFE PRECIOUS ONAKPOJERUO, OPERATIONAL RESEARCH CENTRE IN HEALTHCARE CHRISTIANA CHIOMA EFE, UNIVERSITY OF BENIN ABDULLAHI GARBA USMAN, OPERATIONAL RESEARCH CENTER IN HEALTHCARE BERNA UZUN, CARLOS III UNIVERSITY OF MADRID DİLBER UZUN-OZSAHİN, THE UNIVERSITY OF SHARJAH</p>		

SUNUŞ

Değerli Araştırmacılar,

Geçtiğimiz yıl, insan ve toplum bilimleri alanında çalışan araştırmacılar ve uzmanlar için önemli bir platform oluşturmak yola çıktığımız kongremizin ikincisini gerçekleştiriyor olmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Bu kongreyi gerçekleştirerek ulaşmaya çalıştığımız birkaç hedefimiz var: Öncelikle, bu kongre ile sosyal bilimlerin farklı disiplinlerden gelen araştırmacıların ve uzmanların birbirleriyle etkileşim halinde olduğu, yeni fikirlerin ve yaklaşımların paylaşıldığı bir ortam yaratmayı hedefliyoruz. Kongremiz, insan ve toplum arasındaki etkileşimleri inceleyen birçok farklı disiplinden gelen araştırmaları ve araştırmacıları bir araya getiriyor. Farklı disiplinlerden gelen araştırmacıların birbirleriyle etkileşim halinde olduğu, yeni fikirlerin ve yaklaşımların paylaşıldığı bir platformda sunulan çalışmalar, insan ve toplum bilimleri alanındaki son gelişmeleri takip etmek, yeni araştırmaların keşfedilmesi, tartışılması ve yaygınlaştırılması için önemli bir fırsat sunmayı odağına almaktadır.

Kongremiz 11 Mart 2023 tarihinde hem yüz yüze hem de çevrimiçi olarak Ankara Bilim Üniversitesi yerleşkinde gerçekleştirilmiştir. Kongrede bildiriler İngilizce ve Türkçe olarak sunulmuştur. Sosyal Bilimlerin farklı alanlarından çalışmalar başta Siyaset Bilimi, Kamu Yönetimi, Uluslararası İlişkiler, İşletme, Yönetim Bilişim Sistemleri, Psikoloji ve Mütercim Tercümanlık alanları olmak üzere kongre kapsamında yer almıştır. Sosyal bilimlerdeki farklı disiplinlerin birbirleriyle olan etkileşimleri, insan davranışları ve sosyal yapılar hakkındaki araştırmaların daha kapsamlı ve anlamlı olmasına yardımcı olduğunu görmekteyiz. Kongremizde de uzun dönemde sosyal bilimlerdeki disiplinler arasındaki etkileşimleri de ele alarak, daha geniş bir bakış açısı sağlamayı amaçlamaktayız. Başka bir deyişle, sosyal bilimlerde çevresel değişkenlerin dikkate alınmasının önemli olduğunu ve sosyal bilimlerdeki çalışma alanlarının aslında diğer alanların çalışmaları ile fazlasıyla kesiştiğini ifade edebiliriz. Bu nedenle, insan ve toplum bilimleri disiplinlerindeki araştırmalar hem sosyal bilimlerin birbirleri ile ilişkisini, hem de doğal sistemler ve insanlar arasındaki bağları daha iyi anlamamıza yardımcı olacak önemli bulgular sağlamaktadır. Bu sebeple araştırmaların, doğal sistemlerin ve insan davranışlarının birbirleriyle etkileşimini anlamak ve sürdürülebilir bir gelecek için uyumlu bir yaşam tarzı oluşturmak için önemli katkılar sağlayacağını düşünüyorum. Kongre boyunca, birbirimizden öğrendiğimiz birçok şey olduğuna ve bu ortak paylaşımın, bilim dünyasında yeni keşiflerin, daha iyi anlayışların ve daha iyi bir gelecek için yeni stratejilerin geliştirilmesine katkıda bulunacağına inanmaktayım.

Diğer yandan kongremizi gelenekselleştirmeyi ve bunu Ankara'da yapmayı istiyoruz ve bu sayede Ankara'nın bilim merkezi olması konusuna katkı sağlamayı önemsiyoruz. Hem fiziksel olarak hem de maddi olarak erişilebilir bir kongre yapmaya çalışıyoruz. Bu bağlamda, İnsan ve Toplum bilimleri alanındaki son gelişmeler ile ilgili tartışmalara katkı sağlamak, lisansüstü öğrenciler dahil olmak üzere tüm akademisyenlerin motivasyonlarını arttırmak, yapılan güncel araştırmalar hakkında paylaşımında bulunulmasını sağlayacak bir ortam oluşturmak üzere icra ettiğimiz kongremize katkı sağlayan tüm değerli katılımcılarımıza şükranlarımızı sunuyoruz.

Bu yıl ikincisini icra ettiğimiz kongremize önümüzdeki yıllarda da ev sahipliği yapmaya devam ederek Ankara'nın önemli bilimsel etkinlikleri içinde yer almasını sağlamayı hedeflemekteyiz.

Kongrede sunulan bildirilerin tüm taraflara faydalı olmasını dileriz.

Sevgi ve saygılarımızla,

Prof. Dr. Cem Harun MEYDAN
Kongre Düzenleme Kurulu Başkanı

Kamu Yönetiminde Veri Odaklı Yaklaşım ve Verilerin Yeniden Kullanım Stratejisi: Findata Örneği

Samed Kurban

Dr. Öğr. Üyesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Kamu Yönetimi Bölümü
samed.kurban@dpu.edu.tr

Özet

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan ilerleme, hemen hemen her alanda önemli bir değişim sürecinin yaşanmasına neden olmaktadır. Kamu yönetimi ve kamu hizmetleri, dijital çağın gerektirdiği beklentilere yanıt verilmesi bakımından giderek daha fazla sınanmaktadır. Değişim ve süreklilik gösteren dijitalleşmenin sunduğu imkânlardan ve fırsatlardan yararlanılması ise başarılı bir yönetsel uyumu gerektirir. Bundan dolayı, vatandaşlara sunulan hizmetlerin geliştirilmesine yönelik girişimler daha kapsamlı bir hâl almaktadır. Söz konusu çaba, insanlık tarihinin 21. yüzyılda geldiği aşamada ortaya çıkan toplum modelinin bir yansıması olarak görülebilir. Son yıllarda, kamu yönetiminde başarılı bir dijital dönüşümün gerçekleştirilmesi ve bu dönüşümün yönetimi için veri temelli bir yaklaşımın ön plana çıktığı görülmektedir. Dijital çağda, daha etkili kamu hizmeti sunumuna yönelik potansiyel katkı içeren veriler, kamu yönetimine rehberlik desteği vermektedir. Veri temelli analizler, karar vermenin doğasına kanıta dayalı bir yaklaşım üzerinden katkı sağlamaktadır. Çalışma, dijital dönüşümün kamu hizmetlerinin sunumunda nasıl bir iyileştirme sağlayabileceği sorusunu, kamu yönetiminde veri temelli bir yaklaşım üzerinden açıklamaya çalışmaktadır. Çalışmada, veriye dayalı kamu yönetimi uygulaması, Finlandiya’da kamu yönetiminde geliştirilen bir uygulama aracılığıyla inceleme konusu yapılmaktadır. Bu çerçevede Finlandiya’da, sağlık ve sosyal refah verilerinin yeniden kullanım stratejisini yöneten Findata uygulaması incelenmektedir. Findata, Fin kamu yönetiminde, sağlık ve sosyal refah hizmetlerinde izne tabi verilerin birleştirilmesinde ve kamuya açıklanmasında veri izin yetkilisi olarak işlev gören yeni bir uygulamadır. 2020 yılında faaliyetlerine başlayan Findata, sağlık ve sosyal yardıma ilişkin verilerin tümünün tek bir oluşum tarafından üstlenilmesi bakımından Avrupa’nın ilk tek durak noktası olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanında Findata, kamu kurumları-özel sektör-sivil toplum arasında kapsamlı bir işbirliği örneği sunarak veriye dayalı kamu yönetimi yaklaşımına katkı sağlamaktadır. Söz konusu uygulamayı kamu yönetiminde değişim ve süreklilik gösteren dijital reformların bir parçası olarak görmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Kamu Yönetiminde Dijitalleşme, Veri Temelli Yaklaşım, Findata.

Data-Oriented Approach and Data Reuse Strategy in Public Administration: The Case of Findata

Abstract

Advances in information and communication technologies have led to significant changes in almost every field. Public administration and public services are increasingly being challenged to respond to the expectations necessitated by the digital age. Taking advantage of the potentials and opportunities offered by the change and continuous digitalization requires successful managerial cohesion. Therefore, initiatives to improve services offered to citizens become more

comprehensive. This effort can be seen as a reflection of the model of society emerging in the 21st century in human history. In recent years, a data-driven approach has come to the forefront to realize and manage a successful digital transformation in public administration. In the digital age, data that contains the potential contribution to more effective public service delivery provides guidance to public administration. Data-based analyses contribute to the nature of decision-making through an evidence-based approach. The study explains how digital transformation can improve the delivery of public services through a data-driven approach in public administration. In the study, data-driven public administration is investigated through an application developed in public administration in Finland. In this framework, the study investigates the Findata application, which manages the data reuse strategy of health and social welfare data in Finland. Findata is a new application in Finnish public administration that functions as a data consent authority for the consolidation and public disclosure of the data subject to consent in healthcare and social welfare services. Launched in 2020, Findata is described as Europe's first one-stop-shop for all healthcare and social assistance data to be handled by a single entity. Moreover, Findata contributes to the data-driven public administration approach by providing an example of comprehensive cooperation between public institutions, the private sector, and civil society. This application can be considered a part of the changes and continuous digital reforms in public administration.

Keywords: digitalization in public administration, data-driven approach, Findata

GİRİŞ

Günümüzde kamu hizmetlerinin teknoloji yoğun bir şekilde sunulması giderek yaygınlaşmaktadır. Bu durum, kamu hizmetlerinin açık, şeffaf ve güvenilir bir şekilde ve mümkün olduğunca çok daha fazla kişi tarafından erişilebilir olmasını mümkün kılmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojisi, yalnızca alışkanlıkları değil, aynı zamanda kamu yönetiminin yapısal ve işlevsel görünümü etkilemeye devam etmektedir. Topluma sunulan hizmetlerin, kullanıcıların beklentilerine uygun şekilde, etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması yönündeki çaba ise iyi uygulama örnekleri ortaya çıkarabilmektedir. Bu süreçte, dijital kamu yönetiminin temel göstergelerinden biri olan ve kanıta dayalı karar verme sürecine rehberlik eden veriler önemli katkılar sunmaktadır.

Kanıta dayalı politika oluşturma için mevcut verilerin potansiyelinden tam olarak yararlanmayı amaçlayan bir dizi eylem olarak tanımlanabilen veri stratejisi (Osimo at al., 2020), dijitalleşme politikalarının daha işlevsel çıktılar üretmesi bakımından kilit bir rol oynamaktadır. 2019 yılında Çin’de ortaya çıkmasının ardından, küresel düzeyde büyük bir yayılım gösteren COVID-19 bu durumun yakın tarihteki somut örneğidir. Pandemi sürecinde, özellikle sağlık hizmetinde kanıta dayalı karar verme ihtiyacı uygulanacak politikaların etkinliği bakımından ön plana çıkmıştır.

Günümüzde veri, sadece belli amaçlar çerçevesinde onu kullanan kuruluşlar için değeri olan birincil bir varlık olmaktan ziyade, daha geniş dolaşım yoluyla ek değer yaratılan ikincil bir varlık olarak görülmektedir (World Economic Forum, 2021). Bu değerden faydalanılması, verilerin sahip olduğu potansiyelin bilgi yönetimi stratejisi ile başarılı şekilde bütünleştirilmesini gerektirmektedir. Bilgi yönetiminin, kamu yönetiminin daha verimli ve etkili hizmet sunumu için çözüm yolları aradığı Finlandiya (Parikka, 2019), ikincil veri kaynağı uygulamasının hayata geçirildiği ülkelerden biridir.

Çalışma kapsamında, Finlandiya’da dijitalleşmenin sunduğu fırsatların veri odaklı bir strateji aracılığıyla kamu yönetiminin işlevselliğine sağladığı katkı irdelenecektir. Çalışma iki

bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde, dijitalleşmenin kamu yönetimine olan etkisi veri merkezli yönetim yaklaşımı üzerinden ele alınacaktır. İkinci bölümde, Finlandiya’da verinin yeniden kullanım stratejisinin kurumsal yapılanması olan Findata örneği incelenecektir. Bu çerçevede; Findata’nın yasal mevzuatı, genel olarak işlevi, kurumsal yapısı ve veri yönetişimi bakımından ne ifade ettiği açıklanamaya çalışılacaktır.

DİJİTAL KAMU YÖNETİMİNDE VERİLERE ODAKLANMAK

Dijital devrim, bilgi teknolojisi kullanımının yaygınlaşmasına bağlı olarak kamu yönetimini etkilemeye devam ederken, kamu kurumları ve kamu hizmetleriyle giderek daha fazla bütünleşmektedir. Bu süreçte, hizmet sağlayıcılar ve kullanıcılar arasındaki ilişki ise kamu hizmetlerinin niteliğinin iyileştirilmesi yönündeki toplumsal talebe uyum göstermeye çalışmaktadır. Söz konusu girişimlerin şeffaf, hesap verebilir ve katılımcı bir anlayışla gerçekleşmesi yönündeki beklentiler de göz önünde bulundurulduğunda, açık yönetim anlayışı giderek daha fazla ön plana çıkmaktadır.

Bilginin üretilmesindeki ve yayılmasındaki artış hızı, kamu yönetiminde daha etkin ve etkili bir planlama ile daha doğru kararların alınmasını sağlayarak maliyetlerin düşürülmesini hedefleyen mekanizmaların oluşturulmasını gerektirmektedir (Kocaoğlu ve Şahnagil, 2022). Dolayısıyla dijitalleşmenin, doğru politikaların uygun kaynak kullanımıyla desteklenmesini olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir. Kamu yönetiminin ve politika oluşturma süreçlerinin dijital çağa ve teknolojiye uyumu, yeni yönetim mekanizmaları geliştirmeyi ve karar ve politika oluşturma süreçlerinde teknolojiyi daha etkin kullanmayı sağlayacak yönetsel reformu ön plana çıkarmaktadır (Gül, 2017).

Kamu yönetiminde bilgi teknolojisinin ve dijital araçların kullanımı, karar alıcıların tercihlerine, kullanıcıların beklentilerine ve sahip olunan imkânlarla göre ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Dijital dönüşümün kamu yönetiminde uygulaması salt homojen bir görünüm sunmamakla birlikte, veri odaklı yaklaşım genel olarak daha fazla kabul görmeye başlamıştır. Bunun sebebi verilerin ekonomik değerlerle sınırlı olmayan bir çerçevede, toplumsal ve kamusal değerler yaratma konusunda güçlü bir potansiyel barındırmasıdır (Hwang at al., 2021). Veri, kamu yönetiminde açık yönetim anlayışının ürünüdür ve kanıta dayalı politikanın yapı taşlarından biridir. Bu yönüyle karar vermenin doğasını, ilerlemenin süreklilik gösterdiği bir dijital devrim aracılığıyla değiştirmektedir.

Kamu yönetimi çalışmalarında, dikkatin odak noktası karar vermedir (Özgöl, 1992). Veri temelli yönetim, verilerin amaçlar çerçevesinde değerlendirilerek, sonuçlara uygun bilgi üretilmesi sürecinde daha iyi karar alınması çabasını simgelemektedir (Babaoğlu, 2021). Politikaların hedeflerine ulaşip ulaşmayacağını, hangi özel sonuçları üreteceğini ve uygulamanın ne kadara mal olacağını gösteren en doğru kanıtlara dayanması gerektiği ilkesine dayanan kanıt temelli politika yaklaşımı (Newman at al., 2017), veriyi odak noktasına yerleştirmektedir.

Veriyi merkeze alan yaklaşımlar, 1990’lı yılların sonlarında, devlet kurumlarından ve araştırmacılardan büyük ilgi gören kanıta dayalı politika oluşturma (Hwang at al., 2021) düşüncesinin ürünüdür. Birleşik Krallık’da Üçüncü Yol Hareketinin, kanıt temelli politika yapımı fikrini kamu hizmeti reformu için bir motivasyon kaynağı olarak görmesi, kamu yöneticilerini, kanıtları politika oluşturmada giderek daha fazla kullanma düşüncesine sevk etmiştir (Newman at al., 2017). Bununla birlikte, örgütsel yaşamın tümünü oluşturmasa da resmi kuruluşlar için önemli bir yer tutan karar verme (Kırlı, 1982: 30), rasyonel seçimi engelleyen bilgi yetersizliği yüzünden tahminlere bağlı kılan olgulardan biri olmuştur (Özgöl, 1992). Gelişen bilgi ve iletişim teknolojilerinin kamu yönetimi ve kamu hizmetleriyle

bütünleşmesi ise kanıta dayalı politika yapımına zemin oluşturan veri ve bilgiye ulaşılmasını, verilerin depolanmasını, işlenmesini ve paylaşılmasını kolaylaştırmıştır (Köktaş ve Köseoğlu, 2015). Bu çerçevede dikkat edilmesi gereken temel husus, kamu yönetiminin yapısal ve işlevsel görünümünün, vatandaşların beklentileriyle uyumlu hizmet sunumu açısından, söz konusu potansiyeli daha büyük bir kamusal değere nasıl dönüştürebileceğidir?

Büyük ölçüde veri odaklı yaklaşıma dayanan yönetimin dijital dönüşümünün; veri toplama, depolama, analiz etme ve paylaşma yeteneği hizmet sunumunu iyileştirmek için kritik öneme sahiptir (World Bank & Government of Vietnam, 2019). Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası ve OECD, verilerin küresel siyasi gündem için çok önemli hâle geldiğini ifade ederken; Avrupa Komisyonu verilerin hükümetler tarafından stratejik olarak kullanılmasını tavsiye etmektedir (Pavone at al, 2023). Söz konusu tavsiyeler, kullanıcıların dijital devrimin daha etkili, şeffaf, hesap verebilir, katılımcı ve açık bir yönetim anlayışı sunması talebiyle uyumludur. Sonuç olarak veri odaklı yönetim anlayışının rehberliğine giderek daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.

Hiper bağlantılı, yüksek performanslı ve yaygın bir nitelik gösteren dijital devrim sürecinde, dijital verileri emsali olmayan bir şekilde üretmek, depolamak ve işlemek mümkündür. Veriler, hükümetlerin politika gündemini etkileyerek, yeni yönetim ve yönetim yaklaşımının benimsenmesi için itici bir güç olmaktadır (Maffei at al., 2020). Bunun sonucunda; açık veri, büyük veri, açık devlet verisi ve şeffaflık uygulamaları kamu yönetiminde adeta yeni bir yol açmaktadır (Karaca ve Özsalmanlı, 2022). Veri odaklı yaklaşımın, kamu yönetiminin dijitalleşmesi sürecinde daha işlevsel olması ise kamu, özel ve sivil toplum iş birliğinde toplu bir katılım modeli ihtiyacını öne çıkarmaktadır. Veri odaklı yaklaşım, burada özellikle kesişim kümesi olarak ön plana çıkmaktadır (Babaoğlu, 2021). Zira vatandaşlar, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları; idarenin faaliyetlerinin izlenebilmesi, politikaların belirlenmesine katılım, ürün ve hizmet üretiminin iyileştirilmesi isteğinden dolayı kamunun yönetiminde olan verilere erişim talep etmektedir (Altun ve ark., 2017).

Kamu kurum ve kuruluşlarının elindeki verileri paylaşarak bu verilerle ilgili veri merkezleri oluşturması sonucunda, yönetim sürecinin karar alma ve uygulama aşamalarında başarının sağlanması hedeflenmektedir (Kocaoğlu ve Şahnagil, 2022). Ancak veriyi merkeze alan bir yönetim anlayışının kamu kesimi dışındaki aktörlerin katılımın imkân verecek bir yapı içinde temini, idarenin karşı karşıya olduğu zorluklardan biridir. Politika süreçlerinin temel ham maddesi olarak görülen verilere ilişkin asıl zorluk ise yapılandırılmamış veri setlerinin hangi değişkenler temelinde analiz edilmesi gerektiğinin belirlenmesidir (Pavone at al, 2023). Farklı kaynaklardan elde edilen farklı formattaki ve işlenmemiş verilerin, anlamlı ve değerli çıktılara dönüştürülmesi örgütlerin en önemli mücadelesi hâline gelmiştir (Altun ve ark., 2017). Bu süreçte, veri odaklı yaklaşım kapsamında, standartlaştırılmış verinin kullanılmasına ve paylaşılmasına imkân tanıyan ulusal veri kayıtları oluşturulmaktadır (World Bank & Government of Vietnam, 2019). Veri odaklı yönetim yaklaşımını sağlık ve sosyal refah hizmetleri üzerinden organize eden Finlandiya hükümeti de geliştirdiği Findata modeli aracılığıyla özgün bir deneyim sunmaktadır.

VERİ ODAKLI ÖZGÜN BİR YÖNETİM MODELİ: FİNDATA

Finlandiya Cumhuriyeti Sosyal İşler ve Sağlık Bakanlığı'nın hazırlıklarına 2015 yılında başladığı ve 1 Mayıs 2019 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren *Sağlık ve Sosyal Verilerin İkincil Kullanımına Dair Kanun* (Parikka, 2019), ülkede veri odaklı yönetim yaklaşımının kurumsallaşma örneği olarak yeni bir uygulamayı hayata geçirmiştir. Findata olarak isimlendirilen uygulama, sağlık ve sosyal refah hizmetleri özelinde, veri yönetimine dair kamusal bir otoritenin inşa edilmesi fikrinden kaynaklanmıştır. 2019 yılında örgütlenmesini ve

işleyişini oluşturmaya başlayan Findata uygulamasında, 1 Ocak 2020 tarihinden itibaren veri talepleri, 1 Nisan 2020 tarihinden itibaren veri izin başvuruları gelmeye başlamıştır (Ferencz & Büki, 2022). *Sağlık ve Sosyal Verilerin İkincil Kullanımına Dair Kanun*'un kabulüyle birlikte iki kamu hizmeti alanında veri yönetimine dair yasal bir güvence oluşturulmuştur.

Sağlık ve Sosyal Verilerin İkincil Kullanımına Dair Kanun

Kamu kesiminin veri depolama ve kullanımında sahip oldukları bilgi ambarlarını yıkmak mevzuatla başlar (European Commission, 2020). Finlandiya hükümeti de 2019 yılında yürürlüğe giren *Sağlık ve Sosyal Verilerin İkincil Kullanımına Dair Kanun* çerçevesinde uygulayacağı stratejinin yasal dayanağını oluşturmuştur. Kanun, sağlık ve sosyal refah hizmetlerinde verilerin yeniden kullanımını düzenlemektedir. Sağlık ve Sosyal İşler Bakanlığı, “kişisel verilerin birincil amacının, onların orijinal olarak kaydedilme amacını ifade ettiğini, ikincil amacın ise kişisel verilerin birincil amaç dışında bir amaçla işlenmesi anlamına geldiğini” belirtmiştir (Ministry of Social Affairs and Health, 2019). Buna göre örneğin; öncelikli amaç hastanın muayenesi, tedavisi ve rehabilitasyonu, bir sosyal yardım alıcısının faydalandığı hizmet olabilirken; ikincil kullanım, aynı verilerin birincil kullanım dışındaki amaçlar için kullanılmasını içermektedir (<https://findata.fi>, 2022b).

Sosyal İşler ve Sağlık Bakanlığı, bilgi yönetimini verilerin ikincil kullanımının gerekçelerinden biri olarak görmektedir. Bu kapsamda gerek hizmet sağlayıcılar tarafından bilgi yönetiminin teşvik edilmesi gerekse ulusal izleme verilerinin genişletilmesi ve zamanında ulaştırılması önemli gelişmeler olarak dikkat çekmektedir (Parikka, 2019). Finlandiya, 2019 yılında uygulamaya konulan Kanun ile birlikte, *Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü*'nün gerekliliklerini karşılayan ve refah verilerinin ikincil kullanımına ilişkin bir kanunu başarıyla çıkaran dünyadaki ilk ülke olmuştur (Parikka, 2019). Finlandiya’da, verilerin, bilgi varlığı; bilgi yönetiminin ise stratejik yönetimin bir parçası olarak görüldüğünü söylemek mümkündür. Karar alıcılar, verilerin yönetilmesinde sorumluluk üstlenerek, veri odaklı yönetim stratejisini geliştirmektedir.

Kanunun amacı “sosyal refah ve sağlık hizmetlerinin sağlanması sırasında toplanan kişisel verilerin güvenli bir şekilde işlenmesi ve bu hizmetlere yönelik kayıtlardaki istatistiklerin araştırılması, yönlendirmesi ve denetlenmesi” olarak açıklanmaktadır (Ministry of Social Affairs and Health, 2019). Sağlık ve Sosyal İşler Bakanlığı, Kanunun vatandaşların sağlığı ve refahı, hastalıkların önlenmesi ve yeni tedavi yöntemlerinin geliştirilmesi ile ilgili araştırma ve yenilik faaliyetleri için daha iyi ön koşullar yarattığını belirtmiştir (Ministry of Social Affairs and Health, t.y.). Kanunla birlikte oluşturulması planlanan hizmetlerin ise “ulusal ve uluslararası şirketleri, kayıtları tutan ulusal makamları, araştırma enstitüleri ve grupları ile sosyal yardım ve sağlık kuruluşlarını ve hizmet sağlayıcılarını hedeflediği” ifade edilmiştir (Parikka, 2019). Dolayısıyla verilerin ikincil kullanım stratejisinde kamu, özel sektör ve sivil toplumu içeren çok sayıda aktörün sürece müdahil olması planlanmıştır.

Veri İzin Otoritesi Olarak Genel Görünümü

Findata, kamu yararına katkıda bulunan projelere yönelik olarak, sağlık ve sosyal refah verilerinin ikincil kullanımlarını desteklemek için yasal olarak yetkilendirilmiştir ve verilerin birden fazla veri sorumlusundan derlenmesi söz konusu olduğunda, ikincil kullanıma izin verebilecek tek mercidir (OECD, 2022). Bu kapsamda, kamu idaresi olarak merkezi bir izin ofisidir (Southerington, 2021). Burada veri odaklı yönetim açısından üzerinde durulması gereken iki durum söz konusudur. Birincisi, Findata verilerin ikincil kullanımlarıyla ilgilenen bir kurumdur. Diğer husus, verinin asıl kaynağı olarak görülen birden fazla kaynaktan talep

edilmesi gerektiğidir.

Yasaya uygun olarak, Findata'nın temel hizmeti çeşitli veri tabanlarından alınan veri setlerini birleştirmek ve bunları başvuru sahibine sunmaktır (Ferencz & Büki, 2022). Model; Finlandiya Sağlık ve Refah Enstitüsü, Finlandiya Sosyal Sigorta Kurumu, Nüfus İdaresi Merkezi, Finlandiya Emeklilik ve İstatistik Merkezi'nin verileri dâhil olmak üzere kamu tarafından finanse edilen veri kayıtlarına güvenli bağlantı ve araştırma erişimi sağlamaktadır (OECD, 2022). Findata uygulaması görevini; "rehberlik sağlamak, sosyal refah ve sağlık verilerinin ikincil kullanımına izin vermek ve izne tabi verilerin güvenli bir şekilde birleştirilmesini ve ifşa edilmesini sağlamak" olarak açıklamaktadır (<https://findata.fi>, 2022a). Bununla birlikte belirtilmesi gereken husus, Findata'nın kalıcı bir veri havuzu değil, veri akışının sağlandığı bir merkez olduğudur. Uygulamanın dört ana amacı vardır: verilerin etkin ve güvenli şekilde işlenmesi ve erişimin sağlanması, verilerin korunması ve veri güvenliğinin artırılması, idari yükün ortadan kaldırılması ve veri kalitesinin iyileştirilmesi (OECD, 2022). Bu bakımdan, açık yönetim anlayışı verilerin ikincil kullanımı stratejisi aracılığıyla kurumsallaşmaktadır. Findata'nın amaçlarına bakıldığında, kamu yönetiminin daha işlevsel olması, kamu hizmetlerinin etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması, birbirini tekrar eden hizmet anlayışları karşısında daha hızlı bir yaklaşımın benimsenmesi ve kişisel verilerin korunması hususlarının ön plana çıktığı görülmektedir.

Uygulamanın başladığı dönemde, Findata hükümet tarafından finanse edilmekle birlikte, ilerleyen dönemde tamamen kendi kendini finanse etmesi ve işletme maliyetlerini aldığı ücretler yoluyla karşılaması hedeflenmiştir. Findata'nın sunduğu hizmetler karşılığında, dört kaleme aldığı ücretler şunlardır (Ausloos et al., 2020):

- Veri izni veya veri talebi için başvuran herkesten alınan ücret
- Findata çalışanlarının verileri toplamak ve ön işlemede kullandıkları süre için alınan ücret
- Verilerin analiz edilebildiği güvenli işletim ortamının kullanılmasından dolayı alınan ücret
- Orijinal veri kaynaklarının talep edilen verileri toplama çalışmaları karşılığında talep edebilecekleri ücret.

Findata aracılığıyla sağlık veya sosyal refah verilerine erişmek isteyen herkes, talep ettikleri verilere erişmek için onaylanmış bir planı olduğu sürece, veri erişimine başvurmakta özgürdür (Ausloos et al., 2020). Bu bakımdan başvuranın ülke içinden olması konusunda da herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Ancak potansiyel başvuru sahiplerinin listesi verilmemiş olmakla birlikte, başvurunun amacını göstermek için veri kullanım planı Findata'ya sunulmalıdır. Plan çerçevesinde, olası kullanım durumları arasında bilimsel araştırmanın yanı sıra eğitim, kamu hizmetlerinin yönlendirilmesi, yönetimi ve denetimi bulunmaktadır (Ferencz & Büki, 2022; Nordforsk, 2019). Şekil 1'de, verilerin yeniden kullanım stratejisine ilişkin olarak Findata'ya başvuru sürecinin detayları verilmektedir.

Findata, başvuru sahibinin veri kullanım planını onaylar veya reddeder

Findata, orijinal kaynak(lar)dan veri toplar

Findata, verileri önceden işler ve başvuru sahibinin erişimine açar

Başvuru sahibi araştırmayı yürütür

Şekil 1: Veri İzni Başvurusundan Araştırma Sonuçlarına Findata’da Süreç (Ausloos et al., 2020)

Şekil 1’de görüleceği üzere, verilerin yeniden kullanımı sürecinde, Findata kişisel veri güvenliğinin korunması için başvuru sürecini izleyerek kontrol etmekte ve sürecin tamamlanmasının ardından bilgi teknolojisi sisteminden tüm veriler silinmektedir.

Findata uygulamasında, hizmetlerin amaca uygunluğunun ve kamu kurumlarına yönelik halkın güveninin sağlanması için gizlilik ve veri güvenliği konularına gereken önemin verildiği görülmektedir (European Commission, 2020). Başvuru sahibi, Findata’nın araştırma sonuçlarının tamamen isimsizleştirildiğinden ve hiçbir kişisel veri içermediğinden emin olmak için herhangi bir yayını kontrol etmesine izin vermekle yükümlüdür (Ausloos et al., 2020). Bu bakımdan Findata, verilerin güvenli ortamlarda kullanılmasını sağlayarak kamuya yönelik halkın güvenini korumaktadır (The Lisbon Council, 2020). Diğer taraftan Findata’nın işlemleri, Parlamento Ombudsmanı ve Veri Koruma Ombudsmanı tarafından denetlenirken, Valvira Ulusal Refah ve Sağlık Denetleme Kurumu da güvenli veri kullanıcı ortamlarını takip etmektedir. Findata da sağlık ve sosyal refah verilerine ve bununla ilgili veri günlüğüne ilişkin Veri Koruma Ombudsmanına yıllık bir rapor vermek zorundadır (<https://findata.fi>, 2022a). Verilerin ikincil kullanım stratejisinde gizlilik ve güvenlik konularına ilişkin olarak Findata yöneticisi Johanna Seppänen, *Sağlık ve Sosyal Verilerin İkincil Kullanıma İlişkin Kanun’un* yalnız veri izni işlemleri ve verilere erişilebilirliği sağlamadığını aynı zamanda kişisel verilerin korunmasının iyileştirildiğini de ifade etmiştir (Vesikansa, 2020).

Organizasyon ve Veri Yönetişi

Yaklaşık üç yıllık bir geçmişe sahip olan Findata, ikincil verilerin kullanımını gerçekleştirdiği kamu hizmetlerinden sorumlu olan bakanlık içinde kurumsallaşmıştır. Bu çerçevede, Sosyal İşler ve Sağlık Bakanlığı’nın Sağlık ve Refah Enstitüsü bünyesindeki bağımsız bir birim olarak hizmet etmektedir. Bakanlık hem Findata’nın Yönlendirme Komitesi üyelerini hem de üst düzey uzman grubunu atamaktadır (Ausloos et al., 2020). Findata aracılığıyla, sağlık ve sosyal refah verileri için izinlerin verilmesine ve oluşturulan kamu otoritesiyle çok sayıda farklı kayıttaki verilerin merkezileştirilerek tek bir kaynaktan toplanmasına imkân tanınmaktadır (Parikka, 2019). Findata, söz konusu işlevini yerine getirmek için yöneticiye ilave olarak, geniş bir yönlendirme grubuna sahiptir. Uygulamanın işlemlerine rehberlik eden yönlendirme grubunun üyeleri arasında; Sosyal İşler ve Sağlık Bakanlığı, Dijital ve Nüfus Veri Hizmetleri Kurumu, Finlandiya Emeklilik Merkezi, Finlandiya İlaç Kurumu Fimea, Finlandiya Sosyal Sigorta Kurumu (Kela), Finlandiya Sağlık ve Refah Enstitüsü, Finlandiya İstatistik Kurumu, Finlandiya İş Sağlığı Enstitüsü, Ulusal Refah ve Sağlık Denetleme Kurumu Valvira ve sosyal refah ve sağlık hizmeti sağlayıcılarının temsilcileri bulunmaktadır (<https://findata.fi>, 2022a). Yönlendirme grubu, sağlık ve sosyal refah hizmetleriyle doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkisi bulunan kesimleri içeren bir ekosistem oluşturulduğunu göstermektedir. Bu bakımdan, Findata’nın yasal dayanağını oluşturan Kanunun hedeflerine uygun bir yaklaşımın izlendiğini

söylemek mümkündür.

Findata yöneticisi Johanna Seppänen, “sağlık ve sosyal refah verilerinin araştırma amacıyla ya da idari ve istatistiksel amaçlar için kullanılmasının yeni bir durum olmadığını ancak işlerin organize edilmesi bakımından Findata’nın büyük bir atılım olduğunu” ifade etmiştir (Vesikansa, 2020). Verilerin ikincil kullanımını teşvik etmeye yönelik çabanın, kamu ve özel sektör arasında kapsamlı bir işbirliğini içermesi (Parikka, 2019) Seppänen’in uygulamaya ilişkin değerlendirmesinin gerekçesi olarak görülebilir. Zira veri kullanım stratejisinin dış kullanıcıların bakış açısını içermesini sağlamak için diğer aktörler sürece yoğun bir şekilde dâhil edilmiş, birlikte geliştirme faaliyeti geleneksel istişarenin ötesine geçmiştir. Bakanlıklardan uzmanlar, yetkililer, kamudan ve özel sektörden çeşitli kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları uygulamayı hazırlamak için birlikte çalışmıştır (Osimo et al., 2020). Findata, organize ve bütünleşmiş ulusal veri tabanına dayalı yönetim kapsamında, ikincil veri kullanımını teşvik eden bir mekanizmanın uygulanması bakımından örnek oluşturmuştur (World Economic Forum, 2021). Veri odaklı yaklaşım üzerine inşa edilmek istenilen bilgi yönetim stratejisinin, veri yönetişimini ne şekilde gerçekleştirdiğine ilişkin bir deneyim sunulmaktadır. Veri izin yetkili olarak tasarlanan bir kamu kuruluşu, açık yönetim anlayışına geniş bir katılımı destek olmaktadır.

SONUÇ

Yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğinde büyük bir gelişim gösteren bilişim teknolojisi, ülkelerin dijital strateji vizyonuna katkı sağlayacak bir potansiyel barındırmaktadır. Kamu yönetiminin işlevselliğinin gelişiminde dijital devrimin sunduğu fırsatlardan yararlanılması, daha önce kullanılan yöntemlerin yenilenmesini/geliştirilmesini ve yeni bir konumlandırmayı gerekli kılmaktadır. Bunun sebebi kamu hizmetlerinin değişen doğasının hizmet sağlayıcılar ve kullanıcılar arasındaki ilişkiyi de etkilemesidir. Kapsamlı veri kaynaklarına daha kolay erişim, bilimsel verinin doğru politikaların belirlenmesi ve uygulanmasına katkısı bakımından yönetsel bir yaklaşımla ele alınmasını gerektirmektedir. Dijitalleşmenin önemli çıktılarında biri olan veri zenginliğinden faydalanılması, kanıta dayalı karar vermenin idarecilere sağladığı desteği daha ileriye götürebilecektir. Bu süreçte, çok sayıda ve dağınık hâlde bulunan verileri yönetme becerisi gösteren ülkeler açık yönetim anlayışında öncü bir rol üstlenmektedir.

Finlandiya, kamu yönetiminde veriyi merkeze alan yaklaşımı verinin yeniden kullanım stratejisi aracılığıyla geliştirmiştir. Kamu tarafından kayıt altına alınan tıbbi verilerin hassas doğası, Findata’nın veri araçları arasında en yenilikçi girişimlerden biri olarak görülmesini sağlamaktadır. Birleşik Krallık merkezli Açık Veri Enstitüsü’ne göre Finlandiya, Avrupa’da sağlık verilerinin ikincil kullanımında önde gelen ülkelerden biridir (Ferencz & Büki, 2022). Ülkede, sağlık teknolojisi ve fen bilimleri alanında faaliyet gösteren şirketlerin yöneliminden dolayı Ar-Ge faaliyetlerinin kapsamının genişlemesi beklenmektedir (Parikka, 2019).

Veri izin yetkili olarak kurulan Findata; bilimsel araştırmanın odağında olduğu, hizmet kalitesi, gizlilik ve kişisel güvenlik, verilerinin niteliği hedeflerini içeren şeffaf bir süreç oluşturmuştur. Bu süreçte, geniş katılımı teşvik eden ve kamunun diğer kesimlerle etkileşimini önceleyen bir yaklaşım sergilenmiştir. Öncelikle farklı kuruluşlarda ve formatlarda saklanan verilere erişim sorununa yasal ve altyapısal çözümler geliştirmesi (European Commission, 2020) ise Findata’nın uzun vadeli bir politikanın temel çıktısı olduğunu göstermektedir. Öyle ki uygulama, sadece sağlık ve sosyal refah hizmetlerini içermekle birlikte, yasal dayanağın hazırlık süreci de göz önünde bulundurulduğunda sekiz yıllık bir emeğin ürünüdür. Findata, verilerin stratejik ve işlevsel kullanılması becerisini göstermesi bakımından diğer ülkeler için iyi bir uygulama örneğidir. İlerleyen dönemde, verinin ikincil kullanımına ilişkin hizmet

alanlarının genişlemesiyle birlikte, uygulamanın daha işlevsel olmasını beklemek mümkündür.

Kaynakça

Altun, T., Şahin, F. ve Öztaş, N. (2017). Kamu politikalarının belirlenmesi ve uygulanmasında büyük veri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Kayfor 15 Özel Sayısı*, 22, 2021-2044.

Ausloos, J., Leerssen, P. & ten Thijs, P. (2020). Operationalizing research access in platform governance what to learn from other industries? Retrieved February 2, 2022 from https://algorithmwatch.org/de/wp-content/uploads/2020/06/GoverningPlatforms_IViR_study_June2020-AlgorithmWatch-2020-06-24.pdf.

Babaoğlu, C. (2021). *Yönetimin geleceği: veri temelli politika yapımı*. SETA Yayınları.

European Commission (2020). Study on data tools and technologies used in the public sector to gather, store, manage, process, get insights and share data. Retrieved February 2, 2022 from <https://joinup.ec.europa.eu/sites/default/files/custom-page/attachment/2020-07/Study%20on%20data%20tools%20and%20technologies%20used%20in%20the%20public%20sector%20to%20gather%2C%20store%2C%20manage%2C%20process%2C%20get%20insights%20and%20share%20data%20%E2%80%93%20ANNEX%20Case%20studies.pdf>.

Ferencz, B. & Büki, B. (2022). Three ways of secure data reusability in Europe: German research data centres, Finnish Findata and the French secure access data centre. *ELTE Law Journal*, 1, 81-108.

Gül, H. (2017). Dijitalleşmenin kamu yönetimi ve politikaları ile bu alandaki araştırmalara etkileri. *Yasama Dergisi*, 36, 5-26.

<https://findata.fi> (2022a). About Findata – organization. Retrieved February 2, 2022 from <https://findata.fi/en/about-findata/#organisation>.

<https://findata.fi> (2022b). Services and instructions. Retrieved February 2, 2022 from <https://findata.fi/en/services-and-instructions/#faq>

Hwang, S., Nam, T. & Ha, H. (2021). From evidence-based policy making to data-driven administration: proposing the data vs. value framework. *International Review of Public Administration*, 26(3), 291-307.

Karaca, Y. ve Özsalmanlı, A. Y. (2022). Kamu yönetiminde açık veri yönetimi ve şeffaflık: ABD ve İngiltere uygulamaları. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 121-140.

Kırlı, O. (1982). Kamu yönetiminde karar verme. *Türk İdare Dergisi*, 54(361), 15-31.

Kocaoğlu, M. ve Şahnagil, S. (2022). *Veriye dayalı kamu politikası ve yerel düzeydeki*

yansımaları: kuram, kavram ve ülke örnekleri. Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları.

Köktaş, Ö. F. ve Köseoğlu, Ö. (2015). Kanıta dayalı kamu politikası yapımı: sosyal bilim araştırmaları ve kamu politikaları ilişkisini yeniden dizayn etmek için bir fırsat mı? *Yasama Dergisi*, 29, 32-57.

Maffei, S., Leoni, F. & Villari, B. (2020). Data-driven anticipatory governance. Emerging scenarios in data for policy practices. *Policy Design and Practice*, 3(2), 123-134.

Ministry of Social Affairs and Health (2019). Act on the secondary use of health and social data. Retrieved February 3, 2022 from <https://stm.fi/documents/1271139/1365571/The+Act+on+the+Secondary+Use+of+Health+and+Social+Data/a2bca08c-d067-3e54-45d1-18096de0ed76/The+Act+on+the+Secondary+Use+of+Health+and+Social+Data.pdf>.

Ministry of Social Affairs and Health (t.y.). Secondary use of health and social data. Retrieved February 2, 2022 from <https://stm.fi/en/secondary-use-of-health-and-social-data#:~:text=The%20secondary%20use%20of%20health%20and%20social%20data%20means%20that,scientific%20research>.

Newman, J., Cherney, A. & Head, B. W. (2017). Policy capacity and evidence-based policy in the public service. *Public Management Review*, 19(2), 157-174.

NordForsk (2019). A vision of a Nordic secure digital infrastructure for health data: the Nordic commons. Retrieved February 3, 2022 from <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1376735/FULLTEXT01.pdf>.

OECD (2022). Supporting health innovation with fair information practice principles. Retrieved February 3, 2022 from <https://www.oecd.org/health/OECD-Israel-Health-Data-Governance-Workshop-Report.pdf>.

Osimo, D., Mureddu, F., Peristeras, V., Cioffi, A., Moise, C. & van Ooijen, C. (2020). Data strategies, policies and agenda. Retrieved February 3, 2022 from <https://ceur-ws.org/Vol-2797/paper1.pdf>.

Özgöl, N. (1992). Karar alma. *Türk İdare Dergisi*, 64(395), 257-273.

Parikka, H. (2019). A Finnish model for the secure and effective use of data. Sitra Studies. Retrieved February 3, 2022 from <https://www.sitra.fi/app/uploads/2019/05/a-finnish-model-for-the-secure-and-effective-use-of-data.pdf>.

Pavone, P., Ricci, P., Calogero, M. & Capaccioni, P. (2023). A literature overview on data-driven value and accountability: connecting the private and public dimensions. *Public Integrity*, 25(1).

Southerington, T. (2021). Access to biomedical research material and the right to data protection in Finland. Law, governance and technology series volume 43. In *GDPR and biobanking* (pp. 243-257). Springer.

The Lisbon Council (2020). D01. Study on public sector data strategies, policies and governance. Retrieved February 2, 2022 from <https://joinup.ec.europa.eu/sites/default/files/custom-page/attachment/2020-06/DIGIT%20-%20D01%20-%20Study%20on%20public%20sector%20data%20strategies%2C%20policies%20and%20governance%20v3annexes.pdf>.

Vesikansa, A. (2020). Behind Findata: The new era of register-based research. Retrieved February 7, 2022 from <https://www.medengine.fi/insight/behind-findata-the-new-era-of-register-based-research/>.

World Bank & Government of Vietnam (2019). Digital government and open data readiness assessment. Retrieved February 7, 2022 from <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/32547>.

World Economic Forum (2021). Good data: sharing data and fostering public trust and willingness. Retrieved February 4, 2022 from https://www3.weforum.org/docs/WEF_Good_Data_Sharing_Data_and_Fostering_2021.pdf.

Bir Siyasal Yaşam Felsefesi Olarak Eklektik Fenomenoloji

Muhammet Barkım CANLIOĞLU
Dr., Gazi Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı
mbcanlioglu@gazi.edu.tr

Özet

Çağımızda dünya, ideolojik olarak tekelleşmiş liberalizmin siyasal baskınlığının, küresel ekonomik güçlerin totaliter hegemonyasının ve insanı metalaştırma aşamasına gelecek kadar aşırılaşan kapitalizmin tüm değerleri yozlaştıran piyasa yapısının üçlü kıskaçı altında ileri derecede bozulmakta ve marjinalleşmektedir. Bu radikal dönüşüm, sisteme müdahil olan kitleleri konformist tüketim odaklı hissiz yığınlara; sistemin mağdurları olan çeşitli kesimleri şiddete meyilli muhaliflere ve kendini sistemin içinde ya da dışında hissedemeyen göçmen ve sürgün nitelikli irili ufaklı insan kalabalıklarını ise belirsizliklerin oradan oraya savurduğu sosyolojik dalgalara dönüştürmektedir. Salgınların, savaşların, kaosların ve diğer toplumsal felaketlerin eşliğinde, sığ düalizmlere esir kalınıp; belli düşünsel kalıpların tartışılmadan onaylanması ya da reddedilmesi bu vahim manzarayı gittikçe kötüleştirir. Dolayısıyla, insanlığın 20.yüzyıl boyunca kazandığı düşünsel, kültürel, ahlakî ve insanî kazanımlarının 21.yüzyılın liberal tüketim çılgınlığı anlayışı uğruna feda edilmemesi için farklı felsefe akımlarının ve çeşitli siyasal perspektiflerin katılımcı ve demokratik bir şekilde sisteme dahil edilmesi gerekmektedir. Bu, ancak eklektik bir yapının kurulmasıyla mümkün olacaktır. Çalışmamızda insanlığın günümüzde ihtiyacını duyduğu kişisel özgürlük, kitlesel dayanışma ve kültürel gelişim üçlüsü fenomenolojik bilinç analizi, postmodern çağın ruhu ve pragmatist eylem mantığı üçgeninde sağlanmaya çalışılacaktır. Böylece Ö.Z.A.Y ülküsü olarak kısaltabileceğimiz ötekisiz, zulümsüz, aşırıksız yaşam ilkeleri doğrultusunda geçmiş kuşakların kazanımları, günümüz insanlığının sorunları ve gelecek nesillerin olası tepkileri aynı hümanist-demokratik eksende tartışılabilecektir. "Eklektik Fenomenoloji" adını verdiğimiz bu yaklaşımla insanların kamplaşması, düşmanlaşması, aşırılaşması ve bencilleşmesi gibi çağımız sorunlarının bir nebze olsun giderilmesi amaçlanacaktır. Doğruluğun tamamının, herhangi bir kesimin, herhangi bir dünya görüşünün ya da herhangi bir bakış açısının tekelinde olmadığı ve aynı şekilde yanlışlığın da günah keçisi gibi lanetlenmiş tek bir fikre, tek bir kitleye ya da tek bir yaşam biçimine mal edilemeyeceği gerçeğinden hareketle tüm insanlık için tüm insanlıktan faydalanan bir bütüncül insanlık siyasetinin yaşamın her alanındaki yansımalarını irdeleyecek bir siyasal yaşam felsefesi olarak eklektik fenomenoloji bu çalışmamızda akademik çevrelere tanıtılacaktır. Felsefeden teoriye, teoriden pratiğe, pratikten reformlara tüm katmanlarıyla siyasal düşüncenin dönüşümü ancak bu tarz yenilikçi yaklaşımlarla mümkün olabilecektir

Anahtar Kelimeler: Eklektizm Fenomenoloji Postmodernizm Pragmatizm Siyaset.

As A Political Life Philosophy Eclectical Phenomenology

Abstract

In our age, World is corrupted by trio of ideologically dominant liberalism, globally hegemon economical powers and marginal capitalism. This process is getting higher and radicaler, This transformation process turns people communities into emotionless populities; opposing people

into violent criminals and immigrants into victim of systems with negative results of pandemics wars chaoses, and other social disasters. Some common dogmas like ideological addictions which are totally accepted or rejected, are making worse current situation of the World. Because of these, humanity's gaining which are provided by big social efforts made in 20th century at philosophical, cultural, moral and humanitarian aspects may be victim of 21th century's consumption madness. To avoid this danger, different philosophical aspects must be mixed with each other and by this way participational and democratic reforms must be done. This formulation can only be possible by using eclectic method. In our work, humanity's contemporary demands from democratic system by three ways. Individual liberty, collective solidarity and cultural development will be analyzed firstly by phenomenological consciousness analysis, then secondly by postmodern soul of today and at the final phase thirdly pragmatist logic of political activity. This triangle of philosophy will be used for finding solutions to today's problems. As a result, externalisationless violenceless extremeless life idea which is abbreviated as E.V.E.L will be selected as a goal for mixing gainings of past, agenda of present and reactions of future. This trio will be give us chance of discussing all of these subjects at the same humanist-democratic basis. This project which is called in our work as "Eclectical Phenomenology" may avoid polarization, opposition, accusation, and radicalisation of humanity. Problems like these may be solved at least at some level by these multi-aspect efforts. Reality and validity, as a whole, may not be addressed to a single life style, single political ideology or any specific demografy as a result of common sense. Also problems and turmoils can't be related to a single actor and to a single reason. With a mentality of "For all humanity and with all humans" concept, a new holistic humanistic political approach "Eclectic Phenomenology" will be introduced to academical researchers. From theory to practice and from practice to reforms every aspect of politics will be reformed.

Keywords: Eclectism Phenomenology Postmodernism Pragmatism Politics.

GİRİŞ

Çağımızın küresel ve kitlesel sorunları bizi farklı konjonktürlerin koşullarına uyum sağlayabilecek esneklikte ve insanlığın ortak çıkarına hizmet sunabilecek derinlikte bir felsefe arayışına yönlendirmektedir. Günümüzde kendi başına bu derinliği sağlayabilecek tekil bir felsefe metod ya da yaklaşım bulmak güçtür. Siyaset teorisinin de içerdiği konular ve yöntemler itibariyle felsefe, hukuk, etik ve iktisat gibi çeşitli disiplinlerden yararlanan eklektik bir araştırma alanı olduğu göz önüne alındığında (Barry 2018, s.25) farklı disiplinlerle etkileşime girmiş farklı yöntemlerin yaratacağı sinerjiden faydalanılması daha işlevsel olacaktır. Fenomenolojinin kurucusu Edmund Husserl, 1935 yılında Prag'da verdiği bir derste şöyle söylemiştir: "Muhafazakar bir tavırla gelenekten hoşnut olanlar ve felsefe çevreleri birbiriyle dövüşecekler ve elbette ki kavga siyasal güç alanında gerçekleşecek. Felsefenin daha henüz başlarında felsefeye karşı zulüm başlarken. Felsefenin fikirleri doğrultusunda yaşayan insanlar kanun dışı ilan edilir. Yine de: fikirler bütün empirik güçlerden kuvvetlidir." (Strauss 1983, s.37) Çağımızda toplumsal prestiji gittikçe düşen düşünme eyleminin ve düşünen insan figürünün kıymetini arttırmak için felsefenin toplumsal yaşamlara inmesi gereği göz önünde bulundurulmuştur.

SİYASAL YAŞAM FELSEFESİ KONSEPTİ

Siyaset Felsefesi, ahlak ile siyaseti bağdaştıran bağlam üzerinde meydana gelmekte ve siyaseti bu bağlamda inceleme amacı gütmektedir. (Küçükcalp 2017, s.75) Yaşam felsefelerinin amacı

ise insan yaşamını kendi özgün ve öznel değeri içinde görebilmektir. (Yeşilçayır 2022, s.56) Siyasal yaşam felsefeleri de siyasal yaşam ile ahlaki değerlerin kesişiminde ve insanın kendi öznel değeri içinde toplumsal-siyasal gerçekliğin irdelenmesine katkı sunma amacı güden yaklaşımlardır.

Siyasal yaşamın amacı rejimler arasındaki ayrımların yapılmasında ve yetki devirlerinin sağlanmasında herkesin iyiliğinin esas alınmasıdır. Siyasal yaşam bu bakımdan insan mutluluğunun olmazsa olmaz koşulu ve gerçekleştiği yer olarak ortaya çıkar. Siyasal yaşam bu bakımdan ahlak içinde, ahlakın ancak siyasal bakımdan gerçekleşebileceğine ve tersine siyasetin, ahlakın gerçekleştirmesi için başka bir şey olamayacağına ilişkin her iki anlamda kök salar. Bunlardan birisi, ötekisi olmaksızın var olamaz, yoksa karşılıklı olarak birbirlerini yok ederler (Bastitt, 2003, s.87, 93) Siyasal yaşam kendisine, ahlak insan ve siyaset üçgeninde sürekli kendine bir denge noktası belirlemeye çalışırken, siyasal yaşam felsefeleri bu üçgende en ideal noktanın bulunmasında önemli roller üstlenmektedir.

Siyasal Yaşam Felsefesi Nedir

Siyasal yaşam felsefeleri belli bir insan toplum ve dünya tasavvuruna dayanarak ideal bir siyasal yaşam ve ideal bir toplum projesi ortaya koyma amacı güderler. (Küçük 2009 s.785) Bu doğrultuda siyasal yaşam felsefeleri insanı, siyaseti ve yaşamı ideal insani ve ahlaki seviyeye çıkarma amacı güden işlevsel felsefeler olarak tanımlanabilir. Siyasal yaşam felsefesi Aristotelesçi zoon politikon yaklaşımı ile epikürosçu sadece şan düşkünlerinin ihtiyacı olan bir uğraş gören siyaset yaklaşımlarına ideal ve işlevsel yaklaşımı almaya çalışır. Kimin ne kadar siyasal hayat içerisinde ne bağlamlarda yer alması siyasal yaşam felsefesinin işlevi olarak düşünülebilir.

Tarih boyunca kurumsal felsefenin genel mizacı belli bir uzmanlık alanı dahilinde belli kişilerin katıldığı sınırlı sayıda insanın katılımına açık bir aktivite niteliğinde olurken kriz dönemlerinde felsefi okullar çözüm arayışındaki insanlara alternatif olarak kendilerini sunabildikleri ölçüde gelişme ve genişleme imkanı bulmuş, insanların yaşamlarında fark yaratabildikleri ölçüde yaşam felsefesine, yaşamlarda yarattıkları farkın sağladığı toplumsal bilinç ölçüsünde de siyasal yaşam felsefesine dönüşebilmişlerdir.

Eklektik Fenomenoloji Neleri İçerir

Mutlakın ya da şekillerin değil çağımızın önemli bir gerçeği olan eklektizm (Karakaya 1998, s. 171) Kurulmuş olan dizgelerden değişik düşünceleri seçip alan ve bunları birleştirerek kendi öğretisi durumuna getiren yaklaşım olarak tanımlanır. (Akarsu 1988, s.157) İnsanların davranışlarının analizinde tek boyutluluktan kaçınmak için de çeşitli eklektik metotlar önerilmiştir. (Özakkaş, Varol 2009, s.29) İlgilenilen fenomenlerin deneyimlenmesi noktasında homojen bir katılımcı grubunun oluşturulması fenomenolojik yöntemde temel ilke olarak kabul görülürken, (Coşkun 2021, s.8) eklektik fenomenoloji tüm insanları ortak değerleri farklılıkları ve bu değerler arasındaki uzlaşıları çerçevesinde homojenleştirir.

Husserl'in fenomenolojisi bir anlayış krizindeki olan Avrupa insanlığına çözüm ararken, eklektik fenomenoloji genel bir bilinç ve sağduyu krizinde olan günümüzün tüm insanlığına yönelik özümseme, eleştirme, fikirleri harmanlama, empati kurma ve çözüm üretme konusunda postmodern çeşitlilikte ve pragmatist işlevsellikte alternatifler yaratmayı amaçlar.

Bir Siyasal Yaşam Felsefesi Olarak Eklektik Fenomenoloji

Eklektik fenomenoloji insani değerleri (vicdan, sağduyu empati hoşgörü) öz ekseninde fenomenolojik olarak, söylemsel farklılıkları (üslup, ideoloji, hayat tarzı, görüş farklılığı) söz

ekseninde postmodern olarak ve işlevsel uzlaşıları (konsensüs, karşılıklı tavizler, aşırılıkların törpülenmesi, ortak çıkarda buluşulması) iz ekseninde pragmatist olarak üç ayrı pencereden inceleyerek insani tüm boyutlarını en ideal şekilde analiz edip bunları uzlaştırmayı amaçlayarak demokratik reformlara dökmek isteyen siyasal yaşam felsefesidir.

Sokrates öncesi yunan felsefesinden günümüzün bilgi çağına gelen süreçte bilgi her daim eklektik bir nitelik arzemiştir. Bilginin tek kaynaktan ya da tek toplumda türemediğini Barnes şöyle ifade etmiştir: “Unutulmamalıdır ki bir kültürün barbarları, en az o kültür kadar verimli bir düşünce kaynağı olup zengin bir uygarlık meydana getirebilir. Bir zamanlar dünyanın hemen her yanına yayılmış zengin felsefe okulları ve karmaşık argümantasyon tekniklerinin varlığından söz etmekten bizi alıkoyan yegâne şey, önyargularımız ve bilgisizliğimizdir” (Barnes, 20004. s.14) Bize düşen bu eklektik birikimi fenomenolojiyle özümseyebilmektir.

EKLEKTİK FENOMENOLOJİNİN UNSURLARI

Eklektik fenomenoloji Husserl’in fenomenolojisini postmodernizmin analizleri ve pragmatizmin uzlaşıları ekseninde sağlamlaştırarak gerçekliği herkesin anlayabileceği $\text{Öz} = \text{Söz} + \text{İz}$ yani gerçekliğin özü üzerinde yapılan söylemlerin net bir uzlaşma iziyle sonuçlandırılmasıdır düsturuna dayandırmaktadır. Böylece Husserl’in fenomenolojisi kişisel bir felsefeyi bilimleştirme hayalinin ötesinde insanlığı idealleştirme ülküsüne dönüşecektir.

Husserl’in düşünsel yolculuğunda eleştirildiği genel husus idealizm tuzağına düşüp düşmediğidir. Oysa Husserl çeşitli eserlerinde eklektik yöntemi küçümseyip umutsuz çabalardan biri görerek (Husserl 2014 s.71) elindeki fenomenolojik yöntemin potansiyelini başka öğretilerin katkılarıyla katlayarak kullanma şansını elinden kaçırmış; idealizm tuzağına düşüp düşmediği sorusunu ortadan kaldırma fırsatını da elinin tersiyle itmiştir. Bu bağlamda eklektik fenomenoloji herhangi birisini dogmalaştırmaksızın ve olumsuz yönlerinden sıyrılıp, olumlu yönlerine odaklanarak üç unsuru olan fenomenolojiyi postmodernizmi ve pragmatizmi en etkin şekilde kaynaştırmayı hedeflemiştir.

Fenomenoloji

Edmund Husserl, yirminci yüzyılın ünlü felsefi akımlarından "Fenomenoloji"nin kurucusudur. Fenomenoloji, bilindiği üzere, özü görüleme yöntemidir. "Felsefe, felsefelerden değil, şeylerden, fenomenlerden hareket etmeli; şeylere, fenomenlere dönmelidir" sözüyle ünlenen Edmund Husserl'in geliştirmiş olduğu bu yöntem, öze ilişkin bilginin olanağını kabul etmeyen on dokuzuncu yüzyıl felsefesine tepki olarak doğmuştur. (Öktem 2005 s.28)

Husserl felsefesini şöyle tanımlar: Fenomenoloji karşılaştırır, ayırım yapar, bağlar, ilişkiye sokar, parçalara böler. Ama her şeyi saf görmeyle yapar. Kuramlaştırmaz, matematikleştirmez; tündengelimli kuram anlamında bir açıklamada hiç bulunmaz. Görme ve sonra da ideleştirme yalnızca bu yöntemin, yani fenomenolojinin özelliğidir. (Husserl 2003. S.26) Eklektik Fenomenolojideki fenomenoloji: gerçekliği öz söz ve iz parçalarına bölerek bu parçaların etkileşimi ekseninde çağın düşünmeden uzaklaştırılmış insanına duru ve net bir düşünme alanı sunarak siyasal ilişkileri merkez olmak üzere tüm ilişkilerini bu şekilde kurgulamayı önerir.

Postmodernizm

Modern çağın kendi içinde ürettikleri bazı sorgulanamaz dogmalar modernitenin de sorgulanmasına yol açmıştır. Postmodernizm kısaca genel olarak bir belirsizliği ifade etmektedir. Üzerindeki tartışmalar henüz bitmiş değildir. Politik postmodernizm içinde aynı şeyler geçerlidir. Geri kalmış veya üçüncü dünya ülkelerinde etnik olarak dağılma süreci olarak algılanırken; ileri ya da sanayileşmiş ülkelerin ise birleşmeye doğru gittikleri

gözlemlenmektedir (Yıldız 2005 s.15) Lyotard'ın “Gelin bütünlüğe karşı bir savaş başlatalım, gelin sunulmayana tanıklık edelim, farklılıkları etkin kılıp, adın onurunu kurtaralım” (Lyotard, 2000:159) başlatılan çağrının yansımaları olarak öznelliği, muhalifliği, belirsizliği, doğaçlamayı, öne çıkaran postmodernizm modernizm karşıtlığından ziyade modernitenin dönüşüme uğratarak sürdürülmesini öngörmektedir.

Pragmatizm

İçerdiği son derece devrimci, tartışmalı ve anlaşılması son derece güç öğretilerle tüm dünyada tartışılan ve sorunlara yeni çözümler getiren bir bilgi kuramı içeren pragmatizm (Benn, 2022, s.147) eklektik fenomenolojinin üzerine oturduğu sac ayaklarının üçüncüsüdür. Özgürlükçü değerlerin birey ve toplum için pratik bir kazanım olarak nasıl var olabileceğine odaklanan pragmatizm felsefenin temel sorunları olan anlam, hakikat ve gerçekliğin doğasına ilişkin ciddi bir düşünme geleneğini temsil eder (Eker, 2007 s.24, 116) Pragmatizm kurucu babaları Peirce, James ve Dewey'in çalışmaları ve sürekliliği açısından Husserl Fenomenolojisinden daha eski ve Lyotard Fenomenolojisinden daha sistematik bir felsefe olsa da Rorty ve Judt gibi 20.yüzyıl sonu ile 21.yüzyıl başında önemli yaklaşımlar sunan pragmatistler sayesinde derin köklerine rağmen dinamik ve sistemliliğine rağmen esnek kalabilmiştir.

EKLEKTİK DÜŞÜNSEL MİMARİNİN FENOMENOLOJİK UYGULANIŞI

Her ne kadar bazıları başarısızlığa uğramış trajik kahramanlar olsalar da günümüzün pragmatik insanları, yaşama sanatının özünün birbiriyle bağdaşmayan istekleri bağdaşır duruma getirmek, arzuları birbirini saf dışı bırakmayacak şekilde tanımlamak olduğunu belirtirken, liberal gerçekçiler ise bu yaklaşımın insanî gereksinimlerin doğasına aykırı olduğunu ileri sürmektedirler. (Phillips 2023 s,11,14) Eklektik fenomenoloji pragmatizme bilinçli ve sağlıklı bir zemin eklerken; postmodern dil oyunları da esneklik katmaktadır.

Fenomenolojik Zeminde “Öz”ü irdeleme: “ELEK Süreci”

Fenomenolojik E.L.E.K süreci bu süreci oluşturan Epokhe, Lebenswelt, Empati, Konstitüsyon kavramlarının oluşum periyodudur. Epokhe, yani Husserlci paranteze alma önyargılar askıya alınıp redüksiyona uğratıldıktan sonra özlerin arda kalması sağlanır. (Tarhan 2016 s.106,111) Lebenswelt (Yaşam Dünyası) ise öznel tarafından farz edilen çevreleyen dünyayı ve dünyanın bilimsel kavranışına kaynaklık eden öznel – görelî temeli ifade eder. (Drummond 2007, s.122) Empati kavramı disiplinler arası bir genel kabul olarak karşıdaki kişinin hissettiklerini ve düşündüklerini zihninde canlandırabilme yeteneğini karşılar. (Başer, Kırılıoğlu, 2019, s.2321) Konstitüsyon (Kurulmuş) ise anlamın önyargıdan kurtulup tecrübeyle sınanıp empatiyle oluşturulmasıdır. Tüm bu dört aşamanın ardından fenomenolojik yöntemle özün anlamı kurulmuş olmaktadır.

Postmodern Sütunlarla “Söz”ün Çeşitlendirilmesi: “ÖBEK” Süreci

Genel olarak kesin bir şekilde tanımlamanın zor olduğu postmodernizm ekolü başta Lyotard olmak üzere tüm teorisyenlerinin üzerinde durduğu temel kavramlar üzerinden ÖBEK kısaltması ile somutlaştırılabilir. (Öznellik, Büyük anlatılara red, Esneklik, Kontekstin önemi) Öznellik, nesnellüğün dayatmacı tekçi perspektifine tepki olarak anlamda çoğulculuğu sağlar. Büyük Anlatılara Red herhangi bir tekil anlatının diğerlerine hiyerarşik üstünlüğünü önler Esneklik / Hiyerarşisizlik dil oyunları ve kelime dağarcıkları arasında yatay geçiş imkanı sunar kontekstin önem kazanması anlamların konjonktürel ve bağlamsal değişmelerini içerir.

Pragmatist Duvarlarla “İz”in Uzlaştırılması “ÖRNEK” Süreci

Eklektik fenomenolojinin düşünsel mimarisindeki zemini fenomenolojiyle sağlamlaştırdıktan sonra üzerine çıktığımız postmodern sütunları birbirine bağlayarak üzerine eklektik çatıyı oturtacağımız üçlü konsepti tamamlanacaktır. Özeleştirici pragmatistlerin ideolojik çekişmeler yerine her fikrin kendisinin hangi konularda yararlı hangi konularda yararsız olduğunun irdelemesini yapmasına dayanır. Rorty ve Judt ikilisinden birincisi liberalizmi diğeri sosyalizmi içeriden eleştiren sağ ve sol pragmatistler olarak ön plana çıkmışlardır. Özeleştirici gibi çağımızda eksikliği hissedilen değerlerden dayanışma ise kapitalizmdeki tüketim dayanışması ya da sosyalizmdeki şiddet temelli reaksiyoner dayanışmanın ötesinde zulme karşı vicdani ve ideolojik olarak nötr bir dayanışmayı temsil eder. Böylece sağlanacak toplumsal barış ortamı sınıflara arası oluşabilecek hegemonik baskı ve zulümleri ortadan kaldırarak eşitlikçi bir yapı kuracaktır. Tüm bu toplumsal ahenk kapitalizmin günümüzde sancısını çektiği ahrazlarının onarımında katkı sunacaktır.

Eklektik Çatıda “Hak” kavramındaki yarı ütöpik anlaşma

ELEK, ÖBEK ve ÖRNEK süreçleriyle birbiri ardına yinelenen Öz, Söz, İz araştırmaları ölümü gösterip sırtına razı etmeye çalışan düalistik ve antagonistik öğretilerin aksine eklektik fenomenoloji tüm insanlığın tüm konularda ve genel geçer bir uzlaşma sağlama ihtimalinin ütöpik bir varsayım biçimindeki ön kabul halinin dahi takipçisi kalmaktadır. Haklılığın herkesin bir parça da olsa paydaşı olduğu insanlık pastası olarak tarifinden hareketle herkesin herkesle birlikte ve herkes için hak arayışı şekline dönüşecek olan fenomenoloji insanlığın birbirine haklılık paylarını en ideal şekilde sunabilecekleri ilerici oylama biçimleriyle kendini geliştirecektir.

Günümüzde insanlık ne 100 yıl öncesinin yaşam temposunda ne yüzyıl öncesinin hayat ilkeleri doğrultusunda ne de 100 yıl öncesinin varoluş kültürüyle yaşamaktadır. Bir asırlık süreçte pek çok şey değişmişse de insanların mevcut iktidarları seçme mekanizması git oy ver sonucu bekle mantığından öteye gidememiştir. Oysa günümüzde siyaset herhangi bir insanın tüm benliğinin ve benliğindeki tüm haklılık paylarının özünün sözünün ve izinin herhangi bir tek görüşüne bütüncül olarak bağlanmasını imkânsız kılmaktadır. Asırlardır tarafgirliğin ve rekabetin sahnesine dönüşen seçim sandıkları artık empatinin ve sağduyunun merkezi olmalıdır. Örneğin 6 Partili bir seçim sisteminde herkesin eşit sayıda sahip olacağı 15 oyu haklılık paylarını 5 + 4 + 3 + 2 + 1 + 0 şeklinde kişisel görüşleri doğrultusunda dağıtması en mantıklısı olacaktır.

SONUÇ

Çağımız insanın metalaştığı, metanın kutsallaştığı, kutsalın araçsallaştığı ve araçsal değerlerin amaçsızlaştığı bir yönde ilerlemektedir. Gündelik amaçlar doğrultusunda kullanılan teknikte ileri; kolektif amaçların kurulduğu etikte geri bir kaotik kalabalık görüntüsü veren insanlığın, küresel toplum bilinci ve demokratik idealler kavramlarından giderek uzaklaştığı görülmektedir. Bu kötüye gidişi ancak herkese hitap edebilecek esneklikte ancak sorunlara çözüm önerecek netlikte bir siyasal yaşam felsefesi durdurabilir.

Eklektik fenomenoloji özündeki ötekisiz, zulümsüz, aşırılıksız yaşam ideali ve bu ideali gerçekleştirmek için geliştirdiği fenomenoloji-postmodernizm-pragmatizm mimarisıyla insanlık değerlerinde ortak, insani farklılıklarda zengin, insancıl uzlaşılarda kabiliyetli bir sentezleme oluşturarak çağın eksikliğini hissettiği evrensel derinliğe ve yerelde uyarlanabilirliğe sahip insanlık ülküsünün yerini doldurmayı amaçlamıştır.

İnsanlık bundan yaklaşık bir asır önce kolektif, sol, devletçi, katı söylemlerin baskısı altında mağdur olurken; şimdiyse onun tam aksi ama en az onun kadar aşırılıkçı olan aşırı bireyci sağ orantısız derece fazla müteşebbisçi ve belirsiz sağ söylemlerin tahakkümüne maruz

kalmaktadır. Kâsenin içinde bırakılan bilye misali bir uçtan diğer uca savrulan insanlık bilyenin kâse içerisinde eninde sonunda duracağı merkez nokta gibi huzur ve mutluluk bulacağı düşünsel orta noktaya hasrettir. Bir siyasal yaşam felsefesi ancak bu soruna çözüm sunacak kadar özümsemeci, her kültüre uyarlanabilir olduğu kadar da esnek olduğu sürece bu hasreti sonlandırabilir.

İnsanlığın tüketim kalıplarının modaların hurafelerin yapay gündemlerin kısır tartışmaların hegemonik dayatmaların gölgesi altında değil, kendi öz değerlerinin, kimlik çeşitliklerinin ve iletişimsel uzlaşmalarının içinde düzgün bir tutum ve düzen içerisinde gerçek sorunlarına geçerli çözümler aradığı bir siyasal yaşam için fenomenoloji postmodernizm ve pragmatizm üçgeninden daha geçerli bir metot, öz-söz-iz üçlüsünden daha verimli bir alan bulunmamaktadır.

Felsefe demode görülmeye başlanan ve sınırlı sayıda entelektüel insanın uğraşmaya başladığı bir alandan çıkarılmalı; yaşam felsefeleri eşliğinde insanın bilinçlerini düşüncelerini ve yaşamlarını en olumlu şekilde kendi ilke ve hedefleri doğrultusunda derinleştirip genişletebilecekleri bir araca dönüştürülmelidir. Bu da ancak düşünmenin bireysel ve anlık çabalardan kurtulup kitlesel ve karşılıklı bir reformist güce yani siyasal yaşama felsefelerinin benimsenmesine bağlıdır.

İnsanlık düşüncenin gücünü hayata, hayatın dinamizmini kalıcı sosyal reformlara uyarlamadığı sürece demokrasi güzel dileklerin sürdürüldüğü ama uygulamada sıkıntıların bitmediği kaotik bir çabalar silsilesinin ötesine geçemeyecektir. Bu sakıncalı durum da demokrasinin ya idealist hiyerarşik tepeden inme yorumlarla rafa kaldırılmasına ya da demagog ve populist söylemlerle içinin boşaltılıp araçsallaştırılmasına neden olacaktır. Demokrasinin optimal ve verimli yorumunun kamplaşmasız, zıtlaşmasız, inatlaşmasız bir şekilde insanlığın tüm genel geçer değerlerinin benimsenmesiyle yoğrulacak bir karışımla mümkün olduğu unutulmamalıdır.

Demokrasi özünde bir yarı ütopyadır. Yani tüm ideallerini tamamıyla ve genel geçer şekilde gerçekleştirme ihtimali bir ütopya gibi görünse de insanlık bu ideallere bir nebze olsun yaklaştıkça büyük toplumsal kazanımlar yakalamaktadır. Dolayısıyla bir boyutuyla erişilemez imkânsızlıklar içeren demokrasi diğer boyutuyla esnek imkânların düzenidir. Demokrasinin imkanlar dahilinde katılaştırılması yerine ütöpik sınırına doğru esnekleştirilerek idealine yaklaştırılması ise ancak çok yönlü, empatik ve eleştirel çalışmalar sayesinde olacaktır.

Kaynakça

Akarsu, B. (1988) Felsefe Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi.

Bastitt M. “Aquino Thomas” (2003) Çeviren: Necmettin Kamil Sevil, *Siyaset Felsefesi Sözlüğü* İletişim Yayınları

Barnes, J. (2004) Sokrates Öncesi Yunan Felsefesi, Çev. Hüseyin Portakal, Cem Yayınları,

Barry N. . (2018), Modern Siyaset Teorisi, Erdoğan, M. & Şahin, Y. (çev.) Liberte Yayınları

Başer, D. Kırılıoğlu M, Kırılıoğlu H.İ (2019) © Empati Kavramına Bauman Çerçevesinden Bir Bakış *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi-International Journal of Society Researches*

Benn, A W. (2022) “Modern Felsefe” Fol Yayınları

- Drummond J. (2007) *Historical Dictionary of Husserl's Philosophy*. The Scarecrow Press
- Eker, S. (2007) John Dewey'in Pragmatik Politik Düşüncesi Ve Politikada Pratik Meşruiyet Sorunu
- Husserl E (2003) *Fenomenoloji Üzerine Beş Ders Bilgesu* Yayıncılık
- Husserl E. (2014) *Kesin Bir Bilim Olarak Felsefe Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları*
- Karakaya T. (1998) Victor Cousin'in Eklektizmi ve Sistemler İçindeki Yeri *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* ss.149-168
- Küçük M. Uluslararası İlişkiler Kuramında Konstrüktivist Dönüşü Anlamak *Ege Akademik Bakış (Ege Academic Review)* 9(2):771-771
- Küçükalp D. (2017) *Morals Justive and Philosophy 2017 Felsefe Dünyası* Sayı 65 ss.75 – 88
- Lyotard J.F. (2000) *Postmodern Durum Çeviren: Ahmet Çiğdem, Vadi Yayınları*
- Öktem Ü, (2005) Fenomenoloji Ve Edmund Husserl'de Apaçıklık (Evidenz) Problem *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 45,1 ss.27-55
- Özakkaş T. Varol N. (2009) *Turkiye Klinikleri J Psychiatry-Special Topics*. 2009;2(2):26-34
- Philipps A. (2023) *Kaçırdıklarımız: Yaşanmamış Hayata Övgü Çeviren: Selin Siral Metis Yayınları*
- Raynaud, Rials (2003) *Siyaset Felsefesi Sözlüğü İletişim Yayınları*
- Strauss L (1983) *Katı Bir Bilim Olarak Felsefe ve Siyaset Felsefesi Çeviren: Ramazan Arıkan Studies in Political Philosophy The University of Chicago Press* ss.29-37
- Tarhan D. (2016) Fenomenolojik Öznelerarasılığın Tersyüz Edilişi Olarak Komedi Comedy As The Invention of The Phenomenological Intersubjectivity *Felsefe Arkivi*, 45. Sayı, 2016/II, 85-117
- Yeşilçayır C. (2022) Viktor E. Frankl'ın Yaşam Felsefesi ve Anlamı Temaşa *Felsefe Dergisi* sayı: 18 (Aralık 2022): 55-67

Çevik Yönetim Paradigmasının Yaygınlaştırılmasına Retorik Stratejilerle Katkı Sağlamak: Söylem Analizi Yöntemiyle Bir Araştırma

Cemalettin Öcal Fidanboy
Doç.Dr., OSTİM Teknik Üniversitesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü
ocal.fidanboy@ostimteknik.edu.tr

Mahsa Fidanboy
Dr., Fidanboy Danışmanlık
mahsa.fidanboy@gmail.com

Özet

Bilişim teknolojilerindeki ilerlemelerin iş dünyasına sağladığı yeni ve çağdaş imkanlar, geleneksel yönetim yaklaşımlarına dayalı uygulamaların büyük bir dönüşüme uğramasına ve klasik yönetim olgusunun çevik yönetim yaklaşımları olarak adlandırılan yeni bir paradigmaya doğru evrilmesine neden olmaktadır. Bu yeni paradigmanın örgüt içinde içselleştirilmesi, çevik yönetim yaklaşımlarının sağlayabileceği sürdürülebilir avantajların yöneticiler ve çalışanlar tarafından bilişsel düzeyde kabul edilmesine bağlıdır. Özellikle bilişim teknolojilerini iş süreçlerinde yoğun bir şekilde kullanan ve uzaktan çalışma veya hibrit çalışma yöntemlerini benimseyen işletmeler için bir zorunluluk haline gelen çevik yönetim modellerinin retorik stratejiler vasıtasıyla kurumsallaştırılmasına ve örgüt çalışanlarına doğru stratejilerle benimsetilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Yönetimsel açıdan retorik kavramı, çalışanların yeni bir yönetim modeli hakkında güzel sözler söylenerek bilgilendirildiği ve ikna edildiği söylemsel bir aktiviteyi ifade eder. Bu söylemsel aktivitelerin örgüt içindeki başarısı, retorik stratejilerin örgüt içi girişimciler tarafından bilinçli ve doğru bir şekilde uygulanmasına bağlıdır. Pathos, Logos ve Ethos şeklinde kategorize edilen retorik stratejiler, çevik yönetim yaklaşımının çağdaş bir yönetim paradigmasına dönüşmesinde önemli bir rol oynayabilir. Pathos stratejisiyle; işletme içinde kullanılacak güven, korku ve acıma gibi duygusal ifadelerle yönelik söylemlerle çevik yönetim yaklaşımının örgüt içinde yaygınlaşmasına katkı sağlanabilir. Logos stratejisiyle; örgüt içindeki verimlilik, etkililik ve performans gibi nicel ve mantıksal çıktılara söylemsel vurgular yapılabilir. Aynı şekilde Ethos stratejisi ile de çevik yönetimin örgüt içindeki hak ve adalet gibi ahlaki unsurlara katkılarını yönelik söylemler daha belirgin bir hale getirilebilir. Çevik yönetim; esas itibarıyla takım yasası, müşteri yasası ve ağ yasası şeklinde tanımlanan üç temel yaklaşımla ortaya koyulan çağdaş bir yönetim modelidir. Takım yasası, işletmenin sürekliliğini sağlayacak aktivitelerin küçük gruplar halinde çevik ve hızlı bir şekilde sonuçlandırılması gerektiğini ifade eder. Müşteri yasası, işletmenin üreteceği tüm çıktılarının merkezinde müşteri değerinin olması gerektiğini vurgular. Ağ yasası ise, müşteri değerine odaklanan küçük takımların birbirleri arasında oluşturacağı hızlı ve çevik iletişim ağlarına odaklanır. Bu bildiri kapsamında çevik yönetim yaklaşımını oluşturan temel yayınlar ele alınarak, araştırma için seçilen kaynaklar eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmanın modeli, çevik yönetimin üç temel yasası ile üç temel retorik stratejinin birbirleriyle olan ilişkilerini ortaya koyacak şekilde kurgulanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçların, çevik yönetim uygulamalarının örgüt içinde içselleştirilmesine yönelik bir yol haritası sunması ve çevik yönetim paradigmasının yaygınlaştırılmasına katkıda bulunması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çevik Yönetim, Retorik Stratejiler, Söylem Analizi.

Alevilerin Kamusal Özne Olma Arayışları: 1960'lar Örneği

Onur Alp Yılmaz
Dr., Bağımsız Araştırmacı
onuralp.yilmaz91@gmail.com

Özet

Aleviler ve Cumhuriyetle ilgili tartışmalarda iki hakim perspektif olduğundan söz edilebilir. İlk perspektifin temsilcileri, Aleviliğin Türkçe ibadetler ve ritüeller dolayısıyla tarihsel olarak Türk kültürünün ayrılmaz bir parçası olduğunu savunurken, Türk kültürünü egemen hale getirme kaygısı içindeki Atatürk'ün Alevilerle iyi ilişkiler kurduğu iddiasındadır. İkinci akım, her türlü dini sembolü kamusal alandan mümkün olduğunca dışlayan yeni rejimde, Alevilerin de dini bir özne olarak görmezden gelindiklerini iddia eder. Bu yüzden, 1950'lerde Alevilerin de parçası olduğu bir iç göç hareketliği yaşanana kadar, Aleviler çevrede geleneksel Alevilik ritüellerini yaşatmışlardır. Bu döneme kadar kolektif bir talebin varlığından söz etmek mümkün değildir. Şehir yaşantısıyla, geleneksel Aleviliğin çözülmesi ve modern Aleviliğin ortaya çıkması arasında simbiyotik bir ilişki olmuştur. Alevilerin şehirdeki nüfusları arttıkça, kolektif talepleri de artmaya başlamış ve bir Alevi kimliği oluşmuştur. Alevilerin sisteme dahil edilme-dışlanma tartışmalarının başlangıcıysa 1960 askeri müdahalesi sonrasında Türk siyasetinin gündemine girmiştir. Bu dönemde, Kürt meselesinin yeniden ortaya çıkmasından çekinen cunta rejiminin temsilcileri, Alevilerin de coğrafi olarak Kürtlere olan yakınlıklarının onların kendilerini "Kürt" olarak görmesine sebep olduğu düşüncesinden hareketle; sisteme dahil edilerek, onlara "Türklük"lerini hatırlatmanın en geçerli yol olacağını düşünmüşlerdir. Bu bağlamda, bu çalışmanın odak noktası, 1960'larda yaşanan gelişmeler ve ilerleyen süreçte Alevilerin CHP vasıtasıyla kamusal özne olma arayışları olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Birlik Partisi, Alevilik, Mezhepler Müdürlüğü.

Alevis' Quest To Be A Public Subject: The Case Of 1960's

Abstract

It can be said that there are two dominant perspectives in the debates about Alevis and the Republic. While the representatives of the first perspective argue that Alevism has historically been a main part of Turkish culture due to Turkish worship and rituals, they claim that Atatürk, who was concerned about making Turkish culture dominant, established good ties with the Alevis. The second perspective argues that in the new regime, which excludes all kinds of religious symbols from the public sphere as much as possible, Alevis are also ignored as a religious subject. Therefore, Alevis kept the traditional Alevism rituals alive in the environment until an internal migration movement in the 1950s, in which Alevis were also a part. It is not possible to talk about the existence of a collective demand until this period. There was a symbiotic relationship between city life and the dissolution of traditional Alevism and the emergence of modern Alevism. As the population of Alevis in urban life increased, their collective demands began to rise and an Alevi identity was formed. However, the beginning of the discussion of the inclusion-exclusion of Alevis in the system entered the agenda of Turkish politics after the 1960 military intervention. In this period, the representatives of the junta regime, who were afraid of the re-emergence of the Kurdish issue, based on the idea that the

geographical proximity of the Alevi to the Kurds caused them to see themselves as "Kurds"; They thought that by being included in the system, reminding them of their "Turkishness" would be the most valid way. In this context, the focus of this study will be the developments in the 1960s and the search for Alevi to become public subjects through the CHP in the following process.

Keywords: Unity Party, Alevism, Department of Sects.

GİRİŞ

27 Mayıs'taki müdahalenin hemen ardından başlayan girişimlerin ulaştığı son nokta, 1963 yılında, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemek için hazırlanan kanun teklifinde, Diyanet bünyesinde bir Mezhepler Müdürlüğü kurulmasının teklif edilmesi olmuştur. Bu teklif, aynı zamanda Türk siyasetinde büyük bir tartışmanın fitilini de ateşlemiştir. Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in ve ordunun ekseriyetinin temsil ettiği çizgi, Mezhepler Müdürlüğü'nün kurulmasından yana irade koyarken, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi de bu fikri destekleyen diğer aktörler olmuşlardır. Bu blokun karşındaysa, Adalet Partisi ve bazı muhafazakar çevreler bulunmaktaydı. Bu tartışmalar, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın görev ve yetkilerini tanımlamak maksadıyla hazırlanan kanun teklifinin 1963 yılında parlamentoya gelmesiyle yaşanmıştır. Tartışmalar, kanun tasarısında bulunan "Mezhepler Müdürlüğü"nü kurulmasıyla ilgili madde etrafında yoğunlaşmıştır. Teklifteki bu maddeyle ilgili Adalet Partisi ve bileşenlerinin bir linç kampanyası başlattığı söylenebilir. Bunun ardından teklifin sahibi, Başbakan İsmet İnönü toplumsal bir infialden çekinerek teklifi geri çekmiştir. Bu girişimin başarısız olmasının ardından, Aleviler sistematik olarak dışlandıklarını hissetmişler ve cemaat (*gemeinschaft*) olarak örgütlenme yoluna gitmişlerdir. Bu örgütlenme, hem çeşitli dernekler hem de Birlik Partisi (sonra Türkiye Birlik Partisi) vasıtasıyla gerçekleşmiştir. Ancak özellikle 12 Eylül'ün ardından Aleviler, CHP geleneğiyle olan bağlarını iyice güçlendirmişler ve siyasal İslam'ın yükselişiyle doğru orantılı olarak bu bağı sürdürülebilir kılmışlardır. Bu çalışma, bu tarihsel sürece bir bakış niteliğindedir.

Demokrat Parti Yıllarında Aleviler

Demokrat Parti döneminin en önemli olgularından biri, serbest piyasa ekonomisine entegrasyonla beraber özel sektörün gelişmesi ve tarım alanında yaşanan makineleşmenin sonucu olarak kırsal alanda insan emeğine olan ihtiyacın düşmesi gibi gelişmelerin sonucu olarak ortaya çıkan köyden kente göçtür. Bu döneme kadar, kırsalda ve Sünnilerden izole yaşayan Aleviler de bu göç hareketine katılmış ve göç hareketi Alevilerin Sünnilerle temas kurmalarıyla sonuçlanmıştır. İşte bu durum Alevileri kamusal özne olma arayışına itmiştir. Sonucundaysa hem geleneksel Alevilik aşama aşama sönümlenmiş hem de bunun yerine bugün kimlik olarak tanımlanabilecek bir modern Alevi kimliği ortaya çıkmıştır.

1950'de iktidara gelen Demokrat Parti, 1957 seçimlerine kadar Aleviler tarafından desteklenmiştir. Bunun sebebi, DP'nin Alevilikle ilgili bir programı ya da vaadi olmasından kaynaklı değil, DP'nin kırsala yönelik söylemleridir. 1950'nin ikinci yarısından itibaren ekonomik koşulların kötüleşmeye başlamasıyla eş güdümlü olarak DP, dini söylemlerinin tonunu arttırmış ve bu da Sünnilerin kayırılması gibi algılandığından Alevileri adım adım DP'den koparmıştır (Ayдын, 2019, ss. 899-900).

Bu dönemin bir diğer önemli gelişmesi de siyasi partilerin de ciddi bir kitleyi temsil eden Alevilere yönelik diskurlar ortaya koymaya başlamışlardır. Aynı zamanda liste usulü çoğunluk sistemine (bir seçim bölgesinde en yüksek oyu alan partinin tüm milletvekillerini aldığı sistem)

göre yapılan 1950 seçimlerinde, kırsal alanlarda yaşayan Alevilerin DP'den yana tavır almaları DP'nin seçim zaferinde önemli bir etkiye sahip olmuştur. Bunun sonucu olarak da Aleviler, siyasetin gündemine bir aktör olarak girmek için sahip oldukları potansiyeli fark etmişlerdir.

27 Mayıs ve Aleviler

27 Mayıs sonrasında Cunta rejimini temsil edenlerin en büyük korkularından biri, şehirleşmeyle beraber kimliklerin yavaş yavaş daha belirgin hale gelmesiyle birlikte, yükselme olasılığı bulunan Kürt milliyetçiliği idi. Bu da rejimin temsilcilerinin Kürtler ve Aleviler arasındaki farkları gözler önüne sermesini, yoksa yaratmasını ve Alevileri "Türkleştirme" politikasına başlatmasını gerekli kılmıştır. Gürsel'in şu sözleri bu iddiayı destekler niteliktedir:

"Mesela Alevi olan insanları Kürt olarak tanımlıyoruz. Halk da onları bu şekilde görüyor ve [Aleviler] o zaman "bu durumda" Kürtçe öğreniyor ve Kürtleşiyorlar. Çünkü, Sünniler onları düşman olarak görüyorlar. Bu nedenle Şiiiler, Alevi ve Bektaşiler Kürtleşmeye eğilimlidir. Oysa Alevilerin gerçek Türk adetlerini sürdürdüğünü itiraf etmeliyiz. Eğer ciddi bir çalışma yapmazsak, onlara gerçeği öğretmezsek (...) bu Türkiye'nin geleceği için kesinlikle bir felaket olacaktır." (Lord, 2018, ss. 142-143).

Ayrıca bu dönemde, Diyanet'in içinde Alevilerin de temsil edilmesiyle ilgili tartışmalar, bizzat rejimin temsilcileri tarafından gündeme getirilmiştir. Bu durum, kuşkusuz Jön Türkler'den miras alınan sistemsel Anglomania geleneğinin bir devamıdır. Yani bu durum, sistem-dışı taleplerin belirip, bir anda kolektif bir davranışa dönüşüp infial yaratmasından evvel, sistem-içinde mümkün olduğunca temsil imkanı yaratma geleneğinin bir devamı niteliğindedir. Bu bağlamda başlayan tartışmalarda ilk öneri dönemin Devlet Bakanı Hayri Mumcuoğlu'ndan gelmiştir. Mumcuoğlu, Diyanet'in içinde bir Alevi departmanı kurulması gerektiğini öne sürmüştür (Lord, 2018, s. 143). Bu öneriyi MHP'nin öncülü olan Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin (CKMP) yeni anayasa tartışmaları esnasında Temsilciler Meclisi'ne verdikleri Müslüman cemaatinin içinde yer alan tüm unsurların ihtiyaçlarına cevap vermekle mükellef bir Mezhepler Dairesi kurulması teklifi takip etmiştir (Lord, 2018, ss. 143-144). Sonrasında, Milli Güvenlik Konseyi'nin eski üyeleri olan Senato'nun daimi üyeleri tarafından Ocak 1962'de Dini Kültür İşleri Müdürlüğü kurulması teklifi yapılmıştır (Lord, 2018, 144-145). Tüm bu teklifler, yurttaşlar arasında temsilde adalet yaratma kaygısıyla değil; yukarıda da bahsedilen Anglomanian etkinin bir sonucu olarak, bütün din ve mezhepleri devletin denetimi altında tutarak, devlet sistemine zarar vermelerinin önüne geçme kaygısıyla yapılmıştır. Yani son tahlilde, 27 Mayıs sonrası konjonktürde yapılan tüm bu tekliflerin amacı milli birliğin zedelenmesine engel olmaktır.

Bu tartışmaların son halkası, Diyanet İşleri Başkanlığının görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemek için hazırlanan kanun teklifinin 1963 yılında parlamentoya gelmesiyle yaşanmıştır. Tartışmalar, kanun tasarısında bulunan "Mezhepler Müdürlüğü"nü kurulmasıyla ilgili madde etrafında yoğunlaşmıştı. Teklifteki bu maddeyle ilgili Adalet Partisi ve Adalet Partisi'ne yakın yayın organları adeta bir linç kampanyası başlattılar. Devleti Sünniliğin tekeliyle sınırlamak isteyen bu zihniyet, bu teklif kabul edilirse "Aleviler, mum söndü törenlerini camiye taşıyacaklar" (Cumhuriyet, 2008) şeklinde provokatif yayımlarla Sünni çoğunluğun hassasiyetlerini kaşımışlardır. Teklifin sahibi, koalisyon hükûmetinin Başbakanı İsmet İnönü gelen yoğun tepkiler sonucunda, toplumsal bir infialden çekinerek teklifi geri çekmek zorunda kalmıştır. İşte bu noktadan sonra, Anglomanian siyaset diye ifade edilen, (Lahikainen, 2012) oluşan talepleri meşru potalar içinde eritmek (İngiliz devlet sisteminden esinlenerek) geleneği başarısız olmuş ve Alevi örgütlenmeleri baş göstermeye başlamıştır.

Aleviler Nasıl CHP'leşti?

Alevilerin bugün de süren hak arama mücadeleleri, bu teklifin reddedilmesinin hemen ardından “Mezhepler Müdürlüğü”nün kurulmasıyla ilgili madde etrafında yoğunlaşmıştı. Teklifteki bu maddeyle ilgili Adalet Partisi ve Adalet Partisi'ne yakın yayın organları adeta bir linç kampanyası başlatmıştır. Öncelikli olarak, Alevi üniversite öğrencilerinden oluşan bir grup, bir bildiri imzalayarak tasarının arkasında durmuştur. Ayrıca 1950'lerde göçle başlayan modern Alevi kimliğinin doğuşu da hemen bu sürecin ardından başlayan Alevilerin çeşitli dernekler kurup örgütlenmeleriyle büyük bir ivme kazanmıştır.

Alevilerin örgütlenme ve siyasallaşma çabalarının sonucunda, 17 Ekim 1966'da Birlik Partisi kurulmuş ve bu parti 1971 yılında Türkiye Birlik Partisi adını almıştır. Birlik Partisi, ilk yıllarında geleneksel Alevi değerlerini benimseyen bir aktördü[8]. 1969 seçimlerinde %3'e yakın bir oy oranına ulaşan parti, 450 sandalyeli parlamentoda 8 milletvekiliyle temsil edilmiştir. 1960'ların ikinci yarısında partinin ana argümanlarından biri, Diyanet İşleri Başkanlığında inançlar ve mezhepler için temsilde denge ve eşitlik yaratmaktı. Ancak parti, 1970'lerden itibaren Marksist siyasetten ve söylemden etkilendi. Bu durum, partinin Diyanet söylemine de yansdı ve parti 1970'lerde Diyanet gibi bir kurumun laik bir ülkede olmaması gerektiğini savunmaya başladı (Aydın, 2019, ss. 902-903). Bu durum, kentli-yeni nesil Alevi tabanda (üniversite öğrencileri) karşılık bulurken; ekseriyeti oluşturan geleneksel Alevi tabanla partinin arasına mesafe girmesine sebep olmuştur. Bunun sonucunda parti 1973 ve 1977 seçimlerinde adeta yok olmuştur. CHP'de 1972'de Bülent Ecevit'in genel başkan olmasıyla başlayan dönüşüm, arayış içindeki Alevileri CHP'ye yanaştırmıştır. Alevilerin ekseriyeti 1973 ve 1977 seçimlerinde CHP'yi desteklemişlerdir. CHP yeni dönemde, bir yandan çoğunluğu yoksul olan Alevilerin sosyal adalet isteklerine gelenekseller için radikal görünen Marksizm dışında bir yanıt veriyor; diğer yandan da ülkenin kurucu partisi olarak, Aleviler için olmazsa olmaz olan laikliği temsil ediyordu.

Bu yakınlaşmanın zirveye vardığı ve Alevilerin kitlesel olarak CHP içinde siyaset yapmaya başladıkları dönemse 1980 sonrası dönemdir. Bunun birkaç sebebi olduğu söylenebilir. Öncelikle, 1970'lerde üniversite öğrencisi olan Türkiye Birlik Partili sosyalist Alevi gençleri, 1980 sonrası süreçte hem meslek sahibi olmuşlar hem de bunun sonucu olarak Alevi camiasında prestij sahibi olmuşlardır. 1980 Darbesi'nin tüm sol ve sosyalist yapıları yasakladığı ortamda, 1980'lerin ikinci yarısından itibaren CHP'nin hem ardılı hem de sonrasında öncülü olacak olan SODEP/SHP tüm solcu ve sosyalistlerin örgütlenme çatısı haline gelmişti. Bu da işte bu yeni-prestij sahibi isimlerin CHP geleneğinde siyaset yapmasıyla sonuçlanmıştır. Bir diğer nedense 1980 sonrasında yükselmeye başlayan, 1990'larda zirveye varan siyasal İslamcılığın Aleviler tarafından büyük bir tehdit olarak algılanması ve laik rejimin en önemli temsilcisi olarak ülkenin kurucu partisi olan CHP'yi görmeleridir. İşte bu durum, devlet, CHP ve Aleviler arasında bir ittifak yaratmıştır. Bu süreçte, Hacı Bektaş'ı anma günlerinde devlet elitleri, Aleviliğin esas Anadolu Müslümanlığı olduğunu savunurken, Sünniliğin Emevi icadı olduğunu ve Arap-Fars kültürünün parçası olduğunu söylemekten de geri kalmamışlardır. Bu dönemde, nasıl ki CHP Aleviler için laik rejimin güvencesiyse; CHP için de Aleviler laiklikle arasında ontolojik bir bağ kuran yegane kitle olduğu için en vazgeçilmez toplumsal grup haline gelmiştir. Hem 90'ların sonunda hem de 2000'lerin başında (AKP'nin iktidara gelmesiyle beraber), Hacı Bektaş'ı anma törenleri, adeta CHP mitinglerine dönüşmüştür (Hürriyet, 2002). Bu durum, CHP ve Aleviler arasındaki ilişkiyi göstermek açısından son derece önemlidir.

Sonuç Yerine

Tüm bu tarihsel sürecin bugün vardığı nokta, 2010'da Kılıçdaroğlu'nun genel başkan olmasıyla beraber, hem CHP Alevi bir genel başkana sahip olmuş hem de Alevilerin parti içindeki görünürlüğü artmıştır. Bu durum, yer yer parti içi tartışmalara neden olmakla birlikte, aslında partinin en geniş kitlesel tabanını temsil eden bu toplumsal grubun parti içindeki görünürlüğü son derece normal karşılanmalıdır. Ayrıca yukarıda da görüldüğü gibi, Aleviler ve CHP arasındaki ilişki 1970'lerden itibaren sadakatle ve artarak devam etmektedir. Yani, demokratik süreçler içinde partinin temsil noktalarında daha görünür olmaları bu tarihsel ilişkinin bir sonucu olarak da algılanmalıdır.

Kaynakça

Aydın, Ö. (2019). Diyanet İşleri Başkanlığı Üzerine Bir Tartışma: Temsil Meselesi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 33(3), 891-918.

Cumhuriyet. (2008, December 7). Bir uzun mücadele. Cumhuriyet.

Heper, M. (2007). The state and Kurds in Turkey: The question of assimilation. Springer.

Hürriyet. (2002, August 16). Hacıbektaş'ta en büyük ilgi Baykal'a. Hürriyet.

Lahikainen, A. (2012). Representant d'une grande nation: The Politics of an Anglo-French Aquaint. Print Quarterly, 29(1), 22-32.

Lord, C. (2018). Religious Politics in Turkey: From the Birth of the Republic to the AKP (Vol. 54). Cambridge University Press.

The Relationship between Theory and Politics: The Politics of Theorizing Human Security in Turkey

Neslihan Dikmen Alsancak
Dr., Independent Researcher
neslihandikmen@gmail.com

Abstract

Critical human security approaches focus on the politics of human security in various ways. These include analyses of the political practice of human security and the understanding of politics underpinning human security approaches. This paper aims to discuss the politics of theorizing human security. The political effects of theorizing human security will be given in three terms (Waeber, 2011). These are the emancipatory potential of the concept of human security, the philosophical underpinnings of the concept, and the politics of its theoretical structure. This analysis shows that more than the first two versions of the politics of theorizing human security are needed to reflect the relationship between theory and politics, and the third version has to be further developed. To this end, the paper considers how cultural and political settings of human security scholars condition theorizing human security (its theoretical structure) and its political effects. The paper looks at theorizing human security by scholars in/from Turkey. This research does not only examine studies of human security in Turkey, but it also contributes to the debate on the politics of theorizing human security. This contribution shows the implications of different understandings of “the international” on the politics of theorizing human security.

Keywords: Human Security, Politics, Theory, Turkey, Critical Theory.

Neoliberal Zamanlarda Popülizmi Düşünmek

Özlem Bülbül

Araş.Gör., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
ozlembulbul@gmail.com

Özet

2000’li yıllarda popülizm belirgin bir yükseliş eğilimi içerisindeydi. Tarihsel süreçte popülizm farklı zaman ve mekânlarda yükseliş ivmeleri yakalamıştır. Günümüzde popülizmin bu yükseliş eğilimi, her ne kadar geçmişte yaşanan popülist deneyimlerle belirli noktalarda benzerlikler sergiliyor olsa da, sağ siyaset kapsamında neoliberalleşme süreci ile ilişkilendirilerek değerlendirilmelidir. Sağ popülizmin neoliberalizmle olan bu ilişkiselliği “neoliberal popülizm” kavramı üzerinden daha açık bir şekilde ifade edilmektedir. Neoliberalizm ile popülizm arasındaki bu “beklenmedik yakınlıklar” özellikle kriz zamanlarında açığa çıkmaktadır. Bu tür zamanlarda adeta neoliberalizmin kurtarıcısı halini alan popülizm, toplumsal bütünlüğün korunması ve neoliberal değerlerin toplum tarafından kabul görmesi, meşruiyetinin devamı açısından önemli bir işleve sahiptir. Ancak popülizm ve neoliberalizm arasındaki bu birliktelikte her daim aynı yoğunlukta uyumun yakalanması mümkün olmamaktadır. Özellikle kriz sonrasında piyasa reformu doğrultusunda radikal adımların atıldığı başlangıç zamanlarında neoliberalizm ve popülizm arasındaki ilişki daha yoğun bir hal alırken, ekonominin istikrara kavuşup kurumsallaşmanın öne çıktığı zamanlarda uyumun zayıflaması söz konusu olabilmektedir. Benzer bir şekilde, kriz sonrasında piyasa eksenindeki reformların hayata geçirilmesi açısından güçlü bir lidere ihtiyaç duyulmaktadır ve bu noktada popülist liderin toplum nezdindeki etkisi, sahip olduğu karizma sermaye kesimleri için elzemdir. Dolayısıyla, iktidarın güçlü bir popülist lider tarafından temsil edilmesi piyasa yanlısı yapılanmanın inşası ve konsolidasyonu açısından bir gereklilik olarak görülmektedir. Böylelikle popülist liderin toplum üzerindeki etkisi aracılığıyla bir taraftan neoliberal sistemin yerleşiklik kazanması hedeflenirken, diğer taraftan ise, neoliberalleşme süreci karşısında oluşması muhtemel muhalefetin önü kapatılmış olacaktır. Sonuç olarak, bu çalışma günümüzde neoliberal popülist siyasetin yükselişi bağlamında neoliberalizm ile popülizm arasındaki ittifaka dayalı olan bu birlikteliği pek çok boyut üzerinden değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Popülizm, Neoliberalizm, Neoliberal Popülizm.

El Feneri: TRT Çocuk Kanalında Çeviri Yoluyla Engelsiz Erişme Yeni Bir Soluk

Ayşe Saki Demirel

Dr., Ankara Bilim Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü
ayse.demirel@ankarabilim.edu.tr

Özet

Geçtiğimiz çeyrek yüzyılda dünya genelinde engellilere ve engelli haklarına yönelik artan toplumsal farkındalık, bu doğrultuda atılan sosyal, siyasal ve kültürel adımlar, ayrıca teknolojiye ve medya sektöründe yaşanan gelişmeler, medya erişilebilirliği ve engelsiz erişim kavramlarını da beraberinde getirmiştir. Genel itibarıyla medyada sunulan kültürel ürün ve hizmetlerin herkes için erişilebilir hale getirilmesi anlamına gelen bu iki kavram, çeviribilimciler tarafından herhangi bir engeli yüzünden medyadaki görsel-ışitsel içeriklere erişimi olmayan bireylerin söz konusu içeriklere erişimlerini sağlamak amacıyla gerçekleştirilen çeviri türlerini ifade etmek için kullanılmaktadır. Son yıllarda Görsel İşitsel Çeviri (GİÇ) çalışmalarının önemli bir alt alanı haline gelen engelsiz erişim için çeviri türleri Sesli Betimleme, Ayrıntılı Altyazı ve İşaret Dili Çevirisidir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de çeviri yoluyla engelsiz erişimi sağlamak amacıyla önemli adımlar atılmaktadır. SEBEDER (Sesli Betimle Derneği) öncülüğünde RTÜK ve TRT gibi önemli aktörlerin gayretleri ve akademik camianın yoğun desteğiyle atılan bu adımlar yalnızca yetişkinlere yönelik değildir. TRT Çocuk, SEBEDER ve akademi iş birliğiyle yürütülen “Sağır, İşitme Engelli ve Görme Engelli Çocukların Televizyon Programlarına Engelsiz Erişimi Projesi” çocuklara yönelik gerçekleştirilen engelsiz erişim çalışmalarına bir örnektir. Engelli çocukların medya erişilebilirlikleri, içinde yaşadıkları toplumla bütünleşebilmeleri, yaşam ve sosyalleşme becerilerini geliştirebilmeleri, kültürlenmeleri ve dil edinimleri için hayati bir öneme sahiptir. Ancak sağır ve işitme engelli çocukların çeviri yoluyla engelsiz erişim sağlayabilmeleri için ya Türkçe okuma yazma ya da Türk İşaret Dili (TİD) bilmeleri gerekmektedir. Bu da dil öğretiminin çeviri yoluyla engelsiz erişim için elzem olduğunu göstermektedir. Çocuklara, özellikle de okul öncesi dönemdeki sağır ve işitme engelli çocuklara, engelsiz erişim hizmeti sunmak için işaret dili öğretiminin önemine dikkat çeken bu çalışma, işaret dili çevirisinin yanı sıra işaret dili öğretiminin de içeren ve bu yönüyle sunulan diğer engelsiz erişim hizmetlerden ayrılan ve Türkiye’de bir ilk olma özelliği taşıyan El Feneri isimli çizgi filme odaklanmaktadır. Çalışmanın amacı öncelikle farklı çevrimiçi haber portallarında El Feneri ile ilgili çıkan haberlerin betimsel analizini yaparak projenin amacını tespit etmek, ardından El Feneri’nin TRT Çocuk resmi internet sitesinde yayınlanan tüm bölümlerinin içerik analizini yaparak programın belirlenen amaçlar doğrultusunda nasıl bir içeriğe sahip olduğunu ortaya koymaktır. Yapılan analizler, El Feneri isimli çizgi filmin 0-5 yaş aralığındaki sağır ve işitme engelli çocuklara işaret dilini erken yaşta öğretmeyi, bu sayede çocukların işitsel içeriklere işaret dili çevirisi yoluyla kolayca erişim sağlayabilmelerini hedeflediğini gösterdi. Hem sesli hem de işaret dilinde görüntülü anlatıcısı bulunan çizgi filmin aynı zamanda işiten çocuklara da işaret dilini öğretmeyi, işiten çocukların engelli akranlarına karşı farkındalıklarını artırmayı ve böylece çocuklar arasındaki ayrıştırıcı faktörleri ortadan kaldırmayı hedeflediği görüldü. TRT Çocuk resmi internet sitesinde yayınlanan bölümlerin içerik analizi, önceki bölümlerde öğretilen kelimelere ek olarak her bölümde çocuklara ortalama altı yeni kelime öğretildiğini, bu kelimelerin 0-5 yaş aralığındaki sağır ve işitme engelli çocukların dil edinim becerilerine göre seçildiğini, bir başka deyişle içeriğin esas itibarıyla sağır ve işitme engelli çocuklara göre

tasarlandığını ve bünyesinde engelli çocukları zorlayabilecek unsurları barındırmadığını, dolayısıyla da işaret dili çevirisinde diğer çizgi filmlerde karşılaşılan zorlukların yaşanmadığını ortaya koydu. Araştırmanın sonunda, El Feneri isimli çizgi filmin sahip olduğu mevcut içerikle bahsi geçen hedeflere ulaşım ulaşamadığını tespit etmek için öncelikle izlenme oranlarının takip edilmesi ve hedef kitle üzerinde kapsamlı bir alımlama çalışması yapılması gerektiği tespit edildi.

Anahtar Kelimeler: El Feneri, TRT Çocuk, Sağır ve İşitme Engelli Çocuklar için Engelsiz Erişim, Türk İşaret Dili Çevirisi, Türk İşaret Dili Öğretimi, Engelsiz Erişim için Çeviri.

An Ecofeminist Reading of the Turkish Translation of *Wuthering Heights*

Ayşenur İplikçi Özden

Dr., Samsun University, Department of Translation and Interpreting
aysenur.ipikci@samsun.edu.tr

Abstract

Ecofeminism is a kind of movement that has emerged as a result of the endeavour to confront a range of social inequalities and to examine the relations among women, nature, and men. The starting point beneath this approach has been the idea that both nature and women are at times suppressed by male domination, and both ecological and feminist studies started to form a kind of resistance to such kind of authority. Also called ecological feminism, the term ecofeminism was coined by French feminist Françoise d'Eaubonne in 1974, and researchers have been studying this subject since then under the term ecofeminism. Concordantly, ecofeminist theory has been one of the most remarkable approaches in literary analyses and translation studies in recent years. When the related literature is examined, as ecofeminism is a newly developing approach, a limited number of works can be found in this field of study. In this sense, this paper aims to contribute to ecofeminist literary translation studies by analysing the Turkish translation of the 19th-century English novel *Wuthering Heights* by Emily Brontë, and focusing on how the reflections of not only the relationship between woman and nature but also the male domination over woman and nature can be observed in the Turkish target text. Furthermore, related target texts that are selected with a point of view restricted only to ecofeminist criticism are examined to the end that how one can observe the impact of nature on constructing the identities of not only female but also male characters, and provide a general ecofeminist reading of the target text. The study also explores the role of nature in the sense of how Catherine-the main woman character in the novel-has to choose between nature and societal conduct, how Heathcliff as a male figure treats nature and society, and how these elements are reflected in the selected target texts.

Keywords: Ecofeminism, Translation, Woman, Nature, Male Domination.

**A Philosophical Poet’s Take on the Life: ‘Abd al-Qādir Bīdil’s Ghazal With Radīf
“Bāyad Zīstan”**

Güneş Muhip Özyurt

Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü
gmozyurt@ybu.edu.tr

Abstract

Ghazal is a classical form of poetry in Persian literature that originated out of the introductory section of qasidas in 12th century. For centuries it existed primarily as a love poem. Its subject matter was the lover’s longing for a worldly or otherworldly beloved, whose beauty and aloofness was depicted with a set of traditional imagery that barely evolved over time. It was in the 17th century that the content of the ghazal underwent a dramatic change to include various social, ethical and philosophical ideas in addition to new imagery. This particular trend in Persian poetry was later named the Indian Style and one of its most skillful proponents was ‘Abd al-Qādir Bīdil (1644-1720). Bīdil was born and lived in India, which in his time was a melting pot where Islamic, Iranian and local worldviews were interacting and fusing. He received an excellent education and became immersed in the most intricate forms of sufi thought as well as the tenets of Indian philosophical traditions. As a poetry prodigy he started composing verses at an early age and eventually became the most renowned poet of his time. Bīdil’s ghazals represent the most developed form of Indian Style poetry and are conspicuously different from the works of earlier poets. In the present study, Bīdil’s ghazal that has the radīf “bāyad zīstan” is analyzed. “Bāyad zīstan” can be translated as “one must live”. This ghazal contains valuable insight about Bīdil’s views on the meaning of life and the right way to live it, in addition to mankind’s relation to God and universe. Bīdil’s vocabulary is unique and can sometimes be unintelligible to the reader accustomed to style of poets such as Sa‘dī and Ḥāfiz. Therefore, distichs from Bīdil’s other ghazals are examined when necessary to clear the meaning of difficult concepts. The analysis reveals that the poet’s worldview is deeply influenced by Sufism but it also presents traces of ideas taken from Indian religions.

Keywords: Persian Literature, Classical Persian Poetry, Indian Style, Ghazal, ‘Abd al-Qādir Bīdil.

**A Multidisciplinary Melting Pot for Translation of Children's Literature and
Psychoanalysis: The Case of *A Monster Calls* and Its Movie Adaptation**

Arzu Büşra Kumbaroğlu
Araş. Gör., Ankara Bilim Üniversitesi, İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü
arzu.kumbaroglu@hotmail.com

Melike Çakır
Araş. Gör., Ankara Bilim Üniversitesi, Psikoloji Bölümü
melike.cakir@ankarabilim.edu.tr

Abstract

Multidisciplinarity appears as a rising trend in the field of translation studies, pointing out the collaboration between translation and other areas of research, such as translation and psychology. Various implementation of psychoanalysis in translation studies concerning children's literature can be said to share the field's interest in multidisciplinarity. The case of Patrick Ness' 2011 novel called *A Monster Calls* offers an example that sheds light on the relation between translation of children's literature and psychoanalysis through instances of audio-visual translation. To discuss the complementary relation between translation of children's literature and psychoanalysis, this study construes the mentioned work, which features the trauma story of a young boy named Connor whose mother suffers from terminal cancer, in line with its movie adaptation. It frames itself with Cecilia Alvstad's idea on the implementation of illustrations as a translation strategy to deal with ambiguity in children's literature. The paper argues that the movie adaptation of the novel allows dealing with ambiguity, and convey the psychoanalytic nuances within the protagonist's dilemmatic reasoning process related to his mother's deteriorative illness. Accordingly, the paper contemplates upon the representations of Jacques Lacan's understanding of fantasy in line with the three rewritten tales of the work that help to unearth Connor's imaginary identification with the monster of the yew tree as opposed to his denial of the monster that chases him and his mother. The lack of the paternal metaphor, and the inevitable jouissance of the mother that follows this lack - which engulfs upon Connor- is reflected in ambiguity. Ultimately, the study suggests that the audio-visual adaptation of the novel, which enables to unearth the imaginary signifiers that relate to Connor's delusional state, creates a multidisciplinary ground that enhances the discussion and display of both translation strategies and psychoanalytic representations in children's literature.

Keywords: Translation, Psychoanalysis, Children's Literature, Illustration, Ambiguity.

Image of Child Interpreters in the Media

Büşra Özer Erdoğan
Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
busra.ozererdoğan@hbv.edu.tr

Abstract

In today's world, human kind has faced a few facts forcing him to migrate such as wars, pandemics, climate change, economic crisis and scarcity. Within migrant groups, it is not always easily possible to receive a professional interpretation service; thus, they have to rely on an informal network created by children who often play a significant role to translate for their families as they are acknowledged to have greater language ability in the host culture and language than their families. In this study, a qualitative content analysis of news and articles in both national and international media was conducted in order to reveal the image of child translators drawn by the media. In the first place, news archives on online magazines and newspapers were scanned by searching for the words "child interpreters", which yielded a total of 614 pieces of media content. As a result of the purposive sampling method, articles from national, international, daily, weekly and Sunday magazines and newspapers addressing child interpreters were retrieved. As a result of the content analysis, meaning units which refer to words and expressions reflecting on child interpreters were identified. These units were coded and grouped into certain categories. The data were then analysed through manual content analysis by coding and labelling common themes. Under the first theme which is "celebrating and welcoming child interpreters", it was observed that the news content celebrating and welcoming child interpreters included positive experiences of children. They generally included an interview with the child himself/herself and/or the parents. They indicate how the child does a good job and helps his/her family out of a problematic situation. Under the second theme which is "violating children's rights", mostly academics raise their voices in respect of children. They indicate that children are put under tremendous burden, forced to grow earlier and exposed to inappropriate material for their age. The third and last theme which is "not being sure to have accurate information from children as informal interpreters" illustrates how inappropriate it is to rely on children to communicate as they are not prepared enough either cognitively or emotionally due to their young age. As a result of the research, it was seen that some reporters define child interpreters as heroes thanks to the important role they assume as cultural translators, while others find it inappropriate to celebrate this role due to ethical issues. Many academics, though, are ideologically opposed to the idea, arguing that giving a child such a large amount of responsibility might violate their rights. Furthermore, children may not be able to function as a linguistic and cultural mediator since they may not be fully fluent in both languages and lack the emotional maturity to do so. As well as laying the groundwork for future studies of child interpreters in linguistics, ethics, psychology, sociology, and other fields, this research hopes to create an awareness of the image of child interpreters created in the media.

Keywords: Child Interpreters, Interpretation, Interpreters, Child Interpreters in Media.

Siber Güvenlik Farkındalığının Sosyal Medyada Satın Alma Niyetleri Üzerine Etkisinin Kuşak Farklılığı Ve Kültürel Değerler Açısından İncelenmesi: Kayseri Ortaöğretim Kurumları Örneği

Mustafa Zeytin
Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Bilim Üniversitesi
mustafa.zeytin@ankarabilim.edu.tr

Handan Akkaş
Dr., Ankara Bilim Üniversitesi
handan.akkas@ankarabilim.edu.tr

Özet

Dijital iletişim teknolojilerinin gelişmesi, sosyal ağ kullanımının ve bilgiye ulaşma hızının artmasına yol açmıştır. Çevrimiçi alışverişlerde yer ve zaman sınırlamasının bulunmaması, alışveriş sitelerinin karşılaştırılabilir olması geleneksel alışveriş yöntemleri yerine tüketicileri online alışverişe yönlendirmiştir. İnternet üzerinden yapılan alışverişlerde tüketici görmediği ve tanımadığı kişilere banka bilgilerini teslim etmektedir. Bu durum tüketiciler açısından önemli bir güvenlik sorunu oluşturmaktadır. Sanal dünyada güvenin tesisi siber güvenlikle mümkündür. Literatür taramasında tüketicilerin çevrimiçi satın alma niyetlerini siber güvenlik farkındalıklarının etkilediği ortaya konmuştur. Ayrıca tüketici kuşak farklılıkları ve kültürel değerlerinde çevrimiçi satın alma niyetlerini etkilediği görülmektedir. Bu çalışmanın amacı siber güvenlik farkındalığı, kuşak farklılığı ve kültürel değerlerin, birlikte sosyal medyada satın alma niyetlerini nasıl etkilediğinin ortaya konmasıdır. Siber güvenliği sağlama ve bilgi güvenliği farkındalık düzeylerini artırmada en önemli yerler eğitim kurumlarıdır. Bu yüzden araştırma, ortaöğretim kurumlarında görevli X ve Y kuşağı öğretmen ve öğrenim gören Z kuşağındaki öğrenciler üzerinde yapılacaktır. Araştırmanın evrenini Kayseri ili merkez ilçelerindeki ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmen ve öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada tarama modeli kullanılacak ve araştırma uygun örnekleme yöntemiyle seçilen ortaöğretim kurumlarında yapılacaktır. Hazırlanan online anket ile veriler toplanacaktır. Anket iki bölümden oluşacak birinci bölümde demografik bilgiler, bulunacaktır. İkinci bölüm Kişisel Siber güvenliği sağlama ölçeği, Tüketici Satın alma davranışı ölçeği ve Bireycilik-Toplulukçuluk ölçeğinden oluşacaktır. Toplanan verilerin analizleri SPSS 26 ve AMOS 24 programları kullanılarak yapılacaktır. Ortaöğretim kurumlarındaki öğretmen ve öğrencilerin siber güvenlik farkındalıklarının X,Y ve Z kuşak farklılıkları ve cinsiyete göre nasıl değiştiği ölçülerek, kültürel değerlerle birlikte öğrenci ve öğretmenlerin sosyal medyada satın alma niyetlerine etkileri tespit edilecektir. Sonuçlarına göre tüketicilerin online alışverişte kendilerini güvende hissederek daha rahat alışveriş yapabilmeleri için öneriler getirilecektir. Ayrıca işletmelere de çevrimiçi alışverişte tüketicilerin kendilerini rahat hissedebilecekleri güvenli, hızlı alışveriş ortamı sağlama konusunda yol gösterilecektir. Böylece tüketiciler ve işletmeler açısından daha güvenli bir online alışveriş sistemi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bireycilik ve Toplulukçuluk, Satın Alma Niyeti, Siber Güvenlik Farkındalığı, X-Y ve Z Kuşakları.

Şehir Pazarlamasında Üniversite ve Üniversite Öğrencilerinin Etkisi: Atatürk Üniversitesi Örneği

Rafet Beyaz

Dr., Atatürk Üniversitesi, Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü
rafet.beyaz@atauni.edu.tr

Özet

Üniversiteler, ülkemizin en önemli eğitim kurumlarından biridir. Eğitim katkısının yanı sıra, kentlere sosyal, ekonomik, demografik ve kültürel olarak ciddi katkılar sağlamaktadırlar. Üniversitelerin şehirler için yaptığı katkılarının başında ekonomik katkılar gelmektedir. Bu kapsamda üniversitelerin, yetiştirdiği nitelikli insan kaynağı, ürettiği bilgi birikimi, yaptığı harcamalar, istihdam ettiği personeller, sahip olduğu öğrenci dinamiği, sanayi ile işbirlikleri ve ortaya koyduğu sosyal hizmetler kentlerin ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır. Bununla birlikte, konut, sağlık, iletişim ve taşımacılık olanaklarının iyileştirilmesi, kültürel aktivitelerin artırılması, yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve eğitime katılma oranının artırılması noktasında da önemli etkide bulunmaktadır. Özellikle, üniversite öğrencilerinin yaptığı harcamalar, konut ve hizmet talebi yerel ekonomiye büyük oranda canlılık getirmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin yaşam kalitesinin artırılması ve öğrenim gördükleri şehirden olumlu kanaatlerle ayrılmaları hem şehrin tanıtımı hem de imajı için son derece önemlidir. Bu çalışma ile Atatürk Üniversitesinde okuyan öğrencilerin kentle alakalı algıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Atatürk Üniversitesi sahip olduğu potansiyel ile hem kent hem de bölge için oldukça önemli bir kaldıraç görevi üstlenmektedir. Üniversite, toplamda 500.251 öğrenci (yaklaşık 65 bini yüz yüze eğitim gören), 2.656 akademisyen, 1.504 idari personele sahiptir. 1957 yılından günümüze kadar milyonlarca öğrenci ve akademisyene ev sahipliği yapan bu üniversite, kentin kalkınması ve tanıtımına da ciddi katkı sağlamıştır. Bundan sonraki dönemlerde de benzer bir katkının ortaya çıkması beklenmektedir. Bunun için öğrencilerin eğitim hayatı sürecinde kentle alakalı olumlu izlenimlere sahip olması gerekmektedir. Ayrıca kente gelen tüm öğrencilere kentle alakalı zenginlik ve güzelliklerin gösterilmesi veya anlatılması gerekmektedir. Bu çalışma ile öğrencilerin bu konudaki beklenti ve isteklerinin tespit edilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışma kapsamında Atatürk Üniversitesinde öğrenim gören 384 öğrenci ile elektronik ortamda oluşturulan anketlerle görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeciler, tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan kolayda örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin kentle alakalı hem olumlu hem de olumsuz algılara sahip oldukları tespit edilmiştir. Toplanan veriler SPSS 18 paket programı ile analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şehir Pazarlaması, Üniversite, Üniversite Öğrencileri.

The Effect of University and University Students on City Marketing: Sample of Atatürk University

Abstract

Universities are one of the most important educational institutions of our country. In addition to its contribution to education, they provides significant social, economic, demographic and cultural contributions to cities. Economic contributions come first among the contributions of

universities for cities. In this context, the qualified human resources that universities have trained, the knowledge they produce, the expenditures they make, the personnel they employ, the student dynamic they have, their cooperation with industry and the social services provide make significant contributions to the economy of cities. In addition, they have a significant impact on improving housing, health, communication and transportation opportunities, increasing cultural activities, increasing the quality of life and increasing the rate of participation in education. In particular, the expenditures made by university students and the demand for housing and services bring vitality to the local economy. Therefore, it is extremely important for students to improve their quality of life and leave the city where they study with positive opinions, both for the promotion and image of the city. With this study, it was tried to determine the perceptions of the students studying at Atatürk University about the city. Atatürk University, with its potential, is a very important lever for both the city and the region. The university has a total of 500,251 students (about 65 thousand of whom receive face-to-face education), 2,656 academicians, and 1,504 administrative staff. This university, which has hosted millions of students and academicians since 1957, has also contributed significantly to the development and promotion of the city. It is expected that a similar contribution will emerge in the following periods. For this, students should have positive impressions about the city during their education life. In addition, all students who come to the city should be shown or told about the richness and beauty of the city. It is thought that this study will contribute to the determination of the expectations and wishes of the students on this subject. Within the scope of the study, interviews were conducted with 384 students studying at Atatürk University through questionnaires created in electronic environment. The interviewees were selected by convenience sampling method, which is one of the non-random sampling methods. As a result of the analysis, it was determined that the students had both positive and negative perceptions about the city. The collected data were analyzed with the SPSS 18 package program.

Keywords: City Marketing, University, University Students.

Algılanan Örgütsel Sinerjinin Çalışan İyi Oluş Haline Etkisinde İç- Dış Kontrol Odaklılık ve Problem Çözme Becerisinin Düzenleyici Etkisi

Selen Keklik

Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Bilim Üniversitesi
selen.keklik@ankarabilim.edu.tr

Handan Akkaş

Dr., Ankara Bilim Üniversitesi, Ankara, Türkiye
handan.akkas@ankarabilim.edu.tr

Özet

Son dönemlerde çalışan psikolojisi örgütlerin üzerinde durduğu önemli bir konu haline gelmiştir. Çalışanların neredeyse günün yarısını iş yerinde geçirmesi sebebiyle iş yerlerindeki duygu durumlarının özel hayatlarını da etkilediği görülmektedir. Bundan dolayı bu çalışma özellikle örgütlerde çalışan iyi oluş halinin geliştirilmesi konusunda literatüre katkı sağlanması açısından önemlidir. Bu çalışmanın amacı algılanan örgütsel sinerji ve çalışan iyi oluş hali ilişkisini daha iyi anlamak, iç-dış kontrol odaklılık ve problem çözme becerisinin çalışan iyi oluş haline etkisinde düzenleyici rollerini belirleyebilmektir. İlgili modelin Hobfoll (1989)'un geliştirdiği Kaynakların Korunması Kuramı ve Fredrickson (1998)'in geliştirdiği Genişlet İnşa Et Kuramı ve Blau (1964)'nun Sosyal Değişim Kuramı'na göre açıklanabileceği düşünülmektedir. Literatürdeki çalışmalara bakıldığında örgütsel sinerjinin çalışan iyi oluş halini etkilemesi beklenmektedir. Ayrıca problem çözme becerisinin ve iç veya dış kontrol odaklı olmaya göre çalışan iyi oluş halinin değiştiği görülmektedir. Araştırmanın örneklemini Ankara ilindeki üniversitelerde görevli akademisyenler oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin kolayda örnekleme yöntemiyle ve veri toplama aracı olarak anket metodu ile 200 kişiden toplanması hedeflenmektedir. Anketin ilk bölümü, araştırmanın amacına yönelik Örgütsel Sinerji ölçeği, Çalışan İyi Oluş Hali ölçeği, İç-Dış Kontrol Odaklılık ölçeği ve Problem Çözme Becerisi ölçeğinden oluşacaktır. Anket formunun ikinci kısmı katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini öğrenmeye yönelik sorulardan oluşacaktır. Katılımcılardan toplanan veriler SPSS 26 Process Macro (model 1) ve AMOS 24 programlarıyla analiz edilecektir. Akademisyenlerin görevli oldukları üniversitedeki örgütsel sinerjiyi algılama biçimlerinin, bireyin problem çözme becerisinin ve iç kontrol odaklı veya dış kontrol odaklı olmasına göre çalışan iyi oluş halinin nasıl etkilendiği tespit edilecektir. Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde çalışan iyi oluş halini artırmak isteyen örgütlere tavsiyelerde bulunarak yol gösterilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Algılanan Örgütsel Sinerji, Çalışan İyi Oluş Hali, İç-Dış Kontrol Odaklılık, Problem Çözme Becerisi.

Duyun-ı Umumiye Mevzuatı’da Bulunan Belge Yönetimi Konulu Maddelerin Değerlendirilmesi: Rehber-i Muamelat

Elif Yılmaz Şentürk
Dr., Marmara Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
elif.yilmaz@marmara.edu.tr

Özet

Osmanlı Devleti’nin uluslararası bir problem haline gelen dış borçlarına çözüm bulmak amacıyla 1881 yılında Duyun-ı Umumiye-i Osmaniye İdaresi kurulmuştur. Duyun-ı Umumiye-i Osmaniye İdaresi’nde görevli memurlarının vazifeleri ve tuz, müskirât, resm-i damga, tütün, ipek öşrü, av vergisi, kara ve deniz avcılığı bedelleri ile tönbeği satışı gibi işlemlere dair olan kanun, nizam, talimat, şartname, kararname, tarifname mukavelenameleri Rehber-i Muamelat isimli kitapta ve zeylinde yayınlanmıştır. Rehber-i Muamelat, hem mülga Rüşum-ı Sitte İdaresi’nin kuruluşuna kadar Rüşumat Emanet-i Celilesi makamından yazılan hem de Duyun-ı Umumiye-i Osmaniye İdaresi’nin kuruluş tarihinden 22 Şubat 1306’ya değin Rüşum-ı Sitte ve Duyun-ı Umumiye-i Osmaniye İdare-i Merkeziyesinden yazılan mevzuatı içermektedir. Rehber-i Muamelat zeylinde ise 22 Şubat 1306’dan 1310 senesinin sonuna kadar kaleme alınan mevzuat bulunmaktadır. Söz konusu rehberler çeşitli konulara göre sınıflandırılmış olan on üç babdan oluşmaktadır. Her iki kitapta hem içindekiler sayfası niteliğinde “Muamelat Fihristi” hem de “Muharrerât-ı Umumiye Fihristi” isimli resmi yazıların özetlerini içeren bölümler bulunmakla birlikte, bu resmi yazıların tamamına “Kavanin ve Nizam ve Talimat ve Muharrerât-ı Umumiye” başlıklı bölümde yer verilmiştir. Rehberin zeyli, Rehber-i Muamelat’la aynı şekilde düzenlenmiştir ancak Rehber-i Muamelat’ın birinci babının üçüncü kısmına ve üçüncü bâbının dördüncü kısmına ait kısımlar bu zeyle dâhil edilmemiştir. Söz konusu rehberde ve zeylinde Duyun-ı Umumiye-i Osmaniye İdaresi’nin faaliyetleri sırasında üretilen belgelerin üretiminden, saklanması kadarki süreç içerisinde uygulanması istenen belge yönetimine dair kısımlar da bulunmaktadır. Bu çalışmada 1862-1891 yılları arasında, Rehber-i Muamelat’ın dokuzuncu babında “Kuyûdât ve muharrerât ve tezâkir ile leffiyâtının sûret-ı kayd ve tahrîr ve ahz ve teslîm ve hıfzı ve tahrîrât ve telgrafla olunacak muhâberât mu’amelâtı” ismiyle yayınlanan birinci ile “Muharrerât ve masraf pusulaları ve tuz ihbârâmeleriyle emânât ve evrâkı masruf-ı tezâkir koçanı denklerinin ve evrâk-ı sâirenin sûret-i irsâli mu’amelâtı” isimli ikinci kısımlar, kurumların faaliyetleri sonucu ürettikleri belgeleri, üretim aşamasından itibaren, belirli standartlara göre değerlendirmek, düzenlemek, ayıklamak ve hizmete sunmak için gerçekleştirilen faaliyet ve teoriler bütünü anlamına gelen belge yönetimi açısından değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Belge Yönetimi, Dış Borçlar, Mevzuat.

Kripto Borsalara Yönelik Müşteri Şikâyetlerinin Analizi

Kübra Örsel

Arş.Gör., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
kubra.orsel@beun.edu.tr

Evrin Erdoğan Yazar

Doç.Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi
evrim.erdogan@omu.edu.tr

Özet

Günümüz rekabet şartları işletmeleri kusursuz müşteri memnuniyeti sağlamaya zorlamaktadır. Müşteri beklentilerini karşılayamayan işletmeler müşteri kaybı ve şikâyetlerle karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle müşterilerin ürünler hakkındaki şikâyetleri internette kamuoyuna açık bir şekilde yapılabildiği için çoğu tüketici ürün satın almadan önce diğer müşterilerin tercihlerini araştırmakta ve ürünle ilgili şikâyetleri okumaktadır. Şikâyetler işletmelere kendi mal ve hizmetlerini iyileştirme imkânı vererek müşterilerin kayıplarını önlemede kullanılan önemli bir araçtır. Bu çalışma son yıllarda hızlı bir gelişme gösteren kripto borsalara yönelik şikâyetleri ele almaktadır. Çalışmanın amacı kripto borsalarla ilgili müşteri şikâyetlerini analiz ederek, bu sektörde faaliyet gösteren kurumların verdiği hizmet süreçlerini iyileştirecek ve dolayısıyla müşteri memnuniyetini arttırabilecek öneriler sunmaktır. Bu kapsamda online şikâyet platformu olan şikayetvar.com üzerinde 25 Aralık 2021- 25 Mart 2022 tarihleri arasındaki yayımlanan üç kripto borsaya yönelik toplam 4173 şikâyet içerik MAXQDA programıyla analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda kripto borsa müşterilerinin en çok transfer işlemleri ve hesap erişimiyle ilgili şikâyetleri olduğuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kripto Borsalar, Şikâyet, Müşteri Şikâyet Davranışı, MAXQDA.

Analysis of Customer Complaints for Crypto Exchange

Abstract

Today's competitive conditions force businesses to provide perfect customer satisfaction. Businesses that cannot meet customer expectations face loss of customers and complaints. Especially since customers' complaints about products can be made publicly on the internet, most consumers research the preferences of other customers and read complaints about the product before purchasing a product. Complaints are an important tool used to prevent customer losses by allowing businesses to improve their goods and services. This study deals with complaints about crypto exchanges, which have shown rapid development in recent years. The aim of the study is to analyze customer complaints about crypto exchanges and to offer suggestions that will improve the service processes of institutions operating in this sector and therefore increase customer satisfaction. In this context, a total of 4173 complaint contents for three crypto exchanges published between 25 December 2021 and 25 March 2022 on the online complaint platform sikayetvar.com were analyzed with the MAXQDA program. As a result of the study, it was found that crypto exchange customers mostly complained about transfer transactions and account access.

Keywords: Crypto Exchanges, Complaint, Customer Complaint Behavior, MAXQDA.

GİRİŞ

Kripto para ve kripto borsa kavramının geçmişi oldukça yakın zamanlara dayanmaktadır. Kripto para birimi “crypto” ve “currency” kelimelerinden türetilmiştir. Kripto paraların güvenliği, kriptoloji teknolojilerinin temelini oluşturan blok zincirler tarafından sağlanmaktadır. Kripto paranın sağladığı kolaylıklar ve kısa sürede yüksek kar getirebilen bir yatırım aracı olması, kripto paranın kullanımının yaygınlaşmasını sağlamıştır. Dünyada en çok bilenen ve yüksek pazar kapasitesine sahip kripto paralar Bitcoin ve Ethereum’dur (Forbes, 2023). Kripto borsası ise kripto para birimlerinin alınıp satıldığı pazaryeri olarak tanımlanabilir. Kripto para borsaları, diğer borsa platformları gibi çalışır. Kripto paralarla ilgili her türlü satın alma, satma işlemleri bu borsalar aracılığı ile yapılmaktadır (Li&Wang, 2017: 50).

Kripto borsalar kripto piyasasında satın almak, satmak ve spekülasyon yapmak için farklı emir türleri oluşturabileceği hesaplar sunarlar. Bitcoin başta olmak üzere diğer kripto paraları da içine alan kripto borsalara ilgi dünyada olduğu gibi Türkiye’de de oldukça yoğundur. Uluslararası piyasalarda çok sayıda kripto borsası bulunmakta, bu borsaların bir kısmı Türkiye’de de faaliyet göstermektedir. Bunlar dışında yerel düzeyde faaliyet gösteren borsalarda bulunmaktadır. Kripto para birimlerinin sayısı, kabul edilen itibari para birimlerinin sayısı, borsanın genel likiditesi ve işlem ücretleri gibi farklı düzey ve imkânlar ile çeşitlenen kripto borsaların sayısının artmasıyla müşteri memnuniyeti giderek önem kazanmaktadır. Borsalarda yaşanan memnuniyetsizlikler, yatırımcıların alternatif arayışlarını arttırmakta ve borsa tercihlerini etkilemektedir.

Günümüzde işletmeler müşteri ilişkileri yönetimi ile üstün müşteri değeri ve memnuniyeti oluşturarak karlı müşteri ilişkileri elde etmek ve sürdürmek konusunda daha bilinçlidir. Müşteri memnuniyetinin sağlanabilmesi müşterilerden gelen şikâyetlerin müşterileri tatmin edici düzeyde cevaplanabilmesine bağlıdır. Şikâyetlerine hızlı ve tatmin edici çözüm bulan müşterilerin işletmeye bağlılıkları da artmaktadır. Bu doğrultuda kripto borsalarında müşterilerin karşılaştığı sorunların belirlenmesi, çözüm yolları oluşturulması, aksaklıkların telafi edilmesi hem hizmet kalitesinin artırılması hem de müşteri memnuniyeti ve bağlılığının sağlanması için bir gerekliliktir. Bu doğrultuda bu çalışmanın temel konusu kripto borsa şikâyetleridir.

Çalışmanın amacı, kripto borsalarla ilgili müşteri şikâyetlerini tasnif ederek, borsalarda belirlenen temel şikâyetleri belirlemek ve bu şikâyetlerin giderilebilmesi için önerilerde bulunmaktır. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak şikâyet ve kripto borsalarla ilgili bir kavramsal çerçeve oluşturulmuş, ikinci olarak konu ile ilgili literatür araştırması yapılmıştır. Son olarak; online şikâyet platformu olan şikayetvar.com’da belirlenen üç kripto borsa ile ilgili şikâyetler üzerinde içerik analizi yapılmıştır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Şikâyet Kavramı ve Şikâyet Yönetimi

Şikâyet en basit haliyle müşterinin memnuniyetsizliğinin ifadesi olarak tanımlanabilir (Stauss & Seidel, 2019: 26). İşletmenin mal ve hizmetlerini satın alan kişinin beklentilerini karşılamaması şikâyetin başlangıcını oluşturmaktadır (Tsikriktsis & Lapre, 2006). Ancak şikâyetler farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Öncelikle şikâyetler ifadeler yoluyla karşıya ulaştırılır ve bu ifadeler yazılı ve sözlü olabilir. Bu ifadeler müşterinin memnuniyetsizliğinin bir göstergesidir. Ancak müşteri memnun olmadığını göstermek için şikâyet ifadesini kullanmak zorunda değildir (Stauss & Seidel, 2019: 26). Diğer taraftan müşteriler için memnuniyetsizlik veya beklentilerin karşılanamaması; pazarlama karmasının unsurlarından herhangi biri ile ilişkili olabileceği (Alabay, 2012) gibi, işletmenin yönetimi ve diğer birimleri

ve faaliyetleri (sosyal sorumluluk alanları, çevresel konular, çalışma koşulları vs.) ile ilgili de olabilir.

Müşteri memnuniyetinin sağlanması, müşterilerin şikâyetlerinin azaltılması ve şikâyetlerin etkin ve doğru yönetilmesi ile mümkündür (Alabay, 2012). Şikâyet yönetimi süreci, şikâyetlerin analizi, planlanması, yönetilmesi ve kontrol edilmesini içermektedir (Lee & Cude, 2012). Bir müşterinin kaybedilmesi yeni müşteri kazanmaktan daha maliyetli olduğu için işletmelerin asıl hedefi müşteriyi elde tutmak olmalıdır. Başarılı bir şekilde gerçekleştirilen hizmet iyileştirmesi, müşteri tatmini, tekrar satın alma, ziyaret niyetini, olumlu veya olumsuz söz söyleme niyetlerini artırırken, başarısız bir şekilde gerçekleştirilen hizmet iyileştirmesi müşteriler üzerinde ikinci bir olumsuz etki oluşturarak ilk başarısızlığın etkisini artırır (Ekiz vd., 2008).

İşletmeler genellikle şikâyetlerden memnun olmazlar. Müşterilerin işletmelerini, ürün ve hizmetlerini haksız yere eleştirdiklerini düşünürler. Ancak müşterilerden gelen şikâyetlerin işletmelere iki konuda katkısı bulunmaktadır. Bunlardan ilki; başarılı bir şekilde çözülen şikâyetler müşteri memnuniyetini denetler ve işletmeye karşı olumsuz müşteri davranışını önler. Hatta başarılı bir şikâyet yönetimi uygulayan işletmelerde müşteri memnuniyeti daha yüksek olabilir. İkinci olarak; kolektif olarak şikâyetler işletmenin aksayan süreçlerini belirlemelerine imkân sağlayarak, süreç iyileştirmeleri için iş zekası kaynağı olarak kullanılabilir (Garding & Bruns, 2014: 4). Başarılı işletmelerin birçoğu hiç müşteri şikâyeti almayanlardan çok, müşterilerden gelen şikâyetleri ciddiye alıp, bu şikâyetleri fırsata dönüştürebilecekleri bir şikâyet yönetim sistemi kuran işletmelerdir. Bu nedenle şikâyet yönetimi, memnuniyetsizliği azaltmak için kilit başlangıç noktasıdır (Stauss & Seidel, 2019: 14), ki bu iyi bir şikâyet yönetim sistemini gerektirir. Johnston & Mehra (2002) başarılı bir şikâyet yönetim sürecinin; hızlı yanıt verme, cevap güvenilirliği (tutarlılık), şikâyetçiler için tek bir iletişim noktasına sahip olma, şikâyet sürecine erişim kolaylığı, kullanım kolaylığı, şikâyetçiye bilgilendirme, personel tarafından anlaşılabilirlik, şikâyetleri ciddiye alma, çalışanları durumla başa çıkmaya teşvik etme ve güçlendirme, müşterilerle görüşmek için takip prosedürlerinin varlığı, çözümden sonra müşterileri kontrol etmek için takip prosedürleri varlığı ve hacim azaltma yerine neden azaltmaya dayalı önlemleri kullanma özelliklerini barındırması gerekir.

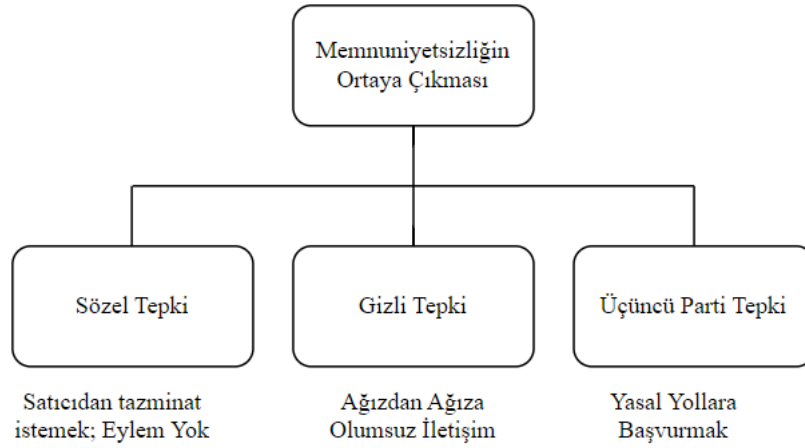
Müşterilerin Şikâyet Davranışı

Müşteri şikâyet davranışı müşteri memnuniyetinin sağlanması ve müşterilerin elde tutulması açısından oldukça önemlidir. Tüketicilerin memnuniyet düzeyi ile sunulan hizmetten şikâyetçi olma durumu arasında bir ilişki vardır. Memnuniyet düzeyi arttıkça şikâyet etme eğilimi düşerken, memnuniyet düzeyi düştükçe şikâyet etme eğilimi yükselmektedir (Kozak, 2007). Müşterilerin memnuniyetsizliğini ifade etme şekli kişiden kişiye değişebilir ve bu tepki çok sayıda faktörün etkisiyle ortaya çıkar. Müşterilerin geçmiş deneyimleri, kişilik özellikleri ve demografileri, duyguları, kültürü, teknoloji kullanımı gibi faktörler müşterinin şikâyetini nasıl ve ne şekilde yapacağını belirler (Kim, Wand & Matilla, 2010: 976). Müşterilerin şikâyetlere karşı tepkileri birbirinden farklıdır. Diğer bir ifade ile müşteriler memnuniyetsizliklerini çeşitli şekillerde göstermektedirler. Şekil 1’de gösterildiği üzere; memnuniyetsizliğin ortaya çıkması ile müşteriler sözlü olarak memnuniyetsizliğin belirtilmesi şeklinde işletmeye şikâyette bulunma, tüketici mahkemeleri veya yasal yollara başvurma ve işletmeye herhangi bir memnuniyetsizlik bildirmeden çevresinde ve online platformlarda olumsuz ağızdan ağıza iletişim yapma şeklinde gösterebilirler.

Müşterilerin işletmeyi memnuniyetsizlik nedeni ile terketmesi ve çevresinde işletme hakkında

olumsuz konuşmalar yapması işletmenin imajı açısından önemli bir sorundur. Ancak günümüzde bu tür müşterilerin şikâyetlerini çevresinin yanısıra online şikâyet platformlarına yapması, diğer ifade ile olumsuz elektronik ağızdan ağıza iletişim (eWOM) yapması işletme için olumsuz imajın ve müşteri kaybının yanı sıra potansiyel müşterilerin de işletmeyi tercih etmemesine yol açabilir. Bu nedenle işletmelerin müşterilerden gelen bu şikâyetleri yönetebilmeleri büyük önem taşımaktadır. Müşteri bağlılığı işletmelerin şikâyet geldiğinde hemen harekete geçmeleri ve çözüm yolları aramasıyla sağlanmaktadır (Yüksel vd., 2004). İşletmelerin müşterileri elde tutmaları müşteri sorunlarının çözümüne bağlıdır. Şikâyetlerine tatmin edici çözümler bulan müşterilerin, işletmeye bağlılıkları daha fazladır. Müşteri daha sonra bir sorunla karşılaştığında sorununun çözüleceğini bilmektedir. Bu da müşterilerden gelen geri bildirim önemi ortaya koymaktadır (Albayrak, 2013).

Şekil 1: Müşteri Şikâyetlerin Sınıflandırılması

Kaynak: (Patwary&Omar, 2006)

Tüketicilerin şikâyetleri online ortamlarda, şikâyet sitelerinde ya da sosyal medyada paylaşmasının tek nedeni işletmeye sesini duyurmak değil aynı zamanda bu deneyimden diğer tüketicilerin de faydalanmasını sağlamaktır (Lee & Cude, 2012). E-şikâyet; ürün veya hizmeti satın alan tüketicinin sorunlarını elektronik ortamlar aracılığıyla dile getirmesidir. Kolay, maliyetsiz ve zamansız şekilde şikâyet iletilmesini sağlayan internet tabanlı şikâyet platformları şikâyet sayısında artışa neden olmuştur.

Kripto Borsalar

Kripto para, internet aracılığıyla kullanılan, aracı kurumların olmadığı, merkezi otoriteye bağlı olmayan sanal para birimidir. Kripto paraların kontrolü blok zincirler tarafından yapılmaktadır. Günümüzde blok zincir teknolojisiyle varlıklar ve varlıkların transferleri merkezi otoriteye ihtiyaç duyulmadan hızlı, herkesin görebileceği şekilde değiştirilebilmektedir ve korunabilmektedir (Serçemeli, 2018: 35). Paranın yeniden keşfi olarak adlandırılan kripto para, kriptografi tekniği kullanılarak üretilen dijital paradır. İlk kripto para birimi olan Bitcoin 3 Ocak 2009'da hayata geçmiş ve günümüze kadar birçok kripto varlığın oluşmasına imkan tanımıştır (Aslan & Güzel, 2021: 80).

Kripto para borsaları, reel para birimleri veya kripto para birimi ile kripto para alış veya satış işlemlerinin yapıldığı platformlardır. Kripto para borsaları reel para birimini kripto para birimine çevirmesine veya kripto varlıklar alınmasına olanak sağlayan değişim siteleridir. Türkiye'de resmi ödeme biçimi olarak kabul edilmemesine rağmen hizmet veren online

borsalar, fiziksel kripto büroları ile değişime adapte olmaya çalışmıştır. Kripto para alım satım işlemleri borsalar üzerinde kullanıcı tarafından ya da çeşitli platformlar ve kullanıcılar aracılığıyla sunulan sınırlar dahilinde kural setleri oluşturularak gerçekleştirilmektedir. Günümüzde merkezi (Centralized Cryptocurrency Exchanges-CEX), merkezi olmayan (Decentralized Cryptocurrency Exchanges-DEX) ve hibrit olmak üzere üç kripto borsa türü bulunmaktadır (Nasdaq, 2018). Merkezi kripto para borsaları, geleneksel borsalara benzemektedir. Alıcılar ve satıcılar bir araya gelir ve borsa bir aracı rolü oynar. Farklı türdeki kripto para birimi borsaları arasında, merkezi kripto para birimi borsalarının ana sorunlarından biri, bilgisayar korsanlarına karşı savunmasız olmalarıdır. Merkezi kripto borsalara Bitterex, Kraken, Binance, Huobi, KuCoin borsaları örnek verilebilir. Merkezi olmayan kripto borsaları fonları tutması için bir aracıya güvenmez. Alıcı ve satıcının bir araya gelerek birbirleri arasında doğrudan işlem yaptıkları bir pazar yeridir. Diğer bir deyişle, DEX'ler eşler arası alım satımı kolaylaştırır. Merkezi olmayan kripto para borsalarının hacklenmesi daha zordur. IDEX, Stellar, Bisq merkezi olmayan borsalara örnek verilebilir. Son olarak, yeni nesil kripto ticaret pazarı olarak bilinen hibrit kripto borsaları, hem merkezi hem de merkezi olmayan borsalardan elde edilen faydaları birleştirmeyi amaçlamaktadır. Daha spesifik olarak, hibritler, bir DEX'in gizliliği ve güvenliği ile bir CEX'in işlevselliğini ve likiditesini sağlamaya çalışır. Nispeten yeni olan hibrit kripto borsaların ilk örneği Qurrex'tir.

LİTERATÜR TARAMASI

İnternet teknolojisindeki gelişmeler tüketicilerin ve işletmelerin e-şikâyet yapabilmelerinin ve karşılıklı iletişime geçebilmelerinin önünü açmıştır. E-şikâyet siteleri, tüketicilerin deneyimledikleri şikâyetleri yazmalarına, işletmelerin de bu şikâyetleri cevaplamalarına olanak sağlamıştır. E-şikâyet sitelerinin her geçen gün daha fazla kullanıcı sayısına ulaşmasıyla, literatürde de farklı alanlarda çalışmalar yer almıştır. Bu kapsamda yapılan literatür incelemesinde e-şikâyet platformu olan Şikayetvar.com sitesinin araştırma konularına dahil edildiği görülmüştür.

Sarı (2013) çalışmasında, e-şikâyet sitesinde konaklama yerlerine yönelik şikâyetleri içerik analiziyle incelemiştir. Çalışma, önceden belirlenmiş 15 kategoriyle ve cevaplarla sınıflandırılmıştır. Bir yıl boyunca şikayetvar.com sitesine gelen 397 şikâyet içerik analizi için tek bir belge haline getirilmiştir. Bulgulara göre e-şikâyetlerin hotel hizmetleri (yiyecek –içecek hizmetleri), odalar, ortak alanlar, çalışanların davranışlarıyla ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Hizmet sektöründe faaliyet gösteren bu kurumların stratejik yönetimin bir parçası olarak gelen şikâyetleri incelemesi ve çözümlemesi hem tüketicilere hem de kurumlara her yönden olumlu geri bildirimler elde edilmesini sağlamaktadır. Aylan vd. (2016) yapmış olduğu çalışmada, termal otel işletmelerinden hizmet alan müşteri şikâyetlerinin hangi kategorilerde olduğu, bu şikâyetlerin hangi oranda cevaplandığını tespit etmeye çalışmıştır. Araştırmada en çok şikâyet alan konunun fiyat-reklam kampanyaları olduğu ve şikâyetlere cevap verme oranının da %32,48 olduğu sonucuna varılmıştır. Cevher (2016) yapmış olduğu çalışmada, kamu ve vakıf üniversite hizmetlerine yönelik şikâyetleri incelemiştir. Kamu ve vakıf üniversitelerinin şikâyetleri karşılaştırılarak şikâyetlerin en fazla hangi alanda olduğu tespit edilmeye çalışılmış ve bu amaçla hizmet kalitesi açısından üniversitelerin temel faaliyet ve fonksiyonlarına yönelik şikâyetler incelenmiştir. Araştırmada eğitim öğretim alanı, sınavlar ve not sistemi, diploma ve sertifika, kayıt işlemleri ve ders programının temel şikâyet konularını oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Gürce & Tosun (2017) kargo hizmeti veren şirketlerle ilgili yapılan online şikâyetleri inceledikleri çalışmalarında tüketicilerin en çok şikâyetçi olduğu konuların hizmetlerin söz verildiği gibi gerçekleşmemesi, ürün ve hizmetlerin müşteriye teslim

edilmemesi olarak belirlenmiştir.

Yanar (2019) çalışmasında, sosyal medya verileri kullanılarak toplumun yerel yönetimlere katılımının sağlanabilme düzeyini amaçlamıştır. Bu doğrultuda şikayetvar.com sitesinden alınan 02.2013-03.2019 yılları arasında belediyelere yönelik yapılan şikâyetler incelenmiştir. Bu şikâyetler coğrafi kodlama yöntemi ile konumlandırılmıştır. Analiz sonucunda en çok şikâyet alan konuların ulaşım ve altyapı olduğu tespit edilmiştir. Nüfusa göre değerlendirebilmek için İstanbul ili şikâyetlerine odaklanılmıştır. Sosyal medyanın şehir planlama süreçlerini hızlandırabileceği ve düzen oluşturulmasına katkı sağlayabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Hoşgör (2019) çalışmasında, online şikâyet bildirimini yapılabilmesini sağlayan kanallardan biri olan şikayetvar.com sitesine hasta ve yakınları tarafından yazılan şikâyetleri içerik analizi yöntemiyle incelemiştir. Memnuniyet düzeyi en yüksek on hastanenin verileri çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışma sonucunda, şikâyetlerin ana temaları yönetim, klinik, ilişkiler olarak belirlenmiştir. En fazla şikâyet alan alt kategoriler, finans ve faturalama, hizmet sorunları, sağlığa erişim ve hasta kabul, saygı ve önemsenme ile hasta güvenliği vakaları olduğu belirlenmiştir. Arıcı (2019) çalışmasında, sağlık hizmeti alan hastaların ve hasta yakınlarının yaşamış oldukları olumsuz deneyimleri paylaştıkları “sikayetvar.com” sitesindeki Kamu Hizmetleri kategorisinde yer alan hasta şikâyetlerine yönelik içerik analizi yapmıştır. Bu kapsamda ana temalar, hizmet/ürün, personel, çağrı merkezi, web içerik ve diğer olarak kodlanmıştır. Selvi (2019) akıllı telefon kullanımıyla ilgili yapmış olduğu çalışmada, akıllı telefonların yazılım ve donanımıyla ilgili teknik ve satış sonrası müşteri şikâyetlerini incelemiştir. Bu şikâyetler kategorize edilerek tematik kodlama yapılmıştır. Çalışma sonucunda en çok şikâyet edilen ilk üç akıllı telefon markaları Lenovo, Vestel ve Samsung olmuştur. Çulha vd. (2009) otel işletmelerinde hangi alanlarda şikâyetlerin geldiğini belirlemek için yaptıkları çalışmada 8 ana başlık ve 42 alt kategoride şikâyetleri sınıflandırmıştır. En fazla şikâyetin yiyecek ve içecek hizmetleriyle ilgili kategoride olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Güven (2020), çalışmasında pandemi döneminde e-ticaret sitelerine yönelik şikâyetleri incelemiştir. Çalışmada en fazla şikâyet alan konuların müşteri hizmetleri ve teslimat süreciyle ilgili şikâyetler ve en az şikâyet alan konunun ise sipariş süreci ile ilgili şikâyetler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erdoğan & Yazar (2020) kargo sektöründe müşteri şikâyetlerini ele almış ve müşterilerin kargo firmaları ile ilgili olarak en fazla adreste bulunamama, teslimatın yapılmaması, adrese teslimatın yapılmaması ve personelin tavır ve davranışları ile ilgili şikâyet ettiklerini belirlemiştir.

Güler (2021) çalışmasında, dayanıklı tüketim malları sektöründe mal ve hizmet sunan şirketlerin şikâyet yönetim politikalarının etkinliğini çok kriterli karar verme tekniklerinden gri ilişkisel analiz yöntemiyle belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmada şikâyet yönetimi politikalarının etkinliğinin belirlenmesinde çözüm oranı, çözüm süresi, memnuniyet puanı ve iletişim kanal sayısı esas alınarak şirketler sıralanmıştır. Buna göre yapılan analiz sonucunda Simfer, Arçelik ve Vestel’ in ilk üç sırada yer aldığı görülmektedir. Kütük (2021) yapmış olduğu çalışma ile müşteri tatmininin sağlanmasında kilit rolü bulunan ve önemli bir bilgi kaynağı olan müşteri e-şikâyetlerinin dijital seyahat araçları tarafından nasıl değerlendirildiğini incelemiştir. 20 dijital seyahat aracısına ait şikâyetler çalışmaya konu olmuş ve sonuç olarak en çok şikâyet rezervasyon iptali ve ücret iadesi konusunda çıkmıştır. Şikâyetlerin %18,44’ü ilk bir hafta içinde çözümlenirken tüm şikâyetlerin ise yalnızca %15,31’i çözüme kavuşturulmuştur.

Bal (2022) çalışmasında, altı havayolu firmasına ait şikâyetleri, itibar kat sayısı olan QR modelinin alt kategorilerine göre sınıflandırmıştır. Şikâyetlerin ürün- hizmet ve finansal performans kategorilerinde yoğunlaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürde çalışmaların otel işletmeleri, sağlık hizmetleri, üniversite tercihleri, kargo

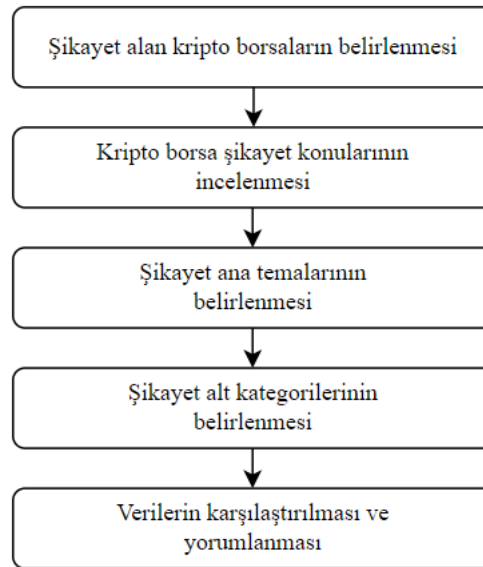
hizmetleri ve e-ticaret alanlarında yoğunlaştığı belirlenmiş ve bu nedenle de yapılan çalışma diğerlerinden farklı olarak kripto borsalara yönelik şikâyetlerin incelenmesine odaklanmıştır.

METODOLOJİ

Dijital ve sanal paranın gelişmesiyle beraber keşfedilen kripto paraların kullanımının artması kripto para hizmeti veren borsa sayılarında da artışa neden olmuştur. Çok sayıda kullanıcısı olan bu borsaların hizmetlerine yönelik şikâyetlerin çözümlenebilmesi müşteri memnuniyeti sağlanabilmesi açısından önemlidir. Bu çalışma, kripto para işlemlerinin yapıldığı borsalara gelen şikâyetleri incelemek, gelen şikâyetlerin en fazla hangi alanda olduğunu belirlemek ve bu borsaların şikâyetlerini karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır.

Araştırma kripto para hizmeti veren üç farklı kripto borsası şikâyetleri üzerine yapılmıştır. Araştırmaya konu olan kripto borsa şikâyetleri incelenmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmada analiz yöntemlerinden nitel analiz tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırmada veri analizi, verilerin analiz edilebilmesi için verilerin hazırlanmasını ve organize edilmesini, verilerin kodlanmasını ve kodların bir araya getirilmesiyle temaların oluşturulmasını ve son olarak verinin şekiller, tablolar veya tartışma halinde sunulmasını içermektedir (Creswell, 2021: 182). Veri toplama aracı olarak içerik analizi uygulanmıştır. İçerik analizi bir mesajın içindeki verilerden yinelenebilir ve değerli çıkarımlar yapan bir araştırma tekniğidir. İçerik analizi; iletilerin, açık ve görünen içeriğinin, nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir açıklamasını yapabilmek amacıyla kullanılmaktadır. İçerik analizi için her kripto borsaya gelen şikâyetler belge haline getirilip MAXQDA nitel analiz programıyla analiz edilmiştir. Şikâyetler konularına göre sınıflandırılarak alt ve ana temalar belirlenmiştir.

Şekil 2: Araştırma Süreci

Çalışmanın verileri, şikayetvar.com sitesinde Binance, BTCTURK ve Paribu kripto borsalarına yönelik şikâyetlerden oluşmaktadır. Şikayetvar.com sitesinin tercih edilmesinin nedeni nispeten popüler bir site olmasıdır. Şikayetvar.com platformunun 25 Aralık 2021 – 25 Mart 2022 tarihleri arasındaki şikâyetleri örnekleme dahil edilmiştir. Binance kripto borsası için 967, BTCTURK kripto borsası için 774 ve Paribu kripto borsası için 2432 şikâyet olmak üzere toplamda 4173 şikâyet incelenmiştir.

BULGULAR

Yapılan çalışmada 25.12.2021- 25.03.2022 tarihleri arasında şikayetvar.com sitesinde yer alan şikâyetler incelenerek konularına göre kodlanmış ve bu kodlamalar belirli ana ve alt kategorilere ayrılmıştır. Binance borsası için 1161, BTCTurk borsası için 872, Paribu borsası için 2916 kodlama yapılmış ve sonuç olarak 7 ana kategori ve 55 alt kategori oluşturulmuştur. Oluşturulan ana ve alt kategoriler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Şikâyetlere İlişkin Kodlamaların Genel Görünümü

KOD SİSTEMİ	BINANCE	BTCTURK	PARİBU	TOPLAM
TRANSFER İŞLEMLERİYLE İLGİLİ ŞİKÂyetLER				
Transfer Sorunları	240	98	918	1256
Bakiyenin Görünmemesi	46	4	449	499
İşlem Kısıtlaması	2	0	96	98
Sıraya Alındı Uyarısı	0	0	28	28
Yetersiz Bakiye	5	5	18	28
Eksik Bakiye	20	6	15	41
Yanlış Ağ Seçimi	0	0	13	13
Hatalı İşlem Uyarısı	0	0	11	11
Risk Uyarısı	12	0	0	12
HESAP ERİŞİMİYLE İLGİLİ ŞİKÂyetLER				
Sistem Hatası	4	177	50	231
Telefon Numarası Güncelleme	17	41	39	97
Hesabın Doğrulanmaması	21	3	33	57
Hesaba Giriş Yapılamaması	48	85	26	159
Doğrulama Kodunun Gelmemesi	48	42	20	110
Web Sitesi Ve Uygulama Sorunları	47	23	14	84
Operatör Değişikliği	23	20	13	56
E Posta Güncelleme	2	11	12	25
Kimlik Doğrulama Sorunu	78	26	7	111
SMS Doğrulama	14	17	7	38
Ağ Hatası	30	21	5	56
Şifre Hatası	22	13	2	37
Geçersiz Mail Adresi Uyarısı	112	3	2	117
MÜŞTERİ HİZMETLERİYLE İLGİLİ ŞİKÂyetLER				
Müşteri Hizmetleri Yetersizliği	39	14	110	163
Sorunlara Çözüm Bulamama	37	16	110	163
Bilgilendirme Yapılmaması	12	18	53	83
Muhatap Bulamama	30	5	28	63
Yanlış Bilgilendirme ve Reklam Mesajı	2	2	8	12
İletişim Numarasının Olmaması	11	7	1	19
KOMİSYON VE ÜCRETLE İLGİLİ ŞİKÂyetLER				
Haksız Kazanç	0	0	135	135

Coin Değerinin Piyasadan Farklı Olması	1	0	53	54
Düşük Bakiyelerin ve Kusuratların İçeride Kalması	21	1	51	73
Haksız Komisyon Kesilmesi	30	17	44	91
Yanlış Fatura	0	9	0	9
HESAP İŞLEMLERİYLE İLGİLİ ŞİKÂyetLER				
Şifre Yenileme	21	40	3	64
Yeni Kayıt	0	20	5	25
Satış Emirlerine Sınırlama	16	18	36	70
Coin Alış Satışında Uygulamanın Yavaşlaması	0	10	33	43
Hesabı Etkinleştirme	3	3	10	16
İşlem Süresinin Uzun Olması	4	1	25	30
Doğrulama Adımı İptali	0	0	23	23
Hesap Eşleştirme	7	0	0	7
Fiyat Alarminin Çalmaması	2	0	7	9
İşlem Yapılamaması	1	0	16	17
İşlem Geçmişini Görememe	0	0	11	11
Üyelik İptali	0	0	17	17
KRİPTO BORSANIN İŞLEYİŞİYLE İLGİLİ ŞİKÂyetLER				
Bakım Çalışması	0	25	0	25
Güvenlik Açığı	19	10	128	157
Listelenmemiş Kriptonun Kurtarılamaması	21	4	16	41
Otomatik Çıkış	52	3	4	59
Yazılımsal Müdahale	2	1	0	3
İzinsiz İşlem Yapılması	2	0	23	25
Zayıf Altyapı	0	0	8	8
GÜVENİLİRLİK İLE İLGİLİ ŞİKÂyetLER				
Güven Problemi	26	23	61	109
Beklentileri Karşılamaması	0	3	60	63
Zarar	11	27	59	97
TOPLAM	1161	872	2916	4949

Tablo 1'deki kripto borsalara gelen şikâyetler incelendiğinde, müşterilerden en fazla şikâyet alan ana tema transfer işlemleriyle ilgili şikâyetler olurken, en az şikâyet alan tema ise güvenilirlik ile ilgili şikâyetler olmuştur. Transfer işlemleriyle ilgili şikâyetler teması incelendiğinde şikâyetlerin transfer sorunları alt kategorisinde yoğunlaştığı görülmektedir. En az şikâyet ise hatalı işlem uyarısı kategorisinde olmuştur. Hesap erişimi ile ilgili şikâyetler incelendiğinde en çok şikâyet sistem hatasında olurken en az şikâyet e-posta güncelleme konusunda olmuştur. Müşteri hizmetleriyle ilgili şikâyetler incelendiğinde müşteri hizmetleri yetersizliği ve sorunlara çözüm bulamama aynı şikâyet sayısına ulaşmıştır. Komisyon ve ücretlerle ilgili şikâyetler incelendiğinde haksız kazanç konusunda daha fazla şikâyet gelmiştir. Hesap işlemleriyle ilgili şikâyetler incelendiğinde şifre yenileme şikâyetlerinin çoğunlukta olduğu belirlenmiştir. Kripto borsanın işleyişiyle ilgili şikâyetler incelendiğinde en fazla şikâyet

güvenlik açığı alt kategorisinde olmuştur. Memnuniyetle ilgili şikâyetler incelendiğinde en fazla şikâyetin güven problemi konusunda olduğu görülmüştür. Şikâyet toplamlarına bakıldığında belirlenen tarihler arasında diğer borsalara göre en fazla şikâyet Paribu borsasına gelmiştir. En az şikâyet ise BTCTurk borsasına gelmiştir. Borsalara yönelik şikâyetlerin incelenip analiz edilmesiyle oluşturulan kodlamalara ilişkin kod bulutu Şekil 3’te gösterilmiştir.

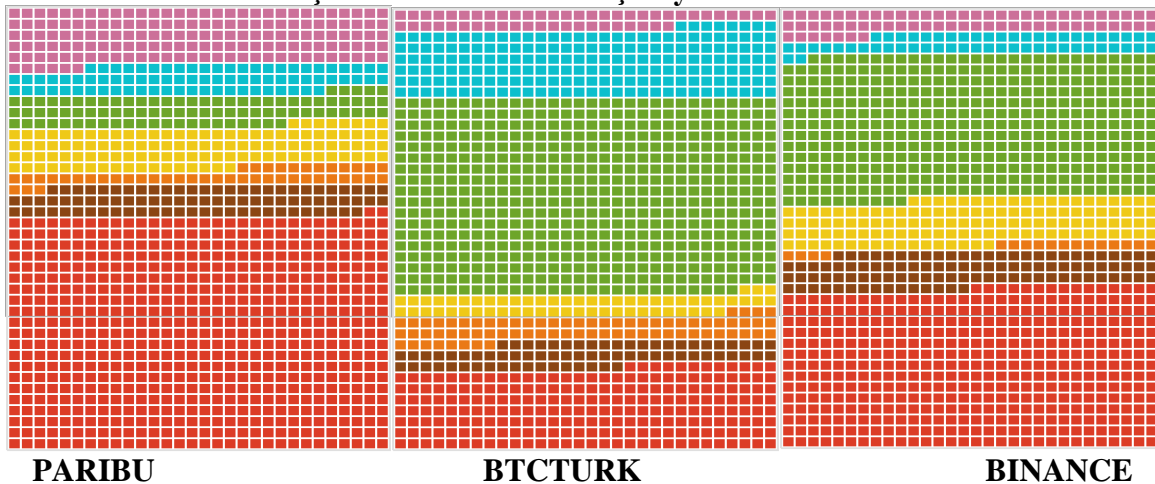
Şekil 3: Borsalara Ait Kod Bulutu

Kripto borsa şikâyetlerinin oluşturduğu alt kodlarla ilgili kod bulutunda kodlar arasında en sık tekrar eden şikâyet en büyük olarak gösterilmiştir. Daha az tekrar eden alt kodlar ise arkada ve daha küçük olarak gösterilmiştir. Kod bulutu incelendiğinde şikâyetlerin sırasıyla transfer sorunları, bakiyenin görünmemesi, sistem hatası, müşteri hizmetleri yetersizliği, hesaba giriş yapılamaması kategorilerinde daha fazla olduğu görülmektedir.

Kripto borsalara ait şikâyetler toplamı değerlendirildiğinde diğer iki borsaya göre en fazla şikâyet Paribu borsasına, en az şikâyet ise BTCTURK borsasına gelmiştir. Aşağıda üç kripto borsaya gelen şikâyetlerin portreleri gösterilmiştir.

Şekil 4: Borsalara Ait Şikâyet Portreleri

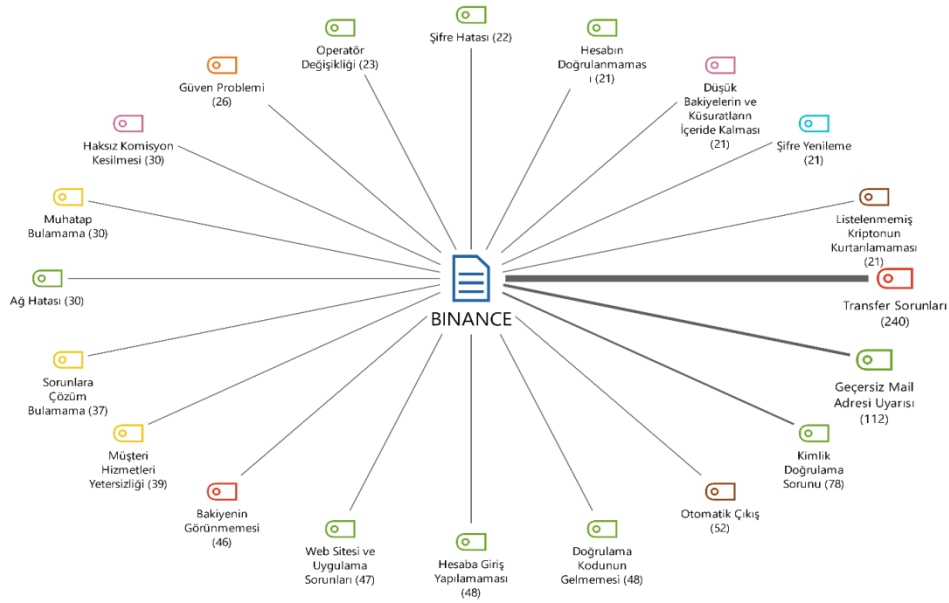

- *Transfer işlemleriyle ilgili şikâyetler
- *Müşteri hizmetleri ile ilgili şikâyetler
- *Komisyon ve ücretlerle ilgili şikâyetler
- *Kripto borsanın işleyişi ile ilgili şikâyetler
- *Hesap erişimi ile ilgili şikâyetler
- *Memnuniyetle ilgili şikâyetler
- *Hesap işlemleriyle ilgili şikâyetler

Borsalara ait şikâyet portreleri incelendiğinde üç borsada da transfer süreçleriyle ilgili şikâyetlerde yoğunlaştığı gözlemlenmiştir. BTCTurk borsası diğer borsalarla karşılaştırıldığında hesap işlemleriyle ilgili şikâyetler ve hesap erişimiyle ilgili şikâyetlerin diğer borsalara göre daha fazla olduğu, diğer şikâyet kategorilerinin her üç borsa için de benzer olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

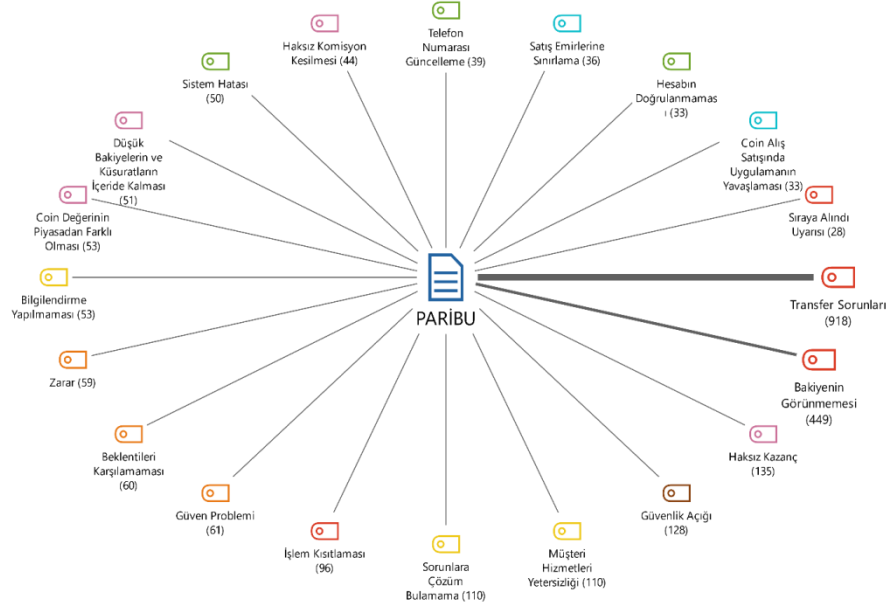
Her bir kripto borsaya ait ana kodların altında yer alan alt kodların değerlendirilmesinde tek vaka modelinden yararlanılmıştır. Tek vaka modelinde her bir borsa için en sık tekrar eden 20 alt kategori değerlendirilmiştir. En sık tekrar eden şikâyetler kalın ve koyu çizgiyle gösterilmiştir.

Şekil 5: Binance Borsasına Ait Tek Vaka Modeli

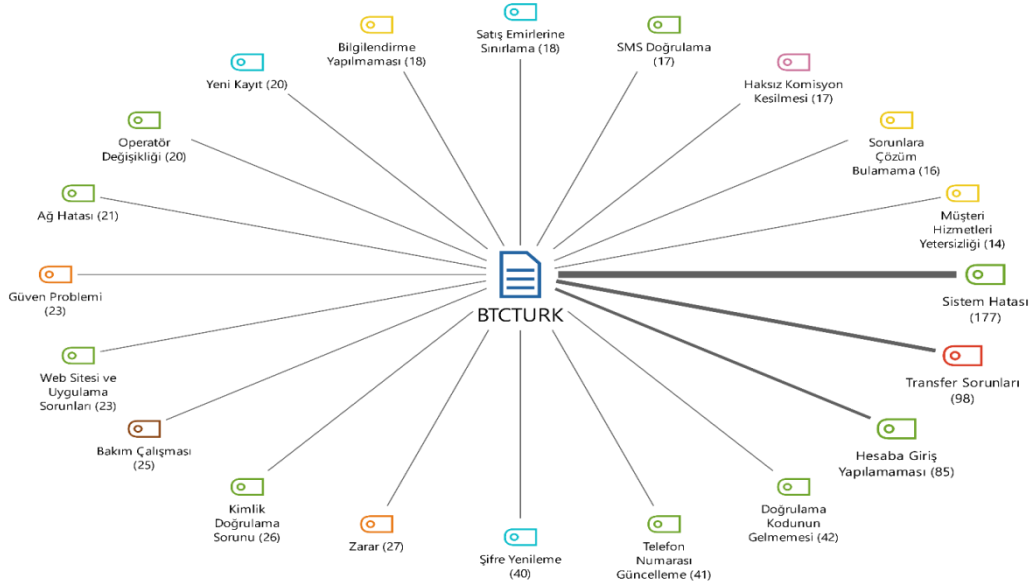
Şekil 5'te yer alan BINANCE tek vaka modeli incelendiğinde transfer sorunları, geçersiz mail adresi uyarısı, kimlik doğrulama sorunu alt kodlarında ağırlıklı olduğu görülmektedir. Hesabın doğrulanmaması, düşük bakiyelerin ve kusurların içeride kalması, şifre yenileme ve listelenmemiş kriptonu kurtarılamaması kodlarında düşük ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Şekil 6: Paribu Borsasına Ait Tek Vaka Modeli

PARIBU kripto borsasına ait tek vaka modeli incelendiğinde transfer sorunları, bakiyenin görünmemesi, haksız kazanç alt kodlarında daha yüksek ağırlıkta olduğu, hesabın doğrulanmaması, coin alış satışında uygulamanın yavaşlaması ve sıraya alındı uyarısı alt kodlarında daha düşük ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Şekil 7: BTCTurk borsasına ait tek vaka modeli

BTCTURK kripto borsasına ait tek vaka modeli incelendiğinde sistem hatası, transfer sorunları, hesaba giriş yapılamaması alt kodlarında yüksek ağırlıkta olduğu, haksız komisyon kesilmesi, sorunlara çözüm bulamamama, müşteri hizmetleri yetersizliği alt kodlarında düşük ağırlıkta olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Müşteri şikâyetlerinin çözülmesi kripto borsaların daha iyi ve sorunsuz hizmet sunabilmesi için önemlidir. Kripto borsaların sorunsuz hizmet sunabilmesinin arkasında kripto borsaların müşteriler tarafından tercih edilebilmesi, borsaların müşterilere vermiş oldukları hizmetlerin memnuniyet düzeyi ve etkin bir şikâyet yönetimi vardır.

İçerik analiziyle incelenen şikâyetlerde en fazla şikâyet transfer sorunlarıyla ilgili olurken, en az şikâyet edilen ana temanın güvenilirlik ile ilgili şikâyetler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Transfer süreçleriyle ilgili şikâyetleri azaltmak için borsaların sistemsel hataları en aza indirmeleri ve müşterilerden gelen şikâyetlere daha hızlı ve sorunlara çözüm bulabilecek şekilde yapıcı cevaplar vermeleri gerekmektedir. Paribu borsasına belirlenen tarihler arasında daha fazla şikâyet gelmiştir. Transfer süreçlerine yönelik şikâyetlerin ağırlıkta olduğu belirlenmiştir. Paribu kullanıcıları reklam harcamalarına ayırdığı bütçeyi sistemsel ve güvenlikle ilgili sorunları çözmek için ayırması gerektiği konusunda şikâyetlerini iletmışlerdir. Özellikle de yerel olduğu için tercih edilen bu borsa, eksik yönlerini görerek müşterilere daha iyi hizmet sunmaya çalışmalıdır. BTCTURK kripto borsasına gelen şikâyetler diğer borsalarla karşılaştırıldığında daha azdır. En çok şikâyet hesap erişimiyle ilgili sistemsel hataların olduğu yönündedir. BINANCE borsası incelendiğinde hesap erişimiyle ilgili sorunlarla ilgili olarak daha çok şikâyet geldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma üç aylık bir süreyi ve üç kripto borsanın şikâyetlerinden elde edilen verileri kapsaması, tek bir şikâyet platformuna ait şikâyet verilerinin kullanılması nedeniyle sınırlılıkları olan bir çalışmadır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda farklı şikâyet platformları ve daha uzun süreler kapsama dahil edilebilir.

Kaynakça

Alabay, M.N. (2012). Müşteri Şikayetleri Yönetimi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(16), 137-157.

Albayrak, A. (2013). Restoran İşletmelerinde Müşteri Şikayetleri ve Şikayete İlişkin Davranışlar. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 9(2), 24-51.

Arslan, E., Güzel, G. (2021). Development of crypto coins and their place in the economy. *PressAcademia Procedia (PAP)*, 14, 80-83.

Aylan, S., Arpacı, Ö. & Celiloğlu, F. K. (2016). Bir İnternet Şikâyet Forumundaki Termal Otellere Yönelik Şikâyetlerin İncelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 49-68.

Cevher, E. (2016). Hizmet Kalitesi Açısından Üniversitelere Yönelik Şikayetlerin İncelenmesi. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 11(43), 163-171.

Creswell, J.W. (2021). Nitel Araştırma Yöntemleri, 182.

Çulha, O., Hacıoğlu, G. & Kurt, G. (2009). Otel Müşterilerinin E-Şikayetlerine Yönelik Bir İçerik Çözümlemesi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 6(4), 42-48.

Ekiz, E.H., Araslı, H., Farıvarsadri, G. & Bavik, A. (2008). Algılanan Adalet Perspektifinde

Etkin Şikayet Yönetimi: KKTC Üniversiteleri Üzerine Bir Araştırma, *Kırgızistan- Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (19), 43-57.

Forbes (2023). Top 10 Cryptocurrencies Of 2023, <https://www.forbes.com/advisor/investing/cryptocurrency/top-10-cryptocurrencies/> (Erişim Tarihi: 23.02.2023).

Garding, S., & Bruns, A. (2015). *Complaint management and channel choice: An analysis of customer perceptions*. Springer.

Güler, H. N. (2021). Dayanımlı Tüketim Malları Sektöründe Şikayet Yönetimine Yönelik Gri İlişkisel Analiz Tekniği Uygulaması. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 274-291.

Gündüz Hoşgör, D., Hoşgör, H. (2019). Sağlık Hizmeti Tüketicileri Perspektifinden Özel Hastane Şikâyetlerinin İncelenmesi (Sıkayetvar.Com Örneği). *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 22(4), 823-842.

Gürce, M. Y., & Tosun, P. (2017). Kargo hizmetlerine ilişkin müşteri şikâyetleri: Bir içerik analizi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 177-196.

Güven, H. (2020). Covid-19 Sürecinde E-Ticaret Sitelerine Yöneltilen Müşteri Şikâyetlerinin İncelenmesi. *Journal of Turkish Studies*, 511-530.

Gyung Kim, M., Wang, C., & Mattila, A. S. (2010). The relationship between consumer complaining behavior and service recovery: An integrative review. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 22(7), 975-991.

Johnston, R., & Mehra, S. (2002). Best-practice complaint management. *Academy of Management Perspectives*, 16(4), 145-154.

Kozak, M. (2007). Turizm Sektöründe Tüketicilerin Şikâyetlerini Bildirme Eğilimleri. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14(1), 137-151.

Kütük, A. (2021). Dijital Seyahat Araçlarında E-Müşteri Tatmini ve E-Şikâyetlere Yönelik Bir İçerik Analizi, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 407-421.

Lee, S., & Cude, B.J. (2012). Consumer Complaint Channel Choice in Online And Offline Purchases. *International Journal of Consumer Studies*, 90-96.

Li, X., & Wang, C. A. (2017). The technology and economic determinants of cryptocurrency exchange rates: The case of Bitcoin. *Decision support systems*, 95, 49-60.

Nasdaq (2018). 3 Different Types of Cryptocurrency Exchanges: CEX, DEX, And Hybrid, <https://www.nasdaq.com/articles/3-different-types-cryptocurrency-exchanges-cex-dex-and-hybrid-2018-07-12> (Erişim Tarihi: 01.12.2022).

Pajo, A. & Selvi, M. S. (2019). Akıllı Telefonlara İlişkin Şikâyetlerin Analizi: Sıkayetvar.Com Sitesi Örneği. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 9(1), 34-43.

Patwary, Ataul Karim, and Hamimi Omar. "An overview of consumer complaining behavior and the choice of complaint channels in service industry." *International Journal of Business and Technopreneurship* 6.2 (2016): 309-318.

Sarı, F.Ö., Alikılıç, Ö. & Onat, F. (2013). E-Complaining: Analysis of Lodging Customer's E-Complaints from a Turkish Internet Website. *International Conference on Information, Business and Education Technology*, 561-565.

Serçemeli, M. (2018). Kripto Para Birimlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesi. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, (639), 433-465.

Stauss, B., & Seidel, W. (2019). *Effective complaint management: The business case for customer satisfaction*. Springer.

Tokay Argan, M. & Arıcı, A. (2019). Sağlık İletişiminde E-Şikayet: Hastaların ve Hasta Yakınlarının Şikayetvar.com Paylaşımları Üzerine Bir Araştırma. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (31), 339-355.

Tsikriktsis, N., & Lapre, M. A. (2006). Organizational Learning Curves For Customer Dissatisfaction: Heterogeneity Across Airlines. *Management Science*, 52(3), 352-366.

Yanar, T. (2019). Katılımcı Planlama Yaklaşımının Sosyal Medya Verilerinin Kullanılabilirliği Doğrultusunda İncelenmesi: Şikayetvar Örneği. *TMMOB 6. Coğrafi Bilgi Sistemleri Kongresi*, Ankara

Yılmaz, E. S. & Bal, F. (2022). Havayolu Firmalarının Kurumsal İtibarlarının "Şikayetvar" Sitesi Üzerinden Rq Modeli ile İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 436-449.

Yüksel, A., Kılınç, U.K. & Yüksel, F. (2004). Türk ve Hollandalı Otel Müşterilerinin Şikayet Davranışları: Farklar ve Benzerlikler. *Journal of Travel and Hospitality Management*, 1(2), 15-21.

Validating Perceived Relational Climate Scale in a Turkish Sample

Selin Eser Erdil

Dr., Social Sciences University of Ankara, Department of Business Administration
selin.erdil@asbu.edu.tr

Deniz Öztürk

Dr., University of Bakircay, Department of Business Administration
deniz.ozturk@bakircay.edu.tr

Abstract

The objective of the present study is to evaluate the psychometric properties of the Turkish version of the “Perceived Relational Climate (RC)” scale, which measures a specific climate facet described as a second-order latent construct encompassing three first order latent constructs: (1) perceived degree of shared vision, (2) perceived degree of compassion, (3) perceived degree of relational energy within the work environment. In order to validate the scale we collected data through online surveys from 249 working adults in Turkey using convenience-based sampling technique. We measured relational climate with 12 items ($\alpha = .94$), proactive work behavior with 13 items ($\alpha = .92$), loneliness with 16 items ($\alpha = .91$) and psychological safety with 7 items ($\alpha = .75$). Cronbach’s alphas for the 5 shared vision, 4 compassion and 3 relational energy items of the relational climate scale were .87, .87 and .84, respectively. To assess the psychometric properties of the perceived RC construct we examined the construct validity via confirmatory factor analyses (CFA) and conducted tests to assess criterion validity. While doing the CFAs using AMOS we tested the hypothesized model as well as 6 competing models. In our analyses we initially compared the results from different versions of first degree CFA models. Our findings revealed that as hypothesized 3 factor model represented by shared vision, compassion and relational energy performed better than all: a single factor model ($\Delta\chi^2(3, N=249) = 56.95, p < .001$) as well as 2-factor variations of different combinations of three scales (i.e., (1) relational energy versus shared vision and compassion; (2) shared vision versus relational energy and compassion; (3) compassion versus relational energy and shared vision). In the next step we tested the second-order model as argued by Boyatzis and Rochford (2020). The second-order model consisting of 3 first-order factors was a just identified model revealing identical fit statistics. When we included an additional constraint (i.e., forcing the residual variances of first order factors to be equal) the model became over identified. However, the chi-square did not get any better with an additional degrees of freedom ($\Delta\chi^2(1, N = 249) = 2.628, n.s.$), nor did the fit statistics get any worse. Based on the original theoretical model argued by Boyatzis and Rochford (2020) we did not reject the hypothesized second-order model. For additional validation evidence the criterion validity of perceived RC was tested by a structural model using AMOS. As expected perceived RC was positively related to proactive work behaviors ($\beta = 0.46, p \leq 0.001$). Controlling for organizational trust, it was also found to positively correlate with psychological safety ($\beta = 0.62, p \leq 0.001$) and job satisfaction ($\beta = 0.56, p \leq 0.001$) while being negatively related to loneliness ($\beta = -0.42, p \leq 0.001$). Although the expected relations in the model were all found to be significant, the model fit statistics were mediocre, suggesting that there could be more meaningful constructs in the nomological network of RC. In light of these findings, the further use of the Turkish version of RC scale will be discussed calling out for more validation evidence.

Keywords: Perceived relational climate, scale validation, Turkey

Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Türkiye Ekonomisine Etkileri. Türkiye Depremlere Hazır mı? Denetim Kurumlarının Organizasyon Yönünden Değerlendirilmesi

Gürkan Ateş
Dr., Girne Amerikan Üniversitesi, Ekonomi İşletme Bölümü
gurkanates@gau.edu.tr

Özet

Ülkemizin büyük bölümünün hareketli fay hattı üzerinde olması nedeniyle vatandaşlarımız deprem gerçeği ile yaşamak zorundadır. Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan merkezli depremleri Türkiye'nin 10 ili etkileyerek binalar, yollar ve alt yapılarda hasarlar meydana getirmiş büyük yaşam kayıpları oluşturmuştur. Henüz depremin mali boyutu tam olarak hesaplanmasa da bazı uluslararası finans kuruluşları tarafından yapılan maliyet analizlerinde yıkılan, zarar gören fiziki yapıların onarımı, yeniden yapımı için 20-25 milyar Dolar, Dünya Bankası'nın tüm alt yapıyı kapsayan çalışmasına göre ise 465 milyar Dolarlık bir yükün oraya çıkacağı tahmin edilmektedir. JP Morgan analizine göre 10 bölge Türkiye GSYİH'nin %9,3'ünü ihracatın % 8,5'ni, işgücünün ise %11,1'ini etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda, söz konusu yerlerde yeniden yapılacak konutların, alt yapıların ve yolların planlanması, gerekli analizlerin yapılması, denetim ve finansmanı büyük önem taşımaktadır. Diğer taraftan depremin finansmanına aşağı/yukarı yönlü etki edecek yeni bina ve alt yapılarının hızla hayata geçirilmesi, işlerini-evlerini kaybetmiş kişilerin normal hayata dönebilmeleri için geçici konaklama merkezlerinin ve daha sonra yapılacak bina alternatif modellerinin tartışılması, olumlu olumsuzluklar gibi faktörlerin bugünden belirlenmesi hayati konulardır. Bu çerçevede, tünel kalıp, modüler inşaat sistemlerinin fayda ve maliyeti analizi üzerinde durulmalıdır. Tünel kalıp sistemi standartlara uygun olarak imal edildiğinden deprem bölgelerinde kullanılması uygun bir yöntemdir. Ancak söz konusu sistem belli ölçekteki yapılar için optimum maliyetlerde üretilebilmesine olanak vermektedir. Bu nedenle yeniden yapılacak binaların nicel ve nitel tahmin çalışması uygulanacak yöntem açısından gereklidir. Bunun yanında alternatif olarak "modüler sistem" Covid-19 sonrası yaşanan işgücü kaybını telafi etmek ve özellikle hava koşullarının olumsuz olduğu bölgelerde çalışma sürelerinin kısa olması nedeniyle dünya uygulamalarında yerini aldığı görülmektedir. Bunun yanında, Japonya'daki yüksek binalarda kullanılan ve başarı öyküsü olan deprem sismik izolatörlerin kullanılmasının maliyeti ve Türkiye'de üretilen izolatörlere yönelik teşvik politikaları gibi unsurların ayrıca tartışılması gereken konular arasındadır. Yaşanan vahim olay diğer fay hattı üzerinde bulunan bölgelerde ortaya çıkmaması için bugünden başlayarak söz konusu yerlerdeki binaların güçlendirilmesi, deprem mukavemeti zayıf olan binaların yeniden inşası ve finansmanı hızlı bu itibarla gerekli alternatif bütçelerin oluşturulması ayrıca tahlil edilmelidir. Türkiye'de kayıtlı yaklaşık 330 bin müteahhit vardır. Bu rakam nüfusu Türkiye ile aynı olan Almanya'da 3.800, tüm Avrupa'da ise 25 bin civarında olduğu göz önüne alındığında Türkiye'deki müteahhitlerin yeterliliği ve lisanslamasının gözden geçirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Diğer bir konu ise 1999 depreminden sonra uygulama alanı bulan yapı denetim şirketlerinin denetim işlevlerinin iyileştirilmesi ve teşkilat yapıları ayrıca değerlendirilmesi ve tartışılması gereken konular arasındadır. Diğer taraftan, 1999 depremi sonrası riskli yapıların Kentsel Dönüşüm çerçevesinde iyileştirilmesi, yıkılması yeniden yapılması amacıyla 2012 yılında 6306 sayılı Kanun ile Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun çıkarılmış ancak

arzu edilen gelişme sağlanamamıştır. Bu nedenle ilgili mevzuatın/mevzuatların da tartışılması deprem nedeniyle yaşanması muhtemel yükün bir an önce en aza indirilmesi yönünden önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Depremlerin ekonomiye etkisi, denetimin organizasyon yapısı, alternatif inşaat yapım maliyetleri.

The Socio-Economic Impact of Free Trade Zone: A case of Ogun-Guangdong Free Trade Zone

Uzoma Prince Nwokorie
Dr., Iscte-University Institute of Lisbon
uzoma_prince_nwokorie@iscte-iul.pt

Abstract

Free Trade Zone or Special economic Zone (SEZ) is increasingly becoming a popular socio-economic development tool for development in Sub-Sahara Africa. This is premised on the understanding that Free Trade Zones (FTZs) or Special economic zones (SEZs) have been adopted by many countries, particularly China, the four Asian Tiger countries, and Ireland to stimulate their economic growth. Consequently, many African countries are seeking to grow their economy by implementing SEZs. From a positive economic growth in 2014, Nigeria experienced its economic crisis falling into a deep economic recession in 2016 due to a global slump in oil prices, which depends mainly on oil revenue. Following this deep economic recession evidenced by increasing inflation and unemployment rates, the government believes that the panacea to these problems is to diversify her oil/gas-dependent economy by industrialization to create different revenue streams through new enterprises that would create employment, reduce poverty, and improve the lives of the citizens. This study explores the Socio-economic Impacts of the Ogun-Guangdong Free Trade Zone from the host community viewpoint. Using a hybrid or abductive approach of data collection and Narrative interpretation analysis, generated from a survey of 250 respondents who reside within the host community, in addition to 15 personal (face to face) interviewee, we find that the OGFTZ has attracted over twenty-five enterprises thereby creating employment for about 6000 direct workers and over 15,000 indirect workers within the host community; the FTZ has also created an increasing population/migration, as well as is infrastructural development especially local roads.

Keywords: Socio-Economic Development of Nigeria, Free Trade Zone in Ogun-Nigeria, South West Nigeria Enterprises and Employment creation, Nigeria Regional Development Policy, Nigeria Export Processing Zone Authority, China-Nigeria Relationship.

İyi Yönetimin Sağlanmasında Yeni Bir Araç: Arabuluculuk

Cengiz Sarı

Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesi
cengizsari1975@gmail.com.tr

Özet

Geçtiğimiz yüzyılda bazı gelişmiş ülkelerde uygulanmaya başlayan arabuluculuk yöntemi süreç içerisinde birçok ülkede kabul edilmiştir. Mevzuatta bir kamu hizmeti olduğu belirtilen arabuluculuk yöntemi, yargının iş yükünü azaltmak, uyuşmazlıklara kazan kazan formülü ile gönüllülük esasına dayalı çözümler üretmek, masraftan ve zamandan tasarruf etmek gibi amaçlarla hukuk hayatımıza kazandırılmıştır. Bunun yanında arabuluculuk yönteminin sağladığı en büyük faydalardan birisi de iyi yönetimle ilgilidir. İyi yönetim, şeffaflık, adillik, hesap verebilirlik ve sorumluluk ilkeleri çerçevesinde paydaşlara tam ve doğru verinin zamanında sağlanarak doğru kararlar alınmasına destek olan ve uygulamaları hedeflere uyum ve performans açısından gözetilen, sorumluları belli olan bir yönetim şeklidir. Arabuluculuk, bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olmakla birlikte menfaat temelli olması, gönüllülük esasına dayanması ve esnek süreçleri gerektirmesi sebebiyle, hak temelli olan ve katı usul kurallarına dayanan yargısal denetim ve idarenin diğer denetim şekillerinden farklılıklar gösterir. Ayrıca arabuluculuk yolunda sorun daha ortaya çıkmadan çözüldüğünden ve karar birlikte alındığından arabuluculuk yöntemi diğer yöntemlere göre katılımcılığa ve iyi yönetime daha uyumlu bir görümdedir. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nda kamu kurumlarının vatandaşla olan uyuşmazlıklarında idarenin de bir komisyonla temsil edileceği, bu komisyonun idarenin uyuşmazlıklarını müzakere edeceği belirtilmiştir. Bu komisyona çok geniş bir takdir yetkisinin de verildiği görülmektedir. Üstelik komisyonun aldıkları kararlardan dolayı sorumlulukları da sınırlandırılmıştır. Arabuluculuk faaliyeti sonunda varılan anlaşmanın kapsamı taraflarca belirlenecek ve anlaşma belgesi düzenlenmesi hâlinde bu belge taraflar ve arabulucu tarafından imzalanacaktır. Bu yöntem sayesinde idarenin bir kolaylaştırıcı yardımıyla bireylerle müzakereler yaparak bir çözüme ulaşabileceği öngörülmüştür. Arabuluculuk yönteminin iyi yönetimin sağlanması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte arabuluculuk görüşmelerinin gizli tutulması en önemli ilkelerinden birisi şeffaflık olan iyi yönetim açısından sakıncalıdır.

Anahtar Kelimeler: İyi yönetim, arabuluculuk, gizlilik, kamu hizmeti.

A New Tool For Good Governance: Mediation

Abstract

The mediation method, which started to be implemented in some developed countries in the last century, has been accepted in many countries over time. The mediation method, which is stated to be a public service in the legislation, has been brought into our legal life for the purposes of reducing the workload of the judiciary, producing solutions to disputes on a voluntary basis with a win-win formula, and saving money and time. In addition, one of the greatest benefits of mediation is related to good governance. It is a form of management that supports the right decisions by providing full and accurate data to

stakeholders in a timely manner within the framework of the principles of good management, transparency, fairness, accountability and responsibility, and monitors practices in terms of compliance with targets and performance. Although mediation is a dispute resolution method, it differs from other forms of judicial review and administration, which are rights-based and based on strict procedural rules, as it is interest-based, voluntary and requires flexible processes. In addition, since the problem is resolved before the mediation occurs and the decision is taken together, the mediation method is more compatible with participation and good governance than value methods. In the Law on Mediation in Civil Disputes, it is stated that the administration will be represented by a commission in the disputes between public institutions and citizens, and this commission will negotiate the disputes of the administration. It is seen that this commission is given a very wide discretionary power. Moreover, the responsibilities of the commission are limited due to the decisions taken. The scope of the agreement reached at the end of the mediation activity will be determined by the parties and if an agreement document is issued, this document will be signed by the parties and the mediator. Thanks to this method, it is foreseen that the administration can reach a solution by negotiating with individuals with the help of a facilitator. It is thought that the mediation method will be beneficial in terms of ensuring good management. However, confidentiality of mediation negotiations is inconvenient in terms of good management, one of the most important principles of which is transparency.

Keywords: Good governance, mediation, confidentiality, public service.

GİRİŞ

Bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olan ve birçok ülkede uygulanan arabuluculuk yöntemi, 2012 yılından itibaren Türkiye’de de uygulanmaya başlamıştır. Mevzuatta bir kamu hizmeti olduğu belirtilen arabuluculuk yolu, yargının iş yükünü azaltmak, uyuşmazlıklara kazan kazan formülü ile gönüllülük esasına dayalı çözümler üretmek, masraftan ve zamandan tasarruf etmek gibi amaçlarla hukuk hayatımıza kazandırılmıştır. Bununla birlikte arabuluculuğun yasa koyucunun da kabul ederken doğrudan amaçlamadığı başkaca etkileri ortaya çıkmıştır. Bu etkilerden en önemlilerinden birisi de kendisini iyi yönetimle ilgili olarak göstermiştir.

İyi yönetim, şeffaflık, adillik, hesap verebilirlik ve sorumluluk ilkeleri çerçevesinde paydaşlara tam ve doğru verinin zamanında sağlanarak doğru kararlar alınmasına destek olan ve uygulamaları hedeflere uyum ve performans açısından değerlendiren, sorumluları belli olan bir yönetim şeklidir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere iyi yönetimin çoğulculukla da yakın bağlantısı vardır. Kamu kurumlarının ve başkaca kamu hizmeti sunan kuruluş ve kişilerin yargı organları, idari denetim organları ve etik kurulları aracılığıyla denetlenmeleri elbette iyi yönetime hizmet eden araçlardır. Bunların güçlü ve etkin olması iyi yönetimin sağlanmasında önem arz eder.

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nda kamu kurumlarının vatandaşla olan uyuşmazlıklarında idarenin de bir komisyonla temsil edileceği, bu komisyonun idarenin bireylerle veya birey toplulukları ile uyuşmazlıklarını müzakere edeceği belirtilmiştir. Arabuluculuk faaliyeti sonunda varılan anlaşmanın kapsamı taraflarca belirlenecek ve anlaşma belgesi düzenlenmesi hâlinde bu belge taraflar ve arabulucu tarafından imzalanacaktır. Böylece idarenin bir kolaylaştırıcı yardımıyla vatandaşlarla müzakereler yaparak bir anlaşmaya varabileceği ve her iki tarafı bağlayıcı kararların alınabileceği düzenlenmiştir.

İYİ YÖNETİM KAVRAMI

İnsanların iyi yönetim istekleri, devleti üstün tutan ve ideoloji odaklı baskıcı tutumların neden olduğu mağduriyetler nedeniyle her geçen gün kendisini daha fazla hissettirmektedir. Gerçekten geçmişte yaşanan kötü uygulamalar ve ağır hak ihlalleri olmasa idi, iyi yönetim anlayışının günümüze kadar bu olgunluk düzeyine ulaşması beklenemezdi. Bu durum insanoğlunun elde ettiği kazanımların bir etki tepki olgusuna dayanması ile açıklanabilir. Başka bir söyleyişle geçtiğimiz yüzyıl yaşanan baskıcı ve diktatöryal rejimlerin neden olduğu büyük yıkımlar iyi yönetim anlayışının yerleşip kuvvet bulmasının en önemli nedeni olmuştur. İyi yönetim kavramının kamu yönetiminin hukuki ve idari açıdan denetlenmesi yönünden bu şekilde ortaya çıkması yeni bir durumdur. Bununla birlikte insanların iyi yönetim beklentilerinin ve iyi yönetim anlayışının yönetim anlayışı kadar eskilere gittiğini söyleyebiliriz. Bu yönüyle iyi yönetim kavramının Eski Mısır, Çin ve Sümer’lerde kendisine yer bulduğu bilinmektedir (Debnath, 2019:745).

Türk İslam Tarihi boyunca da sayısız iyi yönetim örneklerine rastlanmaktadır. Bu konuda yazılmış pek çok nasihatname, siyasetname türünden eserler bulunmaktadır. Bu konuda yazılmış eserlerden en önemlilerinden birisi hiç şüphesiz Kutadgu Bilig’dir. Yusuf Has Hacip 11. Yüzyılda yazdığı bu eserinde refahın sağlanması için yürürlüğe konulan ve uygulanan kanunların iyi olması gerektiğini vurgulamıştır. Ona göre kanun her şeyi mahveden zulüm ateşini su gibi söndürmekte, kanunlar doğru bir şekilde uygulandığında huzur temin edilmekte ve zorbalıklar ortadan kalkmaktadır (Bıçak, 2016:44).

Avrupa Konseyi Birliği Bakanlar Komitesi’nin 28 Eylül 1977 Tarihli ve (77)31 sayılı “Bireyin İdari İşlemler Karşısında Korunması” Konulu Kararı ile iyi yönetimin modern yönetim anlayışına uygun bir şekilde ifade edildiği söylenebilir. Bahsi geçen bu kararda beş temel ilke ortaya konulmuştur. Kamu Denetçiliği tarafından hazırlanan 2019 tarihli İyi Yönetim İlkeleri Rehberi’nde bunlar;

- Bilgi edinme hakkı,
- Dinlenilme hakkı,
- İdari usulde temsil ve danışmanlık hakkı,
- İdari işlemlerde gerekçe yükümlülüğü,
- Hukuki başvuru yollarının gösterilmesidir. Şeklinde sıralanmıştır.

Avrupa Birliği Anayasası’ yolunda önemli bir adım teşkil eden (Yüksel, 2002:62) 7 Aralık 2000 tarihli Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı’nın 41. maddesinde “iyi idare hakkı” düzenlenmiştir. Buna göre;

“1. Herkes, işlerinin Birliğin kurumları ve organları tarafından tarafsız ve adil bir şekilde ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir.

2. Bu hak, şunları içermektedir: (a) herkesin, kendisini olumsuz şekilde etkileyebilecek herhangi bir işlemin yapılmasından önce görüşlerinin dinlenmesini isteme hakkı; (b) herkesin, kendi dosyasına erişme hakkı ve meşru gizlilik çıkarlarına ve mesleki ve ticari gizliliğe saygı gösterilmesi; (c) idarenin, kararları konusunda gerekçe gösterme yükümlülüğü.

3. Herkes, Topluluğun kuruluşları veya görevlilerinin, görevlerinin ifası sırasında yol açtıkları her türlü zararı, Üye Devletlerin yasalarındaki ortak genel ilkelere göre Topluluğa tazmin ettirme hakkına sahiptir.

4. Herkes, Birliğin kuruluşlarına, Antlaşmaların lisanlarından birinde mektup gönderebilir ve kendisine aynı lisanda cevap verilmesi zorunludur.” Şeklinde düzenleme yapılmıştır. Bunun yanında kamu denetçisine başvurma hakkı (m. 43) ve dilekçe hakkı (m. 44) da düzenlenmiştir. (m. 42).

İyi yönetim hususundaki en önemli belgelerden birisi de Avrupa Parlamentosu tarafından 2001

yılında kabul edilen Avrupa Doğru İdari Davranış Yasasıdır (2019 tarihli İyi Yönetim İlkeleri Rehberi). Bu yasada idarenin vatandaşlara ne şekilde davranacakları hususları belirli bir standarda bağlanmıştır.

İYİ YÖNETİM İLKELERİ

Demokrasi, Etik ve İyi Yönetim alanındaki gelişmeler ışığında iyi yönetim ilkeleri belirlenmiştir. Bu ilkeler bir yönüyle iyi yönetimin sağlanmasının araçlarıdır. 2019 tarihli İyi Yönetim İlkeleri Rehberi'nde de vurgulanan bu ilkeleri kısaca saymak gerekirse;

-Kanuna uygunluk, bu ilke hukuk devleti ilkesi ile de açıklanabilir. Kısaca idarenin eylem ve işlemlerinde hukuka uygun davranmasını ifade etmektedir.

-Eşitlik ilkesi kısaca, her bir insanın devlet organları nezdinde eşit muameleye tabi tutulmasıdır.

-Orantılılık ilkesi, idarenin tesis ettiği eylemlerde kamu yararı ile bireysel yararın korunması dengesinin gözetilmesidir.

-Görev yetkinin kötüye kullanılmaması, kamu görevlileri yetkilerini hukukun gereklilikleri ve kamu yararı dışındaki şahsi, ideolojik veya siyasi amaçları için kullanmamalıdır.

-Tarafsızlık, kamu görevlileri ve kamu kurumları vazifelerini yerine getirirken tarafsız davranmalıdır.

-Dürüstlük ilkesi, bu ilke ile idareye vatandaşlar karşı asgari bir doğruluk ve güven verici bir halde bulunması yükümlülüğü getirilmektedir.

-Nezaket ve saygı ilkesi, idare ve kamu görevlileri vatandaşlar karşı nazik ve hoşgörülü davranmalıdır.

-Şeffaflık, idarenin vatandaşın bilgi ve belgelere kolayca erişmesi imkanını sağlaması yapılan işlemlerin sebep ve sonuçları ile süreçlerinin kamuoyunun bilgisine açık olmasını ifade etmektedir.

-Hesap verebilirlik, idarenin ve kamu görevlilerinin yapılan eylem ve işlemleri ile alınan kararları gerekçelendirmesi, yapılan hatalar ve kusurlarından dolayı kendilerinden hesap sorulabilmesi anlamına gelmektedir.

-Kazanılmış hakların korunması ilkesi, mevcut hukuki duruma göre kazanılan hakların sonradan alınan karar ve işlemlere ve değişen duruma göre kayba uğranılmamasını ifade etmektedir.

-Dinlenme ve savunma hakkı, bireyler yetkili merciler önünde talep ve itirazlarını ileri sürebilmeli ve her türlü kusur ve suç isnadına karşı kendisini savunma hakkına sahip olabilmelidir.

-Bilgi edinme hakkı, bireyin idarenin elinde bulunan bilgi ve belgelere ulaşabilme hakkının ifade etmektedir.

-Makul sürede karar verilmesi ilkesi, idare bireylerin başvurularına karşı makul bir süre içerisinde cevap vermelidir.

-Kararların gerekçeli olması, buna göre idarenin eylem ve işlemleri keyfilik temeline dayanmaz. Alınan kararların hukuk ve kamu yararı temelinde bir gerekçesinin bulunması gereklidir.

-Kişisel verilerin korunması, bu ilke ayrı bir temel hak ve özgürlük olmakla birlikte özel hayatın gizliliği ile de doğrudan ilgilidir.

İYİ YÖNETİM VE ARABULUCULUK

İyi yönetimin sağlanması için birçok araç ve ilkenin bulunduğu açıktır. Devletler bu ilke ve araçların yanına kendi ihtiyaçlarına göre başka uygulamaları ilave edebilir. Bununla birlikte, iyi yönetişimin ne şekilde sağlanacağı yalnızca hükümetlerin ve kurumların kendi arzularına

bağlı olamayıp, aynı zamanda diğer paydaşların ve vatandaşların karşılıklı işbirliğine, anlayışına ve katılımına da bağlıdır (Debnath, 2019:750). Başka bir söyleyişle idareler hesap verebilirlik ve iyi yönetimi hangi uygulamalarla gerçekleştireceğini tek taraflı olarak belirleyemez. Böyle bir düşünce iyi yönetim anlayışına en baştan aykırıdır.

Başlangıçta sadece bazı uyuşmazlıkların daha pratik bir yolla çözülmesi amacını güden arabuluculuk yöntemi her geçen gün daha fazla alanda uygulama imkanı bulmakta artık idarenin ve vatandaşın bazı konularda ortak bir çözüme ulaşabilmesinin aracı olarak da kendisini göstermektedir. Arabuluculuğun ne olduğunu kısaca ifade etmek gerekirse, üçüncü bir kişinin tarafları bir araya getirerek müzakere edebilmelerini sağladığı ve aralarındaki iletişimi kolaylaştırdığı, çözüme ilişkin karar verme yetkisinin taraflarda kaldığı, sürece ilişkin tavsiye veya karar verme yetkisinin ise üçüncü kişide olduğu bir uyuşmazlık çözüm sürecidir (Yeşilirmak, 2021:28).

Modern arabuluculuk, Amerika Birleşik Devletleri'nde 1960'lı yılların sonunda sıklıkla kullanılmaya başlamış, özellikle ticari, etnik ve dinî grupların kendi aralarında uyuşmazlık çözümünde kendisini göstermiştir. Bu alanda bir milat olarak kabul edilen 1976 tarihli Roscoe Pound Konferansı sonrasında mahkemelerin, sadece yargılama gerçekleştiren bir yer değil, aynı zamanda uyuşmazlıklar için en uygun çözüm yolunu yönetecek bir uyuşmazlık çözüm merkezi hâline getirilmesine karar verilmiştir (Yeşilirmak, 2021:27).

Arabuluculuk, Fransız İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun L213-1 maddesine göre, arabuluculuk, hangi ad altında olursa olsun iki veya daha fazla tarafın uyuşmazlıklarını dostane bir şekilde çözmek için üçüncü bir tarafın (arabulucunun) desteğiyle anlaşmaya varmaya çalıştığı bir usuldür. (Adalet Bakanlığı Çalışma Ziyareti Raporu 2022).

Arabuluculuk yönteminin mahkeme yargılamasından en temel farkı gönüllülük esasına dayanması ve hak temelli değil, menfaat temelli olmasıdır. Bu anlaşmazlık çözüm yolunda tarafların ne kadar haklı oldukları değil, ihtiyaç ve menfaatlerinin ne olduğu ve bunun ne şekilde tatmin edileceği üzerinde durulmakta, arabulucu ise karar verme makamı olmayıp tarafların gerçek ihtiyaçlarının ne olduğunu ortaya çıkararak çözüme ulaşmayı kolaylaştırmaktadır.

Arabuluculukta her iki tarafın ihtiyaçlarının tatmin edilmesi esas olup, buna karşılık mahkeme yargılamasında, genellikle bir tarafın kazanıp diğer tarafın kaybetmesi hatta bazı durumlarda her iki tarafın da kaybetmesi söz konusu olabilir. Arabuluculuk yönteminde taraflar mevzuattan sıyrılıp hatta davanın konusundan da uzaklaşıp tamamen farklı bir çözüm yolunu benimseyebilirler. Bu yönüyle arabuluculuk oldukça esnek bir yöntemdir. Bunun yanında 19 üyeden oluşan ve arabuluculuk sisteminde üst bir denetim ve yönetim birimi olan, Türkiye Barolar Birliği, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu gibi kurumlardan üyelerin yer aldığı Arabuluculuk Kurulu'nun da iyi yönetim ve çoğulculuk açısından örnek bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

KAMU YÖNETİMİ VE ARABULUCULUK

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu 172. maddesine göre tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebildikleri her özel hukuk uyuşmazlığı için arabuluculuğa gidilebilir. Bu yönüyle idare sadece idari davaların değil, özel hukuk uyuşmazlıklarının da tarafı olduğundan idarenin taraf olduğu özel hukuk uyuşmazlıklarının arabuluculuk yolu ile çözümü mümkündür. Hatta zorunlu arabuluculuğa tabi uyuşmazlıklarda ilgili idare aynen bireyler gibi arabulucuya başvurma zorunluluğundadır.

İdarenin kamu yararını gözetmesi, kamu gücü kullanması ve tek taraflı işlem yapması gibi sebeplerle idare hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklarda arabuluculuk zor görünse de belli durumlarda arabuluculuğun mümkün olduğu kabul edilmektedir (Erkal, 2022:47). Bazı Avrupa

Ülkelerinde de idare hukuku alanında arabuluculuk yöntemine sıklıkla başvurulmaktadır. Özellikle imar hukuku gibi kamu yararı ve kamu gücü kavramlarının öne çıktığı imar hukuku alanında dahi arabuluculuk yönteminin uygulanabilmesi idare hukukunun arabuluculuk yöntemine son derece açık olduğunu göstermektedir.*

Örneğin Almanya’da BauGB 4b maddesine göre belediye, arazi kullanım plan yapım sürecini hızlandırmak için çevresel etki değerlendirme raporu, halkın katılımı ve diğer idarelerin katılımına ilişkin usul süreçlerini hazırlaması ve yürütmesi amacıyla üçüncü bir kişi görevlendirebilir (Erkal, 2022:57). Bu uygulama ile arabuluculuğun başlıca faydaları olan, sürecin hızlanmasının sağlanması, kararın uygulanabilirliğinin güçlendirilmesi ve her iki tarafın tatmin edilmesi gibi sonuçlara ulaşılmaya çalışılmaktadır. Almanya’da çok büyük proje ve işlerde dahi menfaati etkilenenlerin temsili yolu ile çözüme gidildiği bilinmektedir (Stelkens, 2014:45). Almanya’da Frankfurt havalimanı, Berlin havalimanı, Stuttgart tren garı, Berlin Kanal’ının yapımı bunu başlıca örnekleridir. Benzer bir şekilde Fransa’da da arabuluculuk yönteminin en başarılı olarak uygulandığı alanlar vergi uyuşmazlıkları ve kentsel planlama alanlardır (Bousta ve Sagar, 2014:80).

Belçika’da da arabuluculuk sistemi bulunmakta olup, mahkemelerden ve diğer devlet kurumlarından bağımsız olan arabulucuların görevi, yalnızca taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümü için çaba göstermek değil; ayrıca taraflara bilgi sunmak, onlar için araştırma yapmak ve onlara çözüm konusunda tavsiyelerde bulunmaktır (Çaptuğ, 2021:302).

Kamu gücünün en yoğun bir şekilde hissedildiği vergi hukuku alanında dahi bazı Avrupa ülkelerinde arabuluculuk yoluna başvurulabildiği bilinmektedir. Örneğin Fransız vergi sisteminde Denetime Tabi Tutulmuş Mükelleflerin Hakları ve Yükümlülükleri Bildirgesinde olayın niteliğine göre mükellefler danışmana başvurulabilir ya da daha sonra uzlaştırıcı veyahut da arabulucuya başvurabilmektedir (Karataş, Durmuş, 2016:52). 18 Aralık 2019 tarihinde, kamu yöneticileri, idari hakimler, avukatlar ve arabulucuların katılımıyla, Fransız Danıştay’ı tarafından düzenlenen Ulusal İdari Arabuluculuk Konferansı’nda, idari uyuşmazlıkların çözümünde arabuluculuk yöntemine ilginin arttığı, 2019 yılı itibariyle idari arabuluculukta anlaşma oranının yüzde 68 olduğu ifade edilmiştir (Çaptuğ, 2021:305).

	Hâkim inisiyatifiyle arabuluculuk		Tarafların inisiyatifiyle arabuluculuk		TOPLAM	değişim
	İlk derece	İstinaf	İlk derece	İstinaf		
2017*	31	4	37	0	72	
2018	661	22	124	0	807	
2019	907	19	112	0	1038	+29%
2020	1269	54	67	2	1392	+34%
2021**	2098	101	97	2	2298	+65%
TOPLAM	4966	200	437	4	5607	

Tablo 1. Fransa’da idari yarı alanında arabuluculuk davaları (Adalet Bakanlığı, Fransa İdari

* Kamu ihaleleri, kent planlaması, kıdem tazminatı ve tazminatla ilgili bütün ihtilaflar, pazarlığa tabi olan memnuniyetsizlikler gibi idari uyuşmazlıklarda hâkimin tarafları arabulucuya gidebilecekleri konusunda yönlendirebildiği belirtilmiştir. Kamu ihalelerinin uygulanma koşulları, ihaleden doğan ödemeler ve cezalar arabuluculuğa uygun olduğu, memurlarla ilgili tayin, hastalık izni, kaza sonrası tazminat, hastanelerin sorumluluğunun ve sigorta davaları konularının arabuluculuğa uygun olduğu ifade edilmiştir (Adalet Bakanlığı Fransa Çalışma Ziyareti Raporu 2022).

Yargı Sistemi Ve Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Fransa Çalışma Ziyareti Raporu Ocak 2022.)

Bununla birlikte idare hukuku alanında bazı Avrupa ülkelerinde istenen neticeler alınabilmiş değildir. Buna bir örnek vermek gerekirse Hollanda’da idare hukuku alanında 2010-2012 yılları arasında sadece 5 kez başvuru yapılmıştır (Graaf ve Tolsma, 2018:10).

Gelinen aşama itibariyle arabuluculuk yönteminin idare hukuku alanında da uygulanabileceği kesin olarak kabul edilmektedir. Ancak ülkeler bunun kapsamını kendi ihtiyaçlarına göre belirlemektedir. Bununla birlikte Türkiye’de halen idarenin sadece taraf olduğu özel hukuk uyuşmazlıkları yönünden arabuluculuk yoluna başvurulabilmektedir.

İDARİ KARARLARIN ALINMASI VE İDARENİN DENETİMİ YÖNÜNDEN ARABULUCULUK

İyi yönetimin sağlanması açısından idarenin denetimi son derece önemlidir. Bilindiği üzere idarenin yargısal denetimi, idarenin kamuoyu denetimi, Kamu Denetçiliği Kurumu’nun Denetimi, Devlet Denetleme Kurumu’nun denetimi, Meclis Denetimi idarenin hesap vermesini ve şeffaflığı temin ederek iyi yönetimin gerçekleşmesine hizmet eder. Ancak bu denetimlerinde hepsinde idarenin tek taraflı gerçekleştirdiği işlemde dolayı denetlenmesi ve ondan hesap sorulması söz konusudur. Buna karşılık arabuluculuk da karar vatandaş ile idarenin müzakerelerinin sonucunda doğar. Yönetimin vatandaş ile bir araya gelerek ortak bir karar alması, daha sonra bir uyuşmazlığın çıkmasını büyük ölçüde engelleyecek hem de iyi yönetim ilkesi gereği vatandaş muhatap alınarak etkili bir sonuç elde edilmeye çalışılacaktır (Malte von Bargen, ZUR 2012, 471; Erkal, 2022:51).

Arabuluculuk yolunun mahkeme yargılamasından en büyük farkı gönüllülük ve kararların birlikte alınmasıdır. Arabuluculuk yolu tahkim usulünden de farklıdır. Tahkim hak temelli bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olması sebebiyle, menfaat temelli bir çözüm yolu olan arabuluculuktan ayrılmaktadır. Ayrıca tahkim, tıpkı mahkeme yargısında olduğu gibi sonrasında bir anlaşmaya ihtiyaç olmaksızın tarafları bağlayıcı kararlar uyuşmazlığı sona erdirir (Yeşilirmak, 2021: 39). Bu sebeple arabuluculuk idare hukuku kapsamında yer almayan kendisine özgü bir hukuk yolu olarak kabul edilmektedir. Bu konudaki literatür yetersizliği bizi bu kabule zorlamaktadır (Dragos ve Neamtu, 2014:vi).

Haliyle idare ve vatandaş bir araya gelerek uyuşmazlıklarına gönüllülük esasına dayalı olarak birlikte çözüm bulduklarında iyi yönetim açısından oldukça başarılı bir adım atılmış olacaktır. Öte yandan birlikte alınan kararların uygulanma kabiliyetinin daha fazla olduğu bilinmektedir. Bu sebeple arabuluculuk iyi yönetim açısından yargısal denetime göre oldukça farklı ve kapsamlı bir içeriğe sahiptir. Arabuluculuk yönteminde tahkim ve yargısal yöntemlere göre katı usul kurallarının da bulunmaması başka bir yönden iyi yönetime hizmet edecektir.

Arabuluculuk yöntemi, bir şikâyet ve denetim mekanizması olan ombudsmanlık yönteminden de farklıdır. Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu’nun 5. maddesinde kurumun görevi, “Kurum, idarenin işleyişi ile ilgili şikâyet üzerine, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmakla görevlidir.” şeklinde ifade edilmiştir. Bu kapsamda arabuluculuk yöntemindeki gibi üçüncü bir kişinin sürece dahil olması söz konusu ise de ombudsmanın görev ve işlevi arabulucudan tamamen farklıdır. Arabuluculuk yönteminde kamu otoritesinin aldığı karara katılma durumu söz konusudur (Tolsma, 2014: xxxi). Arabuluculuk yönteminde yargısal denetim ve ombudsman denetiminden farklı olarak vatandaş sürece dahil olmakta idare ile birlikte karar alarak şikâyet ve yakınmaya yol açacak

bir karar veya işlemin en baştan oluşması engellenmektedir. Gerçekten, İngiltere, Fransa ve Almanya gibi birçok Avrupa ülkesinde vatandaş ile idarenin yaşadığı her türden uyuşmazlık ya doğmadan ya da doğduktan sonra arabuluculuk ve arabuluculuk tekniklerine çözülebilmektedir (Graaf, Marseille, ve Tolsma, 2014: 592).

İDARE İLE MÜZAKERE

Türkiye’de idari yargı alanında arabuluculuk yolu bulunmasa da idarenin taraf olduğu özel hukuk uyuşmazlıklarında arabuluculuk yoluna başvurulması mümkündür. Bunun yanında Türkiye’de özel hukuk alanı sayılan bazı dava türleri başka ülkelerde idare hukuku davası olarak kabul edilebilmektedir. Kamulaştırma davaları buna örnektir (Çaptuğ, 2021:302). Bu durumda Türkiye’de de kamusal nitelik taşıyan bazı davalar hakkında arabuluculuk yönteminin geçerli olduğu söylenebilir. Sivil toplum kuruluşlarına ilişkin birçok dava türü de kamusal sonuçlar doğurmasına rağmen özel hukuk davası olarak görülmektedir. Öte yandan idarenin taraf olduğu bütün davalarda belli ölçüde kamusal sonuçların doğması olağandır.

İdarenin taraf olduğu uyuşmazlıkların ne şekilde müzakere edileceği Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nun 15/(8). maddesine göre “*Arabuluculuk müzakerelerinde idareyi, üst yönetici tarafından belirlenen iki üye ile hukuk birimi amiri veya onun belirleyeceği bir avukat ya da hukuk müşavirinden oluşan komisyon temsil eder. Komisyon, arabuluculuk müzakereleri sonunda gerekçeli bir rapor düzenler ve beş yıl boyunca saklar. (9) (Ek: 12/10/2017-7036/22 md.) Komisyon üyelerinin arabuluculuk faaliyeti kapsamında yaptıkları işler ve aldıkları kararlar sebebiyle açılacak tazminat davaları, ancak Devlet aleyhine açılabilir. Devlet ödediği tazminattan dolayı görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullanan üyelere ödeme tarihinden itibaren bir yıl içinde rücu eder*” şeklinde düzenleme bulunmaktadır. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği’nin 4/o maddesi uyarınca kanunda geçen “Üst yönetici” Bakanlıklarda müsteşarı, il özel idarelerinde valiyi, belediyelerde belediye başkanını, diğer kamu idarelerinde kendi mevzuatına göre tanımlanan en üst yöneticiyi veya kurulu ifade eder.

Yönetmeliğin 18. maddesinde “*(1) Arabuluculuk müzakerelerinde idareyi, üst yönetici tarafından belirlenen iki üye ile hukuk birimi amiri veya onun belirleyeceği bir avukat ya da hukuk müşavirinden oluşan komisyon temsil eder. Hukuk biriminin veya kurum avukatının olmadığı hallerde komisyon üyelerinin tamamı üst yönetici tarafından belirlenir. Yedek komisyon üyeleri de aynı usulle seçilir. Komisyon kendisini vekil ile temsil ettiremez.*

(2) İdare, arabuluculuk davetlerinin yapılacağı adres, kayıtlı elektronik posta adresi ve telefon numarasını, bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içerisinde internet sitesinde yayınlar. Arabulucular görüşmeler kapsamında yapacakları davetlerde öncelikle bu bilgileri esas alır.

(3) Komisyonunda 2 yıl süreyle görev yapmak üzere asıl ve yedek üyeler belirlenir. İdare merkezde veya taşra teşkilatlarında komisyonlar kurabilir.

(4) Süresi dolan üye yeniden seçilebilir. Asıl üyenin katılmadığı toplantıya yedek üye katılır. Komisyon kararlarını oy birliği ile alır.

(5) Belirlenen komisyon üyeleri arabuluculuk sürecinde karar alma konusunda tam yetkilidir.

(6) Komisyon, arabuluculuk müzakereleri sonunda gerekçeli bir rapor düzenler ve beş yıl boyunca saklar. Komisyonun sekretarya hizmetlerini yürüten birim tarafından gerekçeli raporların saklanması için gerekli tedbirler alınır.

(7) Komisyon üyeleri, bu madde kapsamındaki görevleri uyarınca aldıkları kararlar ve yaptıkları işlemler nedeniyle görevinin gereklerine aykırı davrandıklarının mahkeme kararıyla tespit edilmesi dışında, mali ve idari yönden sorumlu tutulamazlar.

(8) Komisyon üyelerinin arabuluculuk faaliyeti kapsamında yaptıkları işler ve aldıkları kararlar sebebiyle açılacak tazminat davaları, ancak Devlet aleyhine açılabilir. Devlet ödediği tazminattan dolayı görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullanan üyelere ödeme tarihinden itibaren bir yıl içinde rücu eder.

(9) Devlet aleyhine tazminat davası açılması hâlinde mahkeme ilgili komisyon üyelerine davayı re'sen ihbar eder.

(10) Komisyonun ve sekretaryasının çalışma usul ve esasları idareler tarafından belirlenir.

(11) Komisyon üyeleri bu madde kapsamındaki görevleri uyarınca ilgili özel ve kamu kurum ve kuruluşları ile sekretarya aracılığıyla yazışma yetkisine sahiptir. Kurum ve kuruluşlar tarafından komisyona ivedi olarak cevap verilir.

(12) İdarelerin taraf olduğu özel hukuk uyuşmazlıklarında, arabuluculuk sürecinde idarenin temsili, anlaşma belgesinin düzenlenmesi ve diğer hususlarda 7036 sayılı Kanun ile bu Yönetmelik hükümleri uygulanır.” şeklinde daha ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Yönetmeliğin 18/(5) maddesinde komisyonun karar almada tam yetkili olduğu belirtilerek komisyona çok geniş bir takdir yetkisi verildiği görülmektedir. Ayrıca aynı maddenin (6) bendinde komisyon üyelerinin aldıkları kararlardan dolayı görevi kötüye kullandıkları mahkeme kararı ile sabit olmadıkça mali ve idari yönden sorumlu tutulamayacakları belirtilerek komisyonun takdir yetkisi daha da güçlendirilmiştir.

İYİ YÖNETİMİN ŞEFFAFLIK İLKESİ VE ARABULUCULUK MÜZAKERELERİNİN GİZLİLİĞİ SORUNU

İyi yönetimin en önemli ilkelerinden birisinin şeffaflık olduğu hususunda tartışma bulunmamaktadır. Arabuluculuk yolu iyi yönetimin sağlanması yönünden oldukça faydalı olarak görünse de arabuluculuk müzakerelerinin gizli olarak yapılıyor olması iyi yönetim açısından oldukça sorunludur. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun “Gizlilik” başlıklı 6. maddesine göre, – (1) Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça arabulucu, arabuluculuk faaliyeti çerçevesinde kendisine sunulan veya diğer bir şekilde elde ettiği bilgi ve belgeler ile diğer kayıtları gizli tutmakla yükümlüdür. (2) Aksi kararlaştırılmadıkça taraflar ve görüşmelere katılan diğer kişiler de bu konudaki gizliliğe uymak zorundadırlar.” şeklinde düzenleme bulunmaktadır. Genel olarak aleniyet, idari karar süreçlerinin ve yargılamanın ve duruşmaların herkese açık olması anlamına geldiği halde gizlilik, aleni olmamayı ifade eder (Yazıcı Tıktık, 2021: 51). Arabuluculuk yolunun en önemli özelliği müzakere süreçlerinin gizli olmasıdır. Her iki taraf da birlikte istemedikçe müzakerelerin kapalı yapılması ve ifşa edilmemesi esastır. Bunun amacı ise taraflar yönünden bir güven ortamının tesis edilmesidir.

Avrupa Adaletin Etkinliği Komisyonu kararlarında (Arabuluculuğuna İlişkin Tavsiye Kararın Daha İyi Uygulanmasına Yönelik Rehber İlkeler CEPEJ 2007 (14). maddesinde üye devletlerin arabuluculukta gizliliğin sağlanmasının yasal teminat altına almasının gereklilik olduğu vurgulanmıştır (Yazıcı Tırtık, 2021:50).

Buna göre idareyi temsil eden komisyon vatandaşlarla belirli bir sorun hakkında yaptığı arabuluculuk görüşmelerini gizli bir şekilde gerçekleştirecek ve bu süreçlerin sonucunda bir karar alacaktır. Komisyon ve vatandaş tarafı birlikte istemedikçe bu süreçler de hiçbir şekilde ifşa edilemeyecektir. Yönetmeliğin 6/4. maddesi gereğince “Gizlilik kuralına aykırı hareket eden arabulucunun; hukuki ve cezai sorumluluğu saklı olup, sicilden silinmesine karar verilebilir.” şeklinde düzenleme bulunmaktadır.

SONUÇ

Geçmiş çok eskilere dayanan, modern anlamda ise yaklaşık 60 yıllık bir geçmişi olan arabuluculuk yöntemi yakın zamanda Türkiye’de de özel hukuk alanında uygulanmaya başlamıştır. Bununla birlikte batı ülkelerinde idare hukukunda da arabuluculuk yöntemi yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Arabuluculuk yöntemi batı ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de her geçen gün daha geniş bir alanda uygulanmaktadır. Önümüzdeki süreçte Türkiye’de de arabuluculuk yöntemi muhtemelen idare hukuku alanında da uygulanacaktır. Bu konuda bazı çalışmaların yürütüldüğü bilinmektedir. Mevcut durumda da idarenin özel hukuk uyuşmazlıkları açısından arabuluculuk yöntemi uygulanmaktadır. Bunun yanında bazı batı ülkelerinde idare hukuku alanında sayılan bir kısım dava türleri Türkiye’de özel hukuk alanında sayıldığından bu yönden de arabuluculuk yöntemi idare hukuku alanına girebilmektedir.

Arabuluculuk, bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olmakla birlikte menfaat temelli olması, gönüllülük esasına dayanması ve esnek süreçleri gerektirmesi sebebiyle, hak temelli olan ve katı usul kurallarına dayanan yargısal denetim ve idarenin diğer denetim şekillerinden farklılıklar gösterir. Ayrıca arabuluculuk yolunda sorun daha ortaya çıkmadan çözüldüğünden ve karar birlikte alındığından arabuluculuk yöntemi diğer yöntemlere göre katılımcılığa ve iyi yönetime daha uyumlu bir görümdedir.

Arabuluculuk yönteminde diğer denetim usulleri ve uyuşmazlık çözüm yöntemlerine göre sorunun dışına da çıkılarak esnek çözümlere ulaşılabileceğinden ve hakların temininden öte ihtiyaçların giderilmesi esas olduğundan birey ile kamunun başka türlü çözülemeyecek uyuşmazlıklarının ortadan kaldırılması mümkündür. Arabuluculuk yöntemi, arabuluculuk üst kuruluşu olan arabuluculuk kurulunun katılımcı yapısı nedeniyle de iyi yönetime katkı sağlayacak mahiyettedir.

Arabuluculuk yöntemi birçok yönden iyi yönetimi sağlama ve güçlendirme aracı olsa da kusursuz değildir. Gerçekten iyi yönetim açısından hayati bir öneme sahip olan şeffaflık ilkesi açısından arabuluculuk yöntemi sorunlu bir görünüme sahiptir. Aslında tarafların gerçek bir çözüme ulaşmaları ve kendilerini güvende hissedebilmeleri için getirilmiş bir usul kurallı olan arabuluculuk müzakere ve süreçlerinin gizliliği ilkesinin iyi yönetimin şeffaflık ilkesi ile bağdaşır bir yanı yoktur. Gizlilik ilkesi uyuşmazlığın iki tarafının da bireyler olduğunda problemlidir değil ise de, bir tarafta kamu idaresinin bulunduğu uyuşmazlıklarda açıkça iyi yönetimin esaslı bir ilkesi olan şeffaflıkla çelişkilidir.

Her şeye rağmen batı ülkelerinde arabuluculuk yolu yaygınlaşmaya devam etmektedir. Bahsi geçen soruna ilişkin henüz ciddi bir eleştiri ortada bulunmamaktadır. Bununla birlikte ülkemizde arabuluculuk yönteminin idare hukuku alanında benimsenmeye başlanması ile birlikte bu sorunun gündeme geleceği açıktır. Bu sorunun giderilmesi için, arabuluculuk yolu gönüllülük esasına dayandığından ve taraflar birlikte gizlilik ilkesini ortadan kaldıracabileceğinden, kamu idaresinin, ancak karşı tarafın gizlilik ilkesini kaldırmayı kabul ettiğinde, arabuluculuk müzakerelerine başlayabileceği şeklinde bir uygulama yapılabilir. Böylece iyi yönetimin bu yeni aracının daha kusursuz bir şekilde uygulanması sağlanabilir.

Kaynakça

Bıçak, A. (2016). Kutadgu Bilig’de Yönetim Anlayışının Teorik Temelleri, Yûsuf Has Hâcib’in Doğumunun 1000. Yılında Kutadgu Bilig Türk Dünya Görüşünün Şâheseri Uluslararası Sempozyumu Bildiriler 18-20 Kasım 2016.

Bousta R. ve A. Sagar, (2014). Alternative Dispute Resolution in French Administrative Proceedings, Mediation in Administrative Proceedings: Chapter 2 , A Comparative Perspective

DOI 10.1007/978-3-642-34946-1 Springer Heidelberg New York Dordrecht London.

Çaptuğ, M. (2021). İdarenin Taraf Olduğu Uyuşmazlıklarda Arabuluculuğun Uygulama Alanı ve Aksayan Yönler, TBB Dergisi 2021 (157).

Dacian C. Dragos • Bogdana Neamtu, (2014). Alternative Dispute Resolution in European Administrative Law. Mediation in Administrative Proceedings: A Comparative Perspective DOI 10.1007/978-3-642-34946-1 Springer Heidelberg New York Dordrecht London.

Debnath A. (2019). The Concept Of Good Governance In Kautilya's Arthashastra, 2019 IJRAR April 2019, Volume 6, Issue 2.

Erkal A. (2022). Türk, Alman Ve İsviçre İdare Hukukunda Arabuluculuk, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi - C. 12 - S. 1 - s. 39-6.

Graaf, K. J. de, Marseille, A. T. ve Tolsma, H. D. (2014). Alternative Dispute Resolution in European Administrative Law, Chapter 19 Mediation in Administrative Proceedings: A Comparative Perspective DOI 10.1007/978-3-642-34946-1 Springer Heidelberg New York Dordrecht London.

Karataş Durmuş N. (2016). Vergi Uyuşmazlıklarında Barışçıl Çözüm Yolları: Fransa Örneği, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, Issue 1, 47 – 76.

Kars J. de Graaf, Hanna D. Tolsma, A (2018). Legal Status For Mediation in General Administrative Law in the Netherlands. Environmental Mediation, Routledge, 2 Park Square, Milton Park, Abingdon, Oxon OX 14 4RN.

Malte von B. J. (2002). Mediation im Verwaltungsverfahren nach Inkrafttreten des Mediationsförderungsgesetzes. ZUR, (2002): 468-475.

Selkens, U. (2014). Administrative Appeals in Germany, Chapter 1, 19 Mediation in Administrative Proceedings: A Comparative Perspective DOI 10.1007/978-3-642-34946-1 Springer Heidelberg New York Dordrecht London.

Tolsma, H.D. (2014). Mediation in Administrative Proceedings: A Comparative Perspective DOI 10.1007/978-3-642-34946-1 Springer Heidelberg New York Dordrecht London.

Yazıcı Tıktık, Ç. (2021). Arabuluculuk Sürecinin Temel İlkeleri, Avrupa Konseyi, 3. baskı s. 45-63).

Yüksel M. (2002). Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi. 57-4. Yeşilirmak, A. (2021), Temel Arabuluculuk Eğitimi Katılımcı Kitabı, Arabuluculuk Nedir, Avrupa Konseyi, 3. baskı s. 25-40).

Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Fransa İdari Yargı Sistemi Ve Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Fransa Çalışma Ziyareti Raporu Hazırlayan Metin Engin Hâkim Daire Başkanı Rapor Tarihi Ocak 2022.

İş Teftişi Hakkında Yönetmelik'in Yürürlüğe Girmesi İle İş Teftişinde Ortaya Çıkan Değişiklikler ve Yenilikler

Ahmet Burak Beldüz
Araş.Gör., Düzce Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
ahmetburakbelduz@duzce.edu.tr

Özet

19.04.2022 tarihli, 31814 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan İş Teftişi Hakkında Yönetmelik ile iş teftişine yönelik mevzuatta değişiklikler ve yenilikler ortaya çıkmıştır. İş Teftişi Hakkında Yönetmelik yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla 28.08.1979 yürürlük tarihli İş Teftiş Tüzüğü mülga hale gelmiştir. İş Teftişi Hakkında Yönetmelik, halen yürürlükte olan 31.10.2012 tarihli, 28453 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin hükümlerinden farklı olarak iş teftişi faaliyetlerinin nasıl planlanacağını, müfettişlerin görevlerinin yapılmasına zorluk çıkartılması veya engel olunması gibi durumlarda, mahallin en büyük mülki amirine başvurmak suretiyle en yakın güvenlik makam veya memurlarından yardım isteyebileceğini, bakanlık teşkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluşlarının merkez ve taşra teşkilatındaki tüm birim yöneticileri, iş teftişi hizmetinin gerektirdiği biçimde yürütülebilmesi için müfettişlere görevleri süresince konularına uygun ve yeterli donanımı olan bir çalışma yeri sağlamak ve gerekli diğer tedbirleri almak zorunda olduğunu, iş teftişinde tutanak düzenleme esaslarını düzenlemiştir. Müfettişlerin iş teftişi ile ilgili yükümlülükleri ise İş Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin düzenlemesine benzer şekilde yönetmelikteki yerini almıştır. İş Teftişi Hakkında Yönetmelik ile iş teftişinin planlanmasında programlı teftişlerin yanı sıra ihbar ve şikâyet gibi talepler halinde program dışı teftişlerin yapılacağı düzenlenmiştir. Ayrıca yönetmelik ile belli bir sektör veya alan için araştırma faaliyetleri yürütülmesi yoluyla sorunların belirlenmesi de sağlanabilecektir. Yönetmelik ile iş müfettiş tutanaklarının aksi kanıtlanıncaya kadar geçerli olduğu da hüküm altına alınmıştır. Yönetmelik, iş teftişi sonucu hazırlanacak raporları dörde ayırarak "programlı teftiş raporu", "program dışı teftiş raporu", "araştırma raporu" ve "idari tedbir raporu" olarak adlandırmıştır. Böylelikle bundan sonra İş Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin sadece atfen işaret ettiği konularda ve mülga İş Teftiş Tüzüğü'nün düzenlemediği ya da bu tüzüğe atıf yapılmayan hususlarda, İş Teftişi Hakkında Yönetmelik hükümlerinin ayrıntılı düzenlemeleri uygulama alanı bulacaktır. Çünkü mevzuatta İş Teftiş Tüzüğü'ne yapılan atıflar, İş Teftişi Hakkında Yönetmelik'e yapılmış kabul edilmektedir. Bu çalışma, İş Teftişi Hakkında Yönetmelik'in yürürlüğe girmesiyle iş teftişi mevzuatında ortaya çıkan değişiklikleri ve yeni düzenlemeleri ele almaktadır.

Anahtar Kelimeler: İş Teftişi, İş Teftişi Hakkında Yönetmelik, Müfettiş, İş Sağlığı ve Güvenliği.

Modern Batı Siyasal Düşüncesinin Romanlar Üzerinden Kurgulanması: Alternatif Siyasal Düşünceler Okuması

Aykut Karahan

Dr., Bağımsız Araştırmacı
aykutkarahan@gmail.com

Özet

Roman Batı edebiyatında tür olarak Cervantes'in meşhur Don Kişot eseri ile 17. Yüzyıl başında ortaya çıktığı kabul edilir. Bizde ise 19. Yüzyılın son çeyreğinde başladığı kabul edilir. Roman günümüzde sinemanın kendisini tahttan indirene kadar sanat alanının en önemli tasvircisi olarak kabul edilirdi. Romanın ilk çıktığı tarihlerde Avrupa'da bir zihniyet dönüşümünün de şafağında olduğu gibi kritik bir bilgiye sahibiz. Zira 17. Yüzyıl başında Avrupa'da bilimsel devrimlerin ortaya çıkmaya başladığı; dini ve kültürel alanda ise kilise kurumundan ve Hıristiyanlık dininden radikal kopuşun yaşandığı bir döneme tekabül etmektedir. Bilimsel alanda ise yeni metotların ortaya çıkmaya başladığını görüyoruz. Özellikle yeniçağ modern düşüncenin başlatıcısı olarak kabul edilen Descartes'in bu manada "Metot Üzerine Konuşmalar" adlı eseri meşhurdur. Yine "Yeni" kavramı altında birçok eserin yazılmaya başladığını da görebilmekteyiz. Mesela hemen hemen aynı dönemlerde Francis Bacon tarafından yazılan ve yeni alet anlamına da gelen "Novum Organum" böyle bir eser olarak insanın bilme yetisi üzerinden bilme kavramını ele alarak Aristotelesçi bilme anlayışından yani klasik dünyanın bilme anlayışından farklı bir yol önermektedir. 17.yy sonunda John Locke'un "İnsanın Anlama Yetisi Üzerine Deneme" tarzında yazdığı eserde dönemin ruhunu yansıtmının yanında; insan anlayışındaki radikal değişimleri de ortaya koymaktadır. Burada birçok eser olmakla birlikte özellikle romanlarda ortaya konan karakterlerin yeni bilimin yeni insan anlayışını oldukça dakik bir şekilde ortaya koyduğu görülebilmektedir. Siyasal düşünceler tarihi şimdiye kadar siyaset bilimi ve felsefe bilimi ve ilişkili olarak tarih bilimi ana eksenlerinde ele alındı. Oysaki dönem romanlarının başlıcaları üzerinden insan anlayışı ve onun siyasal bir bireye dönüşme serüveni neredeyse hiç değinilmeyen bir alandır. Don Kişot'tan, Faust'a oradan Niteliksiz Adam'a kadar birçok romanda yeni insan anlayışını ve onun özelliklerini görmek mümkündür. Yine Middlemarch romanı modern şehrin örgütlenme biçimini ortaya koyarken; Moby Dick romanı küresel bir Amerikan şirketinin örgütlenme yapısı hakkında bilgiler veriyordu. Yine Balzac'ın romanlarında modern iktisat ve pazarlama ile ilgili birçok bilgi bulunabilir. İşte bütün bu romanlarda geçen kahramanlar üzerinden yürüyen siyasal akıl ve siyasal zemin alternatif bir siyasal düşünce tarihi olarak bir imkânı barındırmaktadır. Üstelik bu romanlar daha siyaset biliminin konusu olmadan önce modern siyasal birimler üzerinde bir kurgu yapıyor ve modern siyasal bireyin özelliklerini adeta bir sinema filmi gibi gözler önüne seriyor. Bu çalışma ile bütün bu imkanlar belli başlı romanlar üzerinden ele alınmaya çalışılacak ve buradan yola çıkılarak alternatif bir okuma yapılma denemesinde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Siyasal akıl, modern birey, roman bilim, alternatif siyasal düşünceler

The Construction of Modern Western Political Thought through Novels: Reading Alternative Political Thoughts

Abstract

The novel is the 17th novel in Western literature with Cervantes' famous Don Quixote as a genre. It is considered to have appeared at the beginning of the century. And we have 19. It is considered that it began in the last quarter of a century. The novel was considered the most important delineator of the art field today until cinema dethroned it. We have a critical information as it happened at the dawn of a mindset transformation in Europe at the dates of the novel's first publication. Because 17th. It corresponds to a period when scientific revolutions began to appear in Europe at the beginning of the century, and in the religious and cultural sphere, a radical break from the institution of the church and the religion of Christianity took place. In the scientific field, we see that new methods are starting to emerge. Especially Descartes, who is considered the initiator of modern thought in the new age, is famous for his work "Conversations on Method" in this sense. Again, we can also see that many works have started to be written under the concept of "New". For example, the "Novum Organum", written by Francis Bacon almost at the same time, which also means a new tool, offers a different way from the Aristotelian understanding of knowing, that is, the classical world's understanding of knowing, taking the concept of knowing through the human ability to know as such a work. 17th. at the end of the century, John Locke's work, written in the style of "Essay on Human Understanding", not only reflects the spirit of the period, but also reveals radical changes in human understanding. Although there are many works here, it can be seen that the characters, especially those revealed in the novels, reveal the new human understanding of the new science quite punctually. The history of political thoughts has so far been considered on the main axes of political science and the science of philosophy and, in relation, the science of history. However, the understanding of man and his adventure of transformation into a political individual through the main novels of the period is an area that is almost never touched upon. From Don Quixote to Faust, from there to the Unqualified Man, it is possible to see the new understanding of man and his characteristics in many novels. Again, the novel Middlemarch reveals the way the modern city is organized; the novel Moby Dick provides information about the organizational structure of a global American company. Again, a lot of information about modern economics and marketing can be found in Balzac's novels. Here, the political mind and the political background that walk through the heroes in all these novels contain an opportunity as an alternative history of political thought. Moreover, these novels make a fiction about modern political units even before they become the subject of political science and reveal the characteristics of the modern political individual almost like a motion picture. With this study, all these possibilities will be tried to be addressed through the main novels and an attempt will be made to make an alternative reading based on this.

Keywords: Political mind, modern individual, novel science, alternative political ideas

GİRİŞ

Tarih, geçmişte yaşadıklarımızdan daha çok gelecekte düşlediğimiz bir yaşantının hayalidir. Tarih geçmişe doğru yazılsa da geleceğe doğru yaşanır. Bu manada tarih bir tür kurgudur. Tıpkı romanların kurgusu gibi. O halde tarih ne kadar bir bilim ise roman da o kadar bir bilimdir. Bütün bunlar da yapılırken bir düşünce çerçevesi içinde yapılır. Düşünce ise insanın her anında olan ancak kendisi ile açıklanan yegâne insani eylemdir (Ramazan, 2021, s.13). Tarih ve roman

içinde hem geçmişi hem de geleceği barındırır. Ancak roman tarihten bir yönüyle ayrılır ki o da romanın aynı zamanda geleceğin yörüngesini de içinde barındırıyor olmasıdır (Özel, 2019, s.13). Modern bilim anlayışının gelişiminin en güzel ifadesini bulduğu cümle herhalde Max Weber'in "doğayı büyüden arındırmak" cümlesidir. Aynı durum toplum içinde geçerlidir. Modern toplumda büyü, mucize vb kavramlardan arındırılmış bir toplum yapısıdır. Ancak bilimin kendisinin de bir tür yeni büyü olduğu yönünde yorumlarında mevcudiyeti söz konusudur (Wolpert, 1994, s.8 & Moles, 2012, s.17-20). Romanın bir tarihi kurgular olduğu kadar aynı zamanda da bir siyasi kurgular alanı olması da ve bu manada siyasal olanla ilişkisi de dikkate değerdir. Örneğin Sultan Abdülhamid üzerine yazılan her roman aynı zamanda bir siyasal alana yönelik kurgudur. Yine Gılgamış destanı hem bir tarihi vesikadır hem de dönemin siyasal düşünüş çerçevesi hakkında ipuçları vermektedir. Bu manada roman ve tarih veya ikisinin birleşiminden mülhem olan romantarih bilimi, felsefe ve biraz da şiirle harmanlanmış hayat bilgisidir (Özel, 2018, s. 9). Tarihi, askeri ve siyasi bir karakter olarak Napolyon; Goethe için "muhteşem bir şahsiyet", Hegel için ise "Evrensel Ruh'un at üstündeki halidir". Bütün bunlar Napolyon'un gerçek büyüklüğünü değil, o dönem Avrupalıların ve Avrupamerkezci düşünce çerçevesinin geleceğe yönelik hayallerinin ete kemiğe bürünmüş halidir. Bu manada her şey ulus devlet tabanlı Avrupa devletler sisteminin bir kurgusunu ortaya koymaktır. Ama aynı zamanda yeniçağ bilim görüşü çerçevesinde insana bakışa dair de ciddi ipuçları vermektedir. Mesela roman tarzının ilk örneği olarak kabul edilen Don Kişot romanı aslında eski dünya ile yeni dünyanın; aristokrasi ile burjuvazinin ve yine nitelik ile niceliğin yer değiştirmesini ele alır. Zira Robert Musil'in Niteliksiz Adam romanında belirttiği üzere artık "niteliklerinden soyunmuş her türlü nitelikten soyutlanmış olan Niteliksiz Adam'ın devri başlamıştır" (Musil, 2009, s.143-148). Bu roman sadece bir insan görüşü, bir siyasal bakış açısı ortaya koymuyor aynı zamanda dönemin Avrupa'sının tereddütlü ve endişeli halini de yansıtıyor. Zira uzun 19.yy boyunca bilimin rehberliğinde ciddi bir teknik üstünlük kurarak dünyanın büyük bölümünü sömürgeleştiren Avrupalı güçler aynı zamanda bir dünya cenneti kurma fikri ile hareket ediyorlardı. Öyle ki bilim sayesinde dünyada hiçbir şeyin sır ile örtülü olamayacağını ve her türlü sırrın ifşa olacağı kanaatini paylaşıyorlardı. Artık Avrupa'nın delirmiş ruhuna sonsuz sınırsız egemenlik virüsü bulaşmıştı (Di Cesare, 2020, s.9-41).

SİYASAL DÜŞÜNCEYİ ANLAMADA ROMANLARIN ROLÜ

Roman türünün ilk ortaya çıktığı yer Avrupa olmasına rağmen daha sonra Avrupa dışı coğrafyalarda da büyük hüsnü kabul görmüş hatta birçok eserin bu manada sinema ya da tv ekranlarına aktarılarak daha geniş kitlelere ulaşması gibi bir neticede ortaya çıkmıştır. Öyleki bugün diziler ve filmler adeta diplomasi ve siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler alanında yumuşak güç olarak da tabir edilen yeni bir etki alanının ortaya çıkması gibi bir etkiye de sahip olmuştur. Mesela özellikle Arap Baharı sürecinden sonra ve yine Türk dış politikasının Arap dünyası ile yakın ilişkileri merkeze alması neticesinde Türk dizilerinin bu coğrafyalarda en çok izlenen diziler olması ve bu dizilerin de özellikle tarihi figürleri ve hikayeleri barındıran bir kurgu olması gerçeği de bugün karşımızdadır. Türk dizi ve sinema sektörünün Arap coğrafyasında yakından takip ediliyor olması da bunun göstergesidir. Özellikle bu dizilerin tarihi romanların televizyon ekranına aktarılmış hali olması da tezimizi desteklemektedir. Türkler ile ortak bir medeniyet üst kimliğinde buluşma olasılığı yüksek olan Arap toplumlarının bu ilgisi ortak tarihi tecrübenin romanın modern biçimi olarak dizilerde vücut bulması olarak da yorumlanabilir.

Fakat her ne olursa olsun insanın çok eski dönemlerden beri politik bir canlı olduğu yani işlerinin belli bir amaç doğrultusunda ve şehir denilen mekânda yapıyor olduğu gerçeği yaklaşık

2500 yıllık bir birikim olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadim dönemlerde insan “*Zoon Politikon*”, kavramı etrafında ve sözlük anlamı olarak politik canlı olarak değerlendirilmektedir. “Yaratılıştan bir siyasi hayvan olan insanın, düşünme yeteneğini geliştirdiği andan itibaren kendi toplum hayatı, siyasal yaşamı üzerinde düşünmeye başlaması, bu konuda kendi kendine birtakım sorular sorması ve bu soruların cevaplarını araştırması kadar doğal bir şey olamaz.” (Kapani, 2016, s.29). Burada çok önemli bir soru karşılar bizi. Nedir bu politik olan? Topluluk olmak mıdır yoksa toplum olmak sorunsalı yani devlet mi demek. Eğer bir toplumdan bahsedecek isek onun akli olan, anayasasından konuşmakta gerekir hatta anayasasının seviyesinden. O yüzden *Zoon Politikon*’u konuşmak demek mecburen pratik olanı konuşmak demektir. Daha başka bir soru ise *siyasal olan* nedir? Dolayısıyla insan sosyal bir canlı olarak aynı zamanda siyasal olması ne demektir? *Siyasal olan* ile *toplumsal olan* arasındaki fark nedir? İki şey arasındaki farkı ortaya koymak için o iki şey arasındaki ilişkiyi ve ilişkisizliği açıklamak gerekir. *Politikon* ya da *Politikos*, ki devlet adamı olarak da kullanılır; Platon’un bir kitabıdır. *Politikon*, *polis* ile alakalıdır. Arapçaya *Medine* Latinceye ise *Site* olarak çevrilir. Dolayısıyla medeni olan sivil olandır. Kadim dönemlerde ve elbet bugün de şehir çok önemli bir siyasal alandır. Dolayısıyla siyasal olanın aynı zamanda şehri idare etmek gibi bir bağıntı üzerinden kurulması da yaklaşık 2500 yıllık bir tarihi sürece işaret eder. Fakat bu 2500 yıllık ilişki hep birtakım zengin – soyluların ve düşünür – filozofların düşünceleri etrafında ve kanonik diyebileceğimiz kitaplar çerçevesinde yapılmıştır. Mesela bir siyaset felsefesi kitabı olarak Platon’un *Devlet*’i ilk örnek olarak vurgulanır. Yine Türk – İslam dünyasında ise Farabi’nin *İdeal Devlet*’i ilk örneklik olarak bir prototip teşkil etmiştir (Korkut, 2016, s.23). Yine Türk – İslam devlet geleneğinde siyasete dair olanı hep devlet adamına ve yöneticiye nasihatnameler ve siyasetnameler üzerinden öğütlerin verdiği kanonik metinlerin anlaşılması bir gelenek oluşturmuştur (Dinçer, 2019, s.13-14).

Oysa bu gelenek Avrupa’da 16.yy’dan itibaren kırılmaya başlanmıştır. Artık siyaset yavaş yavaşta olsa sıradan halkın da bir eylemliliği üzerinden okunmaya başlanmıştır. Özellikle burjuvazinin geleneksel dünyaya ve soylulara karşı açmış olduğu siyasal savaşı kazanmış olması ve tabiki ekonomik gücü de eline geçirmiş olması buna neden olmuştur. Ancak artık sıradan, niteliksiz, ucuz kahramanların çağı başlamıştır. İşte bunun ilk örneği olarak Cervantes’in *Don Kişot* isimli romanı çok önemli yer tutmaktadır ve siyasal olanın alternatif bir okumasını bizlere sunma potansiyelini taşımaktadır. Çünkü Don Kişot gelmekte olan yeni dünyanın farkındalığı ile eskinin savaşımını anlatıyor kahramanlar üzerinden. Haydar Ergülen’in bazı şiirlerinde sıkça geçen bir kavram olarak “Vazifeli” sıfatını adeta ete kemiğe bürüyor roman. Bu öylesine bir ete kemiğe büründürmedir ki romanın ikinci cildinde, silahtarı olan Sanço’ya “*Sen uyu Sanço, sen uyumak için doğmuşsun. Ben nöbet beklemek için doğmuşum!*” (Cervantes, 2016, s.902). Burada dikkat bir nokta daha dikkati çekiyor. Don Kişot silahçısı, hizmetkarı Sanço’ya hitap ederken “*doğmak*” fiilini kullanırken, kendisine yönelik olarak bu eylemi pasif bir eylem olarak değil aktif kendi iradesi ile yaptığı vazifeli bir eylem olarak görmesidir. Çünkü uyku insanın doğuştan tabiatına gömülü olarak getirdiği biyolojik bir yapıya ve tabiki bu manada *beşer* tarafa vurgu yaparken; nöbet beklemek böylesi bir biyolojik tabiata gömülü olarak değil ancak insanın kendi iradesi ve seçimi ile elde ettiği vazifeli olma durumuna gönderme yapmaktadır. Bu manada Don Kişot belli değerleri simgeleyen kadim dönemin sesi olarak kendine yer bulur. Sanço ise özellikle de kendisine sabit bir ücret istemesiyle de işaretini verdiği yeni bir sınıfa atfen burjuvazinin ve kapitalist dünyanın ayak sesleri olarak yorumlanabilir. Ve yine kılıcı ve kalkanı ile yel değirmenlerine savaş açmanın aslında bir imkânsız olan için çabalamak gibi bir eyleme işaret etmesine yorumlanabilir. Cervantes, şövalye değerleri ile yeni çağın çatışma içinde olduğunu ve şövalye değerlerinin

girilmekte olan yeni çağda gülünç bir hal olduğunu da bize hissettiriyor. Ancak burada Cervantes çok daha derin bir manayı hissettirmek istiyor okuyucusuna. O da eskiye tutunmanın ne kadar komik ancak gelen yeniye teslimiyetin de ne kadar berbat bir şey olduğunu. Ve böylesi bir ortamda belki de kitaba uymak anlamına da gelen adaleti ancak Don Kişot gibi deliler savunabilir gibi bir paradoksu gözler önüne seriyor.

Don Kişot romanı gibi Avrupa tarihinin önemli bir roman kahramanı olarak Robinson Crusoe'yu da anmak gerekir. Çünkü o da serüvenci ve maceracı Avrupa ruhunu ve babaya isyan ile özdeşleşen geleneğe isyanı somutlaştırır. O dönem çok karlı bir iş olan köle ticareti için çıkmış olduğu yolda kaza sonucu bir adaya düşer ve o adada; adeta bir İngiliz çok uluslu şirketinin prototipini kurar. Tebaası arasında Protestanlaştırılmış siyah bir adam olan Cuma ve onun putperest babası var. Katolik bir Portekizli gemici de romanda dikkat çeker. Robinson adada ayrılma vakti geldiğinde adanın tapusunu dahi oranın yerlilerine vermez ve bir nevi kullanım hakkı olarak paylaşırma yoluna gidiyor. 18.yy başında yazılmış olan bu roman aslında siyasal anlamda bize İngiliz sömürge sistemini ve siyasal yönetim olarak sömürgelerinde kullandığı böl, parçala, yönet tarzının simülasyonunu anlatıyor. Bugün yaklaşık 300 yıldır dünyada Avrupamerkezcilik olarak başlayan şimdilerde ise Batımerkezcilik olarak devam eden siyasal düşünüş ve eylem çerçevesinin ilk uygulama örneğini roman üzerinden oldukça net bir şekilde ortaya koymaktadır. Burada ise kahraman, Don Kişot'tan farklı olarak sıradan bir insan olarak gözümüze çarpmaktadır. Üstelik romanda babasının bir öğüdünde, ona orta halli ve risksiz yaşamı tavsiye etmesi de ve Robinson'un kabına sığmayan bir İngiliz olarak babaya isyanı da çok önemlidir. Kabına sığmayan ve maceracı sıradan İngiliz aslında bir devletin bir kişide tecessüm etmiş halidir. Nitekim Amerika'ya hücum eden İngilizlerin sıradan hatta suçlu kimseler olduğu da bugün herkes tarafından bilinen bir gerçek. Robinson, öylesi bir ihtiras sahibidir ki adada hiçbir işine yaramayacak olmasına rağmen gemi enkazından çıkardığı silahları ve barut fıçılarını bir mağarada istiflemiş; bir gün kullanım düşüncesiyle ve gücün verdiği hisle adeta Jüpiter'e özgü buyurganlığın altında adayı ve ada sakinlerini kul köle ediyordu (Tournier, 2014, s.85-86).

Roman ve siyaset alanının iç içe geçmişliği aslında bilim devrimi denilen rasyonel aklın hesapçı tarafı ile iktisadi olarak Kar'ın maksimize edilmesi düşüncesinin ortak bir noktada buluşmasıdır aynı zamanda. Ayrıca roman türünün Avrupa dışı toplumlarda yayılması ile de o toplumların kültür ve siyasi hayatı hakkında da sıradan insanların nasıl dönüştüğü ve değiştiği değerlerin nasıl yer değiştirdiği hususunda ciddi fikirler vermektedir. Bu manada Avrupa siyasal ve iktisadi yapısının merkezinde ve içinde değil ama hemen kenarında yer alan Rus ve Türk (Osmanlı) kültür ve siyasal değişimiyle ilgili de ciddi ipuçları vermektedir. Bu manada Rus roman türünün öncü ismi sayılan Gogol çok önemli bir isimdir. Üstelik *Ölü Canlar* isimli romanı da feodal bir toplumdan kapitalist bir topluma geçmek isteyen Rus insanın bir türlü giremeyeşi ya da o tereddüt halini en güzel şekilde ortaya koymaktadır. Ölü Canlar bir alçağın hikayesini konu ediniyor. Fakat yenilikçi ve girişimci bir alçak adeta. Gogol bu roman ile Rus insanının eksiklerini ve kusurlarını yazdığını iddia ediyor. Daha doğrusu topluma bunu göstermek yani ayna tutmak istiyor. Çünkü tıpkı Don Kişot'ta olduğu gibi erdemli ve dürüst insanın ufukta beliren yeni toplum, kültür, iktisat ve siyaset alanında tutunamayacağını ortaya koymaya çalışır. Gogol'un bu alçak ama girişimci ve yenilikçi bireyi; okulda arkadaşlarının ikramlarını dahi saklıyor ve onları satarak para kazanıyor. Adeta yemiyor ve içmiyor, babasının gönderdiği harçlığı dahi biriktiriyor. Pazardan, ucuz atıştırmalık satın alıyor ve bunları arkadaşlarına satıyor. Aslında bu durumun siyasal ve iktisadi yansımalarını Max Weber *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu* isimli eserinde Immanuel Wallerstein ise *Tarihsel Kapitalizm ve Modern Dünya Sistemi* isimli eserlerinde bilimsel kabul edilen bakış açıları ile

ele almışlardır. Oysa Gogol onlardan neredeyse 1- 1,5 asır önce Ölü Canlar'da bunu adeta resmetmiştir. Gogol çok erken denilebilecek bir tarihte, modern birey ve devletin özünü adeta can damarından yakalamıştır. Basit, sıradan ve hatta hiçbir erdemi olmayan sadece biriktirmek ve kazanç sağlamak isteyen bireylerden kurulu yüksek (güçlü) bir toplum ve devlet kurmak. Eski bir Latin Atasözü olan “*De te fabula narratur*” yani anlatılan senin hikayen demeye getiriyor. Tıpkı Ziya Gökalp'in “*Roman en müşahhas sosyolojidir*” demesi gibi. Tabii romanın bir edebi tür olarak özellikle belli bir beğeni kitlesi oluşturması ve adeta bir piyasasının oluşmasının da yine bir tür burjuvazi sermayesi sayesinde olduğuna dair yorumlarda bulunmaktadır (Sapiro, 2019, s.28-29).

Romanlarda işlenen roman kahramanlarının peşinde büyük bir ihtirasla koştuğu meta *Para*'dır. Aslında paranın kendisi de tıpkı roman gibi bir kurgudur. Hatta roman ve para insanlığın en büyük ve kabul görmüş olan iki kurgusudur yorumları da vardır (Özel, 2018, s.232). Fransız romancı Emile Zola, modern Avrupa toplumunu ve modernleşmek isteyen toplumları da için alacak şekilde ele aldığı para kazanma hırslarının aile yapılarına nasıl yansıdığı meselesinde neredeyse evrensel bir bakış açısı yakalamıştır. Zira sadece Fransa'nın değil, çok sayıda toplumun modernleşme serüvenlerinin hikayesidir (Özel, 2018, s.130). Modernlik şişeden çıkmış cin misali insanın kötücül güçlerini belki de geri dönülemez biçimde ortalığa saçmıştır. Kabaran iştahları ile aileler, toplumlar ve devletler düzeni bir anda Avrupa dışına da yayılmaya başladı. Dolayısıyla ızdıraplar ve acılar birbirine benzemeye başladı. Hatta özellikle Rusya ve Osmanlı sonrasında Türkiye gibi Avrupa camiasına bir şekilde girmek isteyen devletlerde çok benzer sıkıntılar ortaya çıkmaya başladı. Özellikle aydın kesim ile toplum arasındaki makas açılmaya başladı. Aynı zamanda karını maksimize etmeye çalışan bireylerin hikayesi her ideolojik kampta görülmeye başlandı. Özellikle siyasetin iktisat ve rant üzerinden giriştiği kar savaşlarını *Tazı Payı* romanında çok etkileyici bir tarzda ortaya koymuştur. Altının ve etin hikayesi olarak kurguladığını söylediği romanında bir darbeyle Cumhuriyet rejiminin yıkılarak yerine kurulan ikinci imparatorluk dönem siyasilerinin giriştikleri açgözlüce eylemleri anlatır. Özellikle Paris'i delik deşik edecek olan büyük arsa vurgunları ve sözde imparatorluk yanlılarının kurduğu lüks ve şatafat düşkünü yaşantıları aslında bir siyasal kurgunun hatta gerçekliğin ardında yatan insani yanı ve daha önce de klasik dönemden modern döneme geçmek isteyen tüm toplumlarda görülen alçak ve erdemsiz bireylerin organizasyonlarını anlatmaktadır. İmparatorluğun palazlandığı yeni zengin sınıfın; ihtişamlı konakları, lüks düşkünlüğünü açığa vuran giyim-kuşam ve ziyafetleri ve danslı eğlenceleri gibi bu aşamaları yaşamış her toplumun yaşadığı adeta evrensel bir gerçeklik hali. Ayrıca bu roman ile öyle bir dönem ki içinde bulunulan dönem; avın dahi av olabileceği bir dönem. Türkçe'de çok sık kullandığımız Ankara'da dayısı olmak deyiminin yarım asır öncesinde Paris'te dayısı olmak versiyonudur. *Tazı Payı* romanının büyük arsa vurguncusu kahramanı olan Aristide Saccard'ın kendisi de av olmuştur. Kendinden daha kurnaz olanların ağına düşmüştür. Ve sonuçta bakan olan kardeşinin yardımına ihtiyaç duymuştur. Paris'te dayısı olmayan siyasi ve iktisadi bir aktör olamıyor adeta. Zola'nın arsa ve emlak spekülasyonları üzerinden anlattığı olay 1 asır öncesinden haber verdiği 2000'li yılların *mortgage* krizini haber vermiştir. Aslında Sonsuz Panayır romanında da Halide Edip Adıvar benzer konuları işlemiştir. İkinci dünya savaşı sırasında İstanbul sosyetesinin eğlence dünyalarını resimler ve burada anlamdan ve değerden yoksun; düşünmeyi ve insanın erdemli olabilmesi için kendi içine dönmeyi engelleyen korkunç bir gürültü, ahenksiz bir şamata halinden bahseder. Ve bunda da İstanbul sosyetesine egemen hale gelen Anadolu sermayesinin payını ele alır. İkinci dünya savaşı sırasında kentli burjuvaya egemen olmuş olan Anadolu'nun burjuvalaşmış halini anlatır. Zola'nın *Tazı Payı* romanı ile Halide Edip'in *Sonsuz Panayır* romanı arasında yaklaşık yarım asırlık bir zaman farkı vardır. Yarım asır

öncesinin Fransa’ında yaşananlar yarım asır sonrasının Ankara’ında tekrar yaşanacaktır.

KURGU VE GERÇEKLİK ARASINDA ROMAN’IN AYNASINDAN SİYASET TEORİSİNE VE DÜNYAYA BAKMAK

Romanların bir kurgu olduğu hep konuşulur ancak makale içinde de vermeye çalışıldığı gibi bazı olayları ve gelişmeleri neredeyse bir asır öncesinden gören daha doğrusu işleyen romanlar özellikle de büyük romanlar hiç de azımsanmayacak ölçüdedir. Bu bizim toplumumuz ve siyasi tarihimiz açısından da böyledir. Modernleşme serüvenimiz boyunca yaşanan toplumsal dönüşüm ve halkın siyasal tercihlerini bir makalede donuk bir dille bir ihtimal yakalayabilirken; romanlarda adeta içindeymişsiniz bizatihi siz yaşıyormuşsunuz gibi bir düşünce ve duygu yaratır. İşte siyasal düşünüşte bir tür empati diyebileceğimiz ötekinin gözünden olayı görmek ve anlamak noktasında da romanlar ciddi rol oynamaktadır. Soğuk Savaş’ın bitimiyle birlikte yaşanan bir tür siyasal devrimin toplumların kaderinde nasıl rol oynadığı bugün hala tartışılan bir konu. Mesela son kitabının da başlığı olan *Sistemik Deprem ve Dünya Düzeni* çalışmasında Ahmet Davutoğlu bu durumu bir deprem olarak ama sistemik bir deprem olarak nitelendirmektedir. Ona göre Soğuk Savaş’ın bitimiyle birlikte henüz yeni bir sistem kurulamamış ve uluslararası düzen bir tür systemsizlik üzerinden her an deprem üretme potansiyeli taşımaktadır. Bu manada 11 Eylül olayları ve sonrasında ABD’nin uluslararası camianın onayını almadan dünyanın değişik bölgelerine askeri müdahaleleri, 2008 yılındaki ekonomik deprem ve nihayetinde Arap Baharı gibi süreçler hep bu sistemik depremin görünür taraflarıdır (Davutoğlu, 2020, s.12-35). Robinson Crusoe örneğinde çok güzel bir şekilde resmedildiğinden daha da farklı olarak artık gücün sürekli olarak maksimize edilmesi yarışı bambaşka bir hal almış durumda. Vekalet savaşları dahil her türlü savaş deneniyor. Irkçılık gibi insanlığın en temel sorunu bunu aştığı söylenen Avrupa’da bile gün yüzüne çıkmaya başladı. Bunu yenmenin yollarından biridir ötekinin aynasından siyasete ve dünyaya bakmak. Romanlar ve onların sinemaya aktarılmış halleri ortak bir kader ortak bir insanlık ve ortak bir dünya düşüncesi ve bilincini açığa çıkarır. Mesela dünyanın değişik yerlerinde yapılan bir çalışma bu noktada oldukça öğretici sonuçlar veriyor. Harry Potter romanını okuduktan sonra çocukların empati yeteneklerinde belirgin bir gelişme olduğunu ortaya koymaktadır. Benzeri araştırmalar Modena ve Reggio Emilia Üniversitelerinin çalışmalarında da ortaya konmuştur (Vezzali, Stathi, Giovannini, Capozza, 2014, s.105-121). Çalışmada İtalya’da ilkökul ve lise öğrencilerine, İngiltere’de ise üniversite öğrencilerine Harry Potter romanının bazı bölümleri okutulmuş ve anketler, testler ile bu sonuçlara ulaşılmış. Kısaca ötekine dair bir duyarlılık gelişmesi için romanların etkisini en net bir şekilde gösteren bir çalışma. Tolstoy “bütün mutlu aileler birbirine benzerler; her mutsuz ailenin mutsuzluğu da kendine özgüdür” (Tolstoy, 2011, s.17) diyerek bu durumu veciz bir şekilde ortaya koymuştur. Siyaseti ve dünyayı dolayısıyla da toplumlara ötekinin de varlığını dikkate alarak bakmak yeni bir siyasi kurgu fikri ortaya koyabilecektir. Nitekim yüzyıl başında amansız mücadeleler veren Almanya ve Fransa, Avrupa Birliği projesi fikri etrafında bir araya gelen bir düşüncenin ve öncelikle kurgunun eseridir. Birleşik Avrupa fikri çok eski zamanlardan beri olsa dahi özellikle Alman filozof Immanuel Kant’ın *Ebedi Barış Üzerine Felsefi Bir Tasarı* isimli eserinde siyasi bir kurgu olarak açık bir şekilde dile getirilmiştir. Savaşın artık insanlığın gündeminden düşmesi ve barışın kalıcı hale gelmesi için felsefi bir tasarı olarak sunulan bu fikir 18.yy sonunda yazılmış, 20.yy ikinci çeyreğinden 21.yy başına adım adım işlenerek hayata geçmiştir. Her felsefi tasarı aynı zamanda bir kurgudur ve bu manada romanlarda oldukça etkilenmiştir. Kant’ın bu düşüncesinin oluşmasında birçok roman ve düşünürün olduğu bilinmektedir. Özellikle Fransız düşünür ve yazar J.J. Rousseau’nun Emile isimli pedagojik roman tarzındaki felsefi içerikli eserinin onu

çok etkilediğini biliyoruz. Aynı şekilde yine modernizm eleştirisi üzerine ciddi fikirler öne sürmüş olan bir başka Alman filozof olan F. Nietzsche'nin de özellikle Yunan Tragedyası ve mitolojisinden çokça istifade ettiği bilinmektedir. Bütün bu düşünürlerin düşüncelerinin de bir zamanlar bir kurgu olduğu göz önüne alındığı vakit; romanların aynasından da siyasete ve dünyaya ve topluma bakmak da böylesi bir gelecek projeksiyonu çizebilir. Ayrıca bu tip romanların ve onların sinema ve TV'lere aktarılmış halleri ve tabiki belgesel niteliğinde olan görsel materyallerin üniversite başta olmak üzere kullanılması bugünkü genç nesil açısından daha pedagojik bir değere sahip olacaktır. Görsel medyanın hatta sosyal medyanın ve dijitalleşmenin oldukça yüksek olduğu günümüzde gençlerin bu konulara odaklanmaları bu sayede daha güçlü ve verimli olabilecektir.

Burada söz konusu romanlar olsa da bir kültür ve medeniyet tarafından üretilmiş olan her türlü sözlü ve yazılı eserin de mutlaka topluma dönük olmasının yanında dönemin siyasal ve kültürel süreçleri hakkında da bilgiler içermektedir. Mesela 93 Harbi olarak da bilinen 1877 – 1878 Osmanlı – Rus Harbi döneminde Kars yöresinde Aşıklık geleneği denilen ozanlık kültürünün bazı eserlerinde dönemin siyasal manzarası ve Rus emperyalizmine karşı direnişi ifade edilen sözler ve bir medeniyet kimliği yansıması olarak İslam'ın algılanışı çok net bir biçimde görülebilir (Karahan, 2023, s.49-68). Bu tür edebi metinler bir dönemin ruhunu, bir bütün olarak kavrama şansı da verir. Asıl gerçekçilik de budur zaten. Zira insanı ve toplumu bir karakterler zinciri üzerinden çok boyutlu ve çok yönlü bir şekilde ele almanın da adıdır (Lukacs, 1987, s.14). Aynı zamanda da aydınlanma felsefesinin çok katı bir şekilde ortaya koyduğu ve 20.yy başından itibaren çok katı bir şekilde eleştirilen batı tipi rasyonalitenin, daha yumuşak daha insancıl ve ötekine müsamahaya da yer veren farklı bir rasyonalite olabileceği yorumlarını da içerir (Lloyd, 2021, s.125-151). Avrupamerkezci ve şimdilerde Batımerkezci olarak nitelendirilen düşünce çerçevesinin kendini adeta tek evrensel gerçeklik olarak dayattığı siyasal ve kültürel bakışa karşılık daha yeni ve çok boyutluluğu esas alan bir bakış açısının da geliştirilmesi adına katkı verebilir. Romanlar ve diğer edebi türler ötekinin varlığını duyurma ve ontolojik olarak varlık kaygısını hissettirme adına da değerlidir. Bu manada siyasal alanda da ötekinin bu varoluşsal kaygısını anlama noktasında bir siyaset felsefecisi olarak Fred Dallmayr'ın öncülüğünü ettiği Karşılaştırmalı Siyaset Teorisi bunları da bir değer olarak ele almaktadır. Dallmayr'ın özellikle Alman filozof Gadamer'den tevarüs ile siyaset felsefesi alanında yeni ve Avrupamerkezci tezlere karşı koymuş olduğu *Ufukların Kaynaşması* tezi oldukça önemli bir soruna çözüm üretme potansiyelini taşımaktadır. 20.yy başında özellikle "Kuantum mekaniğindeki gelişmeler ve izafiyet teorisi ile ortaya çıkan yeni durum katı pozitivistim tutumunu zora sokmuştur. "Objektiflik konusu baştan aşağı sorgulanır olmuştur. Yine Kuhn'un, Feyerabend'in ve Polanyi'nin bu metodoloji ve bilim felsefesi alanındaki çalışmaları; insani bilginin tıpkı tabii bilimlerde olduğu mutlak hakikati verecek şekilde kavrayabileceğine olan narsistik temayül büyük sarsıntı geçirmiştir." (Davutoğlu, 2005, s.218). Dünya bugün küresel sorunlar karşısında ulus devletlerin kendi marjinal çıkarları arasında bir bunalım hali yaşamaktadır. Bu bunalımı aşmak için çoklu perspektif ihtiyacı olduğu kadar ortak bir kader anlayışına dayalı ve Gadamer'in ifadesiyle Ufukların Kaynaşmasına ve R. Euben'in *Kültürlerin Öğrenmesine* ihtiyaç vardır. Ayrıca Dallmayr'ın ifadesiyle de *Monoluğun Ötesinde Çoğulcu* bir anlayışa mutlak surette geçilmelidir (Dallmayr, 2013, s.87-108). Kültürlerin birbirinden öğrenme süreci zaten tarih içinde medeniyetlerin birbiri ile etkileşim içinde oldukları gerçeğini her zaman ortaya koymuştur. Medeniyetler birbirinden öğrendikleri vakit daha ileri bir noktaya doğru adım atabilmişlerdir. Medeniyet canlanmaları da medeniyet harmanlamaları da hep bu kültürel öğrenme ve ufukların kaynaşma imkanını bulduğu dönemlere denk düşmektedir. İslam dünyasında tercüme hareketlerinin hız kazandığı ve

bizatihi Halife'nin desteği ile kurulan Bağdat'daki Beytül Hikme birçok dönem aliminin buluşma noktası olduğu kadar; yakın ve uzak medeniyetlerin kültürel eserlerinin tercümesi ile olmuştur. Yine Avrupa'nın Rönesans canlanması ve Bilim Devrimi denilen yeni bir bakış açısı ortaya koyabilmesi de yine İslam dünyası ile girdiği bir tür ufuk kaynaşması ve kültürel öğrenme süreçleri içinde gelişmiştir. Dolayısıyla bugün toplumların ve kültürlerin başta romanlar olmak üzere birbirlerini anlama noktasında daha duyarlı hale gelebilmelerini sağlamak gibi bir potansiyeli taşımaları mümkündür.

SONUÇ

Romanlar üzerinden yeni ve alternatif okuma özellikle toplumların farklı rasyonaliteler üzerinden de olsa birbirlerini anlama noktasında ciddi katkılar verebilecektir. Dünyayı ve toplumları farklı anlama ve anlamlandırma şekillerinin olabileceği yönünde ciddi bir farkındalık potansiyelini de taşımaktadır. Bu manada Karşılaştırmalı Siyaset Teorisi de tam olarak bunu kastederek bu yönde atılmış oldukça iyimser bir adım sayılabilir. Ancak günümüz dünyasının devasa sorunları karşısında da buna insanlık kendini mecbur hissetmektedir. Bu nedenle de son yıllarda karşılaştırmalı siyaset teorisinin siyaset bilimi alanındaki görünürlüğünde istikrarlı bir artış olmuştur. Bu başlıkla kastedilen, sınırlı bir coğrafi ve kültürel ortam yerine, farklı dünya kültürlerinde siyasal yaşamın konumu ve anlamı üzerine araştırma yapan bir etkinliktir. Karşılaştırmalı siyaset teorisinden bahsetmek, siyaset teorisinin kültürlerarası bir etkinlik olduğu iddiasında bulunmaktır. Siyaset teorisi, genel olarak, Batı düşünsel geleneği tarafından tanımlanan bir disiplin olarak anlaşılır. İslam veya Konfüçyüsçülük gibi gelenekler tarafından geliştirilen, insanların niçin birlikte yaşaması gerektiği ve nasıl yaşaması gerektiği konusunda sayısız düşünce, siyaset teorisi geleneğinin dışındadır. Buna karşılık, karşılaştırmalı siyaset teorisi, daha geniş bir anlayışa yönelik olarak siyaset teorisinin belirli bir kültürün veya tarihsel bir çağın ürünü olmadığını varsayar.

Halen dünyanın pek çok ülkesinde hâkim olan siyaset teorisine yönelik yaklaşımlar en genel şekilde Batı niteliyle anılan ülkelerdeki tarihsel, siyasal ve toplumsal gelişmelerin ışığında ortaya çıkmıştır. Modern siyasal düşüncenin oluşumu Batı'nın kurumlarının benimsenmesiyle özdeşleşmiştir. Tarihin tüm akışının geri dönülmez bir şekilde Batılı bir yöne doğru sürüklendiği ve Batılı olmayan dünyanın siyasal kültürlerinin bir şekilde amaçlarının gerisinde kalmış yetersiz girişimleri temsil ettiği düşünülmüştür. Tarihsel bir hayal gücü duygusundan son derece yoksun olan gözlemciler, bu kültürleri yok olmaya mahkûm oldukları için göz ardı etmeyi alışkanlık haline getirmişlerdir. Yakın geçmişin olayları artık bu kadar çarpık bir bakış açısı lüksüne izin vermiyor. Son yıllarda adeta içselleştirilmiş Batı merkezli siyaset teorisi ve dünya tahayyülleri tartışmaya açılmış durumdadır.

Dünya tarihi tahayyüllerinin güncel siyasal yaşamımızın ayrılmaz parçası olmasında şüphesiz dünyada değişen güç dengelerinin rolü büyüktür. 21.yüzyılda artık Batı'nın siyasi gelişme modelinin egemen olduğu bir dünyada yaşamıyoruz. Batı'nın tek gelişim çizgisi olma niteliğini yitirdiği bir dünyada, resmin farklı yüzüne bakıldığında Doğu toplumlarının siyasete bakış açısına değinmek gerekmektedir. Asya ülkelerinin küresel önemi göz önüne alındığında, siyaset teorisinin bu ülkeleri, özellikle Hindistan, İslam ülkeleri ve Çin'i kapsamı yerindedir. Ancak çözüm, yalnız farklı türde değerlerin taşıyıcısı olabilecek Batılı kültür geleneklerine alternatif kültürel gelenekler belirlemek değil, bu farklı kültürel geleneklerde karşılaştırmalı siyaset teorisi için temeller belirlemektir. Bu şekilde karşılaştırmalı siyaset teorisi hem güçlü yerel farklılıklara hem de güçlü evrensel benzerliklere bir alternatif bulmaya çalışır.

Karşılaştırmalı siyaset teorisi, kültürel geleneklerin bir yandan ahlaki ve bilişsel olarak ölçülemez olduğu, diğer yandan da içsel olarak türdeş veya birleşik olduğu varsayımına

eşzamanlı olarak direnir. Önemli ahlaksal, tarihsel, siyasal ve dilsel farklılıklara rağmen kültürlerin kesişme ve birbirleriyle anlaşma olasılığını açık bırakır. İnsanlık tarihini belirleyen farklı medeniyetlerin sınırları boyunca insanların, bilgilerin ve düşüncelerin sürekli akışını farklılıkları sabitlemeden veya belirli bir sonucu varsaymadan karşılaştırmaları olanaklı kılar. Bu tür çapraz kesişmenin (Maurice Merleau-Ponty'nin *lateral* ve Hwa Yol Jung'un transversal olarak tanımladığı) ayırıcı özelliği kapsamlı hareketlilik ve anında iletişim olan küresel dünyamızda hızlanmıştır.

Karşılaştırmalı siyaset teorisi kültürel ve bölgesel sınırlar boyunca birbirinden göreceli olarak farklı tanımlanmış gelenekleri bir araya getirme projesidir. Bu tür geleneklerin "bir araya getirilmesi" ancak ucu açık bir önermedir. Çünkü bu önerme, farklı gelenekleri kapsayan ortak bir dil mi, yoksa bir geleneğin diğerini tartışmak için tek geçerli kavramsal çerçeve mi sunduğunun varsayımlarını beraberinde getirir. Her gelenek kendi içinde benzerlikler ve farklılıklar içerir, benzer konularda düşünürler birbiriyle çelişebilirler. Gelenekler, içlerinde yaşayanların kimlikleri gibi ne yekparedirler ne de ayrıcalıklıdırlar. Kültürlerarası evrenselliği ve kültürel göreceliği basit bir şekilde ele alamayız. Bu bakımdan siyaset teorisi disiplini içinde yeni bir araştırma alanı için "karşılaştırmalı" teriminin seçilmesi rastlantısal değildir. Çok yakın bir zamana kadar siyasal düşünürlerin gerçekte kastettikleri şey "Batı siyaset teorisi" iken, "siyaset teorisi" deyimini kullanmaya eğilimliydi hatta bazıları, siyaset teorisinin doğası gereği karşılaştırmalı olduğu için "karşılaştırmalı siyaset teorisi" tanımının gereksiz olduğunu iddia edebilmişlerdir. Ne de olsa, antik Yunan pratiği olan *theoria*, teori sözcüğünün etimolojik öncüsü olarak farklı toprakların, kültürlerin ve kurumların gözlemlenmesiyle ilişkilendirilirken hem başkalarının hem de gözlemcinin kendi topluluğunun, farklılıklar ve benzerlikler diyalektiğine bağlı olduğunu varsayar. Orijinal teori kavramının özünde yer alan *theorein*, "dünyayı görmek" için seyahat etme yoluyla bilgi edinme anlamına gelir ve salt yerel gözlemle bağdaşmaz. Bu bir dünyaya açılma çağrısıdır ve aynı zamanda özellikle bu görüş aracılığıyla yargı yetimizi, *phronesis*, 'i geliştirme talebidir. Ancak siyasal düşünce tarihinde siyaset teorisi "Avrupa merkezci" hale gelmiş ve karşılaştırmalı boyutuna sınırlar konmuştur.

Düşünme doğası gereği karşılaştırmalı bir etkinliktir. Aslında yaptığımızın farkında olmasak da, her zaman karşılaştırmalar yaparız. Karşılaştırmalar yaparak benzer olanı farklı, farklı olanı benzer hale getiririz. Ayrıca, karşılaştırma kendimizi tanımaya yol açar. Olaylar ve eylemleri karşılaştırabiliriz, ancak düşünceleri karşılaştırmak artı bir çaba gerektirir. Düşünmek evrensel bir pratik olsa da düşüncenin tarihsel ve kültürel olarak konumlandığını ve ona doğrudan ulaşamadığımızı göz ardı edemeyiz. Düşünce konuşma ve yazı dili yoluyla az çok karmaşık bir şekilde iletilir. Siyasal düşünceyi karşılaştırmalı bir perspektifte incelediğimizde, bir kültürün siyasal düşünce pratiğini inceleme iddiasından ötesinde, siyasetin doğasını da inceleriz. Karşılaştırmalı siyaset teorisine nasıl yaklaşılacağı konusunda can alıcı nokta burada yatıyor

Kaynakça

Cervantes, Miguel. (2016). Don Kişot, Çev: Roza Hakmen, İstanbul: Yapı Kredi Kültür Yayınları.

Dallmayr, Fred. (2013). Monoloğun Ötesinde: Karşılaştırmalı Bir Siyaset Teorisine Doğru, Çev: Feyzullah Yılmaz, Dîvân Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi cilt 18(35).

Davutoğlu, Ahmet. (2020). Sistemik Deprem ve Dünya Düzeni, İstanbul: Küre Yayınları.

Davutoğlu, Ahmet. (2005). Sosyal Bilimlerin Evrenselliğine Yönelik Metodolojik Bir Kritik ve

Sosyal Bilimlerin İslamlaşması Meselesi, Bilgi Bilim ve İslam Tartışmaları içinde, İslami Araştırmalar Vakfı Yayınları.

Di Cesare, Donatella. (2020). Egemen Virüs, Çev: Balkır Uysal, İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
Dinçer, Ömer. (2019). Siyasetnameleri Yeniden Okumak, İstanbul: Klasik Yayınları.

Kapani, Münci. (2016). Politika Bilimine Giriş, Ankara: BB101 Yayınları.

Karahan, Aykut. (2023). "Mehmet Akif Ersoy ve Aşık Şenlik'te Medeniyet Kimliği: Kendilik Bilincinin Fenomenolojik Dışa Vurumu". Türk Dünyası Araştırmaları 133 (262).

Korkut, Şenol. (2016). Farabi'nin Siyaset Felsefesi, Ankara: Atlas Kitap.

Lloyd, G.E.R. (2021). Rasyonalitenin Farklı Yüzleri, Çev: Fırat Kurt, İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları.

Lukacs, Georg. (1987). Avrupa Gerçekçiliği, Çev: Mehmet H. Doğan, İstanbul: Payel Yayınevi.

Moles, Abraham. (2014). Belirsizin Bilimleri, Çev: Nuri Bilgin, İstanbul: Yapı Kredi Kültür Yayınları.

Musil, Robert. (2009). Niteliksiz Adam I, Çev: Ahmet Cemal, İstanbul: Yapı Kredi Kültür Yayınları.

Özel, Mustafa. (2019). Romanperver İktisatçı, İstanbul: Küre Yayınları.

Özel, Mustafa. (2018). Roman Diliyle İktisat, İstanbul: Küre Yayınları.

Özel, Mustafa. (2018). Roman Diliyle Siyaset, İstanbul: Küre Yayınları.

Ramazan, Yasin. (2021). Düşünmenin Alfabesi, İstanbul: Babil Kitap.

Sapiro, Gisele. (2019). Edebiyat Sosyolojisi, Çev: Ertuğrul Cenk Gürçan, İstanbul: DoğuBatı Yayınları.

Tolstoy, L.Nikolayeviç. (2011). Anna Karenina, Çev: Ayşe Hacıhasanoğlu, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Tournier, Michel. (2014). Cuma Ya Da Pasifik Arafı, Çev: Melis Ece, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Wolpert, Lewis. (1994). Bilimin Doğal Olmayan Doğası, Çev: Evcimen Perçin, İstanbul. Sarmal Yayınevi.

Vezzali, Loris., Stathi Sofia., Giovannini, Dino., Capozza, Dora. (2015). "The greatest magic of Harry Potter: Reducing prejudice", Journal of Applied Social Psychology, 45(2).

Doğu Akdeniz’de Oluşan Yeni Güç Dengeleri Bağlamında Kıbrıs

Buğra Sızan

Doktora Adayı, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü
sizan@ankara.edu.tr

Özet

Bu çalışmada Doğu Akdeniz’de gelişen dengelerin Kıbrıs üzerindeki etkileri değerlendirilecektir. Doğu Akdeniz havzası üzerinde hidrokarbon yataklarının keşfedilmesi ile bölge dünya siyaseti üzerinde önemini yeniden artırdığı görülmektedir. Enerji kaynaklarında bağımlılığın azaltılması, kaynak alternatifleri üzerine arayışların olduğu bu dönemde keşfedilen hidrokarbon yatakları Doğu Akdeniz bağlamında, Kıbrıs özeline dikkatleri üzerine çekmiştir. Kıbrıs Sorununda, Türkiye, 1974 yılında Kıbrıs Türklerinin hayatlarının tehlike altına girmesi üzerine, Kıbrıs Barış Harekatını gerçekleştirmiştir. Kıbrıs Barış Harekatı sonucunda adadaki çatışmalar sona ermiş, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ne karşı ambargo ve izolasyon politikası başlamıştır. Kıbrıs’ta çözüm için yapılan müzakerelerde sonuca ulaşılamamış, KKTC’ye uygulanan ambargo ve izolasyon politikalarında değişiklik olmamıştır. Doğu Akdeniz havzasında keşfedilen doğalgaz yatakları ile Kıbrıs’ta yeni bir durum ortaya çıkmıştır. Kıbrıs adasından çıkarılacak doğalgaz ile bölge ülkeleri ekonomik olarak kalkınacak, Avrupa ülkelerine alternatif bir üretim kaynağı oluşacaktır. Doğu Akdeniz’de keşfedilen doğal kaynaklar, bölge ülkeleri arasındaki kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge sorunlarını ortaya çıkarmıştır. Bölgede keşfedilen kaynaklar Kıbrıs Sorununda yeni bir dönüm noktası olmaya adaydır. GKRY, Kıbrıs adasına tek başına hakim olduğu iddiasıyla, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin egemenlik haklarına riayet etmemekte, sondaj şirketlerine verdiği ruhsatlandırma yolu ile KKTC’nin haklarını yok saymaktadır. Uluslararası şirketleri bölgeye çekerek sorunun çözülemeyecek bir hale gelmesini sağlamaktadır. GKRY, Türkiye’nin kıta sahanlığı alanlarında da arama izni vererek Türkiye’nin egemenlik haklarına saldırıda bulunmaktadır. KKTC, Türkiye Petrollerine arama izni vererek, belirlediği alanlarda sondaj araştırmasında bulunmaktadır. GKRY, Türkiye ve KKTC’nin egemenlik alanlarını ihlal ederek verdiği arama izinleri ile bölgede çatışmaların önünü açmaktadır. Kıbrıs Sorununun çözüme kavuşmadığı bir ortamda GKRY’nin ve Yunanistan’ın kışkırtıcı tutumları sorunun çözülemeyecek bir duruma gelmesine yol açmaktadır. Türkiye, Doğu Akdeniz’de kıyıdaş ülkeler ile deniz yetki anlaşmaları yaparak, barışçıl bir biçimde bölge ülkelerinin haklarının korunduğu bir barış ortamı istemektedir. KKTC ile yapılacak deniz yetki anlaşmaları ile KKTC’nin egemenlik haklarına, ekonomik ve siyasi bağımsızlığına katkıda bulunulabilir. Çıkarılacak doğal kaynaklar ile Kıbrıs Sorunu başta olmak üzere bölge ülkeleri arasında sorunların çözüme kavuştuğu, ekonomik olarak kalkındığı Doğu Akdeniz’in yeni bir cazibe merkezine dönüşmesi beklenebilir.

Anahtar Kelimeler: Doğu Akdeniz, Kıbrıs, KKTC, GKRY, Enerji.

Cyprus in the Context of the New Balance of Power in the Eastern Mediterranean

Abstract

In this study, the effects of the balances developing in the Eastern Mediterranean on Cyprus

will be evaluated. With the discovery of hydrocarbon deposits on the Eastern Mediterranean basin, it is seen that the region has increased its importance in world politics once again. The hydrocarbon deposits discovered in this period of reducing dependency on energy resources and searching for resource alternatives drew attention to Cyprus in the context of the Eastern Mediterranean. In the Cyprus Problem, Turkey carried out the Cyprus Peace Operation in 1974 when the lives of the Turkish Cypriots were endangered. As a result of the Cyprus Peace Operation, the conflicts on the island ended and the embargo and isolation policy against the Turkish Republic of Northern Cyprus began. Negotiations for a solution in Cyprus could not reach a conclusion, and there was no change in the embargo and isolation policies applied to the TRNC. With the natural gas deposits discovered in the Eastern Mediterranean basin, a new situation has emerged in Cyprus. With the natural gas to be extracted from the island of Cyprus, the countries of the region will develop economically and an alternative production source will be created for European countries. The natural resources discovered in the Eastern Mediterranean have revealed the problems of the continental shelf and the exclusive economic zone between the countries of the region. The resources discovered in the region are a candidate to be a new turning point in the Cyprus Problem. The Greek Cypriot Administration of Cyprus does not respect the sovereignty rights of the Turkish Republic of Northern Cyprus, claiming that it has sole sovereignty over the island of Cyprus, and ignores the rights of the TRNC through the license it gives to drilling companies. By attracting international companies to the region, it makes the problem unsolvable. The Greek Cypriot Administration is also attacking Turkey's sovereign rights by granting search warrants in Turkey's continental shelf areas. The TRNC is conducting drilling research in the areas it has determined by giving exploration permission to Turkish Petroleum. By granting search warrants to the sovereignty areas of Turkey and the TRNC, the Greek Cypriot Administration paves the way for conflicts in the region. In an environment where the Cyprus Problem has not been resolved, the provocative attitudes of the Greek Cypriot Administration and Greece cause the problem to become insoluble. Turkey, by making maritime authorization agreements with riparian countries in the Eastern Mediterranean, peacefully wants an environment of peace in which the rights of the countries in the region are protected. With the maritime authorization agreements to be made with the TRNC, it can contribute to the sovereignty rights, economic and political independence of the TRNC. With the natural resources to be extracted, it can be expected that the Eastern Mediterranean, where the problems between the countries of the region, especially the Cyprus Problem, have been resolved and economically developed, will turn into a new center of attraction.

Keywords: Eastern Mediterranean, Cyprus, TRNC, GKRY, Energy.

Batıcılık ile Görelî Özerklik Arasında: Ara Rejim Hükümetleri Döneminde Türk Dış Politikası (1971-1974)

Nuri Salık

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Tarih Bölümü
nurisalik@gmail.com

Özet

ABD Başkanı Lyndon B. Johnson'ın Kıbrıs buhranının devam ettiği bir ortamda Başbakan İsmet İnönü'ye 5 Haziran 1964 tarihinde gönderdiği mektup, Soğuk Savaş dönemi Türk dış politikasında büyük bir kırılmaya yol açmıştır. Tarihe Johnson Mektubu olarak geçen olay, ABD'nin müttefiki Türkiye'nin ulusal çıkarlarını göz ardı edebileceğini ve ulusal güvenliğini tehlikeye atabileceğini somut olarak göstermiştir. Türk dış politikasının karar alma mekanizmasında bulunan aktörler, Johnson Mektubunun ardından başta Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku ülkeleriyle iyi ilişkiler kurarak Türkiye'nin dış ilişkilerini çeşitlendirmeyi hedeflemişlerdir. Türkiye'nin Batı ittifakından kopmadan farklı bloklarda yer alan ülkelerle ilişkiler kurması çok boyutlu dış politika olarak adlandırılmış, böylece Türkiye dış politikada görelî özerklik dönemine girmiştir. Süleyman Demirel'in Adalet Partisi (AP), 1965 seçimlerini kazanmış ve tek başına iktidara gelmiştir. AP hükümeti döneminde Türk dış politikasına çok boyutluluk ve görelî özerklik damga vurmuştur. AP hükümeti, ABD ve Batı Blokuyla daha simetrik bir ilişki kurmaya gayret etmiştir. Başbakan Demirel, 1967 Arap-İsrail Savaşı'nda Türkiye topraklarındaki üsleri ABD'ye açmamış, Washington'ın haşhaş yasağı konusunda uyguladığı baskılara da direnerek Türkiye'nin dış politikada bağımsız kararlar alabileceğini göstermiştir. Demirel, 12 Mart 1971 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) komuta kademesi tarafından verilen muhtıra sonucunda görevinden istifa etmek zorunda kalmıştır. Demirel'in yerine ordu tarafından desteklenen Nihat Erim yeni kabineyi kurmakla görevlendirilmiştir. Nihat Erim, 26 Mart 1971-11 Aralık 1971 ve 11 Aralık 1971-22 Mayıs 1972 tarihleri arasında iki hükümet kurmuştur. Başbakan Erim, dış politikada ABD ekseninde hareket etmiş, haşhaş yasağını yürürlüğe koymanın yanı sıra Türkiye'nin Batı Bloku dışındaki ülkelerle kurduğu ilişkileri kısıtlamıştır. Erim'in istifasının ardından AP, CHP ve Milliyetçi Güven Partisi'nden (MGP) oluşan Ferit Melen hükümeti (22 Mayıs 1972-15 Nisan 1973) ve AP ve Cumhuriyetçi Güven Partisi'nden (CGP) oluşan Naim Talu koalisyon hükümeti (15 Nisan 1973-26 Ocak 1974) kurulmuştur. Ara rejim hükümetleri döneminde Türk siyasetine Süleyman Demirel ile TSK arasındaki gerilim damga vurmuştur. İç siyasette yaşanan bu gerilim, dış politika uygulamalarına da etki etmiştir. Ancak akademik literatürde, 12 Mart muhtirasının ardından kurulan ara rejim hükümetleri döneminde Türk dış politikasının genel olarak yeniden Batı eksenine oturduğu belirtilmekte ve bu dönemde dış politikadaki nüanslar ıskalanmaktadır. Bu döneme yakından bakıldığında Erim hükümeti ile Melen-Talu hükümetlerinin dış politika pratiklerinin birbirinden farklılaştığı ve Türk dış politikasının Batıcılık ile görelî özerklik arasında salındığı görülmektedir. Bu tebliğde, ara rejim hükümetlerinin dış politikasının yekpare olarak ele alınması sorunsallaştırılacak ve Erim hükümetinden Naim Talu hükümetine uzanan süreçte Türk dış politikasında yaşanan dönüşüme ışık tutulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk dış politikası, 12 Mart Muhtırası, Ara Rejim Hükümetleri, Batıcılık, Görelî Özerklik.

Efforts to Establish a Modern Medical School in the Ottoman Empire

Ceren Uçan

Dr., Dokuz Eylül University, Department of History Education
ceren.ucan@deu.edu.tr

Abstract

Population decline, epidemics, and the need for medical staff in the army and quarantine stations urged the Ottoman Empire to establish a medical school. As of the seventeenth century, the population of the empire started to decline because of wars, rebellions, and conflicts arising from the weakening of the central authority, famine, and diseases. Epidemic diseases and the lack of a widespread health service harmed the population growth of the empire. In the nineteenth century, in line with the contemporary views of their European counterparts, Ottoman statesmen believed that population reflected the strength of a country. Therefore, the Ottoman Empire adopted policies to have a larger and healthier population.

Tıbhâne-i Âmiri was established on 14 March 1827 by Sultan Mahmud II as part of the modernization efforts of the Ottoman Empire. In 1839, the shortcomings of *Tıbhâne-i Âmiri* were acknowledged. On 17 February 1839, a new medical school, *Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şâhâne der Âsitane-i Aliyye* was founded. It was designed after European medical schools. *Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne* laid the foundations of modern health education and changed the structure of health services in the Ottoman Empire. The modern practices in Europe were closely monitored and applied at the school. However, the number of graduates had never been enough to satisfy the medical staff needs of the empire. To be able to establish a health care system in provinces, in 1867, *Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye* was established. Its graduates were obliged to serve in provinces for five years. In 1909, *Darülfünûn-ı Osmânî Tıp Fakültesi* was established, uniting civilian and military medical education. Yet the Crimean War (1853-1856), the Balkan Wars (1912-1913), and finally, the Great War (1914-1918) exposed that although significant reforms were initiated especially to improve the empire's military medical services, it has not been enough to abolish the threat of diseases neither at war nor at the home front.

Keywords: Darülfünûn-ı Osmânî Tıp Fakültesi, Medical School, Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye, Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne, Ottoman Empire, Tıbhâne-i Âmiri.

Relationship between Speaking Performances and Learning Styles of ELT Students

Derya Uysal

Dr., Alanya Alaaddin Keykubat University, School of Foreign Languages
derya.uysal@alanya.edu.tr

Abstract

Purpose of this study is to investigate the relationship between speaking performances of ELT students and their learning styles. Participants of the study were 35 pre-service teachers enrolled in the “oral communication skills course” in the ELT department of a state university in Turkey. Learning Styles Inventory III was used for determining learner styles of the participant students. Also, GPAs (grade point average) participant students got in oral communication skills course were used for measuring the speaking performance of the participants. GPAs of the participant students were classified as “Really poor performance, poor performance, average performance, good performance, and great performance”. In the data analysis, pre-service ELT teachers’ use of learning styles and motivation were estimated. Expected relationships between the categories presented in the research questions were calculated via the pearson’s chi-square test of independence. According to the results, students that have an assimilating style are more likely to display good performance in speaking skills while the ones with converging learning style are more likely to display great performance in speaking skills. According to Kolb’s theory, individuals with converging and assimilating style experience difficulty in interacting with people; on the other hand, these students seemed to perform well in “oral communication skills I” course. According to a number of existing studies, dominant learning styles of Turkish students are assimilating and converging. Thus, particularly successful students improve necessary skills to survive in the education system. Skills successful students improve in the Turkish education system are ability of focusing on target topics and self-discipline to study regularly and converging and assimilating learning styles are naturally good at these skills according to Kolb’s theory. Thus, students displaying good or great performance might have used these skills to succeed in oral communication skills-I. Also, some existing studies present evidence on the fact that learning styles are not related to academic achievement at higher education level. As a result, learning styles of the participant student might not have an effect on academic performance of students and the research question of this study needs to be tested via further studies conducted with a higher number of students.

Keywords: Kolb’s Experiential Theory, Learning Styles, Speaking Performance.

İngilizce Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğrenme Stilleri Ve Konuşma Becerileri Arasındaki İlişki

Özet

Bu çalışmanın amacı, İngilizce öğretmenliği öğrencilerinin konuşma performansları ile öğrenme stilleri arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Araştırmanın katılımcıları, Türkiye’de bir devlet üniversitesinde eğitim fakültesinde, İngilizce öğretmenliği bölümünde “sözlü iletişim becerileri dersi -1”e kayıtlı 35 öğretmen adayıdır. Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenen stilleri türünü belirlemek için Öğrenme Stilleri Envanteri III kullanılmıştır. Ayrıca

katılımcıların konuşma performanslarını ölçmek için sözlü iletişim becerileri dersinde katılımcı öğrencilerin aldıkları derse ilişkin dönem sonu not ortalaması kullanılmıştır. Katılımcı öğrencilerin derse ilişkin genel not ortalamaları “çok kötü performans, zayıf performans, orta performans, iyi performans ve çok iyi performans” olarak sınıflandırılmıştır. Veri analizinde, İngilizce öğretmeni adaylarının öğrenme stillerinin güdülenme türüne etkisi tahmin edilmiştir. Araştırma sorularında sunulan kategoriler arasında beklenen ilişkiler pearson ki-kare bağımsızlık testi ile hesaplanmıştır. Sonuçlara göre, özümseyen öğrenme stiline sahip öğrencilerin konuşma becerilerinde iyi performans gösterme olasılıkları daha yüksekken, ayrıştırıcı öğrenme stiline sahip öğrencilerin konuşma becerilerinde çok iyi performans gösterme olasılıkları daha yüksektir. Kolb'un Deneyimsel Öğrenme teorisine göre, birleştirici ve özümseyen stile sahip bireyler, insanlarla etkileşimde zorluk yaşarlar; öte yandan, bu öğrencilerin “sözlü iletişim becerileri I” dersinde iyi performans gösterdikleri görülmüştür. Mevcut bazı araştırmalara göre Türk öğrencilerin baskın öğrenme stilleri özümseme ve ayrıştırıcıdır. Özellikle başarılı öğrencilerin, eğitim sistemi içerisinde başarılı bir şekilde var olabilmeleri için gerekli becerileri edinmek zorundadırlar. Türk eğitim sisteminde başarılı öğrencilerin geliştirdiği beceriler, hedef konulara odaklanma yeteneği ve düzenli çalışma öz disiplindir ve Kolb'un teorisine göre, ayrıştırıcı ve özümseyen öğrenme stilleri bu becerilerde doğal olarak iyidir. Dolayısıyla, iyi ya da çok iyi performans gösteren öğrenciler sözlü iletişim becerileri dersi I'de başarılı olmak için bu becerileri kullanmış olabilirler. Ayrıca bazı mevcut çalışmalar öğrenme stillerinin yüksek öğretim düzeyinde akademik başarı ile ilişkili olmadığına dair kanıtlar sunmaktadır. Sonuç olarak, katılımcı öğrencinin öğrenme stilleri öğrencilerin akademik performansı üzerinde bir etkiye sahip olmayabilir ve bu çalışmanın araştırma sorusunun daha fazla öğrenci ile yapılacak araştırmalarla test edilmesi gerekmektedir.

Keywords: Konuşma becerisi, Kolb Deneyimsel Öğrenme Modeli, Öğrenme stilleri.

INTRODUCTION

Speaking is one of four main skills in language learning and it is significant in terms of allowing learners to express themselves orally in formal or informal environments. However, most of foreign language students find speaking skill difficult to achieve and this feeling arouses such feelings as fear and shame (Ghofur, 2017). According to Bashir (2011), feelings of shyness impede improvement of speaking skills as shy students do not prefer to get the chance to speak both inside and outside the classroom. Thus, it could be stated that speaking skill is in a relationship with personality type of students as well as their learning styles because personality type has an effect on both speaking skills and learning styles of learners (Ghofur, 2017).

Results of studies that focus on the relationship between personality type and speaking skill prove that while introverted students may avoid speaking in target language, extrovert ones show greater enthusiasm for communicating with other people. According to Yan Zhang (2008), while extroverts have a tendency to use opportunities of practicing language with a native speaker, introverts may avoid using this opportunity at all costs. Another study that presented evidence on the relationship between speaking performance and extrovert-introvert personality style was carried out by Hardiyanti et al (2021), results of the study revealed that there is a relationship between personality type and speaking performance of students. Also, results of an existing study (Pulford & Sohal, 2006) conducted with 3003 undergraduate students proved that female gender and introversion were in a negative relationship with confidence in speaking.

Similarly, some studies explored the relationship between different types of learning styles and

speaking ability of students. One of these studies investigated the relationship between holistic-sequential learning styles and the results showed that these learning styles did not affect the speaking ability of the learners (Yulyani, 2018). Another study conducted with eleventh-grade students showed that there was no significant correlation between learning styles and speaking proficiency (Sunaidah, Simaibang & Mulyadi, 2021). Studies investigating the relationship between learning styles and language proficiency of students exist in the related body of literature. In one of these studies, it was found out that TOEFL prediction test scores of EFL learners at an Islamic university correlated significantly to visual learning style. On the other hand, there was no significant correlation between test scores and kinesthetic and auditory learning style (Marzulina, 2019).

Contrary to the studies that rejected the significant relationship between speaking skills and learning styles, results of another study that proved that appropriate in-class activities help 36% of visual learners improve speaking skill. Even the activities appropriate to tactile learning style help all of these learners improve the speaking skill (Astri, 2014).

Kolb (1999) put forward four types of learning styles based on Experiential Learning Theory. According to the researcher, learning styles of individuals could be classified into four categories that are diverging, accommodating, assimilating, converging (Kolb & Kolb, 2009). Firstly, learners with a diverging learning style are creative people and they are good at perceiving feelings of others and communicating with them. Because they are good observers and they can come up with original ideas or creative or innovative approaches. Secondly, individuals with an accommodating learning style can benefit from the experiences of others and they use past experiences to learn something new. They have strong interpersonal skills because they are curious and sociable people. Thirdly, people with assimilating learning style like theories, analyzing facts, deducing, reasoning, assessing experiences. These learners have difficulty in applying new knowledge to new experiences although they can easily analyze vast amounts of knowledge and assess the experience as a whole. Last, people with a converging learning style are good at combining theories with practice. They can make quick and practical decisions. They use deduction and problem solving methods during the learning process. As these learners experience difficulty in interacting with people, they have weak interpersonal skills (Yan Zhang, 2008)

As the learning styles of individuals are related to personal characteristics of learners, they might give researchers and teachers a clue that will help them predict ultimate success of students in speaking skills. In particular, at the beginning of speaking courses, collecting data about learning styles of students might help teachers to take necessary precautions to help students improve the speaking skill. Although contradictory studies exist, researchers investigating the relationship between introvert-extravert personality type and speaking skill present evidence that extrovert students are more able to improve their speaking skill as they are more willing to use opportunities of practicing target language.

Similarly, learning styles suggested by Kolb (1999,2009) give a clue about personality traits of people. Based on personality traits suggested by four learning styles, it is expected that learners with accommodating and diverging learning styles might perform well in speaking courses or activities. Because those students have strong interpersonal skills. However, learners with converging style might have difficulty in improving speaking skills as they have weak interpersonal skills. In conclusion, this research was driven by the following question: Is there a relationship between speaking performance of ELT students and their learning styles measured by Kolb's learning style inventory?

METHOD

Procedure

Participants of the study are 35 ELT pre-service teachers enrolled in the ELT department of a state university in Turkey. During fall term (2022-2023 academic year), a total of 62 students in “oral communication skills course” were invited to take part in the study and 35 students completed the questionnaire. After the final exams administered at the end of the fall term, students’ GPAs (grade point average) and learning styles were used for data analysis.

Participants

Participants of the study were 35 pre-service teachers enrolled in the “oral communication skills course” in the ELT department of a state university in Turkey. Overall profile of the participants is presented in Table 1.

Table 1.
Overall profile of the participants

Year level	Gender		TOTAL
	Male	Female	
Freshman	18	17	35

Research Instruments

Learning Styles Inventory III was used for determining learner styles of the participant students. The inventory was developed by Kolb and it was based on Experiential Learning Theory (1999). The inventory was adapted by İlke Evin GENCEL (2007) into Turkish language. The correlation coefficient between Turkish and English versions of the scale is 0,77; which means that the Turkish version is equivalent to its English form. The reliability coefficients obtained with the Turkish form ranges between 0,71-0,84. Both versions of the inventory measure learning styles in four categories that are assimilating, accommodating, diverging, and converging. In the inventory, respondents are required to order four statements (from 1 to 10) provided for 12 questions. The learning styles of the respondents are defined according to the point that ranges between -36 and +36 (Gencel, 2007).

Also, GPAs (grade point average) participant students got in oral communication skills course were used for measuring the speaking performance of the participants. The students enrolled in this course are required to fulfill a number of speaking tasks assigned to them and their performance is evaluated according to 4 criteria (task achievement, lexical competence, grammatical competence, fluency) presented by a speaking rubric that belongs to the researcher. During the fall term when the research was conducted, the students were assigned 2 tasks for both midterm and final exams (4 tasks in total), so the average of the four tasks was calculated to determine speaking performance of the participants (mid-term 40% and final: 60%). Last, GPAs of the participant students were categorized as follows:

Table 2
Categorizing the participants’ GPAs

GPA	CATEGORY	Number of students
1- 49	Really poor performance	0
50-59	poor performance	8
60-69	Average performance	14
70-79	Good performance	8
80-100	great performance	5
		TOTAL : 35

Data Analysis

In the data analysis, pre-service ELT teachers' use of learning styles and motivation were estimated. Expected relationships between the categories presented in the research questions were calculated via the Pearson's chi-square test of independence. As the research data has a non-parametric and categorical structure, the Pearson's chi-square test of independence was preferred. This test is used in order to test the hypotheses on the relationship between two variables having two or more categories (Curtis & Youngquist, 2013; McHugh, 2013). The study's variables that are learning style and speaking performance have four and five categories, respectively. Also, Pearson's chi-square test of independence was run in SPSS software (standart packet, 2022 version).

Results

The research question for which an answer was sought was "Is there a relationship between EFL students' speaking performance and learning style measured by Kolb's learning style inventory?". Results of the statistical analysis confirmed the relationship between the two variables (Table-3).

Table 3.

Relationship between speaking performance and learning styles of students

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	35.000 ^a	1	<.001		
Continuity Correction ^b	30.957	1	<.001		
Likelihood Ratio	47.111	1	<.001		
Fisher's Exact Test				<.001	<.001
Linear-by-Linear Association	34.000	1	<.001		
N of Valid Cases	35				

a. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5.60.

b. Computed only for a 2x2 table

As illustrated in the table, p value is <.001, which means that there is a relationship between learning styles and speaking performance of ELT candidates. Crosstabulation of the analysis (Table 4) demonstrates that while assimilating learning style is related to good speaking performance, converging learning style is related to great speaking performance.

Table 4.
GPS*Learning style Cross tabulation

			Performance (GPA)		Total
			good	great	
Learning style	assimilating	Count	21	0	21
		Expected Count	12.6	8.4	21.0
	converging	Count	0	14	14
		Expected Count	8.4	5.6	14.0
Total	Count		21	14	35
	Expected Count		21.0	14.0	35.0

Discussion and Conclusion

This study was conducted in order to reveal the relationship between learning styles and speaking performances of ELT candidate teachers in the compulsory course “Oral Communication Skills-I”. Learning Styles Inventory III was used for determining learner styles of the participant students and GPAs of student teachers were calculated for determining their speaking performances. Statistical analysis confirmed the relationship between the two variables.

According to the results, students that have an assimilating style are more likely to display good performance in speaking skills while the ones with a converging learning style are more likely to display great performance in speaking skills. According to Kolb’s theory, individuals with converging and assimilating style experience difficulty in interacting with people; on the other hand, these students seemed to perform well in “oral communication skills-I” course. According to a number of existing studies (Ergür, 2010; Yurtseven, 2010; Sapanci, 2014), dominant learning styles of Turkish students are assimilating and converging. Thus, particularly successful students improve necessary skills to survive in the education system. Skills successful students improve in the Turkish education system are ability of focusing on target topics and self-discipline to study regularly and converging and assimilating learning styles are naturally good at these skills according to Kolb’s theory (Sapanci, 2014). Thus, students displaying good or great performance might have used these skills to succeed in oral communication skills-I.

Also, some existing studies (Seven, Bağcivan, Kılıç & Açikel, 2012) present evidence on the fact that learning styles are not related to academic achievement at higher education level. Similarly, results of an existing study proved that learning style inventories were inadequate in terms of predicting academic performance of students (Leiden, Crosby & Follmer, 1990). In this present study, speaking performance of the participant students was evaluated according to GPAs of 35 ELT students that took a course at higher education. As a result, learning styles of the participant student might not have an effect on academic performance of students and the research question of this study needs to be tested via further studies conducted with a higher number of students.

References

- Astri, Z. (2014). Correlation between learning styles and students' academic achievement in speaking skill in English department at Hasanuddin University. *Jurnal Ilmu Budaya*, 2(1), 267-280.
- Bashir, M., Azeem, M. & Dogar, A. H. (2011). Factor affecting students' English speaking skills. *British Journal of Arts and Social Sciences*, 2(1), 34-50.
- Curtis, K., & Youngquist, S. T. (2013). Part 21: categoric analysis: Pearson chi-square test. *Air Medical Journal*, 32(4), 179-180.
- Ergür, D. O. (2010). Hazırlık sınıfı öğrencilerinin kişisel özelliklerinin öğrenme stillerine etkisi ve öğretim sürecine yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39), 173-184.
- Gencel, İ. E. (2007). Kolb'un deneyimsel öğrenme kuramına dayalı öğrenme stilleri envanteri-III'ü Türkçeye uyarlama çalışması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9(2), 120-139.
- Ghofur, A. (2017, October). The effect of learning styles for english speaking skill. 2016. Paper presented at *The 8th International Conference on Educational Technology of Adi Buana* (30-37).
- Hardiyanti, D. A., Misbah, H., & Hadi, M. S. (2021). The relationship between students' personality and speaking performance. *Eltin Journal: Journal of English Language Teaching in Indonesia*, 9(1), 1-9.
- Kolb, A. Y., & Kolb, D. A. (2009). Experiential learning theory: a dynamic, holistic approach to management learning, education and development. In *The Sage Handbook Of Management Learning, Education and Development*, 42-68. Sage Publishing.
- Kolb, D. A. (1999). *The Kolb Learning Style Inventory*. Hay Resources Direct.
- Leiden, L. I., Crosby, R. D., & Follmer, H. (1990). Assessing learning-style inventories and how well they predict academic performance. *Academic Medicine*, 65(6), 395-401. <https://doi.org/10.1097/00001888-199006000-00009>
- Marzulina, L. (2019). Learning styles and English proficiency of undergraduate EFL students at one state Islamic university in Sumatera, Indonesia. *Jurnal Pendidikan dan Pengajaran*, 6(1), 214-228.
- McHugh, M. L. (2013). The chi-square test of independence. *Biochemia Medica*, 23(2), 143-149.
- Middleton, M. J., & Midgley, C. (1997). Avoiding the demonstration of lack of ability: An underexplored aspect of goal theory. *Journal of Educational Psychology*, 89(4), 710-729.
- Pulford, D. B. & Sohal, H. (2006), The influence of personality on HE students' confidence in

their academic abilities, *Personality and Individual Differences*, 41(8), 1409-1419, <https://doi.org/10.1016/j.paid.2006.05.010>.

Sapancı, A. (2014). Öğretmen adaylarının öğrenme stilleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(2), 60-68.

Seven, M., Bağcıvan, G., Kılıç, S., & Açıkel, C. (2012). Hemşirelik yüksek okulu birinci sınıf öğrencilerinin öğrenme stillerinin belirlenmesi ve ders başarıları ile ilişkisinin incelenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 54(2), 129-135.

Sunaidah, S., Simaibang, B., & Mulyadi, M. (2021). Correlation among students learning styles, learning motivation and the eleventh grade students' speaking ability. *JPGI (Jurnal Penelitian Guru Indonesia)*, 6(2), 598-603.

Yulyani, R. D. (2018). The effect of teaching techniques and learning styles to improve students' speaking skill. *Journal of Language Learning and Research*, 1(2), 48-59.

Yurtseven, R. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki akademik başarıları ile öğrenme stilleri arasındaki ilişki* (Master's thesis), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zhang, Y. (2008). The role of personality in second language acquisition. *Asian Social Science*, 4(5), 58-59.

Conceptual Analysis of Social/Interpersonal Intelligence

Emet Gürel

Prof. Dr. Ege University Faculty of Communications
emet.gurel@ege.edu.tr

Dr. Azra K. Nazlı

Res. Assist., Ege University Faculty of Communications
azra.kardelen.nazli@ege.edu.tr

Özet

İletişimin insan yaşantısındaki yeri ve önemi, insanlığın gelişimini ile yakın ilişki içindedir. İletişim aracılığı ile insanlık; kültürel, bilimsel, sosyal olarak gelişmiş ve uygarlıklar kurmuştur. İletişim, sosyal bir aktivitedir ve doğası gereği sosyolojik, psikolojik ve antropolojik boyutları bulunmaktadır. İletişim aynı zamanda bilgi ve becerilerin toplamıdır. Bu yönüyle iletişim, öğrenilebilen ve geliştirilebilen bir yetkinliktir. İletişim ile zekâ ilişkili ve birbirini destekleyen alanlardır. Sosyal/kişilerarası zekâ; en yalın ifadeyle diğer insanları anlama, onlarla anlaşma ve etkileşim kurma yeteneğidir. Geleneksel zekâ anlayışının yerini çoklu zekâ anlayışına bırakmasına koşut olarak gündeme gelen sosyal/kişilerarası zekâ, Howard Gardner (1983, 1993) tarafından kavramlaştırılmıştır. Çoklu Zekâ Kuramı'nı geliştiren Gardner, tekil zekâ anlayışını reddetmiş ve birbirinden bağımsız ancak birbiriyle bağlantılı olan dokuz zekâ türünün varlığına dikkat çekmiştir. Çoklu zekâ türlerinden biri olan sosyal/kişilerarası zekâ, kişinin kendisini tanıması ve diğer kişilerle iletişim kurması açısından oldukça önemlidir. Öyle ki sosyal/kişilerarası zekâsı yüksek kişiler; sözlü ve sözsüz iletişimi etkili bir şekilde kullanmalarının yanı sıra karşılarındaki kişilerin psikolojik durumlarını etkili bir şekilde yorumlayabilmekte, empatik davranabilmekte ve daha etkili insan ilişkileri kurabilmektedirler. Sosyal/kişilerarası zekâ; iletişimden psikolojiye, eğitimden yönetime, sosyolojiden antropolojiye dek birçok alan ve disiplin ile iç içedir. Bu çalışma kapsamında sosyal/kişilerarası zekâ, kavramsal bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. Çalışmanın, iletişim ve zekâ arasındaki ilişkiye dikkat çekmek, çoklu zekâ ile kişilerarası iletişim çalışmalarına katkı sunmak açısından önemli olduğu ve alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İletişim, İletişim Okuryazarlığı, Çoklu Zekâ Kuramı, Kişisel Zekâ, Sosyal/kişilerarası Zekâ.

Sosyal/Kişilerarası Zekânın Kavramsal Çözümlemesi

Abstract

The place and importance of communication in human life is closely related to the development of humanity. Through communication, humanity has developed culturally, scientifically, socially and established civilizations. Communication is a social activity and by its nature it has sociological, psychological and anthropological dimensions. Communication is also the sum of knowledge and skills. In this respect, communication is a competency that can be learned and developed. Communication and intelligence are areas that are related and support each other. Social/interpersonal intelligence is simply the ability to understand, deal with, and interact with

other people. Social/interpersonal intelligence, which came to the fore in parallel with the traditional understanding of intelligence giving its place to the understanding of multiple intelligences, was conceptualized by Howard Gardner (1983, 1993). Gardner, who developed the Theory of Multiple Intelligences, rejected the concept of singular intelligence and drew attention to the existence of nine types of intelligence that are independent from each other but interrelated. Social/interpersonal intelligence, which is one of the multiple intelligence types, is very important in terms of getting to know oneself and communicating with other people. So much so that people with high social/interpersonal intelligence are able to effectively interpret the psychological states of others, act empathetically and establish more effective human relations, as well as using verbal and nonverbal communication effectively. Social/interpersonal intelligence is intertwined with many fields and disciplines, from communication to psychology, from education to management, from sociology to anthropology. In this study, social/interpersonal intelligence is discussed from a conceptual point of view. It is thought that the study is important in terms of drawing attention to the relationship between communication and intelligence, contributing to the studies of multiple intelligences and interpersonal communication, and to contribute to the literature.

Keywords: Communication, Communication literacy, Multiple Intelligences Theory, Personal Intelligence, Social/interpersonal Intelligence.

INTRODUCTION

“The capacity to know oneself and to know others, just as the capacity to know objects or sounds, is an integral part of the human condition and deserves as much exploration as any other part.”

Howard Gardner

The most common answers to the question of: “What are the indicators of an individual's intelligence?” are problem solving, using logic and critical thinking skills. In the past, this traditional approach gave rise to the idea that the competences of individuals should be recognized and appropriate educational environments should be created by dividing them into classes.

When the French Ministry of National Education asked Alfred Binet for a scale that could analyze a child's intelligence level, the IQ (Intelligence Quotient) test was born. An example of this test is the Scholastic Aptitude Test (SAT), which is still used today. This test measures the students' abilities such as mathematics, grammar, reading comprehension and vocabulary and is used as a document showing whether they have the necessary qualifications for university education (Talu, 1999).

On the other hand, the possibility of such tests addressing intelligence in a one-dimensional way was a matter of debate. Because classical intelligence tests made it possible to test individuals only on rational and numerical dimensions. However, intelligence does not develop only through logic, neither the education system nor life itself is suitable for evaluating intelligence with a single view.

The education system in which the individual grows up, the nature and the city environment, the culture, the relationship with the body or the bilateral relations affect the intelligence of the individual in total or the intelligence of the individual determines their position towards these dynamics. In this context, studies and researches positioned against the understanding of single intelligence have been carried out.

In this context, the theory of multiple intelligences comes to the fore. In this study, social/interpersonal intelligence as a subtype of multiple intelligences theory, will be examined. First of all, the social/interpersonal intelligence studies will be examined, and then the dynamics and dimensions of social/interpersonal intelligence will be explained.

HISTORY OF SOCIAL/INTERPERSONAL INTELLIGENCE

As first coined by E. L. Thorndike (1920), social/interpersonal intelligence refers to one's ability to understand and manage other people and engage in harmonious social interactions. Thorndike (1920) divides intelligence into three aspects: the ability to understand and manage ideas (abstract intelligence), tangible objects (mechanical intelligence), and people (social intelligence).

Similarly, Moss and Hunt (1927) defined social/interpersonal intelligence as “the ability to get along well with others”. Vernon (1933) defines the most comprehensive definition of social/interpersonal intelligence as “the ability to get along with people in general, or comfort in society, knowledge of social issues, sensitivity to stimuli from other members of a group, temporal moods of strangers, or underlying personality”.

O'Sullivan et al. (1965) defined the category of behavioral cognition as “the ability to judge people” in terms of “an individual's emotions, motives, thoughts, intentions, attitudes, or other psychological dispositions”. On the other hand, as O'Sullivan et al. (1965) have found in their work, one's ability to judge people one by one cannot be evaluated in parallel with one's understanding of people in general or with “stereotypical understanding”.

Table. 1. Social/Interpersonal Intelligence Studies

Author(s)	Definition
Thorndike (1920)	“One's ability to understand and manage other people and engage in harmonious social interactions.”
Moss & Hunt (1927)	“The ability to get along well with others.”
Vernon (1933)	“The ability to get along with people.”
O'Sullivan et. al. (1965)	“The ability to judge people.”
Guilford (1967)	“The behavioral dimension of intelligence.”
Hendricks et. al. (1969)	“Basic solution-finding skills in interpersonal relations.”
Gardner (1983)	“The interpersonal intelligence looks outward, toward the behavior, feelings, and motivations of others.”
Cantor & Kihlstrom (1987)	“An individual's knowledge of the social world.”
Goleman (1995)	“All emotions are social. We cannot separate the cause of an emotion from the world of relationships, our social interactions govern our emotions.”

Source: Compiled by the researchers.

Guilford's (1967) model of intelligence proposes a system of at least 120 distinct intellectual abilities based on four content categories (figurative, symbolic, semantic, and behavioral). Guilford saw his system as an extension of the triple classification of intelligence first proposed by E. L. Thorndike. Thus, symbolic and semantic content domains corresponded to abstract intelligence, figural domains to practical intelligence, and behavioral domains to social/interpersonal intelligence.

Another study conducted in this context was carried out by Hendricks et al. (1969). In their study, Hendricks et al. tried to develop tests for dealing with other people and evaluated

individuals not just for understanding them through their behavior -what they called “basic solution-finding skills in interpersonal relationships”. Because, according to them, successful coping involves creativity. These researchers named these divergent thinking abilities, which consist of many different behavioral ideas, as “creative social intelligence”.

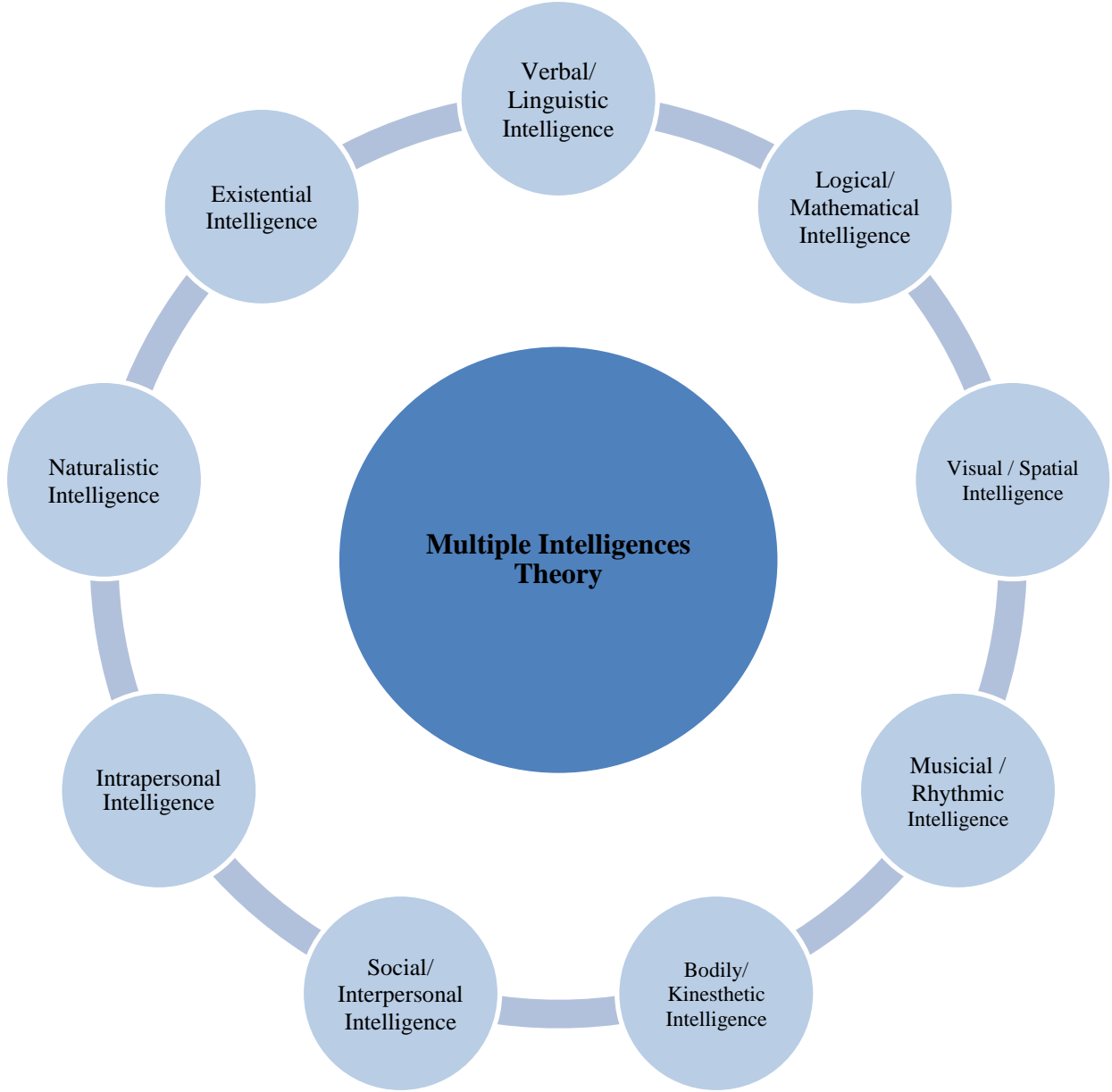
Ford and Tisak (1983) conducted a comprehensive study involving more than 600 high school students. In the study performed, four measures of verbal and mathematical ability were derived from school grades and standardized test scores. Ford and Tisak found that academic and social/interpersonal intelligence measurements were loaded on different factors, with the realization of social/interpersonal intelligence through self, peer, and teacher evaluations of social competence. Ford and Tisak attributed their research results to the selection of social/interpersonal intelligence measures based on behavioral effectiveness criteria rather than cognitive understanding in social situations. In other words, measures of verbal ability, including standard measures of IQ, were likely to be highly correlated with measures of verbal social/interpersonal intelligence.

Social/interpersonal intelligence was the subject of the Multiple Intelligence Theory in 1983. Howard Gardner is one of the pioneers of the Theory of Multiple Intelligences in this context. With the theory of multiple intelligences that he stated, Gardner opened an interdisciplinary field of study that affected many fields from educational sciences to communication studies, from psychology to neurology and management sciences.

The definition of the individuality of intelligence is included in Howard Gardner’s “Multiple Intelligences (MI) Theory”. The multiple intelligences theory, which brings a new approach to education, argues that each individual’s intelligence level is formed by autonomous powers or abilities by making use of cognitive development, developmental psychology and neurology (Demirel, 2002).

In this context, according to the multiple intelligences theory, intelligence is individual and unique to the individual. In addition, intelligence is a multidimensional structure that can vary according to individuals. In the theory of multiple intelligences, intelligence can be expressed in 9 dimensions and types. These are; linguistic intelligence, logical/mathematical intelligence, spatial intelligence, musical intelligence, kinetic intelligence, social/interpersonal intelligence, naturalistic intelligence, existential intelligence and intrapersonal intelligence. In Figure 1, the types of intelligence according to the theory of multiple intelligences can be seen.

Figure. 1. Multiple Intelligences Theory

Source: Compiled by the researchers.

Gardner argues that there is a relationship between the thinking and learning processes of individuals and their dominant intelligence; in this sense, the individual's intelligence area affects the learning style, and that effective learning strategies can be developed for the individual in line with their dominant intelligence.

At this point, while IQ tests categorize individuals according to their intelligence score without offering solutions for mental and talent development, special solutions can be developed for personal development by raising awareness of the individual's strong and weak intelligence with the tests developed in accordance with the Theory of Multiple Intelligences. The Theory of Multiple Intelligences, with its solution-oriented aspect that allows one to recognize and

develop one's own intelligence, reveals its difference from the classical IQ Approach, which claims that intelligence is fixed and will not change throughout life (Gürel & Tat, 2010).

The number of intelligence fields, which was seven in the first stage of the theory, was reformulated by Gardner by mentioning a new intelligence field in Gardner's work 'Intelligence Reframed' published in 1999 (Saban, 2002). He included naturalistic intelligence, which is the eighth field, in the fields of intelligence, which were originally seven. Gardner emphasizes that there may be other intelligence areas apart from the intelligence areas he put forward (Tuğrul & Duran, 2003).

Parallel to this statement of Gardner, the ninth type of intelligence, which is existential intelligence, came to the fore. Multiple intelligences investigates the appearance of all these nine intelligences on individuals at certain rates and their effects on their behaviors, education and relationships. Multiple intelligence theory is also studied in the context of communication studies. Especially social/interpersonal intelligence is closely related to communication studies.

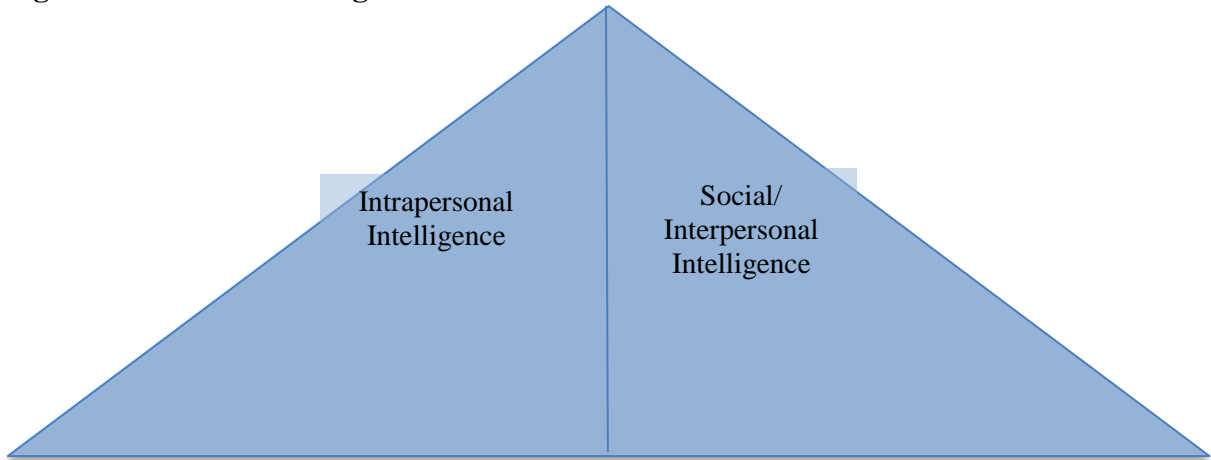
SCOPE OF SOCIAL/INTERPERSONAL INTELLIGENCE

Social/interpersonal intelligence; is a person's capacity to understand, discern, and meet the feelings, wants, and needs of those around them. By this type of intelligence, it is meant the sensitivity of a person to facial expressions, voices and mimics in other people, and their capacity to analyze, interpret and evaluate them in the best way by recognizing different characteristics in other people.

Therefore, people with strong social/interpersonal intelligence have the ability to cooperate with group members, work in harmony with them, and communicate effectively verbally and nonverbally with these people. People who are developed in social/interpersonal intelligence generally perceive the interests and needs of other people as very interested and they almost read their emotions, thoughts and characters on their faces (Saban, 2002).

In this context, it is possible to state that social/interpersonal intelligence is related to intrapersonal intelligence. These two types of intelligence combine to form personal intelligence. While intrapersonal intelligence refers to an individual's understanding of themselves and their desires, interpersonal intelligence refers to the understanding of others. These two dynamics that creates personal intelligence are shared in Figure 2.

Figure. 2. Personal Intelligence

Source: Figurated from Gardner, 1983, 1993.

Goleman, (1995) named personal intelligence as emotional intelligence and defined it as an

intelligence that can be seen as a combination of Gardner’s interpersonal and intrapersonal Intelligences (Altan, 2016). Emotional intelligence are widely studied in the social psychology and interpersonal communication literature.

It is stated that interpersonal intelligence is related to verbal and non-verbal communication skills, cooperation skills, conflict management, negotiation skills, trust, dignity, leadership and the ability to motivate others. It is suggested that among the important characteristics of those with strong social/interpersonal intelligence, there is a desire to approach others' feelings, fears, curiosities and beliefs with empathy, to listen without judgment, and to help others maximize their performance (Başaran, 2004).

Social/interpersonal intelligence is also called street smarts. Related to communication skills, this intelligence is the ability to manage other people and act intelligently in human relationships or social situations. This intelligence, which is about getting along with and cooperating with others; is the ability to understand and evaluate one's own behavior and the behavior of others. In this sense, social/interpersonal intelligence is the key to life and career success. (Matthew & Moses, 2021).

Austrian physician and psychologist Sigmund Freud, who lived between 1856-1939 and known for his psychoanalytic teaching, Theodore Roosevelt, who lived between 1858-1919 and was the twenty-sixth president of the United States, and Martin Luther, the leader of the American Civil Rights Movement, who lived between 1929-1968. King, Jr. can be given as an example within the scope of social/interpersonal intelligence (Gurel & Tat, 2010).

DIMENSIONS OF SOCIAL/INTERPERSONAL INTELLIGENCE

Social and interpersonal intelligence has been explained in different dimensions by many authors and researchers. Under this title, social/interpersonal intelligence, which is explained with different dimensions, is examined. According to Goleman, these dimensions are shaped by social awareness and social skills. Social/interpersonal intelligence dimensions created by Goleman are shared in Figure. 3.

Figure. 3. Goleman’s Dimensions of Social/Interpersonal Intelligence

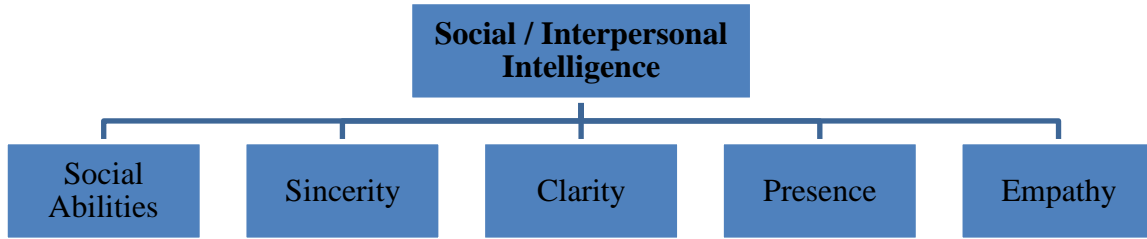
<u>Social Awareness</u>	<u>Social Skill</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Basic Empathy: Sharing others' feelings, reading nonverbal emotional cues. • Adaptation: Listening with full attention, adapting to a person. • Empathic Accuracy: Understanding the thoughts, feelings, and intentions of another person correctly. • Social Cognition: Knowing how the social world works.	<ul style="list-style-type: none"> • Simultaneity: Smooth interaction on a nonverbal level. • Self-Presentation: Introduce yourself effectively. • Influence: Influencing the outcome of social interactions. • Concern: Caring for the needs of others and acting appropriately.

Source: Figurated from Goleman, 2007: 108.

Albrecht (2009) explained the dimensions of social intelligence in five components. According

to him, social/interpersonal intelligence becomes visible with social abilities, sincerity, clarity, presence and empathy. In Figure. 4, Albrecht's social intelligence dimensions are shared.

Figure. 4. Albrecht's Dimensions of Social/Interpersonal Intelligence

Source: Albrecht, 2009.

According to Sadiku et al., the skills underlying social/interpersonal communication intelligence can be summarized as follows: (1) The ability to empathize with others; (2) The ability to organize a group of people for a common purpose; (3) The ability to recognize and read the minds of others; (4) The ability to make friends and make friends. (Sadiku et al., 2010). Interpersonal intelligence is also related to the ability to establish close relationships with peers, and this includes some skills such as managing, organizing and mediating conflicts or disagreements among peers. Interpersonal intellectual individuals have the ability to gain sympathy from fellow students, perceive and capture differences in the mood, goals, motivations, and emotions of others. Thus, it can be stated that the dimensions of interpersonal intelligence are shaped as follows (Shidiq et al. 2020):

1. Social Sensitivity: The ability to perceive and observe the reactions of others, both verbal and nonverbal, and emotional changes.
2. Social Insight: The ability to effectively understand and solve a problem in a single social interaction, without hindering or even destroying established social relationships.
3. Social Communication: The ability to establish and build a warm interpersonal relationship.

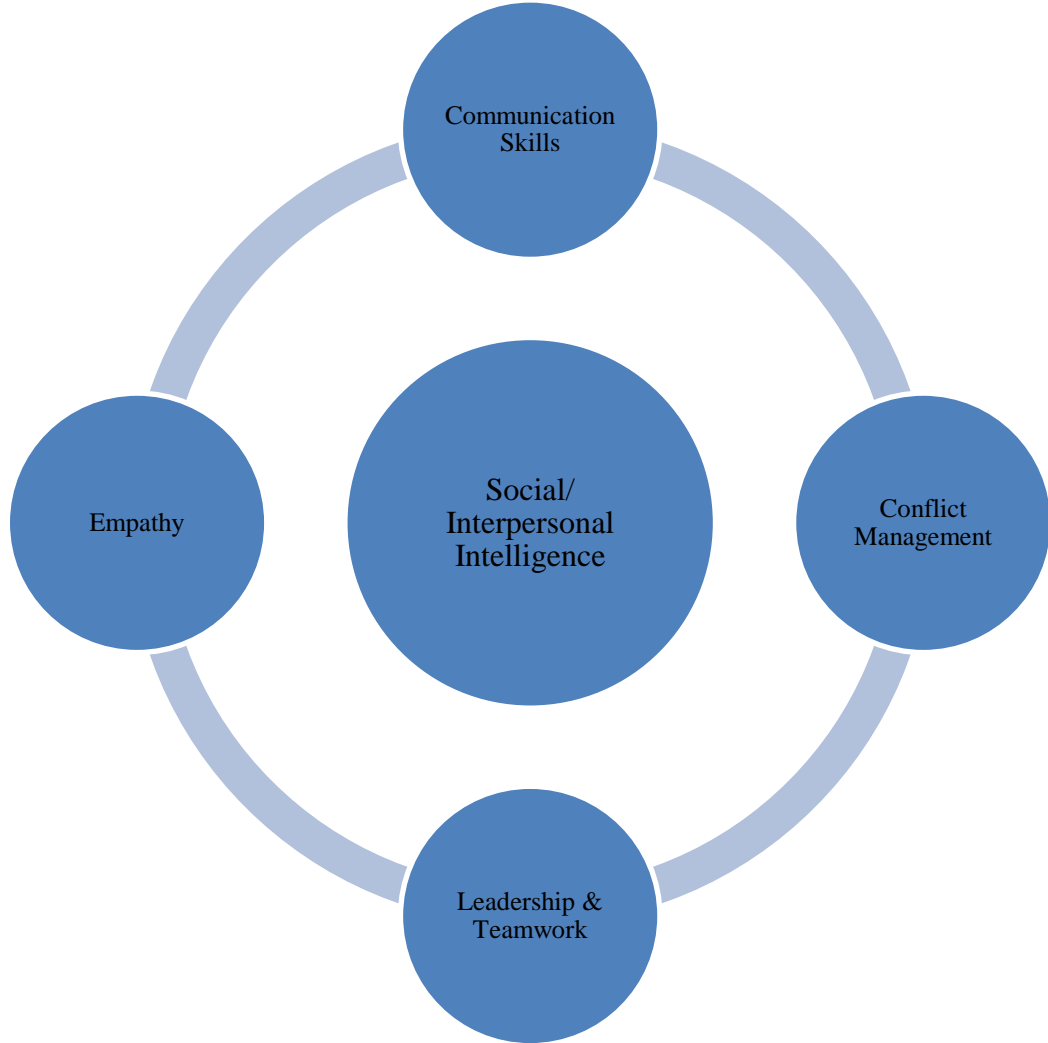
CONCLUSION

As one of the multiple intelligence types, social/interpersonal intelligence is measured by the successful, constructive, empathetic and openness of the individual's positions in their interactions. Social/interpersonal intelligence is associated with social psychology, sociology, anthropology, management and business science and educational sciences, especially communication sciences and psychology.

Social/interpersonal intelligence is about establishing and managing good relationships with others. People with high intelligence; have high skills in acting in accordance with other people's moods, temperaments, motivations and emotions, understanding the background of others' actions, and acting empathetically. This intelligence type, which is in the group of extroverted intelligences, is supportive in interacting with people and leadership.

It is possible to state that social/interpersonal intelligence affects communication positively. The communicative dimensions of social/interpersonal intelligence can be listed as communication skills, conflict management, leadership and teamwork, and empathy. These dimensions are shared in Figure. 5.

Figure. 5. Communicative Dimensions of Social/Interpersonal Intelligence

Source: Compiled by the researchers.

In this context, it is possible to state that people with social/interpersonal intelligence are suitable for professional groups such as teaching, therapist and marketing due to their scope and dimensions. Communication studies on the dimensions of social/interpersonal intelligence are expected to increase.

References

Albrecht, K. (2009). *Social Intelligence: The New Science of Success*. Zurich: Pfeiffer.

Altan, M. Z. (1999). Çoklu Zekâ Kuramı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17 (17): 105-117.

Altan, M. Z. (2016). Çoklu Zekâ Kuramı ve Değerler Eğitimi. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 4: 53-57.

Başaran, I. (2004). Etkili Öğrenme ve Çoklu Zekâ Kuramı: Bir İnceleme. *Ege Eğitim Dergisi*, 1: 7-15.

- Cantor, N. & Kihlstrom, J. F. (1987). *Personality and Social Intelligence*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Cantor, N., & Kihlstrom, J. E (1989). Social Intelligence and Cognitive Assessments of Personality. In *Advances in Social Cognition*. R. S. Wyer & T. K. Srull (Eds.). 1-59. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Demirel, Ö. (2002). *Eğitimde Program Geliştirme*. 4th Edition. Ankara: Pegem.
- Ford, M. E., & Tisak, M. S. (1983). A Further Search for Social Intelligence. *Journal of Educational Psychology*, 75: 196-206.
- Gardner, H. (1983). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books.
- Gardner, H. (1993). *Multiple Intelligences: The Theory in Practice*. New York: Basic Books.
- Gardner, H. (2002). *Interpersonal Communication amongst Multiple Subjects: A Study in Redundancy*. Experimental Psychology.
- Goleman, Daniel (2007). *Sosyal Zeka-İnsan İlişkilerinin Yeni Bilimi*. 8th Edition. Translated by Osman Çetin Deniztekin. İstanbul: Varlık.
- Gürel, E. & Tat, M. (2010). Çoklu Zekâ Kuramı: Tekli Zekâ Anlayışından Çoklu Zekâ Yaklaşımına. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 3 (11): 336-356.
- Hendricks, M. Guilford, J. P. & Hoepfner, R. (1969). *Measuring Creative Social Intelligence*. Reports from the Psychological Laboratory, (Report No. 42 from the Psychological Laboratory). Los Angeles: The University of Southern California.
- Kihlstrom, J. F. & Cantor, N. (2000). Social Intelligence. *Handbook of Intelligence*. 359-379.
- Moss, F. A. & Hunt, T. (1927). Are You Socially Intelligent?. *Scientific American*, 137: 108-110.
- O'Sullivan, M.; Guilford, J. P. & deMille, R. (1965). *The Measurement of Social Intelligence*. Reports from the Psychological Laboratory, (Report No. 34 from the Psychological Laboratory). Los Angeles: The University of Southern California.
- Saban, Ahmet (2002). *Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitimi*. 5th Edition. Ankara: Nobel.
- Sadiku, Matthew; Musa, Sarhan, M.; Ajayi-Majemi, Aboyomi & Adebo, Philip (2020). Interpersonal Intelligence: An Introduction. *International Journal of Trend in Research and Development*, 7 (4): 1-4.
- Sadiku, Matthew N. O. & Musa, Sarhan M. (2021). *A Primer on Multiple Intelligence*. Cham: Springer.
- Shidiq, F. U.; Sapriya & Tarmed, E. (2020). The Application of Group Investigation (GI) Method to Improve the Students' Interpersonal Intelligence in Social Sciences Learning. *International Journal Pedagogy of Social Studies*, 5 (1): 9-16.
- Talu, N. (1999). Çoklu Zeka Kuramı ve Eğitime Yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim*

Fakültesi Dergisi, 5: 64 -72.

Thorndike, E. (1920). Intelligence and Its Use. *Harper's Magazine*. 140: 227-235.

Tuğrul, B. & Duran, E. (2003). Her Çocuk Başarılı Olmak İçin Bir Şansa Sahiptir: Zekanın Çok Boyutluluğu Çoklu Zeka Kuramı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24: 224-233.

Vernon, P. E. (1933). Some Characteristics of the Good Judge of Personality. *Journal of Social Psychology*, 4: 42-57.

Sözel-Dilsel Zekâ Üzerine Kavramsal Bir Yaklaşım

Neslihan Özmelek Taş

Dr., Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi
neslihan.ozmelek.tas@ege.edu.tr

Özet

İletişim tüm etkileşimlerin başlangıcında ve sürdürülmesinde temel görevi üstlenmektedir. Toplum içerisinde sosyal yaşamını sürdürmek durumunda olan bireyler kişilerarası iletişim kurmak durumundadır. Ancak, günümüzün dijitalleşen dünyası kişilerarası iletişimi de çevrimiçi ortama taşımıştır. Gerek sanal ortamda gerekse yüz yüze iletişimde karşı tarafa iletilmek istenen mesajı doğru bir şekilde kurgulamamız, iletişimsel hedefe ulaşmada önem arz etmektedir. Bu noktada Gardner tarafından ortaya konulan çoklu zekâ kuramının bileşenlerinden birisi olan sözel-dilsel zekâ ön plana çıkmaktadır. Genel olarak dilsel zekâ, yeni görevlere hızla uyum sağlamak için bir dilin sözlüğü, sözdizimi, semantiği ve pragmatik kuralları hakkında daha önce edinilmiş bilgileri yeniden kullanma yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Yogatama vd., 2019). Bir bireyin, dili kullanmaya ilişkin yeteneği ve potansiyelini ifade eden sözel-dilsel zekâ; ana dilini yazılı ve sözlü olarak etkili kullanmayı içermektedir. Okuma, yazma ve konuşma zekâsı olarak ifade edilmektedir (Özkan, 2008). Bu açıdan, gazeteciler, psikologlar, şairler, yazarlar, hukukçular ve akademisyenlerin bu zekâ boyutuna sahip oldukları belirtilebilmektedir. Gardner (1983) sahip olunan zekanın kişilerin doğdukları yerin kültüründen de etkilendiğini öne sürmektedir. Dolayısıyla kişilerarası iletişimde bireylerin sözel-dilsel zekâları doğup büyüdükleri kültürel bağlam ile şekillenebilmektedir. Bu çalışmada sözel-dilsel zekâ kavramı kavramsal bir yaklaşım ile alınarak kişilerarası iletişim bağlamında açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sözel-Dilsel Zekâ, Çoklu Zekâ Kuramı, İletişim, Kişilerarası İletişim. Interpersonal Communication.

A Conceptual Approach on Verbal-Linguistic Intelligence

Abstract

Communication plays a fundamental role in the initiation and maintenance of all interactions. Individuals who have to maintain their social life in society need to establish interpersonal communication. However, today's digitalized world has also brought interpersonal communication online. It is important in achieving the communicative goal that correctly construct the message to be conveyed to the other party, both in the virtual environment and in face-to-face communication. At this point, verbal-linguistic intelligence, one of the components of the theory of multiple intelligences put forward by Gardner, comes to the fore. In general, linguistic intelligence is defined as the ability to reuse previously acquired knowledge of a language's lexicon, syntax, semantics, and pragmatic rules to quickly adapt to new tasks (Yogatama et al., 2019). Verbal-linguistic intelligence, which refers to an individual's ability and potential to use language; It includes the effective use of the mother tongue both verbally and in writing. It is expressed as reading, writing and speaking intelligence (Özkan, 2008). In this respect, it can be stated that journalists, psychologists, poets, writers, lawyers and

academics have this intelligence dimension. Gardner (1983) argues that the intelligence possessed is also influenced by the culture of the place in which people were born. Therefore, in interpersonal communication, the verbal-linguistic intelligence of individuals can be shaped by the cultural context in which they were born and raised. In this study, the concept of verbal-linguistic intelligence will be taken with a conceptual approach and explained in the context of interpersonal communication.

Keywords: Verbal-Linguistic Intelligence, Multiple Intelligence Theory, Communication.

INTRODUCTION

“Intelligence is the ability to solve problems or create products that are valued in one or more cultural settings.”

Howard Gardner

As a social presence, people express themselves to others in interpersonal communication and interaction processes. People who can convey the purpose of communication to the other person, both with their stance and the words they use, can ensure the development and sustainability of their interpersonal communication. Sub-titles such as the words chosen in the context of the subject and the sequence of words are important for the integrity of communication. This process, which is associated with verbal-linguistic intelligence by Gardner, is fed by various characteristics of individuals. These can be stated as the environment in which the person was born and raised, the culture of the person, and the personal qualities he/she has. Thanks to the timeless and spaceless communication brought by technology, interpersonal communication has largely moved to online platforms. It can not be possible for people to communicate face to face from time to time due to the intensity of their work or private lives. At this point, people can communicate verbally and in writing, with the opportunities offered by social media tools. Therefore, how they use their verbal-linguistic intelligence while expressing themselves indirectly, not directly, to the other party can provide them with an advantage and enable them to maintain healthy communication. Verbal-linguistic intelligence, which is a component of multiple intelligence theory, can be expressed as an important element in the context of interpersonal communication. In this study, first of all, the theory of multiple intelligences will be discussed. Afterward, the concept of verbal-linguistic intelligence will be explained in detail and transferred to the context of interpersonal communication.

MULTIPLE INTELLIGENCE THEORY

When it comes to intelligence in general, the subject is very sensitive to definitions. De facto, intelligence is often defined in terms of results obtained using a particular technology, psychometric testing. A large number of people, identified as more or less representative of the "general population" of schoolchildren, youth, adults, or older adults, are asked to answer a variety of questions. To facilitate objective scoring and obtain sufficient data for analysis, a score is obtained by selecting questions with short, well-defined answers (Hunt, 2007). Gardner (2000) defines intelligence as “the ability to solve problems or create products that are valued in one or more cultural settings”. Gardner (1983) argues that not all humans have a single intelligence, and states that the majority of scientific writings on intelligence focus on a combination of linguistic and logical intelligence. However, he defends the thesis that a complete evaluation of human cognitive capacities emerges, taking into account the eight

intelligence types he put forward, namely verbal-linguistic, logical, spatial-spatial, musical, naturalistic, bodily-kinesthetic, interpersonal, and intrapersonal intelligence.

Table 1. Gardner’s Eight Intelligences

Intelligences	Description
<i>Linguistic</i>	An ability to analyze information and create products involving oral and written language such as speeches, books, and memos.
<i>Logical-Mathematical</i>	An ability to develop equations and proofs, make calculations, and solve abstract problems.
<i>Spatial</i>	An ability to recognize and manipulate large-scale and fine-grained spatial images.
<i>Musical</i>	An ability to produce, remember, and make meaning of different patterns of sound.
<i>Naturalist</i>	An ability to identify and distinguish among different types of plants, animals, and weather formations that are found in the natural world.
<i>Bodily-Kinesthetic</i>	An ability to use one’s own body to create products or solve problems.
<i>Interpersonal</i>	An ability to recognize and understand other people’s moods, desires, motivations, and intentions
<i>Intrapersonal</i>	An ability to recognize and understand his or her own moods, desires, motivations, and intentions

Resource: Davis vd., 2011.

As it can be seen at the table 1. All of the intelligences have different approaches and abilities. However, verbal-linguistic, bodily-kinesthetic, interpersonal and intrapersonal ones are much more close to social life of people. When people use these intelligence skills they can develop healthy interpersonal relations.

In addition to this, after twenty-five years of reflection on the theory, Gardner highlights two key claims:

- ▶ All individuals possess all types of intelligence;
- ▶ No two individuals, even identical twins, can exhibit exactly the same intellectual strength and weakness profile (Davis et al., 2011).

VERBAL-LINGUISTIC INTELLIGENCE

This intelligence is the cognition that comes through language and emerges through reading,

writing, and speaking. It includes understanding the order and meaning of words and how to use language correctly, both in speech and writing.

It involves understanding the sociocultural nuances of a language, including idioms, puns, and linguistically based humor (Gardner, 1983).

The verbal and linguistic skills acquired from childhood support the social skills of individuals by developing during their life experiences. In addition, language intelligence includes sensitivity to spoken and written language, the ability to learn the language, and the capacity to use language to achieve specific goals. Lawyers, speakers, writers, and poets are among the people with high language intelligence (Gardner, 2000, p.41).

Numerous studies have shown that reading skill is linked to a wide variety of verbal abilities: vocabulary, syntactic knowledge, metalinguistic awareness, verbal short-term memory, phonological awareness, speech production, inferential comprehension, semantic memory, and verbal fluency are just some of them (Byrne, 1981; Carr & Levy, 1990; Chall, 1983; Cunningham, Stanovich, & Wilson, 1990; Curtis, 1980; Just & Carpenter, 1987; Kamhi & Catts, 1989; Oakhill & Garnham, 1988; Palmer, MacLeod, Hunt, & Davidson, 1985; Perfetti, 1985; Siegel & Ryan, 1988, 1989; Stanovich & Cunningham, 1991; Stanovich, Cunningham & Feeman, 1984; Stanovich, Nathan, & Zolman, 1988; Velutino & Scanlon, 1987; Keith, 1993).

Halpern (2006) defines verbal reasoning skills as qualities that express the elements needed to understand and defend against persuasive techniques embedded in everyday language (also known as natural language). Also, thinking and language are closely related constructs, and the skills in this category recognize the interrelationship between language and thought; In this relationship, the thought of the individual determines the language used to express them, and the language used shapes the thoughts.

THE PLACE OF VERBAL-LINGUISTIC INTELLIGENCE IN INTERPERSONAL COMMUNICATION

Verbal and Linguistic intelligence can be expressed as the ability to use words effectively in interpersonal communication or in very different environments. In this respect, it includes the structure of the language, the phonetics/sounds of the language, the meaning of the language and the ability to direct the use of the language (Armstrong, 2009). Therefore, people manage and maintain their relationships with others by using their intelligence in this area, both in written and verbal communication.

According to studies, a child who is smart in linguistics can speak well and effectively (Hanifah, 2014). People with language intelligence can easily influence others (Yuliyanto, et al., 2020).

The style of the language, the chosen words and the way of expression are attractive elements (Nining, 2018). From this point of view, individuals who attach importance to the development of their verbal and linguistic intelligence will be successful in the interpersonal communication process.

The new millennium has come with a dramatic technological revolution. We now live in an increasingly diverse, globalized, complex and media-oriented society (Altan, 2012). Therefore, individuals who communicate with each other through interactive online platforms offered by technology can highlight their verbal-linguistic intelligence by using remarkable expressions while writing messages or posts, as well as conveying their linguistic abilities to the people at their communication targets during video calls and meetings..

CONCLUSION

Communication is an inevitable notion for people. Gardner's multiple intelligence theory is crucial for individuals' social relations. People use their intelligence skills in their lives in every aspect. So it can be said that, if people want to develop more healthy and sustainable interpersonal relations they need to use their verbal-linguistic intelligence appropriately. For example, the words which they use in an interpersonal communication environment, need to be suitable and clarified to create trustful relations. And also, the emphasis points and the phonetics have importance in bidirectional communication.

Through the exchanged meaning, individuals converge to reach their goals as a result of interpersonal communication. People also create meaning through interaction and think about each other; Their interactions depend on their goals, and those goals are tied directly to their role and to the wider culture. Human interpersonal thinking is embedded in a practical context, which implies its best understanding:with observable and desirable consequences for social behavior (Fiske, 1992 p.878).

The social function of language refers to the way language maintains our interpersonal relationships with others. In this context, it refers to how language is used and how to communicate in a social environment (Study, 2018). Verbal communication is used in the starting point, development, and termination of interpersonal relations. Verbal communication is also can be used to let contacts know how we feel about them and to keep in touch with them. Therefore, people continue their interpersonal communication with the effects of their verbal intelligence. At the end of the relationship, individuals generally use verbal communication as a tool when they want to end a relationship for various reasons (Smith, 2012). Finally, it can be said that people who use verbal-language intelligence appropriately can have more healthy and durable relations in their social and private life.

References

Altan, M. Z. (2012). Introducing the theory of multiple intelligences into English language teaching programs. *Pamukkale University Journal of Education*, 32(2), 57-64.

Armstrong, T. (2009). *Multiple Intelligences in The Classroom*. Virginia: ASCD.

Byrne, B. (1981). Deficient syntactic control in poor readers: Is a weak phonetic memory code responsible? *Applied Psycholinguistics*. 2 , 201-212.

Carr, T. H., & Levy, B. A. (1990). *Reading and its development: Component skills approaches*. San Diego: Academic Press.

Chall, J. S. (1983). *Stages of reading development*. New York: McGraw-Hill.

Cunningham, A. E. & Stanovich, K. E. (1990). Assessing print exposure and orthographic processing skill in children: A quick measure of reading experience. *Journal of Educational Psychology*, 82, 733-740.

Curtis, M. (1980). Development of components of reading skill. *Journal of Educational Psychology*. 72. 656-669.

Davis, K., Christodoulou, J., Seider, S., & Gardner, H. E. (2011). The theory of multiple intelligences. *Davis, K., Christodoulou, J., Seider, S., & Gardner, H. (2011). The theory of multiple intelligences. In RJ Sternberg & SB Kaufman (Eds.), Cambridge Handbook of Intelligence, 485-503.*

Fiske, A. P. (1992). The four elementary forms of sociality: Framework for a unified theory of social relations. *Psychological Review, 99(4), 689–723.*

Gardner, H. (1983). *Frames of Mind: A Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books.

Gardner, H. E. (2000). *Intelligence reframed: Multiple intelligences for the 21st century*. Hachette UK.

Gardner, H. E. (2011). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. Basic books.

Halpern, D. F. (2006). Is intelligence critical thinking? Why we need a new definition of intelligence. *Extending intelligence: Enhancement and new constructs*.

Hunt, E. (2007). Improving Intelligence: What's the Difference From Education?. In *Extending Intelligence* (pp. 27-44). Routledge.

Kamhi, A. & Catts, H. (1989). *Reading :A developmental language perspective*. Boston: College-Hill Press.

Just, M. & Carpenter, P. A. (1987). *The psychology of reading and language comprehension*. Boston: Allyn & Bacon.

Oakhill, J. & Garnham, A. (1988). *Becoming a skilled reader*. Oxford: Basil Blackwell.

Özkan, H. H. (2008). Çoklu Zekâ Kura ve Eğitim Programı Öğeleri İlişkisi. *Education Sciences, 3(2), 332-344.*

Palmer, I., MacLeod, C. M., Hunt, E. & Davidson, J. E. (1985). Information processing correlates of reading. *Journal of Memory and Language, 24, 59-88.*

Perfetti, C. A. (1985). *Reading ability*. New York: Oxford University Press.

Siegel, L. S., & Ryan, E. B. (1988). Development of grammatical-sensitivity, phonological, and short-term memory skills in normally achieving and learning disabled children. *Developmental Psychology, 24, 28-37.*

Schmitz, A. (2012) *A Primer on Communication Studies*.
<https://dspace.lib.hawaii.edu/handle/10790/3307>.

Stanovich, K. E. (1993). Does reading make you smarter? Literacy and the development of verbal intelligence. *Advances in child development and behavior, 24, 133-180.*

Stanovich, K. E., & Cunningham, A. E. (1991). Reading as constrained reasoning. In R. Sternberg & P. Frensch (Eds.), *Complex problem solving: Principles and mechanisms* (pp. 3-60). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Stanovich, K. E., Cunningham, A. E., & Feeman, D. J. (1984). Intelligence, cognitive skills, and early reading progress. *Reading Research Quarterly*, 19, 278-303.

Stanovich, K. E., Nathan, R. G., & Zolman, J. E. (1988). The developmental lag hypothesis in reading: Longitudinal and matched reading-level comparisons. *Child Development*, 59, 71-86. Study. (2018, May 14). *The Social & Cultural Functions of Language*. <https://study.com/academy/lesson/the-social-cultural-functions-of-language.html>.

Vellutino, F., & Scanlon, D. (1987). Phonological coding, phonological awareness, and reading ability: Evidence from a longitudinal and experimental study. *Merrill-Palmer Quarterly*, 33, 321-363.

Yogatama, D., d'Áutume, C. D. M., Connor, J., Kocisky, T., Chrzanowski, M., Kong, L., ... & Blunsom, P. (2019). Learning and evaluating general linguistic intelligence. *ArXiv preprint arXiv:1901.11373*.

Yuliyanto, A., Amalia, D. M., & Muqodas, I. (2020). Use of instagram to improve verbal-linguistic intelligence and kinesthetic-body intelligence of low-class students through scientific approach in primary schools. *Premiere Educandum: Jurnal Pendidikan Dasar dan Pembelajaran*, 10(1), 112-124.

Üniversite Öğrencilerinin Örseleyici Çocukluk Yaşantıları ve Bağlanma Stillerinin Borderline Kişilik Özellikleriyle İlişkisi

Batuhan Mikail Puzmaz

Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Klinik Psikoloji Bölümü
batuhanpusmaz@stu.aydin.edu.tr

Özet

Günümüzde yetişkin bireylerin kişilerarası ilişkileri incelenirken bu ilişkililerin sorun yaratan etmenlerin neler olduğu koşununda tartışmalar mevcuttur. Bu tartışmalar sonucu yapılan araştırmalarda kaynağını erken dönem yaşantılarından aldığına dair ortak bir görüş mevcuttur (Geçtan, 2004). Ana bakım veren kişi ile kurulan ilişki çocukluk dönemi ve ilerisi için çok önemli bir yere sahiptir. İlişkinin kaliteli olması yetişkinlikte sağlıklı ilişkiler geliştirmesine temel oluşturur. İlişkilerin olumsuz gelişmesi ise çoğu alanlarda sıkıntı yaşanmasına neden olmaktadır. Bu sıkıntılı durumların temelini oluşturan iki temel sorun vardır. Bunlar; bağlanma problemleri ve çocukluk dönemi olumsuz yaşantılarıdır. Örseleyici çocukluk yaşantıları (ÖÇY) yaşantıları kişileri travmatik stres tepkisine daha yatkın hale getirebilir ya da kişiler çocukluk döneminden itibaren travmatize olmuş olabilir (Herman, 1992: 377-391). ÖÇY'nin etkisi genellikle ergenlik sonu ya da yetişkinliğe geçiş dönemi olan üniversite yılları döneminde etkisini göstermektedir. Çocukluk çağında bakım veren tarafından kendisine örseleyici davranışlarda bulunan üniversite öğrencileri geçmiş istismar ve travma durumlarıyla baş edebilmek için işlevsel olmayan baş etme stratejileri geliştirmektedirler (Aral ve Gürsoy, 2001: 27-54). Literatürde ÖÇY ile borderline kişilik örgütlenmesi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara çok sık rastlanmaktadır (Ançel vd., 2010). Borderline kişilik örgütlenmesinin nedenlerine ilişkin farklı bakış açıları olmasına rağmen günümüz de yapılan çalışmalar çocukluk çağı örseleme yaşantıları üzerinde durmaktadır (Kaplan, 2016: 86-94; Aaltonen vd., 2017: 53-54). Bu araştırmanın amacı Üniversite öğrencilerinin örseleyici çocukluk yaşantılarının ve bağlanma stillerinin borderline kişilik özellikleriyle ile ilişkisinin incelenmesidir. Borderline Kişilik Envanterine göre borderline kişilik özelliklerine sahip bireylerin bağlanma tarzlarını belirlemek, çocukluk çağı olumsuz yaşantılarını ölçmek ve borderline kişilik özellikleri olmayan kişiler ile anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek araştırmanın temel problemidir. Bununla birlikte bağlanma stillerinin, Örseleyici çocukluk yaşantıları ve borderline kişilik özellikleri arasındaki aracı etkisine bakılacaktır. Bu doğrultuda araştırma İstanbul da Üniversite okuyan 18-24 yaş arası 180'i (%44,8) erkek, 222'si (%55,2) kadın toplam 402 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında "Demografik Bilgi Formu", Gündüz ve ark. (2018: 68-75) tarafından geliştirilen "Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılar Ölçeği ÇÇOYÇ", Aydemir ve ark. (2006: 6-10) tarafından geliştirilen "Borderline Kişilik Envanteri" ve Sümer ve Güngör (1999: 35-62) tarafından geliştirilen "İlişki Ölçekleri Anketi" kullanılmıştır. İstatiksel analizler SPSS 25 programına aktarılmış ve elde edilen verilere dönük analizde. "Pearson Korelasyon analizi", "ANOVA", "bağımsız örneklem T Testi" yapılmıştır. Aracı rol analizi için PROCESS 3.5 Makrosu kullanılmıştır. Yapılan çalışmada Çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının borderline kişilik bozukluğu oluşturma açısından anlamlı ve pozitif düzeyde ilişkisi bulunmuştur. Sonuçları değerlendirdiğimizde, ÇÇOYÇ ölçeği bağımsız değişkeninin Borderline kişilik envanteri bağımlı değişkeni puanındaki varyansın %20'sini açıkladığı görülmüştür. Diğer bir sonuç olarak bağlanma tarzlarının çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile borderline kişilik bozukluğu

arasındaki kısmi aracı rolü saptanmıştır. Aylık gelir üzerinden bakıldığında gelir seviye düştükçe ÇÇOYÇ puanları artmakta ve bağlanma kalitesi düşmektedir. Cinsiyet açısından bakıldığında, kadınların erkeklere göre daha fazla bağlanma problemleri yaşadıkları ortaya konmuştur. Örseleyici çocukluk yaşantıları yetişkinlik dönemlerinde psikopatolojilere neden olabileceğinden, örseleyici yaşam öyküsü bulunan çocukların uzman bir kişi tarafından desteklenerek becerilerinin ve yetkinliklerinin geliştirilmesi ve örseleyici çocukluk yaşantılarını önlemeye yönelik çalışmalar önemlidir. Bu sebeple ailelerin ve kurumların bu konuda bilinçlendirilmesi ve farkındalığın artırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite Öğrencileri, Örseleyici Çocukluk Yaşantıları, Bağlanma Stilleri, Borderline Kişilik Özellikleri.

Kaynakça

Aaltonen, I., Arvola, A., Heikkilä, P., Lammi, H. (2017, March). Hello Pepper, may I tickle you? Children's and adults' responses to an entertainment robot at a shopping mall. In *Proceedings of the Companion of the 2017 ACM/IEEE International Conference on Human-Robot Interaction* (pp. 53-54). <https://doi.org/10.1145/3029798.3038362>

Ançel, G., Durmuş, Ö., & Doğaner, G. (2010). Borderline kişilik bozukluğu: tedavi ve hemşirelik bakımı. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 1(3), 133-138.

Aral, N., & Gürsoy, F. (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151(5), 27-54.

Aydemir, Ö., Demet, M. M., Danacı, A. E., Deveci, A., Taşkın, E. O., Mızrak, S., İçelli, İ. (2006). Borderline kişilik envanterinin Türkçe'ye uyarlanması, güvenilirlik ve geçerliliği. *Türkiye'de Psikiyatri*, 8(1), 6-10.

Geçtan, E. (2004). *İnsan olmak* (3. Basım). Metis Yayınları.

Gündüz, A., Yaşar, A. B., Gündoğmuş, İ., Savran, C., Konuk, E. (2018). Çocukluk çağı olumsuz yaşantılar ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(1), 68-75.

Herman, J. L. (1992). Complex PTSD: A Syndrome in Survivors of Prolonged and Repeated Trauma. *Journal of Traumatic Stress*, 5(3), 377-391 <https://doi.org/10.1002/jts.2490050305>

Kaplan, C., Tarlow, N., Stewart, J. G., Aguirre, B., Galen, G., & Auerbach, R. P. (2016). Borderline personality disorder in youth: The prospective impact of child abuse on non-suicidal self-injury and suicidality. *Comprehensive psychiatry*, 71, 86-94.

Sümer, N., Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 35-62.

İçsel Zeka: Kavramsal Bir İnceleme

Emet Gürel

Prof. Dr., Ege University Faculty of Communications
emet.gurel@ege.edu.tr

Büşra Çetin

Communications Specialist
busrasevimlicetin@gmail.com

Özet

Howard Earl Gardner (1983, 1993), zekâ üzerine gerçekleştirdiği çalışmaları kapsamında geleneksel zekâ anlayışını eleştirerek Çoklu Zekâ Kuramı'nı geliştirmiş ve zekânın çoğul niteliğini konu etmiştir. Çağcıl zekâ anlayışının temelini oluşturan kuramı kapsamında Gardner; zekâyı tek yönlü bir yetenek olarak değil, farklı boyutlardan oluşan ve geliştirilebilir bir alan olarak değerlendirmek gerekliliğe dikkat çekmiştir. Bu bağlamda zekâ alanlarını 'sözel/dilbilimsel zekâ, 'mantıksal/matematiksel zekâ, 'müziksel/ritmik zekâ, 'görsel/uzamsal zekâ, 'bedensel/kinestetik zekâ, 'sosyal/kişilerarası zekâ', 'içsel/özedönük zekâ', 'doğa zekâsı' ve 'varoluşsal zekâ' olarak sınıflandırmak mümkündür. Çoklu Zekâ Kuramı'nda bahsi geçen zekâ türlerinden biri olan *içsel zekâ -intrapersonal intelligence-*, bir kişinin kendisini tanıması ve kendisi hakkında sahip olduğu bilgi ve anlayışı kullanarak çevresiyle uyumlu davranışlar sergileyebilmesi olarak tanımlanabilmektedir. Bu zekâ türü; kişinin kendisini ve duygularını bilmesi, kim olduğunun ve ne yapmak istediğinin farkında olması, nasıl davranması ve nelere yönelmesi gerektiği bilinciyle hareket etmesini sağlamaktadır. İçsel zekâsı gelişmiş kişiler, kendilerini ve çevrelerini yönetebilme becerisiyle donanmıştır. Çoklu zekâ alanları psikoloji, sosyoloji, eğitim, edebiyat ve işletme gibi birçok disiplin tarafından gerçekleştirilen araştırmalara temel oluşturmaktadır. Bu çalışma kapsamında, içsel zekâ alanının kavramsal bir bakış açısıyla ele alınması amaçlanmaktadır. Gerçekleştirilen çalışma ile çoklu zekâ ve iletişim çalışmaları bağlamında alanyazına katkı sunulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Zeka, Çoklu Zeka Kuramı, Kişisel Zeka, İçsel Zeka, İçsel (Öz) İletişim.

Intrapersonal Intelligence: A Conceptual Framework

Abstract

Howard Earl Gardner (1983, 1999) developed the Multiple Intelligences Theory by criticizing the traditional understanding of intelligence within the scope of his studies on intelligence and discussed the plural nature of intelligence. Within the scope of his theory, which forms the basis of modern intelligence, Gardner; has drawn attention to the necessity to evaluate intelligence not only as a one-sided ability but also as a field that can be developed and consists of different dimensions. In this context, the intelligence fields are 'verbal/linguistic intelligence', 'logical/mathematical intelligence', 'musical/rhythmic intelligence', 'visual/spatial intelligence', 'bodily/kinesthetic intelligence', 'interpersonal intelligence', 'intrapersonal intelligence', 'naturalistic intelligence', and 'existential intelligence' as it is possible to classify. Intrapersonal intelligence, which is one of the intelligence types in Multiple

Intelligences Theory, can be defined as a person's self-knowledge and the ability to exhibit behaviors compatible with his/her environment by using the knowledge and understanding she/he has about himself/herself. This type of intelligence; enables the person to know himself/herself and his/her feelings, to be aware of who she/he is and what she/he wants to do, and to act with the awareness of how to behave and what to direct. People with developed intrapersonal intelligence are equipped with the ability to manage themselves and their environment. Multiple intelligence fields form the basis of research carried out by many disciplines such as psychology, sociology, education, literature, and business. Within the scope of this study, it is aimed to deal with the field of intrapersonal intelligence from a conceptual point of view. The study aims to contribute to the literature in the context of multiple intelligences and communication studies.

Keywords: Intelligence, Multiple Intelligences Theory, Personal Intelligence, Intrapersonal Intelligence, Intrapersonal Communication.

INTRODUCTION

Gnothi Seauton (Know Thyself)

Socrates

Self-knowledge of the person is frequently encountered in the modern era and is considered important in many areas from psychology to communication, from education to business life. But knowledge of the self is not really a new subject; rooted in ancient wisdom. The philosophy of 'self-knowledge', which is identified with Socrates, one of the most important names in the history of philosophy, and represents the essence of Ancient Greek culture, is embodied as 'Intrapersonal Intelligence' within the scope of multiple intelligence fields.

In this study, intrapersonal intelligence is conceptually discussed from the perspective of Multiple Intelligences Theory.

INTRAPERSONAL INTELLIGENCE

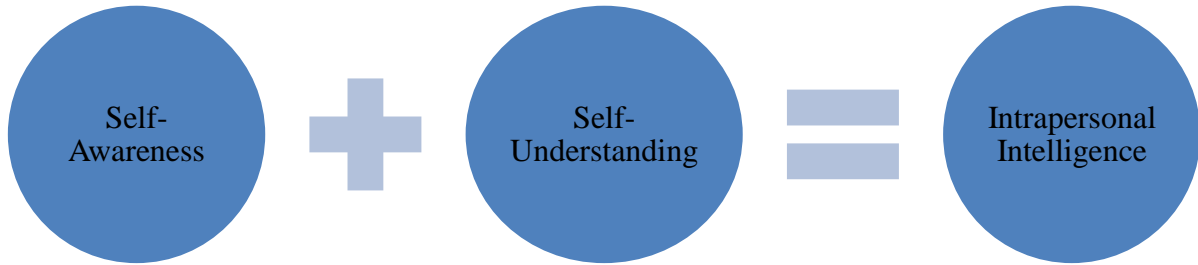
Intrapersonal intelligence is a part of multiple intelligences and the concept of multiple intelligences is a theory proposed by Howard Gardner. The theory of multiple intelligences based on the differentiation of human intelligence into specific modalities of intelligence, rather than defining intelligence as a single, general ability. This theory suggest human intelligence can be differentiated into the following modalities: verbal/linguistic, logical/mathematical, musical/rhythmic, visual/spatial intelligence, bodily/kinesthetic, personal, naturalistic, and existential intelligence (Gürel & Tat, 2010).

"Intrapersonal intelligence involves the capacity to understand oneself, to have an effective working model of oneself -including one's own desires, fears, and capacities- and to use such information effectively in regulating one's own life" (Gardner, 1993: 43). In this context intrapersonal intelligence is concerned with the development of one's inner world. The main skill at work here is to enter one's own emotional life, to see the differences between these emotions, to give them symbolic codes, and to use them to understand and guide their behavior. In its most primitive form, intrapersonal intelligence corresponds to little more than the ability to distinguish pleasure from pain and to approach and move away from a situation based on this distinction. At the most advanced level, it enables people to recognize and symbolize complex and extremely different emotions (Gardner, 1983). With this approach, intrapersonal intelligence is to make sense of one's personal self by distinguishing all differences.

Intrapersonal intelligence refers to the capacity to explore one's inner world and emotions. This intelligence refers to the ability to think for oneself without the aid of social processes. It enables the person to see who they are and what they want realistically and honestly. When a person tries to learn more about themselves, they apply this type of intelligence. Therefore, intrapersonal intelligence forms the basis of one's productivity, creativity, and learning (Sadiku & Musa, 2021).

Individuals with high intrapersonal intelligence have realistic goals and ideals because they can evaluate themselves honestly and objectively. Intrapersonal intelligence as seen in Figure.1 is the sum of the concepts of 'self-awareness' and 'self-understanding'.

Figure. 1. Components of Intrapersonal Intelligence

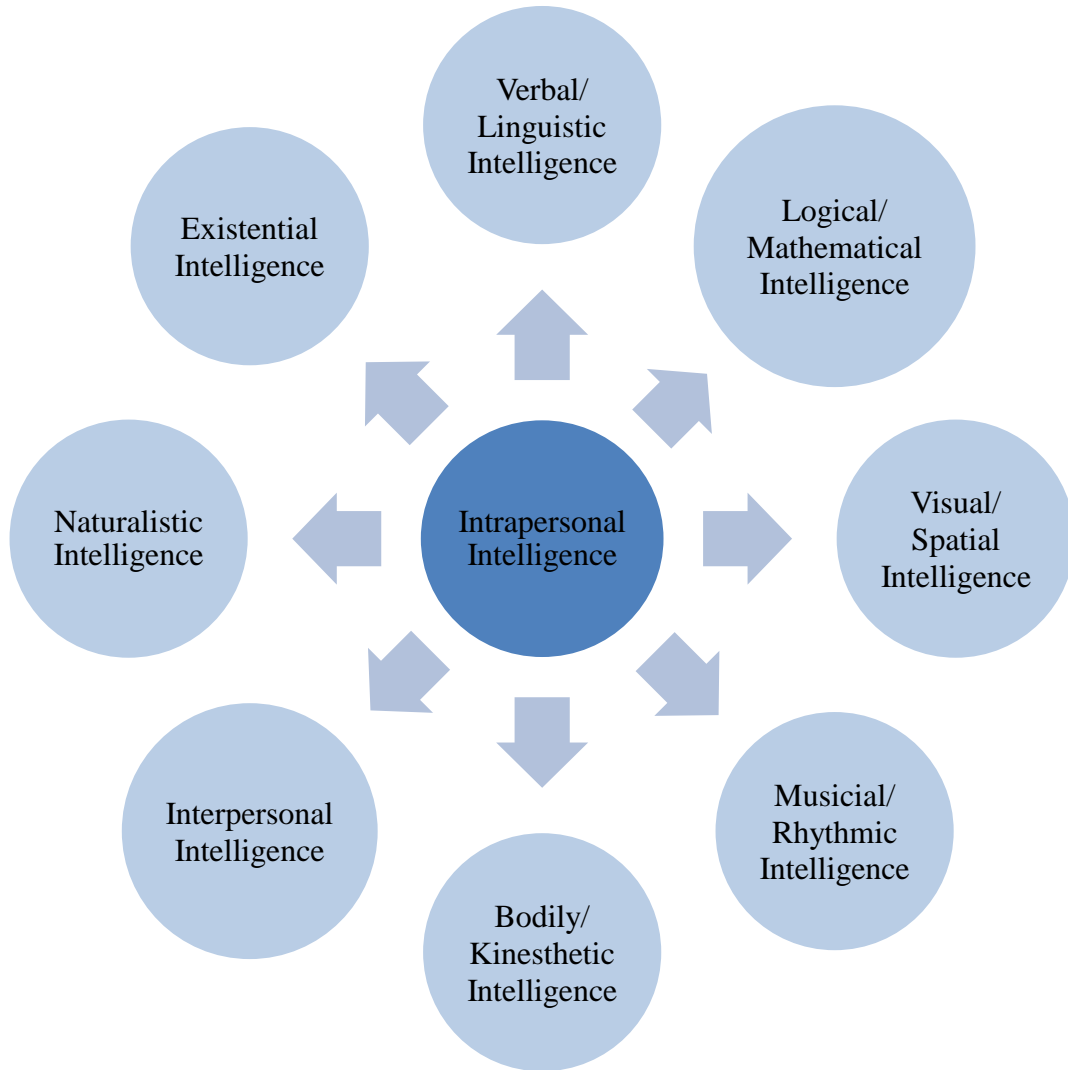
Source: Parvez, 2021.

People with high intrapersonal intelligence; are capable of understanding not only themselves but also other people and the world. In this context, intrapersonal intelligence first passes through the circle of self-awareness and self-understanding. A result of being in harmony with one's feelings and thoughts is to be in harmony with the thoughts and feelings of others. In this sense, it is possible to state that intrapersonal intelligence is a bridge from understanding oneself to understanding others (Parvez, 2021). People with intrapersonal intelligence have developed empathy skills and this enables them to be successful in interpersonal communication processes.

Intrapersonal intelligence is related to intrapersonal communication. Intrapersonal communication can be defined as communication with one's self, and that may include self-talk, acts of imagination and visualization, and even recall and memory. From planning to problem solving, internal conflict resolution, and evaluations and judgments of self and others, we communicate with ourselves through intrapersonal communication. All this interaction takes place in the mind without externalization, and all of it relies on previous interaction with the external world (McLean, 2005). Shedletsky (1989) examines intrapersonal communication through the eight basic components of the communication process (i.e., source, receiver, message, channel, feedback, environment, context, and interference) as transactional, but all the interaction occurs within the individual.

Intrapersonal intelligence is the ability to understand oneself, recognize one's emotions, discover strengths and weaknesses, and resolve conflicts that disrupt psychological balance and stability. Therefore, intrapersonal intelligence is key and develops other intelligence (Rubilo, 2002). In this context Intrapersonal intelligence is an intelligence area within the Multiple Intelligences Theory, but it directly affects and develops other intelligence areas. This exceptional case of intrapersonal intelligence within the Theory of Multiple Intelligences is illustrated in Figure. 2.

Figure. 2. Intrapersonal Intelligence and Theory of Multiple Intelligences

Source: Compiled by the researchers.

People refer to themselves and their own lives to create appropriate mental models when making judgments, reaching an idea, and making decisions. Intrapersonal intelligence facilitates individuals to reach this reference point necessary for self-knowledge, and helps control their emotions, behaviors, and expressions; it supports self-awareness, self-understanding, and self-motivation (Perez & Ruz, 2014: 143). These three combinations constitute the most important driving force of one's learning and development process.

Intrapersonal intelligence is the ability to understand one's self and identity. In this context, it also includes understanding one's strengths and weaknesses, moods, desires, and intentions. Therefore, intrapersonal intelligence serves to remind the person something about themselves beyond knowing themselves and being aware of their skills. Through this intelligence, the person learns to cope with their emotions by knowing about themselves and learns to developing intrapersonal intelligence (Christison, 2005; Vongrahchang & Chinwono, 2016: 8). Intrapersonal intelligence is the ability of a person to know themselves and to exhibit harmonious behaviors within the framework of this knowledge and understanding they have

about themselves. With this type of intelligence, it refers to abilities such as evaluating oneself objectively -with its strengths and weaknesses-, being aware of one's feelings, needs and goals, self-discipline and self-confidence.

In other words, intrapersonal intelligence; is to know who a person is, what they want to do and what they does not want to do, or how to behave in various situations, what to turn to and what to stay away from, and accordingly to make the right decisions (Saban, 2002: 13-14). The right decisions that a person takes in them life will affect the concepts of self-confidence, success, happiness, learning, teaching and development.

Table. 1. Content of Intrapersonal Intelligence

<u>Intrapersonal Intelligence</u>
<ul style="list-style-type: none">
• Self-Knowledge
• Self-Awareness
• Self-Reflection
• Self-Sets Goals
• Self-Evaluation
• Self-Motivation
• Self-Management
• Self-Problem Solving
• Self-Conflict Resolution
• Self- Directed Learning
• Self-Actualization

Source: Compiled by the researchers.

Intrapersonal intelligence includes many actions, although it is directed to the essence and self of the person. Table. 1 intrapersonal intelligence as presented in; ‘self-knowledge’, ‘self-awareness’, ‘self-reflection’, ‘self-set goals’, ‘self-evaluation’, ‘self-motivation’, ‘self-management’, ‘self-problem solving’, ‘self-conflict resolution’- includes actions such as ‘self-directed learning’ and lastly ‘self-actualization’. These actions can also be interpreted as the returns of intrapersonal intelligence.

CONCLUSION

*“It’s not how smart you are that matters,
what really counts is how you are smart.”*

Howard Gardner

Intrapersonal intelligence is a type of intelligence related to knowing and understanding one’s self, being aware of what one feels and what one wants. Intrapersonal intelligence can be considered as the most important companion in a person’s life journey. Intrapersonal intelligence acts as a guide for one’s own learning and development plan. This intelligence offers the person great opportunities in areas such as self-knowledge and understanding, self-realization, education, career, and human relations. So much so that intrapersonal intelligence;

supports the development of other multiple intelligence areas and enables them to function more interactively.

According to Gardner's approach, all intelligence types included in Multiple Intelligences Theory are open to development and learning in the process. The most important prerequisite here is to discover and direct one's talent and area of interest. The most important key to this process is intrapersonal intelligence.

References

- Christison, M. A. (2005). *Multiple Intelligence and Language Learning: A Guide of Theory, Activities, Inventories, and Resources*. San Fransisco, CA: Alta Book Center Publishers.
- Gardner, H. (1983). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books.
- Gardner, H. (1993). *Multiple Intelligences: The Theory in Practice*. New York: Basic Books.
- Gürel, E. & Tat, M. (2010). Çoklu Zekâ Kuramı: Tekli Zekâ Anlayışından Çoklu Zekâ Yaklaşımına. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 3 (11): 336-356.
- McLean, S. (2005). *The Basics of Interpersonal Communication*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Parvez, H. (2021). Why Intrapersonal Intelligence Matters. *PsychMechanics*. <https://www.psychmechanics.com/why-intra-personal-intelligence-matters/>. Access Date. 08.07.2023.
- Perez, M. Del Mar & Ruz, N. R. (2014). Intrapersonal Intelligence and Motivation in Foreign Language Learning. *European Scientific Journal*. 10 (17): 142-150.
- Rubio, F. D. (2002). La Inteligencia Intrapersonal del Alumnado de Idiomas. In *Inteligencias Múltiples, Múltiples Formas de Enseñar Inglés*. M. C. Fonseca (Ed.). 115-137. Mergablum.
- Saban, A. (2002). *Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitimi*. 5th Edition. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sadiku, M. N. O. & Musa, Sarhan M. (2021). *A Primer on Multiple Intelligence*. Springer, Cham.
- Sellars, M. (2006). The Role of Intrapersonal Intelligence in Self Directed Learning. *Issues in Educational Research*. 16 (1): 95-119.
- Shedletsky, L. (1989). *Meaning and Mind: An Intrapersonal Approach to Human Communication*. Indiana: ERIC.
- Vongkrahchang, S. & Chinwonno, A. (2016). Effects of Personal Intelligence Reading Instruction on Personal Intelligence Profiles of Thai University Students. *Kasetsart Journal Social Sciences*. 37: 7-14.

Kötünün Rengi Beyaz Değil: 2000 Sonrası Afrika Sinemasında Dönüşen Avrupalı Özne

Muzaffer Musab Yılmaz
Dr., Sakarya Üniversitesi, İletişim Fakültesi
muzafferyilmaz@sakarya.edu.tr

Özet

Postkolonyal bir olgu olan Sahraaltı Afrika sinemasında filmler çoğunlukla alegorik anlatılar üzerine bina edilmiştir. Kıta sinemasının ilk döneminde hayat bulan filmlerde kıtanın karşılaştığı sorunlar, sembolik bir değere haiz nesne ve kişilerle ifade edilmiştir. Önemli sayıda film, Afrikalı-Avrupalı dikotomisi üzerinden kurgulanmıştır. Afrikalılar yoksul, periferide yaşayan, göçmen ve çaresiz türünden kodlarla sembolize edilirken Avrupalılar zengin, üstün, sömürgeci, özgür türünden kodlarla işlenmiştir. 2000’li yıllara gelindiğinde, Afrikalı sinemacıların küresel düzeyde ses getiren önemli bir çoğunluğunun Avrupa’da yaşadığı ya da bu kıtada eğitim alarak uzun bir süre burada bulunduğu görülür. Bu kişiler, filmlerinde göç, göçmenlik, arada kalmışlık, seyahat türünden temaları sıkça tekrarlar. Filmlerde Afrika kadar Avrupa da mekân olarak kullanılır. Bundan dolayı onların filmleri Afrikalı olduğu kadar Avrupalıdır da. Bu isimler tarafından hayat bulan filmlerde de kıta sinemasının ilk dönemindeki gibi bir alegorik anlatı söz konusudur. Fakat bu ikilik, kıta sinemanın ilk dönemindeki gibi Afrikalı-Avrupalı karşıtlığı üzerine bina edilmez. Bu çalışmada, Afrikalı özne ile Avrupalı özneyi hikâyelerinde kesiştiren filmler üzerinden, 2000 sonrası Afrika sinemasında Avrupalı öznenin inşa edilme biçimleri incelenmiştir. Frederic Jameson’un ulusal alegori kavramı üzerinden, halihazırda göçmen olarak Avrupa’da yaşayan ya da uzun bir süre Avrupa’da yaşadıktan sonra kıtasına dönen sinemacılarda görülen ülke, memleket gibi değerlerin dönüşümü ve alegorik anlatının iki kıtayı da içine alacak şekilde yeniden kurulması bağlamında, Avrupalı öznenin yaşadığı dönüşüm ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sahraaltı Afrika Sineması, Postkolonyal Sinema, Ulusal Alegori.

İbn Rüşd'e Göre Nedensellik Ve Mucize Problemi

Orhan Özdemir

Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
or.ozdemir1979@gmail.com

Özet

İllyet meselesi, İslâm düşünce tarihinde üzerinde en fazla tartışmanın yaşandığı konulardan biridir. Modern ifadeyle “nedensellik” ilkesi, sebeplerin kendi etkilerini meydana getirdiği ve bu sebeplerin etkin varlıklar olduğunu öne süren Aristotelesçi düşünceye dayanmaktadır. Meşşâî geleneğe bağlı olan Müslüman filozoflar, illyet ilkesini savunmuşlardır. İllyet meselesi, klasik İslâm düşüncesinde “illet” ve bunun neden olduğu süreci ifade eden “illiyet” kavramı ile bunun neticesinde ortaya çıkan “ma'lul”/etki çerçevesinde tartışılmıştır. Tanrı'nın mutlak kudreti ve O'nun âlemde dilediğini yapma hürriyetine sahip olduğu düşüncesine imkan tanımaması ve mucize olgusunu olumsuz etkilemesinden dolayı, Müslüman kelamcılar nedensellik ilkesini reddetmişlerdir. Onlar, tecrübe ve aklın, neden ile etki arasında zorunlu bir ilişkinin bulunduğuna hükmedemeyeceğini ileri sürerek, olay ve olguları “âdet” kavramı çerçevesinde açıklamışlardır. Bu bağlamda, Gazâlî, filozoflara reddiye mahiyetinde, *Tehâfütü'l-Felâsife* eserini yazmıştır. Bu eserinde, tartışmaya açtığı 20 meselede filozofları tenkit ederek, kendilerinden burhan derecesinde delil getirmelerini istemiştir. İbn Rüşd ise, Gazâlî'ye reddiye olarak kaleme aldığı *Tehâfüt't-tehâfüt*'te onun, filozoflara karşı kullanmış olduğu kanıtları değerlendirmiş, bunların yakîn ve burhan seviyesine ulaşmadığını ifade etmiştir. İllyet ilkesini ontolojik ve epistemolojik bir temele dayandırarak savunan İbn Rüşd, duyulur nesnelere bulunan etkin nedenlerin inkarını safsata olarak nitelendirmiş, sebepliler hakkında bilgi edinmenin ancak onların sebeplerini bilmekle mümkün olabileceğini savunmuştur. Zira, Ona göre, gerçek bilgi, belli bir olayın temelinde yatan sebepleri anlama etkinliğidir. İbn Rüşd'e göre, nedensellik ilkesinin reddedilmesi, aklın reddedilmesi anlamına geleceğinden dolayı, hiçbir şeyin gerçek bilgisine ulaşamayacaktır. Bu reddetmenin sonucu, felsefî ve ilmî açıdan olduğu gibi teolojik açıdan da olumsuzluğa yol açmaktadır. Bu bağlamda, âlemde meydana gelen her şey bir tesadüfe bağlı olarak oluşuyorsa, ya da Tanrı'nın kavranamayan takdirine bağlı ise, âlemdeki aklî modelin anlaşılması mümkün olmayacaktır. Bu durum ise, sadece âlemin yaratılışındaki hikmeti değil, aynı zamanda onda hâkim olan bir yaratıcı varlığını da inkara yol açacaktır. Bu bakımdan, âlemdeki tertip ve düzeni ereksel bir temele dayandıran Müslüman Filozof, inayet ve ihtira delilleriyle bu düşüncesini temellendirmiştir. O, mucize olgusunu ise, mantıksal ve fizikî açıdan mümkün görmüş, ancak bu sıra dışı olayların tabiatın doğal akışını ihlal ettiğini savunmuştur. Duyusal olan sıra dışı olaylara mesafeli yaklaşan İbn Rüşd, bu tür mucizelerin tek başına peygamberlik için delil olamayacağını ileri sürmüştür. Ona göre, incelendiği takdirde, tüm zamanlarda peygamberlik için kanıt oluşturabilecek en büyük mucize, Kur'an-ı Kerîm'dir.

Anahtar Kelimeler: İbn Rüşd, Nedensellik, İllyet, Mucize, İlet.

Orhan Veli Kanık Şiirlerinde Poetik Sadakat[†]

Mehmet Can Köksal

Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
koksalmehmetcan@gmail.com

Özet

Türk şiirinde, kendisine kadar gelen dönemin hâkim şiir anlayışına karşı bir başkaldırı gerçekleştiren Garip hareketi, Türk edebiyatının dönüm noktalarından biridir. Sonraki yıllarda Birinci Yeni olarak da adlandırılacak Garip hareketi dönemin şiir anlayışındaki bazı unsurları şiirin dışına atmaya çalışmış ve alışkanlıkları kıran bir noktada yer almıştır. Bu duruma tepki olarak Garip tarzı şiirler; dönemin yazar, şair ve entelektüel kesimleri tarafından sıklıkla eleştirilmiştir. Garip hareketinin öne çıkan şairi olan Orhan Veli Kanık dönemin şiir anlayışını değiştirme çabasıyla birçok şiir yazmıştır.

Orhan Veli Kanık ve Oktay Rifat Horozcu'nun kaleme aldığı, 1937'de Varlık dergisinde yayımlanan *Sürrealist Oyunlardan* isimli diyalog-şiir Garip tarzından izler taşıması bakımından Garipçilerin ilk poetik nitelikli metni sayılabilir. Garip hareketinin sistemli ve derli toplu bir şekilde poetikalarını ortaya koymaları Garip (1941) isimli şiir kitabıyla olmuştur. Bu eserin ön sözünde Garip tarzının poetikası açıkça yazılmıştır. Sonraki yıllarda Melih Cevdet Anday bu ön sözde Orhan Veli'nin payının büyük olduğunu söylese de Garip hareketinin üç şairi de bir dönem bu poetikanın savunucusu olmuşlardır.

Garip tarzı şiirin poetikası olarak kabul edebileceğimiz söz konusu ön sözde vezin ve kafiyenin reddedildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra şiirde, özellikle tasvir olmak üzere söz sanatlarına ve musikiye karşı olunduğu belirtilmiş, musiki ve resim gibi sanatların müstakil olarak güzel oldukları ve o halde kalmaları gerektiği savunulmuştur. Şiirde mısraç zihniyete de karşı çıktığı görülen bu metinde, bütün güzelliğinin daha önemli olduğu dile getirilmiştir.

Bu çalışmada Garip hareketinin önemli şairlerinden Orhan Veli Kanık'ın şiire dair görüşleri ve şiirleri arasındaki uyum *poetik sadakat* terimi etrafında incelenmiştir. Bu çalışma, Garip tarzı şiirlerin ilk defa yayımlandığı 1937 yılı ile Garip kitabının ikinci baskısının yapıldığı 1945 yılı arasını kapsamaktadır. 1945 yılı sonrasında Orhan Veli'nin Garip tarzı dışına çıktığı örnekler sıklıkla görülmektedir. Bu sebeple şairin Garip tarzı şiirden uzaklaştığı, önceden karşı olduğu öğeleri sıklıkla kullandığı 1945 yılı sonrası bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Garip, Orhan Veli Kanık, Poetika, Poetik Sadakat.

Poetic Fidelity in Orhan Veli Kanık's Poems

Abstract

In Turkish poetry, the Garip movement, which made a revolt against the dominant poetry understanding of the period up to it, is one of the turning points of Turkish literature. In the following years, the Garip movement, which will also be called the Birinci Yeni, tried to exclude some elements of the poetry understanding of the period and took place at a point that broke the habits. In response to this situation, Garip style poems; It was frequently criticized by

[†] Başlıkta yer alan "Poetik Sadakat" ifadesi şu kitabın başlığından alınmıştır: Mustafa Karadeniz, (2021). *Ben Bir Ara - Cemal Süreya Şiirinde Poetik Sadakat*. Kriter Yayınevi.

writers, poets and intellectuals of the period. Orhan Veli Kanık, the prominent poet of the Garip movement, wrote many poems in an effort to change the poetry understanding of the period. The dialogue-poem named Surrealist Games, written by Orhan Veli Kanık and Oktay Rifat Horozcu and published in Varlık magazine in 1937, can be considered the first poetic text of the Garipists in terms of having traces of the Garip style. It was with the poetry book Garip (1941) that the Garip movement revealed its poetics in a systematic and tidy manner. The poetics of the Garip style is clearly written in the preface of this work. In the following years, although Melih Cevdet Anday said that Orhan Veli had a great share in this preface, all three poets of the Garip movement were the defenders of this poetics for a while. It is seen that syllable prosody and rhyme are rejected in the preface, which we can accept as the poetics of Garip style poetry. In addition to this, it has been stated that in poetry, there is opposition to rhetoric and music, especially depiction, and it has been argued that arts such as music and painting are beautiful in their own right and should remain in that state. In this text, which is seen to be opposed to the verse mentality in the poem, all its beauty is expressed more important. In this study, the views of Orhan Veli Kanık, one of the important poets of the Garip movement, on poetry and the harmony between his poems were examined around the term of poetic fidelity. This study covers the period between 1937, when the idea of Garip style poetry was first expressed, and 1945, when the second edition of the Garip book was made. After 1945, examples of Orhan Veli going out of the Garip style are frequently seen. For this reason the period after 1945, when the poet moved away from Garip style poetry and used the elements that he was against before was left out of the scope of this study.

Keywords: Garip, Orhan Veli Kanık, Poetics, Poetic Fidelity.

POETİKA

Poetika köken olarak “yapmak”, “üretmek”, “yaratmak” anlamlarına sahip “poein” fiilinden türetilen Yunanca bir sözcüktür. “Fransızca da poetique, İngilizcede poetic, Almancada poetik, İtalyanca ve Latince de poetica gibi karşılıkları bulunur.” (Okay, 2013: 15) Poetika teriminin Aristoteles’in *Poetika* isimli eseriyle dünya edebiyatına girdiği düşünülmektedir. Aristo’nun eseri daha çok taklide dayalı epik, tragedya ve dram gibi dallarla ilgili yazılmış bir eserdir. Nitekim *Poetikaya Giriş* kitabında Tzvetan Todorov şöyle der:

Aristoteles’in *Poetika*’sının nesnesi edebiyat veya bizim edebiyat dediğimiz şey değildir; bu anlamda kitap bir edebiyat teorisi çalışması değil, dil kullanan temsile (mimesis) ilişkin bir çalışmadır. Bu nedenle Aristoteles, genel olarak temsil ile ilgili bir girişten sonra temsili veya kurgusal türlerin, yani epik ve dramın özelliklerini betimler. (Todorov, 2008: 19)

Todorov’un da bahsettiği gibi poetika kelimesi ilk kullanıldığı yıllarda şimdiki anlamından farklı bir anlamda kullanılmıştır. Buradaki “Mimesis, en klasik anlamıyla Antik Yunan retorğinde, taklit ve öykünmeye dayalı temsil anlayışıdır. Platon ve Aristoteles düşüncesinde doğa ve gerçekliği yansıtma görüşüne dönüşmüştür.” (Kıyar ve Karkın, 2013: 93)

Dolayısıyla bu filozoflar mimesis yani yansıtma kavramını sanatın rolünün doğayı taklit etmek olduğunu anlatmak için kullanmışlardır. Poetika kelimesi Şemsettin Sami’nin *Kamus-ı Fransevi*’sinde, “fenn-i şiir (şiir sanatı)”, “ilm-i aruz (aruz bilimi)” anlamlarıyla karşılanmıştır. (Sami, 1905: 1718). Selçuk Çıkla’nın tespitine göre Türk edebiyatında “poetik” veya “poetika” terimini ilk defa, Rezaizâde Mahmud Ekrem 1886’da yayımlanan *Takdîr-i Elhan*’da, Boileau’nun *Art Poétique* adlı eserinin “Sanayi’i Şi’riyye” ve “Arpoetik” şeklinde çevrilmek

suretiyle kullanmıştır. (Çıkla, 2015: 39). İlk kullanıldığı yıllara nazaran bugün poetika terimi, bir değişim geçirerek yazarların şiir sanatıyla ilgili görüşlerini karşılayan bir terim hâlini almıştır.

ORHAN VELİ VE GARİP ŞİİRİ

Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat Horozcu'nun kurduğu Garip hareketi; kendinden önceki şiir anlayışlarını reddeden, şiirde geleneksel kalıplardan uzaklaşan ve onları sert şekilde eleştiren bir tavır ile karşımıza çıkmaktadır. Bu tavırları, onları edebiyat tarihimizde farklı ve önemli kılmaktadır. Garip tarzı şiirin dönemdeki algılanışını Yalçın Armağan şu sözlerle ifade eder: "Garip'in ilk örneklerinin okurda şaşkınlık yaratması bir yana, ilk örneklerin şiir olup olmadığına dair kuşkuyla dile getirilmesi, Garip'in Türkiye'de şiir adına kabul edilmiş bütün şiir anlayışlarının dışına çıktığının kanıtıdır." (Armağan, 2018: 110). Ramazan Korkmaz ve Tarık Özcan ise, Garip şiiri için şunları söylemektedir: "Dil anlayışlarında gördüğümüz her türlü yükten arınma dileğinde de sürrealizmin 'otomatik yazı' anlayışı etkilidir. Küçük çaplı bu şiirler, uzun bir maratondan sonra Türk şiirine bir nebze de olsa soluk aldırır. Diğer bir ifadeyle Garip şiiri, altı yüz yıl süresince büyük bir ordunun disiplini ile yürüyen Türk şiirinin istirahat anıdır." (Korkmaz ve Özcan, 2016: 277).

Orhan Veli; şiirin süsten, söz sanatlarından yoksun yani samimi, açık ve gerçekçi olması gerektiğini savunan bir şairdir. Orhan Veli şiirde, şairânelikten uzaklaşmayı ve mananın egemenliğini savunarak, şiiri topluma yakınlaştırmaya çalışmıştır. Bu hususu Mehmet Kaplan şu sözlerle açıklamaktadır: "İşte Orhan Veli ve arkadaşlarının Türk şiirinde yapmış oldukları en büyük inkılâp budur; şiirsiz şiir veya edebiyatsız edebiyat. Kendilerinin deyimi ile 'şairânelik'in tasfiyesi, mutlak samimiyet, sadelik ve gerçeğe bağlılık." (Kaplan, 2004: 119) Şiir tarzı ve kelime seçimi açısından bakıldığında Garip tarzı şiirin gerçeğe yakın ve sade bir dilden meydana geldiği söylenebilir. Bunun yanı sıra gerek söz sanatlarını gerekse vezini ve kafiyeyi şiirden atmak için çaba gösteren Orhan Veli, bir dönem şiirde sadeliğin önde gelen savunucusu olmuştur. Garip tarzı şiirlerin ilk örnekleri 1937 yılında verilmiştir. Selçuk Çıkla hareketin kökenine dair şöyle bir açıklama getirir:

Türk şiirini köklü bir şekilde etkilemiş olan Garip tarzı ilk şiirler Varlık dergisinin 15 Eylül 1937 tarihli 101. sayısında yayımlanmıştır. Bundan iki sayı sonra yayımlanan bazı yeni şiirler içinde yer alan "Sürrealist Oyunlardan" başlıklı diyalog-şiir, Orhan Veli ve Oktay Rifat'ın farklı edebi ve sosyal konulardaki düşüncelerini içermesi bakımından Garipçilerin ilk manzum poetik nitelikli metni olarak görülebilir. (Çıkla, 2015: 373)

Orhan Veli, 1937 yılında ilk örneklerini verdiği Garip tarzı şiirden 1945 yılında çıkarılan Garip kitabının ikinci baskısı ile birlikte uzaklaşmaya başlamıştır. Dolayısıyla çoğu yazar ve araştırmacı Orhan Veli ve arkadaşlarının 1937-1945 yılları arasında etkin biçimde Garip tarzı şiirler yazdığını savunmaktadır. Garip hareketi ile ilgili en kapsamlı araştırmanın yazarı Hakan Sazyek, her ne kadar Garip tarzının 1950'lere kadar sürdüğünü söylese de, 1945 yılında Orhan Veli'nin sanatında bir değişiklik olduğunu kabul etmektedir: "Orhan Veli, Garip'in 1945'teki ikinci baskısıyla birlikte girdiği ılımlılaştırma süreci içinde değerlendirilebilecek yazı ve konuşmalarında şiiri keskin çizgilerle tanımlamaktan kaçınma eğilimi içinde görülür." (Sazyek, 2016: 136)

ORHAN VELİ'DE POETİK SADAKAT

Orhan Veli ilk defa 1937 yılında öncül örneğini verdiği Garip tarzı şiiri, 1941 yılında

yayınlanan Garip'in ön sözünde sistemli ve net çizgilerle anlatıp, bu tarzın çerçevesini çizmiştir. Yazdığı şiirlerinin büyük bir bölümünü bu kitabın ön sözündeki görüşlerinin doğrultusunda kaleme aldığı söylenebilir. Fakat şiirlerinin bir bölümünde poetikasına ters düşen noktalar olduğu da göze çarpmaktadır. Orhan Veli her ne kadar kendisinden önceki şiir anlayışını reddetmiş olsa da, Garip tarzı şiir fikrini oluşturana kadar içinde yetiştiği kültürden ve okuduğu diğer şairlerden etkilenmiş, bunu da bilinçli ya da bilinçsiz olarak şiirine yansıtmıştır.

Orhan Veli, 1941 yılında yayımlanan bir yazısında sanatkârların ister istemez taklide başvurduğunu şu cümlelerle dile getirmiştir: “Sanatkâr, mükemmel bir mukallittir. Usta sanatkâr, mukallit değilmiş gibi görünür. Çünkü taklit ettiği şey orijinaldir. 19'uncu asırda yaşamış realist muharririn anlattığı tabiat orijinal değildir. Zekâ tarafından taklit edilmiştir. Onun için eser kopyanın kopyasıdır.” (Kanık, 2021: 33). Orhan Veli Kanık bu cümleleriyle âdeta sanatta geçmişten kopukluğun tam anlamıyla mümkün olmadığını ifade etmektedir.

Garip şairlerinden birisi olan Melih Cevdat Anday, yıllar sonra Mustafa Baydar'a verdiği bir mülakatta, garip tarzı şiirlerin poetikasının büyük oranla Orhan Veli'nin yazdığını söylemiştir. Anday, bu poetikaya sert bir eleştiri getirmiştir:

Garip adlı kitabın yayımlanması hikâyesi şöyledir: Bu kitabı önce üçümüzün adı ile bastırmak istiyorduk. Sonra bu düşünceden vazgeçtik; kitap, Orhan Veli'nin hazırladığı bir antoloji durumunu aldı. Bunda sanıyorum ki, Orhan Veli tarafından hazırlanan ön sözde, düşünce beraberliği olmaması rol oynamıştır. Gerçekten düşünüyorum da o ön söz, bağdaşamaz birtakım düşüncelerin toplamı olmaktan başka, kitabın içindeki şiirleri açıklamaktan da uzaktır. (Baydar, 2015: 48)

Melih Cevdet Anday'ın bu eleştirisinin bir nebze ağır olduğunu söylemek gerekir. Zira Orhan Veli'nin şiirleri incelendiğinde, Garip ön sözünde bildirildiği üzere şiirlerinin çoğunluğunda vezin ve kafiyenin şiir dışına atıldığı, dilin sade ve duru kelimelerle kurulduğu görülmektedir. Ayrıca şairin, birçok şiirinin de poetikasıyla örtüştüğü görülmektedir. Her ne kadar poetikasına uymayan şiirleri bulursa da poetikasına uygun şiirlerin hiç olmadığı da söylenemez. Şiirlerini incelemeye geçmeden önce Orhan Veli'nin poetikasında yani “Garip” ön sözünde hangi görüşlerin savunulduğuna bakmak gerekir. Orhan Veli şiirde vezin ve kafiyenin üstünlüğüne karşı gelmekte şiirde vezin ve kafiye ile âhenk sağlamanın beyhude ve yanlış bir çaba olduğunu düşünmektedir: “Bir şiirde takdir edilmesi lâzım gelen bir âhenk varsa, onu temin eden şey, ne vezindir ne de kâfiye. O âhenk vezinle kafiyenin dışında da, vezinle kafiyeye rağmen de mevcuttur.” (Kanık, 2017: 21)

Orhan Veli, resim ve musiki gibi sanatların şiirin içinde yeri olmadığını düşünür ve bu sanatların şiire dâhil olmaması gerektiğini savunur: “Güzel olanı temin edecek güçlük herhalde bu olmalı. Şiirde musiki, musikide resim, resimde edebiyat bu güçlüğü yenemeyen insanların başvurdukları hileden başka bir şey değil. Ayrıca bu sanâtlar, öteki sanatların içine girince hakiki değerlerinden de birçok şey kaybediyorlar.” (Kanık, 2017: 24)

Orhan Veli, şiirde resimle birlikte tasvire de karşı durmaktadır. Bu görüşünü Garip ön sözünde şöyle açıklamaktadır: “Onlar bütün meziyetleri tasvir olmaktan ibaret yazıları şiir addetmekte güçlük çekmiyorlar. Halbuki o yazıların şiirliğini kabul etmemek lâzım.” (Kanık, 2017: 26)

Şair, mısraçı zihniyeti ve berceste mısraları şiirde reddetmektedir. Tek bir mısranın öne çıkması anlamına gelen berceste mısraları şiirde istememektedir.

Şiirde hücum edilmesi lâzım geldiğine inandığım zihniyetlerden biri de mısraçı zihniyettir.

Bir şiirde bir tek berceste mısraın kifayetine itikat şeklinde tezahür eden ve ilk bakışta insana basit görünen bu zihniyeti, şiirin kötü bir hususiyetine bağlanışın gizli bir ifadesi olduğu için mühim buluyorum. (Kanık, 2017: 29)

Tüm bunların yanı sıra Orhan Veli; şiirde teşbih, istiare gibi söz sanatlarının milatlarını doldurduklarını düşünmektedir. “Garip” ön sözünde de söz sanatları ile ilgili fikirlerini açıkça ifade etmiştir: “Yazının peyda olduğu günden beri yüz binlerce şair gelmiş, her biri binlerce teşbih yapmış. Hayran olduğumuz insanlar bunlara birkaç tane daha ilâve etmekle acaba edebiyata ne kazandıracaklar? Teşbih, istiare, mübalağa ve bunların bir araya gelmesinden meydana çıkacak bir hayal zenginliği, ümit ederim ki, tarihin aç gözünü artık doyurmuştur.” (Kanık, 2021: 23)

Orhan Veli Kanık’ın Garip tarzı şiir ile ilgili poetik görüşleri bunlardır. Yazarın poetikasına sadık ya da uyumlu şiirler yazıp yazmadığı konusu *poetik sadakat* terimi etrafında yazarın bazı şiirleri ile incelenecektir.

Bir Roman Kahramanı

Çadırımın üstüne yağmur yağıyor,
Saros körfezinden rüzgâr esiyordu,
Ve ben, bir roman kahramanı,
Ot yatağın içinde,
İkinci dünya harbinde,
Başucumda zeytinyağı yakarak
Mevzuumu yaşamaya çalışıyordum;
Bir şehirde başlayıp
Kimbilir nerde

Kimbilir ne gün bitecek mevzumu. (Ülkü, 1.1.1945)[‡] (Kanık, 2017: 71)

Şiirde tasvir olması ve resim sanatına atıf yapılması nasıl bir şeydir diye sorulacak olursa bu soruya cevap olarak bu şiir örnek gösterilebilecek niteliktedir. Şiirler okurun aklında, hayalinde birtakım resimler uyandırmaya açık metinlerdir. Okurlar sanatı anlamlandırmaya çalışmaktadırlar. Sürrealizm akımından etkilendiğini bildiğimiz Orhan Veli, her ne kadar sanatların iç içe geçmesinden ve tasvirden rahatsız olduğunu poetikasında açıklasa da bundan maalesef geri duramamıştır. Şiirin ilk altı mısrasında, bir çadırda ot yatağının içinde yatan bir kişinin başucunda zeytinyağı yakması betimlenmiştir. Dışarıda yağmur yağdığı ve rüzgar estiği bilgileri ile de betimleme zenginleştirilmiştir. Bu şiir kendisine okuyan ve ressam olan bir okura gayet hoş bir fikir sağlamaktadır.

Anlatamıyorum

Ağlasam sesimi duyar mısınız,
Mısralarımda;
Dokunabilir misiniz,
Gözyaşlarıma, ellerinizle?

Bilmezdim şarkıların bu kadar güzel,
Kelimelerinse kifayetsiz olduğunu
Bu derde düşmeden önce.

[‡] Şiirlerin ilk yayımlanış yeri ve tarihini bu şekilde belirttik.

Bir yer var, biliyorum;
Her şeyi söylemek mümkün;
Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum;
Anlatamıyorum. (Garip I, 1941) (Kanık, 2017: 60)

Orhan Veli poetikasında, şiirde mısranın hakimiyetine özellikle de divan edebiyatında berceste mısra denilen kavrama, dolayısıyla bir mısranın öne çıkıp diğer mısraları gölgede bırakması durumuna karşı çıkmaktadır. Mısra-ı berceste Divan edebiyatında gazellerde bulunan, kısaca en güzel, en seçkin ve en gözde mısraya verilen addır. Bir mısranın berceste mısra olması için diğerlerinden farklı veya göze çarpan bir öneminin olması gerekir.

Yusuf Ziya Ortaç, Asaf Halet Çelebi'nin şiirlerindeki bazı kelimelere mısra-ı berceste yakıştırması yapmıştır. Yusuf Ziya Ortaç, Akbaba dergisinde "Çimdik" mahlasıyla Asaf Halet Çelebi'yi eleştirirken şöyle bir cümle kullanır: "Yok mu?... Bu büyücü tekerlemeleri yeni şiirin mısraı bercestesi diye resimlerle süslenerek kapaklarında neşrediliyor." (Çıkla, 2015: 400) Tabii her ne kadar Yusuf Ziya Ortaç bu yorumu eleştiri olarak yapmış olsa da, şiirde öne çıkan bir dizeye bu yakıştırmayı yapmak yeni veya uçuk bir okuma değildir.

Bu şiirde de şiirin hem başlığı hem de son dizesi olan "Anlatamıyorum" kelimesi kendiliğinden öne çıkan, güzel, manalı, etkileyici ve vurucu bir dizedir. Bu açıdan bakıldığında şiirde kendini öne çıkaran, fark ettiren "Anlatamıyorum" dizesi için bu şiirin berceste mısrası denilse yanlış tespit yapılmış olmaz. Şair isteyerek veya istemeyerek bütün kelimelerin hizmet ettiği ve bütün dizelerin onu öne çıkardığı bir dize oluşturmuştur. Burada bu dizenin öne çıkmasında, okurun rolünde olduğu söylenebilir. Şair, her ne kadar bir berceste mısra oluşturmak istememiş olsa bile bu şiiri okuyanın tecrübesi ve algılayışı ile birlikte bir berceste mısranın ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Kimse "Anlatamıyorum" dizesi haricindeki bir dize ile bu şiiri aklına getiremeyebilir ama herkes bu dizeyi duyduğu anda bu şiiri de bilecektir. Dolayısıyla burada bir dizenin, en güzel dize olduğu ve diğer dizelerin önüne geçtiği söylenebilir. Bu tabii ki birebir Divan şiirindeki mısra-ı bercestenin aynısı değildir ama anlam bakımından aralarında bir yakınlık bulunmaktadır.

Bayram

Kargalar, sakın anneme söylemeyin!
Bugün toplar atılırken evden kaçıp
Harbiye nezaretine gideceğim.
Söylemezseniz size macun alırım,
Simit alırım, horoz şekeri alırım;
Sizi kayıt salıncağına bindiririm kargalar,
Bütün zıpzıplarımı size veririm.
Kargalar, ne olur anneme söylemeyin! (Varlık, 15.3.1940) (Kanık, 2017: 36)

Bu şiirde aliterasyon (ses yinelemesi) yöntemi sıklıkla kullanılmıştır. -s sesi sıklıkla kullanılarak bir ahenk yakalanmaya çalışılmıştır. "Sizi kayıt salıncağına bindiririm kargalar" dizesinde, insana ait olan bir durum kargalara atfedilerek teşhis yani kişileştirme yapılmıştır. Yine son dizede, teşhis sanatı kullanılmıştır. Top ve harbiye nezareti arasında tenasüp sanatı vardır. Tenasüp; tezat bulundurmayan, anlamca birbirine yakın olan kelimelerin bir arada kullanılmasıdır. Bu şiirde de Harbiye Nezareti ile savaşılda kullanılan top kullanılarak tenasüp sanatı kullanılmıştır.

Illusion

Eski bir sevdadan kurtulmuşum;
Artık bütün kadınlar güzel;
Gömleğim yeni,
Yıkanmışım,
Tıraş olmuşum;
Sulh olmuş.
Bahar gelmiş.
Güneş açmış.
Sokağa çıkmışım, insanlar rahat;
Ben de rahatım. (Ses, 1.4.1940) (Kanık, 2017: 59)

Bu şiirde bütün kadınlar güzel diyerek mübalağa sanatına başvurmuştur. Sık sık kullanılan -ş sesiyle aliterasyon (ses yinelemesi) yapılmıştır. “Yıkanmışım / Tıraş olmuşum / Bahar gelmiş / Çiçek açmış” diyerek iki defa tenasüp sanatı yapılmıştır. Son olarak şair bu dizelerde “Eski bir sevda / Gömleğim yeni diyerek tezat sanatına yer vermiştir.

Gemilerim

Elifbamin yapraklarında
Gemilerim, yelkenli gemilerim.
Giderler yamyamların memleketlerine
Gemilerim, yan yana yata;
Gemilerim, kurşun kalemiyle çizilmiş;
Gemilerim, kırmızı bayraklı.
Elifbamin yapraklarında
Kız Kulesi,
Gemilerim. (Varlık, 15.3.1940) (Kanık, 2017: 56)

Bu şiirde gemilerim kelimesi beş kez tekrarlanarak tekrar (yineleme) sanatına başvurulmuştur. “Elifbanın yapraklarında / Kurşun kalem” dizeleriyle tenasüp yapılmıştır. Bunun yanı sıra şiirde -m, -g, -l, -r sesleriyle aliterasyona da başvurulmuştur. Son olarak “Giderler yamyamlar memleketine” derken bir sebepten ötürü insanlar yamyamlara benzetilmiş yani teşbih sanatına yer verilmiştir.

Ne Kadar Güzel

Çayın rengi ne kadar güzel
Sabah sabah,
Açık havada!
Hava ne kadar güzel!
Oğlan çocuk ne kadar güzel!
Çay ne kadar güzel! (Garip I, 1941) (Kanık, 2017: 54)

Orhan Veli'nin bu şiirinde -a sesi asonans olarak nitelenebilir. Bunun haricinde -g, z, -l sesleri ile aliterasyon yapılmıştır. “Hava, açık hava, sabah sabah” kelimeleriyle tenasüp sanatı yapılmıştır. Son olarak “Ne kadar güzel, hava ve çay kelimeleri tekrarlanarak tekrar yani yineleme yapılmış böylece şiirde bir ahenk oluşturulmaya çalışılmıştır.

SONUÇ

Bu makalede Garip hareketi şairi Orhan Veli Kanık'ın poetik yani şiire dair görüşlerine yer verilmiştir. Orhan Veli, "Garip" ön sözünde şiire dair poetik tutumunu çok açık ve aykırı bir şekilde ortaya koymuştur. Her insanın olduğu gibi her sanatkârda zamanla değişen ve gelişen bir varlıktır. Dolayısıyla Orhan Veli'nin görüşleri zamanla birçok kez değişmiştir. Bu sebeple bu çalışmanın sağlam bir zemine oturması için kapsam; Garip tarzı şiir fikrinin ilk defa ortaya atıldığı 1937 yılından, şairin görüşlerinin biraz daha yumuşadığı ve yavaş yavaş Garip tarzı dışında da şiirler yazmaya başladığı 1945 yılına kadar sınırlandırılmıştır. Garip kitabının 1945 yılı Nisan ayında yayımlanan ikinci baskısında Orhan Veli'nin açık bir şekilde, söz sanatlarına karşı ılımlılaştığı ve bu tarihten sonrada Garip tarzı şiirden uzak şiirler yazdığı görülmektedir. Şairin 1947 yılında yazdığı "İstanbul'u Dinliyorum" şiiri Garip tarzının çok dışındadır. Bu şiirde hem tasvirde yararlanılmış hem de musiki öğelerine yer verilmiştir. Orhan Veli'nin şiirleri poetik sadakat terimi açısından incelendiğinde birçok şiirin; şairin poetik tutumuna uygun olarak vezinsiz, kafiyesiz, söz sanatsız, metinler olduğu görülmüştür. Buna rağmen onun şiirleri arasında hiç azımsanmayacak kadar da tasvirin, söz sanatlarının olduğu metinler de görülmüştür. Bu metinler makalemizde objektif olarak incelenmiştir. Şairin her ne kadar poetikasına uygun metinleri olsa da, eleştirdiği ve karşı olduğu öğelerin şiirlerinde bulunduğu da makalemizde ortaya konulmuştur. Bu sebeple Orhan Veli'nin şiirlerinde poetik sadakatin tam olmadığı saptanmıştır. Orhan Veli poetikasına tam anlamıyla uymamış olsa da, şairin meydana getirdiği yenilik çabası, kendisinden sonraki şairleri de etkilemiş ve onun hep hatırlanan bir sanatkâr olmasının yolunu açmıştır.

Kaynakça

- Armağan, Y. (2018). *İmkânsız Özerklik: Türk Şiirinde Modernizm* (5. Baskı). İletişim Yayınları.
- Baydar, M. (2015). *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar*. İletişim Yayınları.
- Çıkla, S. (2015). *Türk Edebiyatında Manzum Poetikalar*. (2. Baskı). Akçağ Yayınları.
- Kanık, O. V. (2017). *Bütün Şiirleri*. (45. Baskı). Yapı Kredi Yayınları.
- Kanık, O. V. (2021). *Bütün Yazıları*. Kırmızı Kedi Yayınları.
- Kaplan, M. (2004). *Şiir Tahlilleri 2*. (13. Baskı). Dergâh Yayınları.
- Kıyar, N. ve Karkın, N. (2013). Mimesis'in yapıbozumsal dönüşümleri. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 3(7), 93-98.
- Korkmaz, R. ve Özcan, T. (2016). Cumhuriyet dönemi Türk Şiiri. R. Korkmaz. (Ed.), *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*, (11. baskı, s. 237-327). Grafiker Yayınları.
- Okay, O. (2013). *Poetika Dersleri* (2. Baskı). Dergâh Yayınları.
- Sami, Ş. (1905). *Poetika. Kâmûs-ı Fransevî*. Mihran Matbaası.
- Sazyek, H. (2016). *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi* (4. Baskı). Akçağ Yayınları.
- Todorov, T. (2008). *Poetikaya giriş* (2. Baskı). (K. Şahin, Çev.). Metis Yayınları. (1968).

Teşhir İle Temsil Arasında Medyada Ölüm ve Yas

Mezher Yüksel
Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
mezheryuksel@yahoo.com

Özet

Bu çalışma ölüme ilişkin günümüze özgü temel bir paradokstan ilham almıştır. Ölüm bir yandan çeşitli stratejilerle gündelik yaşamdan uzaklaştırılarak görünmez kılınmakta ama öte yandan haberlerde, televizyon dizilerinde, sinema filmlerinde gerçek veya kurgusal değişik biçimlerde yaygın olarak temsil edilmektedir. Ölümün ve yasın medyada nasıl yer aldığına ilişkin bir tartışma yürütmeyi amaçlayan bu çalışma şu sorulara cevap vermeyi hedeflemektedir: Medyada ölüme nasıl yer verilmektedir? Egemen ölüm bilinci ve ölüm algısı ile ölümün medyadaki temsilleri arasında nasıl bir ilişki vardır? Medyada yaşanan ve dijital medyanın gelişimi ile sosyal medyanın yaygınlaşmasında ifadesini bulan yapısal dönüşüm ölüm ve yasın temsillerini nasıl etkilemiş, ne tür sonuçları olmuştur? Tartışmada ilk olarak egemen ölüm algısı ile ölümün temsilleri arasındaki ilişki üzerinde durulacaktır. Bu çerçevede ölüme ve ölümlülüğe ilişkin hakim açıklamaya kısaca yer verildikten sonra söz konusu açıklamanın ölümün temsillerindeki yansımaları üzerinde durulacaktır. İkinci olarak ölüm ve yasın medyada temsil biçimlerinde tezahür eden toplumsal eşitsizlikler üzerinden bir tartışma yürütülecektir. Esasen ölüm hiç bir ayrıcalık gözetmez ve ölüm karşısında herkes eşittir. Bu anlamda ölüm büyük bir düzleştiricidir ancak haberlere konu olması söz konusu olduğunda durum değişir. Öncelikle hayatı ve yaşadıkları haber değeri taşımayanların ölümleri de haber değeri taşımaz. Eşitsizlik sadece habere konu olması bakımından değil aynı zamanda haberleştirilme biçimi, süresi, içeriği gibi bakımlardan da geçerlidir. Diğer bir ifade ile ölümün ve yasın medyadaki temsillerinde tezahür eden toplumsal eşitsizliklere dair bir tartışma yürütülecektir. Son olarak internet ile birlikte dijital-sosyal medyanın yaygınlaşmasının ölümün ve yasın temsili açısından sonuçlarına dair bir tartışma yürütülecektir. Ölümün editoryal süreçlerin sonunda, bir dizi denetim ve kontrol mekanizmaları eşliğinde sunulduğu geleneksel medyanın aksine dijital-sosyal medyada ölüm pornografik biçimde nerdeyse hiç bir sınırlamaya tabi tutulmaksızın yer bulabilmektedir. Öte yandan yeni medya geleneksel olanın aksine izleyiciye/alıcıya sunulanı bilinçli bir tercih ile izleme-alma veya reddetme imkanı ve gücünü vermekte böylece ölümün medyadaki görünüşlerinden sunumlardan şikayet etme nedenlerini ortadan kaldırmaktadır. Önemli bir başka sonucu dijital medyanın ölüm ve yasın kamusal platformda demokratik temsiline imkan vermiş olmasıdır. Konvansiyonel medyanın aksine dijital medya varlıklı yoksul, kahraman hain ayırımına takılmadan her ölümün ilan edilmesine ve yasın teşhirine fırsat sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ölüm, Ölümün Medyada Temsili, Yas.

A Decolonizing Attempt to Translate Creole Discourse

Selen Tekalp

Dr., Dicle University, Department of Western Languages and Literatures
selen.tekalp@dicle.edu.tr

Abstract

Linguistic hybridization has become one of the most disputed concepts in postcolonial translation theory. Creole languages come out as a form of linguistic hybridization which occurs as a result of the intermingling of two cultures. Translating these non-standard languages requires scrupulous work to maintain the idiosyncrasies prevailing in the source text. Therefore, the translator is expected to foreground the “otherness” of the text to the extent that the postcolonial writer reflects it. Jean Rhys’s *Wide Sargasso Sea* subverts colonial power with its postcolonial discourse that involves multiple voices. The way the Creole language is underrated throughout the text displays the unquestionable supremacy of English. By revealing the cultural identity of the Creole community, Rhys intends to expose the other side of the coin to the Western reader. Therefore, the translator deals with a hybrid text that carries over the linguistic and cultural values of the oppressed, and the selected strategies manifest how the translator identifies with them. The Creole expressions in *Wide Sargasso Sea* are characterized by the use of unusual sentence formations as well as the vernacular language. The book was translated into Turkish in 1982 by Pınar Kür who stated that her primary motive was to introduce Rhys and her works to the Turkish reader. She also touched on the significance of the book in that it incorporates a deep love, valour, and stamina that exist amidst the conflict between “the strong” and “the weak”. Regarding the transfer of Creole expressions, the translator’s foreignizing attempt hints at a decolonizing translation process that foregrounds the distinctness of the colonial language. The linguistic idiosyncrasies were mostly maintained in the target text by either transcribing the foreign expressions or preserving the divergences in English as such. All in all, the translation acts as a postcolonial text in itself which defies the hegemony of the West.

Keywords: Creole, Decolonization, Hybridity, Postcolonial Translation Theory, *Wide Sargasso Sea*.

Mahmut Sadık: A Long Forgotten Journalist, Translator and Writer

Ahu Selin Erkul Yağcı

Dr., Ege University, Department of Translation and Interpreting
ahu.selin.erkul.yagci@ege.edu.tr

Abstract

This paper aims at exploring long forgotten Mahmut Sadık (1864-1930), a prolific journalist, translator and writer. Mahmut Sadık was a very well-known and popular figure in the literary circles until his death in 1930. He was nicknamed as the “encyclopedia” because of his wide knowledge especially on popular science. He was also famous for his bohemian life style. Mahmut Sadık worked as a journalist writer in several daily newspapers, magazines and especially in Servet-i Fünun for more than twenty years. He translated many popular novels and he wrote four serialized novels. Mahmut Sadık was especially known for his short articles “fıkra” on everyday politics, he wrote regularly. He is considered the progenitor of this genre in Turkish by many. This kind of articles was a novelty for the press in that period and they were compared to the French genre “chronicles” by the intellectuals of the period. During his lifetime, he was so prominent in the press and publishing world that he was known as the lead writer “Şeyhül Muharririn”.

In this paper, I will borrow and adapt Maria Constanza Guzman’s concept of “translator’s archive” that comprises texts and statements by a given translator as well as the translator’s biographies, their practices, the agents involved and relations among them. Since Mahmut Sadık’s writings, translations and other textual productions have not been transcribed into Latin alphabet, I will make use of the material collected from different sources ranging from the Servet-i Fünun archives to anecdotes told by his contemporaries about him. These documents will reveal which is both individual and collective and serve as a gateway understanding the translator as living and working in a social context. This way, we can historicize and situate the translator’s role in the creation and circulation of a new genre in Turkey and demonstrate how single case studies can be beneficial to reach at newer insights on literary and cultural spheres.

Keywords: Mahmut Sadık, Journalist, Popular Literature.

Medyadaki Çocuk İstismarı Haberlerinin Sosyolojik Fotoğrafını Çekmek: BirGün Gazetesi Örneği

Yonca Altındal

Dr., Balıkesir Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi
yoncaaltindal@yahoo.com.tr
yoncaaltindal@balikesir.edu.tr

Beyza Nur Köseoğlu

Lisans Öğrencisi, Balıkesir Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
beyza.nur.koseoglu95@gmail.com

Özet

Çocuk istismarı son yıllarda toplumsal açıdan giderek önem kazanmaya başlamıştır. İstismar, çocuğa zarar verici ve çocuğu olumsuz yönde etkileyen her türlü davranış olarak tanımlanmaktadır. İstismarın sadece fiziksel olmadığı, duygusal, cinsel ve ihmal ile olabileceği de bilinmektedir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yaşanan başlıca sorunlardan birisi çocuk istismarıdır. Ülkemizde ise bu olgu yeteri kadar bilinmemekte ve geleneksel kodlarla bezenmiş bir yapı özelliği gösterdiği için “tabu” olarak kabul edilmektedir. Aynı zamanda istismara maruz kalan çocuğun korkusu ve kanıtlanmasının zor olması çocuk istismarının artmasını ve sorunun tam anlamıyla çocuk haklarına duyarlı bir şekilde çözüme kavuşmamasını karşımıza tüm çıplaklığı ile çıkartmaktadır. Geleneksel yapı içerisinde kendisini belli eden ataerkil zihniyet, çocuklar üzerinde tahakküm kurarak yaşanan istismarın gün yüzüne çıkmasına engel olmaktadır. İstismarın üstünün kapatılmaya çalışılması toplumumuzdaki çocukların geleceğini tehdit altına almaktadır. 1924 yılı Çocuk Haklarına ilişkin oldukça önemli bir tarihi belirtmektedir. Çünkü bu yıl Cenevre Bildirgesi’nin üzerinde yapılan ayrıntılı çalışmalarla yeniden 10 maddelik çocuk hakları bildirgesinin hazırlandığının bilgisi bizlerle paylaşılmıştır. Bu bildirgeye göre 20 Kasım 1959 tarihinde BM Genel Kurulu’nda bildirgenin son hali oy birliği ile kabul edilmiştir. Bu sözleşme özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında çocuk emeğinin sömürülmesi, ucuz emek haline getirilmesi ve şiddeti doğrudan veya dolaylı olarak yaşanması gibi oldukça hassas konuları içermektedir. Günümüzde ise bu sözleşmenin tam anlamı ile uygulandığını söylemek mümkün değildir. Dolayısıyla çocuklar toplumsal hayatın birçok alanında çeşitli hak ihlalleri ile karşı karşıya kalmak zorunda bırakılmışlardır. Çocuk istismarı olgusu bugün özellikle medyanın da dikkat çektiği çalışma konularından biri haline gelmiştir. Bu haberler içerisinde gazeteler, çocuk istismarı haberlerini farklı dil, söylem, içerikler ve görsellerle savundukları ideoloji bağlamında ifade etmektedirler. Bu çalışmada, sosyal devlet yanlısı ve sosyalist bir ideolojiye sahip olan BirGün gazetesinde konu hakkında yayınlanmış haberlerin nasıl aktarıldığı çalışma boyunca anlatılacaktır. Bu gazetenin yazarlarından biri olan Timur Soykan tarafından 07.12.2022 tarihinde “*H.K.G.’nin 6 yaşında imam nikahı kıyıldığı*” ve bunun önemli bir çocuk istismarı olduğu haberi bütün Türkiye’yi derinden etkilemiştir. Soykan’ın özellikle bu haberi görseller, haberin içeriği ve söylemi ile gazetenin savunduğu değerlerle ifade etmiştir. Aynı zamanda sadece yazılı bir medya olarak gazetenin değil şu anda günümüzde en büyük güç olan sosyal medyada da kısa sürede yankı uyandırmıştır. Bu haberin çok fazla tepki alması ise duruşma tarihinin ön bir tarihe alınmasına neden olmuştur. Bunun yanı sıra mevcut hükümet yetkilileri, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı bu konuyla ilgili

medyanın gücüyle beraber çocuk istismarını önlemeye ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Bu çalışma BirGün gazetesinin 07.12.2022-07.01.2023 aralığında yer alan haberleri kapsamaktadır. Haber başlıkları, görseller ve içerimler söylem analizi yöntemiyle irdelenecektir. Böylelikle gazetenin belirtilen bu süreç içerisinde özellikle temel ideolojisinin yansıtılıp yansıtılmadığının sosyolojik fotoğrafı tüm gerçekliğiyle çekilecektir. Çocuk haklarının uygulamada nasıl ele alındığına ilişkin farkındalık düzeyleri de bu doğrultuda sosyolojik ve toplumsal cinsiyet eşitliği temelli bir perspektif ile analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: İstismar, Çocuk İstismarı, Medya, Gazete, BirGün Gazetesi, Türkiye.

Taking Sociological Photos of Child Abuse News in the Media: Birgün Newspaper Example

Abstract

Child abuse has started to gain importance in recent years from a social point of view. Abuse is defined as any behavior that harms the child and negatively affects the child. It is known that abuse is not only physical, but also emotional, sexual and neglect. Child abuse is one of the main problems in Turkey as well as all over the world. In our country, this phenomenon is not known enough and it is accepted as "taboo" because it shows a structure adorned with traditional codes. At the same time, the fear of the abused child and the fact that it is difficult to prove reveals the increase in child abuse and the fact that the problem cannot be solved in a fully sensitive manner to children's rights. The patriarchal mentality, which manifests itself in the traditional structure, dominates children and prevents the abuse experienced from coming to light. Trying to cover up abuse threatens the future of children in our society. The year 1924 marks a very important date for the Rights of the Child. Because this year, he shared with us the information that the 10-item declaration of children's rights was prepared again with the detailed studies on the Geneva Declaration. According to this declaration, the final version of the declaration was adopted unanimously at the UN General Assembly on 20 November 1959. This convention covers very sensitive issues such as the exploitation of child labor, its use as cheap labor, and the direct or indirect experience of violence, especially during and after the Second World War. Today, however, it is not possible to say that this contract is fully implemented. Therefore, children have been forced to face various rights violations in many areas of social life. The phenomenon of child abuse has become one of the study topics that the media especially draws attention to today. Within these news, newspapers express the news about child abuse in the context of the ideology they defend with different language, discourse, content and visuals. In this study, it will be explained how the news published in BirGün newspaper, which has a pro-social state and socialist ideology, is transmitted throughout the study. By Timur Soykan, one of the authors of this newspaper, on 07.12.2022 "*H.K.G.the news that the imam was married at the age of 6*" and that this is a significant child abuse has led to a deep impact on the whole of Turkey. It appears that Soykan is trying to express this news especially with the visuals, the content and discourse of the news and the values defended by the newspaper. At the same time, the whole of Turkey learned about this news in a very short time, which is an important indicator not only of the newspaper as a written media, but also of social media, which is the biggest force nowadays. The fact that this news received a lot of reaction ensured that the trial date was set to a preliminary date. In addition, the current government officials, the Ministry of Family and Social Services and the Directorate of

Religious Affairs made statements on preventing child abuse together with the power of the media on this issue. This study covers the news of BirGün newspaper between 07.12.2022-07.01.2023 December. News headlines, images and contents will be examined by discourse analysis method. In this way, the sociological photograph of the newspaper, especially whether its basic ideology is reflected within this specified process, will be taken in all its reality. The levels of awareness about how children's rights are handled in practice will also be analyzed with a sociological and gender equality-based perspective in this direction.

Keywords: Abuse, Child Abuse, Media, Newspaper, BirGün Newspaper, Turkey.

Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu ve Biyopsikososyal Risk Faktörleri: Split Filmi Temelinde Bir Analiz

Beyzanur Albayrak
Lisans Öğrencisi, Ankara Bilim Üniversitesi, Psikoloji Bölümü
beyzalbayrak13@gmail.com

Ahmet Ferit Altunpak
Lisans Öğrencisi, Lisans Öğrencisi, Ankara Bilim Üniversitesi, Psikoloji Bölümü
ahmetferitaltunpak@gmail.com

Zeynep Ulusu
Lisans Öğrencisi, Ankara Bilim Üniversitesi, Psikoloji Bölümü
zeynepulusu297@gmail.com

Tuğba Görgülü
Doç.Dr., Ankara Bilim Üniversitesi, Psikoloji Bölümü
tugba.gorgulu@ankarabilim.edu.tr

Özet

Dissosiyatif kimlik bozukluğu (DKB), kişilerde iki veya daha fazla ayrı kimliğe neden olan mental sağlık sorunudur. Her kimliğin kendi kişisel geçmişi, kişilik özellikleri ve bireysel tercihleri olabilmektedir. DKB, hafızada boşluklara ve halüsinasyonlara neden olabileceği gibi depersonalizasyon, derealizasyon, dissosiyatif amnezi, post travmatik stres bozukluğu, depresyon, madde kullanım bozukluğu gibi bozukluklar bu bozuklukla eş zamanlı görülebilir. Yaşla sınırlı olmayan DKB, her yaşta görülme riski olmakla birlikte, genellikle 5 ile 10 yaş arası çocuklarda daha sık görülmektedir. Risk faktörleri arasında çocukluk çağı fiziksel veya cinsel istismar, bir savaş veya doğal afet gibi travmatik yaşantılar ya da terörizm sayılabilir. Bu çalışmada da dissosiyatif kimlik bozukluğu temelinde “Split” isimli filminin analizi yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılarak yapılan analizde, veriler filmdeki diyaloglardan, anlatımlardan, olaylardan toplanmış ve karakterin tanı almış olduğu DKB, semptomları çerçevesinde alter kişilikler incelenmiştir. Split filmi DKB ile mücadele eden ana karakter Kevin'in etrafında dönmektedir. Kevin'in sahip olduğu 24 farklı kimlikte, duygusal ve kognitif durumlar, tarzlar ve sesler birbirinden farklıdır. Kimliklerden biri olan OKB'li Dennis, Kevin'in karanlık ve intikamcı tarafını temsil ederken, diğer 22 karakter üzerinde hakimiyet kurup onları yönlendirmektedir. O'nun en yakın olduğu kararları vermesinde rol oynayan bir diğer karakter Dennis gibi düzenli ve kuralcı Patricia'dır. Her kimlik, birincil karakteri bazı eylemlerden korumakla sorumludur, bu sorumluluğu diğer alter olan Barry üstlenmiştir. Bu nedenle Barry karakteri, terapisti Dr. Fletcher'in seanslarına devam etmektedir. Hedwig alteri, Kevin'in 9 yaşındaki halini ele alır ve bu karakter Kevin'in küçükken annesinden maruz kaldığı psikolojik şiddet ve çocukluk travmalarıyla ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, Split filmi ve ana karakteri Kevin, çoklu kişilik bozukluğu olan bir kişinin yaşamının ve tedavisinin seyrinin öne çıkan bir tasviridir. Film doğrultusunda yapılan analiz sonucunda, Kevin Wendell Crumb karakterindeki Dissosiyatif Kimlik Bozukluğunun (DKB) nedenlerinden biri annesinden gördüğü fiziksel şiddet hikayesi olduğu anlaşılmaktadır. Yaşadığı çeşitli travmatik süreçler nedeniyle de ana karakterin birden fazla kişilik geliştirdiği

görülmektedir. Ayrıca Kevin'in yaşadığı hafıza kaybı, stres, psikolojik travma ve geçmişte deneyimlediği şiddet filmin sahnelerinde açıkça vurgulanmaktadır. Ancak karakterin DKB'sinindenleri belirsizliğini korumakla birlikte, bu bozukluğun gelişimini tetikleyen birçok biyopsikososyal faktörlerinin de olduğu anlaşılmaktadır. Film analizi çerçevesinde, çocukluk döneminde ebeveyn ve çocuk arasından sağlıklı iletişim ve ilişkinin, ayrıca bazı travmatik olayların ana karakterin DKB'sini tetiklemesi ve ortaya çıkarmasındaki nedenler olduğu söylenebilir. Bireyler, DKB semptomları yaşamaları sonucu olarak öfke kontrol sorunu, depresyon, madde kullanımı ve kendine zarar verme gibi davranışlarda bulunabilirler. Bu gibi sorunlara ve DKB'ye yönelik tedavi planlamalarında psikososyal tedavi ve müdahale çalışmalarına odaklanılması, bireylere ve ebeveynlerine yönelik psikososyal eğitimler verilmesi ve DKB hakkında bilgilendirme sağlanması, sorunları olan ebeveynlerin bireysel terapiye yönlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu, Split Filmi, Film Analizi.

Kaynakça

Asmara, F. (2019). *An Analysis Multiple Personality Disorder of Characterization in SPLIT movie* (Doctoral dissertation, UMSU).

Dorahy, M. J., Brand, B. L., Şar, V., Krüger, C., Stavropoulos, P., Martínez-Taboas, A., ... & Middleton, W. (2014). Dissociative identity disorder: An empirical overview. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 48(5), 402-417.

Hasbay, B. (2021). *Mental hastalıkların sinemada kullanımı: Split filmi incelemesi* (Master's thesis, Işık Üniversitesi).

Nuraeni, C., & Silaban, T. (2018). Dissociative identity disorder on Kevin Wendell Crumb characters in split movie. *Progressive Journal*, 13(2), 63-70.

Syahputri, D., & Asmara, F. (2022, February). Multiple Personality Disorder of Characterization Found in the Split Movie. In *proceeding International conference on language, literature and culture* (Vol. 1, p. 191). umsu press.